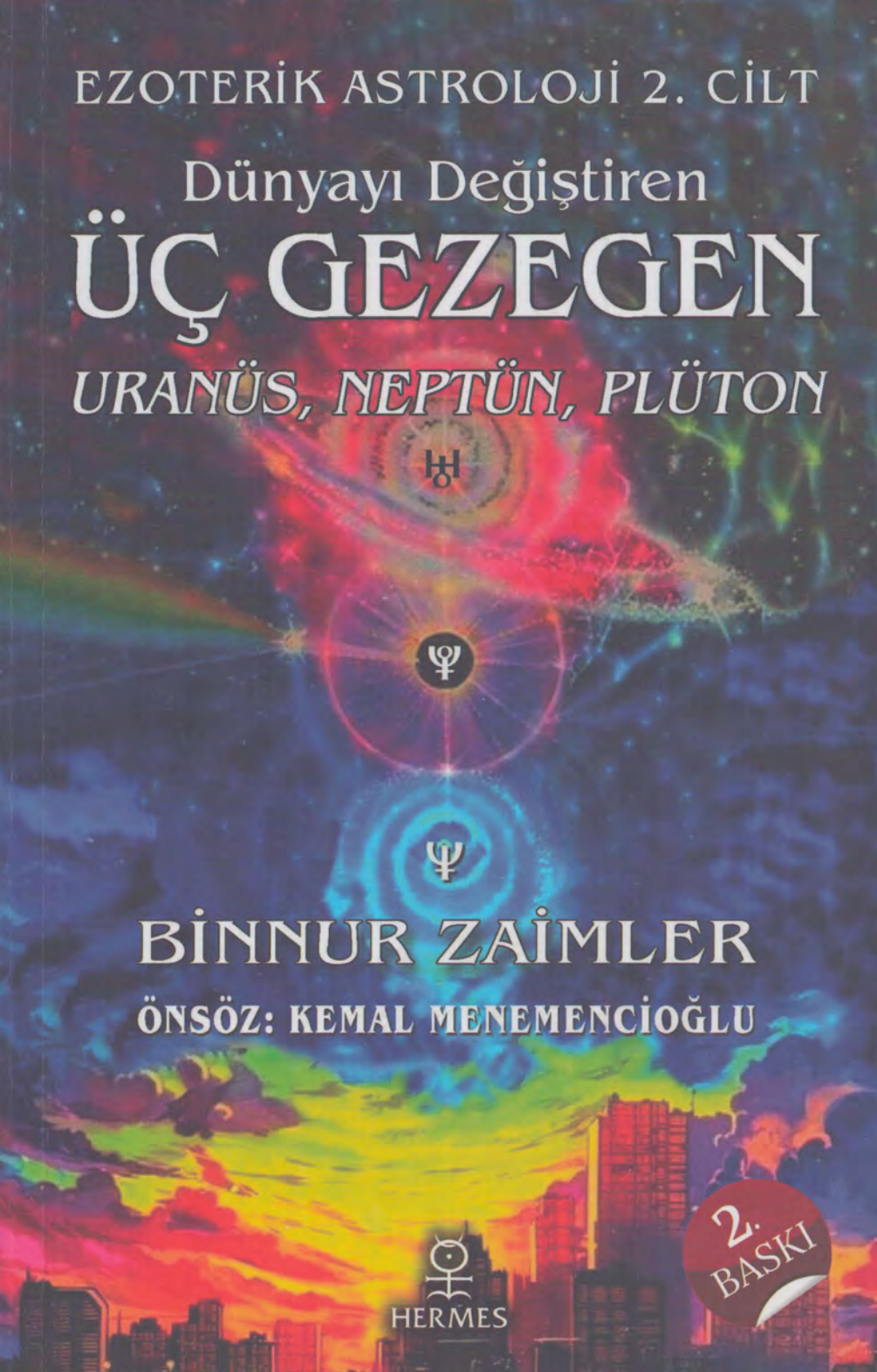
EZOTERİK ASTROLOJİ 2. CİLT

Dünyayı Değiştiren

ÜÇ GEZEGEN

URANÜS, NEPTÜN, PLÜTON

BİNNUR ZAİMLER

ÖNSÖZ: KEMAL MENEMENCİOĞLU

2. BASKI

HERMES

Dünyayı Değiştiren

ÜÇ GEZEGEN

URANÜS, NEPTÜN, PLÜTON

HERMES YAYINLARI - 155
ISBN 978-605-7737-90-8

Binnur Zaimler
Dünyayı Değiştiren Üç Gezegen

Birinci Basım: Nisan 2022
İkinci Basım: Aralık 2022

Genel Yayın Yönetmeni: Kemal Menemencioğlu
Editör: Kemal Menemencioğlu
Mizanpaj: Meline Pamukçuoğlu
Kapak Tasarımı: Kemal Menemencioğlu, Melek Öztürk

©HERMES YAYINLARI
Tanıtım amaçlı kısa alıntılar dışında
Yayıncının izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

www.hermeskitap.com
www.hermetics.org
facebook.com/hermestrismegistuss

Hermes Yayınları
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sk. No: 24
Büyük Milas Han Kat: 1 No: 101-102
Cağaloğlu - Fatih - İstanbul
Tel: 0 212 519 93 79
Sertifika: 69465

Baskı ve Cilt:
Ana Basın Yayın Gıda İnş. San. Tic. A.Ş.
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.
Güven İş Mrk. No: 6/13 Bağcılar / İstanbul
Tel: 0 212 446 05 99
Sertifika: 52729

EZOTERİK ASTROLOJİ 2. CİLT

Dünyayı Değiştiren

ÜÇ GEZEGEN

URANÜS, NEPTÜN, PLÜTON

BİNNUR ZAİMLER

ÖNSÖZ

KEMAL MENEMENCİOĞLU

HERMES

Bu, hayatımdaki en yakın oyun arkadaşlarım
Kıvanç, Zeynep ve Alper'e,

Kitabın doğumunda sevgi, bilgi, emekleriyle
yanımda olan sevgili
Alkan Şimşek,
Melih Yazgan,
Doç. Dr. Ali Faik Demir,
Mustafa Sezer'e

Hermes Kitap Yayınevi Kurucusu
Kemal Menemencioğlu'na
sonsuz şükran ve sevgilerimle...

İÇİNDEKİLER

Önsöz
9

Giriş
33

1. Bölüm – Kolektif Gezegenler
37

2. Bölüm – Keşfedilen I. Kolektif gezegen: URANÜS
57

3. Bölüm – Keşfedilen II. Kolektif gezegen: NEPTÜN
99

4. Bölüm – Keşfedilen III. Kolektif gezegen: PLÜTON
175

ÖNSÖZ

—Kemal Menemencioğlu

Nihayet birkaç ciltten oluşacak olan Ezoterik Astroloji serisinin beklenen ikinci cildini çıkarmış bulunuyoruz. Bu cilt Binnur Zaimler tarafından kaleme alındı ve konunun bütününe açıklık getirecek önemli görüşler içermektedir. Dizinin üçüncü cildi de çoğu hazır ve yakında yayınlanabilir.

Ezoterik Astrolojinin konusu 'ilahi planın' arkasındaki olağanüstü simetri ve ahengi yaşama getiren kozmik yasaları göz önüne sermektir. Birinci ciltte anlattığım gibi okült açıklamalara göre fizik âlemin üzerinde, daha doğrusu iç içe olan "paralel evrenler" diyebileceğimiz âlemler (veya planlar) olduğu varsayılır. Bunların her birinin altındakinden daha yüksek titreşimli katmanları var. En altta en kaba maddeyi içeren fizik planı dediğimiz beş duyu organlarımızla idrak etiğimiz alan vardır. Fizik planın bir üstündeki katmana astral plan veya âlem diyoruz. Bu nitelendirme keyfi değildir ve kökenleri ne kadar farklı olsa da hemen hemen bütün ezoterik öğretiler tarafından kabul edilmektedir. Fizik planın üst dilimini içeren bir de eterik plan vardır, ama bu şimdilik konumuz değil. Bütün bu açıklamalar metafor olarak da kabul edilebilir. Fizik ötesiyle ilgili kesin bir bilgimiz yok, onun için eğer bize sunulan belirli modeller mekanizmaların işleyişiyle geçerli açıklamalar getiriyorsa ve geleneksel geçmişleri varsa, bunların yerine kanıtlanır "bilimsel" bir model gelinceye kadar

işimizi görür. Astrologlar farklı açıklamalara başvurmuşlardır, ama genelde bunlar açıkta bazı soru işaretleri bırakmaktadır.

Astral kelimesi bilindiği gibi eski Yunanca ve Latincede yıldız anlamına gelir. Birçok Batıl dilinde yıldız anlamına gelen "star" kelimesinin kökeni buradan gelir. Ayrıca astroloji ve astronomi kelimelerinin de kökenleridir. Geleneksel kaynaklara göre astrolojinin esas etki alanı astral âlem olmakla beraber, önceki ciltte belirttiğimiz üzere astral âlem veya planda hâkim unsur güneş sistemidir. İster adına ezoterizm, kadim felsefe, spiritüel bilim, teosofi veya okültizm diyelim, adı önemli değil, öğreti değişmez ve malum olan odur ki fizik âlemden bir oktav yüksek olan astral âlemin direkt olarak fizik âlemi etkisi altına alır, hatta ona hayat verir. Onu koşullandıran ve ona hareket getiren şey odur. Güneş, gezegenleri, gezegenlerin uyduları astral âlemde sürekli değişen karmaşık bir enerji yumağı yaratmaktadır ve dünya yaşamının her alanını etkilemektedir. Bu fiziksel dünyaya nazaran daha uzun zaman birimleri ve çok daha büyük cisimlerin rol oynadığı bir alandır. Onun daha üst seviyelerini içeren ve daha da büyük değerler içeren galaktik ve kozmik alanları şimdilik konunun dışında tutuyoruz. Aslında, güneş sistemin içindeki hareket eden gök cisimleri ayrı olarak düşünmekteyiz. Bir bakıma öyledir, ama uzay aracı Voyager tarafından elde edilen bilimsel bulgulara göre güneş sistemimiz güneşten gelen partiküllerin içerdiği çok büyük bir güneşsel kürenin (heliosphere) içinde bulunmaktadır. Güneşsel küre Plüton'un çok ötesinde güneşsel rüzgârın attığı partiküllerin galaksimizin ortasından gelen partiküllerle çarpıştığı yaklaşık 160 astronomik birim (bir astronomik birim yaklaşık 150 milyon kilometre) çapında bir kabukla çevrelenmektedir. Bu kabuk dünyayı galaksiden gelen güçlü enerji akıntılardan koruduğu bilim tarafından kabul edilmektedir. Yani güneş sistemimiz büyük küresel bir köpüğün içinde bulunmaktadır ve bu onun alanını belirlemektedir. Ayrıca bilim, evrenimizin de büyük bir

köpük içinde olduğu ve dışında başka köpükler olduğunu varsaymaktadır, hatta bunu kanıtlayabilecek bazı bulgulardan söz edilir.

En eski çağlarda bir 'Ana Tanrıça' dönemi vardı. Şamanlar doğayı, bitkileri, hayvanları, yeryüzünün taşını, toprağını kutsal sayıyordu. Onların gözünde dünya bereketli bir anaydı ve insanlar ona muhtaçtı, tüm varlıkları ondan geliyordu ve ona borçluydular. Yaşamları doğaya uyumluydu. Bu eski çağlardaki insanları vahşi ve ilkel olarak nitelendirmek aslında ilkelliğin kendisidir. Sözde mağara insanları içlerindeki bir "ilahi kıvılcım" olduğu müddetçe hepsi tam anlamıyla insandı. Kitapları yoktu ama huşu ve hayranlıkla baktıkları yeryüzünü ve gökyüzünü kitap gibi okuyorlardı ve öğrendiklerini çocuklarına aktarıyorlardı. O zamanlar insanlar çok daha fazla kendilerini doğa ve gökyüzü faaliyetlerin etkisi altında hissediyorlardı. Nesilden nesile aktardıkları ileri dönemlerde mimaride ve efsanelerde somutlaşacaktı.

Burada tarihsel olaylardan ve kitlesel dinamiklerden söz ederken, konunun ötesine geçtiğimiz düşünülmemeli, arkasındaki astrolojik etkenler göz önüne alınırsa bu daha iyi anlaşılır. Örneğin, ana tanrıça temaları yaygın olan Neolitik Çağ tam da böyle bir etkiye sahip, zira Yengeç Çağına denk gelmektedir. Bu konuya ayrıntılı olarak farklı bir eserde gireceğiz.

Sonra klasik dönem geldi. Anaerkil çağ geride kalmış, daha babaerkil etkiler devreye girmeye başlamıştı. Doğa ruhların animizmi yerine tanrılar ve tanrıçalar çağı gelmişti. Bazıları doğa güçlerini temsil etmekle beraber, önemli tanrılar ve tanrıçalar gezegensel güçleri temsil ediyordu. Zaten savaş tanrısı Mars, tanrıların habercisi Merkür gibi isimleri üzerinde. İster adına Apollo ve Artemis deyin, ister Osiris ve İsis deyin güneş tanrısı ve ay tanrıçasına (bazen tanrısına) tapılıyordu. Ayrıca gözle görülen beş gezegen, Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter ve Satürn'e de tapılıyordu. Özellikle Harranlı Sabiilerde bu karmaşık bir kült haline

gelmişti. Her bir gezegensel tanrı veya tanrıçanın tesir ettiği bir alanı vardı, onlar hem astrolojik gelgitlerle insanoğlunu etkiliyordu, hem de insanlar onlara dua ve adak yoluyla tesirlerini olumlu yönde etkileyebileceklerini inanıyorlardı.

Kadim Gizem Okullarında inisiye adayı, Ateş, Hava, Su ve Toprak Elementleri içeren dört Elemental inisiyasyonundan sonra gezegensel arketiplerin özümsendiği gezegen inisiyasyonlarından en hızlı olan aydan en ağır hareket eden son gezegen Satürn'e kadar bir bir eğitimden geçirilir. İnisiye adayı her bir gezegenin "evinde" erdemlerini üzerlerine alabiliyor ve zaaflarından arınabiliyordu. Ondan sonra inisiye gezegenlerin küresel alanlarını aşmış addedilirlerdi. Eski bir Hermetik metne göre üstatlık mertebesine varmış inisiye, tüm gezegensel erdemleri edinmiş ve zaaflarından arınmış sekizgen bir monat olarak karmadan ve gezegensel etkilerinden muaf tanrısal bir varlığa dönüşürmüş. 'Yedi' kutsal bir rakam sayılırdı ve yedi renk, yedi nota, yedi çakra, haftanın yedi günü gibi bir bütünü temsil ediyordu. Bu düzen o dönem için yeterliydi ve insanın doruk noktaya ulaşması için eksiksiz bir model olarak görülürdü

İbrahimi dinlerin gelişiyle klasik dünyanın değerlerine bir reddiye gelmişti. Bu dönem daha da babaerkil idi. Tanrılar ve özellikle tanrıçalara yer yoktu. Zamanla onların yerini melekler ve azizler doldurmaya başladı. Kenarda köşede kalmış bazı ezoterik topluluklar dışında gezegensel arketiplerle ve güçlerle insanların bağları kopmuştu. Spiritüel alanlara derin çekim hissedenler, Yahudilikte Kabalizm, Hıristiyanlıkta Gnostisizm ve İslam'da Sufizm gibi öğretilerle gizem okulların kapanmasıyla yüksek spiritüel alanlarla kopan bağları farklı yollarla tekrar kurmaya yöneldiler. Zahiri ve kurumsal din ise karanlık çağı çağrıştırarak uygarlığın temellerini oluşturan sanat, bilim ve felsefeyi dışlamaktaydı. Hatta ezoterik öğretileri zındık olarak nitelendirip zalim bir şekilde yok etmeye yeltendiler. Zira bunlar kitaplarda

yazılanların dışında bilgi aramak ve sorgulamayı teşvik eder ve kıskanç bir Tanrının yaratıcılığına şirk koşma anlamına geldiği düşünülürdü. Oysa kadim çağlarda sanat, bilim, felsefe, hatta maji hepsi tek bir yaşam biçiminin ayrılmaz parçasıydı, hepsi dinin farklı ifade şekilleri, olarak tanrının ilahi kelamı Kadim Bilgeliğine dahil görülürdü. Bunu özellikle eski Mısır'da görmekteyiz.

Rönesans bize geçmişin kazanımlarını yeniden keşfetmemizi sağladı, onlar olmadan uygarlığın temeli olan felsefe, bilim ve sanatta yeni adımlar atmamız mümkün olmayacaktı. Özellikle Roma döneminde en belirgin biçimleri yaygınlaşan zıvanadan çıkmış Paganizmin aşırılıklardan sonra İbrahimi dinler disiplin getirmişti. Diğer yandan gelen her toplumsal yenilik, geçmişte iyi olanı muhafaza etmek ve iyi olmayanı reddetmeyi gerektiriyordu.

Geçmişin kazanımlarını tamamen reddetmek, sürekli yeniyi aramak maalesef günümüzde akla ziyan kitlesel hafıza kaybı, 'cancel-culture', postmodern sanat ve pop kültür gibi garabetlerle çağımızın illetlerine yol açmıştır. Artık büyük besteler, sanat ve edebiyat başyapıtları okullarda öğretilmiyor. Bu demek değil ki modern çağ önemli kültürel ve felsefi katkılardan yoksun. Örneğin, 68' Kuşağının müzik besteleri hem bir gelişim hem de bir devrim niteliğindeydi. Yine de bunlar bile geçmişin birikimlerinden yararlanıyordu. Daha sonra Buggles grubunun "video radyo yıldızını öldürdü" şarkısı durumu özetlemişti ve görsel nitelik ve ticarileşme ses sanatının önüne geçince kalitede bir düşüş olmuştu.

Eski çağlarda sanat, bilim ve felsefe belirli bir zümrenin, elitin harcıydı. Serfler, köleler ve işçilerin vakitleri ve imkânları sınırlıydı ve tek işlevleri elitlere oyalanmaları için vakit ve imkân sağlamaktı. Böylece, avam sınıfı zor işleri üstlenerek elitlere rahatlık sağlamıştı ve eğer boş vakitlerini zevk-ü-safa ile geçirmedilerse ameli olmayan işlerle meşgul olurlardır. Yani sanat, bilim

ve felsefe gibi bedensel ihtiyaçları dışında zihinsel faaliyetlere yönelebilirlerdi. Diğer yandan, gerçek filozoflar eğer zenginlerin himayesine girmemişlerse, yaşamsal ihtiyaçlarını asgariye indirmeye çaba gösterirdiler.

Günümüzdeki modern imkânlar, insanlara daha çok boş vakit ve kendilerini geliştirmelerini sağlamaktadır. Boş vakitlerini heba etmemeleri için geçmiş çağlardan insanlığa miras kalan değerlerden faydalanmak yozlaşmaya karşı iyi çaredir. Emeğin giderek mekanize olması, robotların devreye girmesiyle bu daha da önem kazanacaktır.

Birinci ciltte yedi gezegene dayanan kadim sistemi az çok açıkladık. Ancak günümüzde güneş sistemimize dahil olan üç gezegenin nispeten yakın tarihlerde keşfedildiğini ve dolayısıyla güneş sistemi anlayışımızın üç yeni üyesiyle genişlediğini görmekteyiz. Ve tabii astroloji da bu değişime ayak uydurdu. Peki, söz konusu mükemmel bütünlük, ahenk, simetri ve düzen içeren şemamıza bu yeni üç 'yabancıyı' nasıl yerleştireceğiz?

İşte bu kitapta konusu astrolojide gözlemlenen ve dikkat çeken bu olgu tam da bu soruya yanıt vermeye yöneliktir. İnsanlıkta belli bir gelişme kaydedildikten sonra kitlesel dönüşümlere ivme kazandırmak için yeni gezegenlere ihtiyaç duyulacağı aşikârdır. Modern Çağ dediğimiz bilimsel, kültürel, siyasi, ekonomik ve her alanda muazzam değişimler içeren yaşadığımız dönemi önceki çağlardan kesin bir şekilde ayıran süreç bu üç gezegenin keşfiyle eşzamanlı oldu. Eğer yeni edinilen değerler bu gezegenlerin astrolojik değerleriyle örtüşmeseydi söyleyecek söz olmazdı. Ancak astrolojiyi tamamen dışlasak bile, onların temsil ettiği değerleri ve ilkeleri anladığımızda günümüzün en önemli insani kazanımları kafamızda daha netleşmiş olur. Günümüzdeki olayları anlamaya çalışırken çoğu zaman insanların yanıldığı, neyin doğru ve neyin eğri olduğu konusunda yanılmamamıza destek

olur. Bu gezegenlerin keşif tarihleri günlük yaşamımızda radikal değişimler içeren tarihsel dönüm noktaları işaret eden mihenk taşları olarak aklımızda yer alabilir.

Ancak teleskopla görülebilen ve keşfedilen bu uzak gezegenler Uranüs, Neptün ve Plüton, astrologlar tarafından burçlara şu şekilde eski gezegen tekabüllerine yanı sıra yerleştirildi: Uranüs Kova burcuna, Neptün Balık burcuna ve Plüton Akrep burcuna. Eğer bunları Merkür, Venüs ve Mars'ın daha yüksek ifadeleri olarak düşünürsek onlar hakkında biraz fikrimiz oluşur. Zira bu gezegenler eril, dişil ve hermafrodit unsurları içerdiği için anaçtır. Uranüs zihni temsil eden Merkür'ün daha yüksek bir titreşimini yansıtarak topluma yeni fikirler ve icatlar getiriyor; Neptün duyguları temsil eden Venüs'ün daha yüksek bir titreşimini yansıtarak topluma yeni idealler ve sezgiler getiriyor; Plüton güç ve iradeyi temsil eden Mars'ın daha yüksek bir titreşimini yansıtarak topluma yeni hedefler ve yeni siyasi düzenlemeler getiriyordu. Bu bağlamda Uranüs'ün 1781 yılında keşfinden kısa süre önce, 1776'da Amerikan Birleşik Devletleri devrimi gerçekleşerek "Bağımsızlık Beyannamesinde" tüm insanların eşit yaratıldığı beyan edildi. 1787 yılında kabul edilen anayasasında ifade, basın ve inanç özgürlüğünü en başlarında ihlal edilmez kişisel özgürlükleri olarak beyan edildi.

Ne yazık ki tarihe biraz göz attığımızda bu yüksek değerlere pek uyulmadığını fark edebiliriz. Zira ABD'de neredeyse bir atasözü gibi tekrarlanan "en iyi Kızılderili ölü Kızılderilidir," sloganıyla yerli halkına karşı etkin bir şekilde "etnik temizlik" uygulamıştı. İlk yüz yılında siyahilere kölelik ve ikinci yüzyıllık dönemde apartheid uygulamıştı. Kendi ülkesinde etnik temizlik sona gelmesiyle bu alışkanlıklarını yurt dışına taşımaya ihmal etmediler.

ABD'de kadınlara ancak Birinci Dünya Savaşından sonra oy hakkı verilmişti ve Kızılderililer ancak 1948'den sonra bu hak-

ka layık görülmüştü. Yine de kurucuların felsefesindeki mevcut yüksek ilkeleri yürürlüğe koymaya çalışan birçok kişi bu olumsuzluklara karşı mücadele vererek yenilikçi adımlarla da olsa belirli bir ilerleme kaydedebildiler. Yine de günümüzde riyakârlık ve büyük devlet zorbalığıyla tek suçu gerçeği söylemek ve savaş suçlarını ortaya çıkarmak olan "Julian Assange" gibi bir gazeteci susturulurken, hani basın özgürlüğü? Ve bu sözde "özgür dünya" adına yapılmadı mı?

Her bir gezegenin olumlu etkileri olduğu gibi olumsuz etkileri de olabileceğini söylemiştik. Gezegensel güçlerle biz iç içeyiz. Bir bilgeye kıvrak zekâ verebilen Merkür, bir hırsızı kurnazca tasarlanmış eylemlere teşvik edebilir. Bir sanatçıya olağanüstü güzel eserlere ilham veren Venüs, başkasına narsistlik, kıskançlık, şehvet veya açgözlülük verebilir. Birisine doğrular ve adalet için cesaret ve güç veren Mars, başkasına şiddet ve cinnet suçu işletebilir. Bunlar farklı seviyede farklı insanlarda farklı şeyleri tetikleyebilir. Bu olumsuzluklar bizden kaynaklanıyor. Kesici bir alet bir cerrah veya aşçının elinde farklı kullanılır, psikopat bir katil elinde ise nelere mal olacağı malum. Uranüs'teki yenilikçi unsurlar devrimsel de olabilir, daha yavaş bir süreçte reformcu da olabilir. ABD devrimi 1789'daki Fransız devriminden önce olduğunu bazıları bilmez. Ancak Amerikan devrimi ve Fransız ihtilalini körükleyen Voltaire, Rousseau gibi Fransız düşünürleri hümanist fikirleriyle bu gelişmelere öncelik etmişti. Fransız ihtilali haklı birçok nedenlerle asilzade sınıfını son derece kanlı bir biçimde ortadan kaldırdı ve kısa sürede "terör dönemi" olarak adlandırılan yaygın ve çılgın bir kıyıma dönüştü. Benzer devrimler başka ülkelerde bu bir dizi reformla daha demokratik değişimlerle gerçekleşti. Bazı durumlarda modern devlet çerçevesi içinde asalet unvanları sembolik değerler olarak korundu. Yeni fikirleri o kadar büyük değişiklikler getiriyordu ki, yeni seküler çağa "aydınlanma çağı" denildi ve bu sürede Uranüs etkisi belirgindi.

Fransız ihtilalinde dile getirilen ve muhtemelen Mason kökenli olan "Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik" sloganı aileye yeni gelen bu üç kardeşle eşleştirilebilir. Kişisel özgürlüğü adeta bir kutsiyet atfeden ABD, bu alanda bazı aşırılıklara meyilli olmadı mı? Diğer yandan 1846'da keşfedilen Neptün ile 1848 yılında yayılan Marx ve Engels'in Komünist Manifesto ile ABD'nin ezeli rakibi ortaya çıkacaktı. Biri bireysellik üzerine kurulu, diğeri eşitlik ilkesini öne çıkarıp "ferdiyetçiliği" çıkarcılığa eş değerde kabul ederek kitlesel menfaati öne çıkarıyordu. İki rakip ideoloji her biri dünyaya kendi vizyonlarını yaymak ve görüşlerini gerçekleştirmek uğruna milyonlarca insanın ölümüne yol açmadılar mı?

Ancak en nihayetinde kişisel amaçlar hor gören ve kolektivizmi ön planda tutan komünizm tek bir kişinin yönetimine dönüşerek bir tür bireyselliği teşvik etmedi mi? Diğer yandan bireyselliğin ön planda olduğu sözde "özgür dünya"da uluslararası şirketler despotik kolektif yönetimlerle devlet içinde devlete dönüşmediler mi? Bunlara verilen özgürlük her birimizin özgürlüğünü tehdit etmeye başlamadı mı? Bir yandan savunma sanayi savaşları körüklemedi mi? Diğer yandan ilaç firmaları ölümcül hastalıklarına doğal tedavilerini engellemedi mi? Medya kuruluşları derin devletle işbirliği yaparak halkı yalanlarla zehirlemedi mi? Kâr amaçlı şirketler reklamlarla gereksiz ve dayanıksız birçok tüketim mallarına bizi özendirmedi mi?

O zaman çözüm nerede? Dion Fortune komünizm ve faşizm gibi kolektif ideolojinin başarısızlığının sebebi olarak insanların bireysel yönden erginleşmeden birlikte yaşayabileceği sağlıklı bir toplumsal yaşam yaratamayacaklarını dile getirmişti. Yani biz birer birey olarak henüz tam evrimleşmedikçe insani değerlerimiz sakat kalır. Yoksa kitlelerin desteği ile gerçekleşen Orta Doğu'da yaratılan faciaya karşı bu kadar kayıtsız olunmazdı ve onu yaratan savaş suçluları hâlâ aramızda gezinip söz sahibi olmazdı.

İnsanlara her alanda sınırsız özgürlük bağışlamanın toplum düzenine zarar vermemesi gerekmez mi? Diğer yandan kişisel farkları ve özgürlükleri törpüleyerek insanları aynı kalıba sokup tam bir eşitlik sağlamanın mümkün olmadığını artık anlamamız gerekmez mi? O halde çözüm özgürlüğü ve eşitliği birleştiren bir formülde olmalı. Bu da kardeşliktir. Kardeşlik yanındakinin hakkını tanımaya ve her kimse, zaafları ne olursa olsa onu kendin gibi görmekte yatar.

Büyük İsveç bilim adamı ve kâhin Swedenborg, cennet ve cehennemde "gördüklerini" tasvir ederken üç tanrısal nitelikten söz eder. Bunları İlahi Hikmet (Bilgelik), İlahi Aşk ve İlahi Kudret olarak adlandırmıştı. Bunlar, bu üç gezegenin en yüksek nitelikleri olarak görülebilir. Gezegenlerin yüksek, ortalama ve düşük nitelikleri olduğuna göre, düşük tesirlerinden de söz etmek gerekir. Bunları şöyle sayabiliriz, Uranüs: asilik, eksantriklik, aykırılık, inat; Neptün: hayalperestlik, yanılsama; Plüton, despotizmim. Uranüs ölümcül keşifler, Neptün uyuşturucu kullanımı ve Plüton diktatörlük getirebilir.

1930'da keşfedilen Plüton ile eşzamanlı hortlayan İtalya ve İspanya'da faşizm, Almanya'da Nazizm ve Rusya'da Stalinizm ile Plüton'un karanlık yüzü ortaya çıkmıştı. Diğer yandan ABD'de Franklin Roosevelt ekonomik çöküntüden sonra ABD'de sol politikalarıyla büyük depresyonu yenmişti, işsizliğe karşı devlet eliyle etkin yöntemler geliştirmişti. Orta sınıf refaha erişmişti, sonraki yıllarda ABD'de zengin ve fakir arasındaki uçurum giderek arttı. Ayrıca ondan sonra gelen bütün ABD başkanları Noam Chomsky'e göre, farklı ülkelerde bir sürü savaş suçları ile demokratik yönetimleri devirerek otoriter ve gerici siyasi darbeler gerçekleştirdiler. Ekonomik çıkar ve siyasi yandaşlık uğruna her türlü despotik rejimler desteklendi.

Bu sıralarda Plüton enerjisini olumlu yönde kullanan istisnasız en önemli dünya lideri Mustafa Kemal Atatürk idi. Geliştirdiği

karma ekonomi modeliyle, istismara açık büyük işletmeleri devlet eliyle yürütürken, küçük işletmelere ve müteşebbise özgürlük tanımıştı. Böylece kapitalist sistem ve sosyalist sistem arasında bir sentez kurabildi. Bir yandan Sümerbank gibi kurumlar özel sektöre karşı kaliteli bir rekabet sürerken, et ve balık kurumu gibi müessesseler devlet eliyle fiyatları hem düşük tutuyordu, hem de devlete bir gelir kaynağı sağlıyordu. Gümümüzde herkes ama herkes, hem şahıslar, hem de firmalar bankalara borçlu. O halde bankalar neredeyse her şeyin sahibi. Cumhuriyetin ilk döneminde bankaların çoğu kamu kuruluşlarıydı.

Komşu ülkelerin egemenliklerine de saygı göstermeye özen gösterirdi. Mustafa Kemal'in Plüton ve aynı zamanda Türkiye'nin burcu sayılan Akrep ile ilişkisi iyi bilinmekte. Lloyd George'un Türk Kurtuluş Savaşı'ndan sonra yaptığı bir konuşmada Atatürk ile ilgili, "İnsanlık tarihi birkaç yüzyılda bir dahi yetiştirebiliyor. Şu talihsizliğimize bakınız ki Küçük Asya'dan çıktı. Hem de bize karşı. Elden ne gelebilirdi?" Bu sıralarda "pasif direniş"in babası diğer bir önemli dünya lideri Mahatma Ghandi'yi örnek verebiliriz.

Kardeşlik prensibi, karşındakine empati gerektirir. Çağımızın vebası ırkçılıktır. Irkçılık Nazi Almanya'sında olduğu gibi açık olabilir veya örtülü olabilir. Unutmamak gerekir, Hitler seçimle iktidara geldi. Modern anlayışa göre demokraside hak anlayışı çoğunluktan yanadır. Ama bu çoğunluğa azınlığı ezme hakkı verir mi? Irkçılığın kökeninde ötekileşme var ve bu savaşa neden olan başlıca faktördür. İnsanlığın aslında tek bir ırk olduğu ve bir aile olarak birlikte yaşamaları gerektiğini öğretmek her nedense hiç de kolay değil ve bazı kişi ve kurumların işine gelmiyor. Diğer yandan, Stalin'in idamları, sürgünleri, katliamları Hitler'in soykırımlarıyla yarışıyordu. Her iki lider halkları tarafından tapılıyordu. Nazi ideolojisi genetikle üstün bir insan yaratabileceklerini, komünist ideoloji de üstün bir toplumla insanın

evrimleşeceğine inanıyordu. Her iki ideoloji sosyal Darwinizme dayanıyordu.

Diğer yandan, komünist ideolojide insanlar birbirine yoldaş diye hitap etmeleri kardeşlik ilkesine iyi bir örnektir. Para eksenli değil, insan eksenli paylaşımlı komünal hayat uzak geleceğin koşulları, ama insanlar henüz ona hazırlıklı değil. Diğer yandan, sözde "özgür dünya" arkasında bazen gizli bir "beyaz ırk üstünlüğü" görülebilir, bu bağlama sözde zenci ama aslında melez olan ve elit beyazların değerlerini taşıyan bir başkan seçmene "bak ne kadar eşitlikçiyiz," demlerine fırsat verirken, "Amerikan Ayrıcalıklığı" küçük devletlere zorbalık yapmak veya içten fethetmek için bir kılıf olabilmektedir.

Medya kuruluşların arkasındaki siyasi ve finansal bağlantılara dikkat etmek gerekir. Çünkü bunlar kamuoyunu yönetmek için kullanılır. Neptün'ün olumsuz yanı yanılsamaya dikkat etmek gerekir, zira siyasi ve ekonomik sistemleri ayakta tutmak için halkı yanıltmak önemli bir silahtır ve kitleleri kolay yanıltmak için mümkün olduğu kadar bilgisiz ve siyasi zekâdan yoksun tutmak gerekir. Burada verilecek mesaj net ve açıktır, her türlü şartlanmaya kuşkuyla bakmak gerekir. Bazı komplo teorilerde arka planda dünyayı yöneten düşünce kuruluşlarından söz eder. Gerçek oyuncuların sahnede gözükenlerin değil, ama arka planda senaryoları yazan ve yönetenlerden olduğu söylenir.

İnsanlar iç içe var olan gruplaşmalara tabii, bunlar bulunduğu aile, iş ortamı, şehir, etnik grup, ulus ve uluslararası bloklar diye ayırabiliriz. Bu bloklar belirli stratejik ve jeopolitik ittifaklardan oluşur. Klasik anlamda jeopolitik güç dengelere bir yandan denizlere hakimiyete ve diğer yandan toprağa hakimiyete dayanıyor. 16. yüzyılda İngilizlerin İspanyol filosunu tamamen batırmasıyla, denizlerin yeni hâkimi olmasına yol açıştı. İngiliz İmparatorluğu böylece bahriye ve ticari filolarıyla kuruldu. Deniz ulaşımı olamayan veya kısıtlı olan Almanya ve Rusya toprak

kazanımıyla gücüne güç kattı ve teşebbüs etti. Uzak bir köşede olan ABD, deniz güçleri yanı sıra hava hakimiyeti sağlamaya yöneldi. Burada kadimlerin toprak, su, hava ve ateş elementlerin oyununu görebiliriz. Ateşle hakimiyet en korkuncudur, çünkü yıkmaya yöneliktir ve bir deniz gücü olan Japonya'yı 2. Dünya Savaşında dize getirmiştir.

Blokları uygarlıkların taşıyıcıları olarak görebiliriz. Batı uygarlığın taşıyıcısı Batı Avrupa'ya doğru diğer bloklarda bir Batılaşma eğilimi vardır. Ancak bu "Batılılar" tarafından hep hoş karşılanmaz. Örneğin Ortadoğu'da Batı değerlerinden uzak krallıklar dost görülüp himaye edilir, ama Batı stili demokratik yönetimlere geçmelerine şüpheyle bakılır ve bir tehdit olarak algılanır. Aynı şekilde Rusya yüzyıllardır bir Asya ülkesi gözüyle bakılarak Avrupa'dan dışlanmıştır. 1839'da, tüm ailesi giyotine gönderilen Marquis de Custine, Avrupa'daki monarşik yönetimin kalesi olan Rusya›ya sığındı. Dehşete düşmüş bir halde geri döndü ve okuyucularını Rusların «Avrupalı kılığında Çinliler» olduğu konusunda uyarmıştı. Bu sadece dini sebeplerden dolayı değil. Bu tür görüşler günümüze kadar sürmektedir ve Ukrayna krizinin kökünde yattığını görebiliriz. Asyalı olarak kabul edilme esasında Türkiye için de geçerli. Bu yüzden Avrupa Birliğine kabul edilmemiz pek mümkün gözükmüyor ve komşularımızla ittifak kurmayı tercih etmemizde yarar var.

İleri doğru baktığımızda güç dengelerinde önemli bir oynama görebiliriz. Dünya giderek tek kutuplu bir düzenden çok merkezli bir sisteme göre yol almakta ve bu önemli ve gerekli bir gelişmedir. Dünya nüfusunun yüzde onunu içeren bu "Atlantik İttifakı" yani ABD ve Batı Avrupa ülkelerinin, Çin, Hindistan ve Afrika ülkelerinin Rusya'ya ambargoyu desteklemelerini emrettiklerinde kayıtsız kalmalarına çok şaşırmışlardı. Zira batılı ülkelerin hemen hemen hepsi vaktiyle bu ülkeleri sömürmediler mi? Fransa Cezayir'i, Belçika Kongo'yu, Almanların çok sayıda Af-

rikalı sömürgesi, Hindistan'ın İngiliz sömürüsü sayabileceğimiz sadece birkaç örnek. Oysa, Rusya, Çin ve diğer Asya ülkelerine karşı böyle garezleri olması için geçmişten kalan herhangi hesaplaşmaları yok.

Tarih boyunca Avrupa dünyanın en kanlı savaşlarına sahne olmuştur. Oysa Batı uygarlığı ezoterik müdahalelerle her yönüyle bir ideale göre tasarlanmıştır. Onun meyveleri dünyanın dört yanına dağılmıştır ve geleceğe yön verecek filiz artık Asya'da yeşermeye başladığı anlaşılmaktadır. Asya'nın spiritüel ışığı sonunda yönünü kaybeden Batıya da ilham verecektir. Bu kaynaşma Batı ve Doğu Ezoterik Geleneklerin kaynaşmasıyla gerçekleşecek. Ezoterik Astroloji biraz da geleceğe yön veren trendleri görmeye dayanır ve geleceğin dünyası çok kutuplu olacaktır. Doğu Batının yaptığı gibi ezoterik geleneklerini baskılamadı.

Plüton despotizmin diğer bir varyantı, oligarklar ve tekelci kapitalistlerdir. Oligark özellikle ekonomik menfaati siyasi güçle birleştirerek bir siyasi terim olarak oligarşi ile eş anlamlı olan "plütokrasi" devlet otoritesi zenginlerin elinde olması anlamına gelir. Zira tanrı Plüton'un elinde büyük hazineler olduğuna inanılırdı. Günümüzde vahşi kapitalizm tüketici toplumu yarattı. Hızlı tüketilen mallar dünyayı bir çöplüğe çeviriyor ve doğayı tahrip ediyor. Sağlıksız beslenme, sağlıksız çalışma şartları, sağlıksız ortamlar ve ilaçlar sağlıksız bedenler yaratıyor. Bilgi kirliliği, siyasi propaganda ve reklamlarla gelen koşullandırmalar sağlıksız zihinler yaratıyor. Televizyon ve film sanayi şiddeti ve nefreti körüklüyor. Silah sanayisi insanları yok etmek için tasarlanmış ölüm makinaları kutsayıp aklamaktadır. Aile içi, kadına ve çocuğa şiddet ayrı bir konu.

Çağımızın gerçekten yaşamı kolaylaştıran büyük kazanımları olmuştur. Hiçbir zaman dünyanın her tarafında bu kadar sayıda insanın hayat standardı, eğitimi, iletişim ve ulaşım imkânları bu kadar artmamıştır. Yine de tüm bu göz kamaştırıcı yaldızlı pırıltı-

lar ardından sinsice saklanan tehditler mevcuttur. Zira kitleler manipülasyona ve aldanmaya her zamanki gibi çok müsait ve bunu çok iyi bilen bazı kurumlar durumdan nasıl istifa edeceklerini iyi bilirler. George Orwell'in yazdığı *1984* adlı distopik romanında kitlelere "Savaş barıştır, özgürlük köleliktir, cehalet güçtür," telkin eden bir iktidar abartılı gelebilir, ama Orwell'ın sezgilerine kulak vermemizde fayda var. Arkasında derin bir içgörü vardır ve kitle psikolojisinin manipülasyona karşı bir uyarı niteliğindedir. Bu sloganları günümüzde açıkça duymuyoruz, ama kaç savaş barış olarak halka sunuldu. Peki "cehalet güçtür" sloganına ne demeli, Nazi Propaganda Bakanı Joseph Goebbels, "Bir yalanı yeteri kadar tekrarlarsanız o bir gerçek olarak kabul edilir," dememiş miydi? Bunun örneğini günümüzde sıkça görüyoruz. Cahil bir topluluğu yönetmenin daha kolay olduğunu elitler iyi bilir. Yanıltmayı Uranüs'e ve yanılsamayı uyku ve hayalperestlerin gezegeni Neptün'e ve bunu istismar etmeyi Platon'a borçluyuz.

Siyasetçilerin eline fazla güç verilmesi toplumların zaaflarından geliyor. İnsanların bulunduğu kitlesel yanılsamadan kurtulması için iktidarı onların elinden alan ve onların yerine karar veren zorbalardan, çıkarcı siyasetçilere karşı uyanık olması gerekir. Böyle bir uyanıklığın kitlesel boyutta olması için büyük bir dönüşüme gerek vardır. Umarım bu değişim bir dünya savaşı veya diğer bir büyük felaket olmadan gerçekleşir. Aydınlanmış bir kişinin iktidarı kendisindedir ve onu başkasına devretmez, özellikle bir siyasetçiye, zaten hizmete yönelik bir siyasetçi asla böyle bir talepte bulunmaz.

Sevecen, mutlu ve sağlıklı bir toplum sadece insan ilişkilerinin düzelmesinde yatmıyor. Cenneti yeryüzüne indirmek sadece insanlarla barışık olmakla değil, fakat tüm doğayı kucaklamakla gerekir. Dünyanın taşı toprağı, havası, suyu, bitki örtüsü, hayvanları ile tamamını kucaklayan ortamlarda insanların yaşaması gerekir. Dünyanın sunduğu nimetlerin tümü, özellikle yiyecekle-

ri tüm insanların yararlanabileceği bir düzene getirilmeli. Bazılarımız buna hazır hissetmeyebilir, ama bu yavaş yavaş hayvansal gıdaların yerine bitkisel beslenmeye yönelerek daha ekolojik, sağlıklı ve barışçıl bir düzenine girmemiz anlamına gelir. Kısacası gelecek nesillere daha iyi yarınları hedeflememiz gerekir. Eğer bu görüşler fazla idealist geliyorsa, belki hedeflerimizi yükseltmenin zamanı gelmiştir. Dünyaya turist olarak gelmedik ve belki de ona karşı sorumluluklarımızı yerine getirme zamanı gelmiştir.

İnsan beyni iki küreden oluşur, sol taraftaki bedenin sağ tarafını yönetir ve sağ tarafı sol tarafı yönetir. Sol küre mantıklıdır, matematik zekâ buradan kaynaklanır. Sağ taraf ise duygusaldır, sosyal zekâ da buradan kaynaklanır. Yani biri dünyayı nesnel, objektif bir açıdan görür, diğeri öznel, sübjektif bir açıdan görür. Aralarında tartışma çıktığında hiçbir şekilde anlaşamazlar. Siyasette sol görüşlü kişilerde beynin sol tarafı daha dominanttır, sağ görüşlülerde ise sağ küre daha dominanttır. Bu açıdan adları manidardır. En iyisi arada bir denge kurmaktır. Sol kürenin fazla baskın olması insanı robotlaştırır, sağ kürenin baskın olması irrasyonelliğe yol açar. Her ne kadar ezoterik öğreti beynin aslında bir alıcı olduğunu öğretiyorsa, onun hakkında bilmediğimiz çok şey kesindir. *Algı Kapıları* adlı kitabında Aldous Huxley, DMT gibi çeşitli maddelerin insan bilincinde yarattığı açılımları dile getirmişti. Diğer yandan, kafalarında kaza geçiren ve sonra matematik dâhileri olan, hesap makinesinden hızlı büyük rakamlarla hesap yapan kişiler var. Diğer yandan herhangi bir müzik veya sanat yeteneği olmadığı halde, böyle kazalardan sonra seri bir şekilde besteler veya sanat eserleri çıkaran insanlar var. Böyle yetilerin insan beyninin belirli yerlerinde bulunması biraz akıl karıştırıyor. İnsan evrimi diğer hayvanlarla birlikte sadece hayatta kalmaya odaklıysa, daha yüksek varoluş seviyelere ait bu yetilerin beyinde potansiyel olarak var oluşunu nasıl izah ediyoruz.

Zira Maslow psikolojisinde kendini gerçekleştiren kişi tüm fiziksel ihtiyaçlarını aşmış bir zirveye ulaşan müstesna dâhilerdir ve onların mistik bir yönü vardır. Böyle bir psikolojinin arkasındaki gerçek ezoterizmin ana temalarını, yani insanın özde spiritüel bir varlık oluşunu doğrulanmaktadır.

Bu üç gezegenin spiritüel, ezoterik hareketlerle ilgisi nedir diye sorulabilir. Gudjieff'in ilginç bir sözü vardı. Demişti ki Kadim çağlarda ezoterik öğretiler üçe bölünmüştü. Felsefe Mısır'a, Teori Hindistan'a ve uygulama Türkistan'a verilmişti. Biz Doğu Ezoterizmi hakkında bir şeyler biliyoruz, Batı ezoterizmi daha örtülü olmasına rağmen yine de hakkında biraz fikrimiz var, ama Gurdjieff'in girip çıktığı Nakşibendi medreseler haricinde Orta Asya Ezoterizmi hakkında ne biliyoruz? Günümüzde bu kadim ezoterik öğretiler su yüzeyine çıkıyor ve sadece Gurdjieff'in dayandırdığı çerçevede değil.

Uranüs'ün keşfi zamanında Alman asılı Franz Mesmer (1734-1815) Mesmerizmi geliştirdi. Belki de günümüzde bu isim fazla bilinmiyor, ama 1780-1850 arasında oldukça etkin bir hareketti. Mesmer canlı ve cansız tüm nesnelerin manyetik alanları olduğunu iddia ediyordu. Mıknatıslarla tedavi seansları düzenliyordu. Daha sonra yöntemleri geliştirilerek adına hipnoz dendi. Bazı kişilerin güçlü manyetizmaları olduğunu ve şifa gibi çeşitli marifetler sergileyebileceklerini iddia ediyordu. Bu güce Mesmer "hayvansal manyetizma" diyordu.

Bu sıralarda Batı insanları ayrıca doğu öğretilerini keşfetmeye başlamıştı. Her şeyin aslında bir illüzyon olduğu ve görüldüğü gibi olmadıkları Vedanta fikri, modern bilim tarafından belki de farklı bir açıdan da doğrulanır. Diğer yandan, karma ve reenkarnasyon fikri sonsuz bir cehennem ve cennet fikrine karşı giderek daha cazip gözükmeye başlamıştır ve yeni çağın insanları kendini geliştirmek, mükemmelleştirme ve bütünleştirmek uğruna spiritüel tekamül fikrini benimsemiştir.

Bu zamanlar 1784 yılında okültist Kont Alessandro Cagliostro (1743-1795) kadınları da kabul eden menşei Mısır olduğu iddia edilen 99 dereceli Kadim Memfis ve Mizraim İlksel Mısır Masonik Riti kurmuştu. 1789 yılında Roma'da bir Masonik loca kurma suçundan tutuklandı ve 1795 yılında hapiste öldü. St. Germain Kontu[1] (1712-1795) ünlü bir okültist, simyacı, Gül Haçlı ve masondu. Bazı görüşlere göre yüzlerce yıl yaşayan bir üstattı. Adam Weishaupt (1768-1838) 1776 yılında Bavyera'da İlluminati gizli örgütünü kurdu. Hümanist ideallere dönük olan ve masonik temellere dayanan bu örgütün idealleri zamanına göre çok radikal sayılırdı. 1777 yılında Almanya'da kurulan Altın Gül Haçlılar ile aralarında büyük bir çekişme yaşandı. Onlar İlluminatilerin dinin temelini çürütmekle ve masonluğu siyasileştirmekle suçladılar. İlluminatilerin Fransız devriminin ilkelerini benimseyip Avrupa'da yerleşik monarşist devlet yönetimleri devirmeye teşebbüs etmekle suçlandı ve yasaklanarak kapatıldı.

Neptün'ün keşfi sırasında en önemli hareketlerden biri 1840'larda yayınladığı kitaplarla Allan Kardec'in daha sonra Spiritüalizm olarak gelişen Spiritizm hareketi olmuştu. Bu isim belki günümüzde fazla yankı uyandırmaz, ama zamanında çok yaygındı. Ölüm sonrası sevdiği yakınlarını kaybeden ve kendi akıbetlerini merak eden herkesi ilgilendirdiği gibi, yaşamın anlamı nedir sorusuna yanıt arayanlar arasında geniş ilgi topladı. Ruh çağırma celselerin müdavimi olarak Kardec bu sorulara öte âlemden gelen net yanıtları kalem alarak yazdığı kitaplar kült haline gelmişti ve insanlar her yerde ruh çağırma seansları tertipliyorlardı. Bu konuda geniş bir edebiyat birikmeye başladı ve bazı ünlü fizik medyomları[2] sergiledikleri tezahüratlarla bilim insan-

1 Daha ayrıntılı bilgi için bakınız Hermes Yayınları olarak çıkardığımız *Şambala, Ölümsüzlerin Işık Vafası*.

2 **Medyom** – Bedensiz varlıklarla ruhsal bağlantı kurup, insanlarla ruhlar arasında iletişim yapabilmesini sağlayan hassas yapılı, özel yeteneklere sahip

ları dahil birçoklarını şaşırtıyordu. Bu faaliyetlerin tipik Neptün bağlantılı olduğunu hiçbir astrolog inkâr etmez.

Öte yandan Plüton'un spiritüel etkisi, 1930'lardan sonra yaygınlaşan alternatif öğretiler ve okültizm dalgasıyla görülebilir. Bunlara burada geniş yer vermeye gerek yok. Burada örnek verilebilecek çok şey vardır. Ama özellikle 1930'larda 20. asra kuvvetli kişilikleriyle damgalarını vurmuş iki kişi üzerinde duracağım, çünkü bu kişilerde Plüton'un ezoterik etkisi hakkında biraz fikir edinebiliriz. Plüton etkisi altında kişiler genelde pembe hayaller dağıtmıyorlar, sert mizaçlıdır ve insanları uyanmaya zorlamak için gerekirse tokat atmaktan çekinmezler. Bu bağlamda ideal kişiler gibi gözükmeyebilirler, hatta ahlaki yönden yadsınacak yönleri de olabilir. Ortak yanları aykırı kişiler olmaları ve kişide radikal dönüşüm yaratmaya yönelik öğretilerini sadece küçük bir gruba değil topluma yayma çabaları olmasıdır. Her ikisi haklı nedenlerden dolayı bazılarına itici gelmiş olabilir, ama bazen kişiliğin ötesine bakmak gerekir.

İlk olarak Gurdjieff'i ele alalım. Gurdjieff hakkında söylenebilecek çok şeyi zaten *Mucizevinin Arayışı* ve *Gurdjeiff: Yeni Bir Dünyayı Yaratmak* kitaplarında söyledik. Günümüzde "Dördüncü Yol" olarak adlandırılan Gurdjieff'in karmaşık sisteminin ana teması insan yaşamının uyku halinde geçmesi ve uyanması gerektiği üzerine. Uyurgezer olarak yürüttükleri tüm faaliyetleri gerçek bir bilinç düzeyinden yoksun olduklarını bilmekten geçmektedir. Dördüncü yol, kişinin beden, duygu ve zihin ötesinde istikrarlı ve sabit bir "benlik" elde etmesinde yatıyor. Eğer bu, kişide yoksa onun varlığından bile söz edilemez. Örnek olarak Gurdjieff bir atlı arabayı vermişti. Araba beden, atlar duygular ve sürücü akıl olarak farz edersek çok iyi bir benzerlik kurmuş

kimse. Medyomluk çeşitlidir. Başlıca iki kısma ayrılır. 1) Fiziki Medyomluk, 2) Zihni Medyomluk. *Ansiklopedik Metapsişik Terimler Sözlüğü*, Ergün Arıkdal, Ruh ve Madde Yayınları, 1971, İstanbul.

oluruz. Atlar heyecanlanırsa, sürücünün kontrolünden çıkar ve araba yolda parçalanabilir. Ancak sürücü tam kontrol etse bile işler düzgün gidiyor anlamına gelmeyebilir. Zira arabanın içinde yolcu var ve onun sesini duymayan sürücü arabayı kafasına göre sürebilir. Yolda arabanın esas sahibi "gerçek benlik"tir ve elinde yol haritası ve dürbün vardır. Nereye gideceğini ve en uygun güzergâhı bilir, ama sürücü daha iyi bildiğini sanabilir veya gidişatı atlara teslim edebilir.

Bu öğretinin önemi astrolojik etkenlerden kendimizi soyutlamanın bir yolunu gösterir. İyi yönde düşündüğümüzde bu bir sorun olmayabilir ama akıntı her zaman bizi güvenli bir limana yönlendirmez.

Gurdjieff'in hipnoz ve telkin üzerinde bir uzman olduğunu unutmamız gerekir. Bir kişinin baskın olduğu 'kişilik odaklı' kültlerde genelde karizması ve manyetizması yüksek biri kalabalık bir kitleyi ele geçirmekte başarılı olur. Bunların en çarpıcı örnekleri ölüm tarikatlarında belirlenmiştir. Jim Jones adında biri 1950'de Amerika'da "Halkın Tapınağı" adında bir hareket başlatmıştı. Bu hareket 1978 yılında 900 kişinin toplu intiharıyla sona ermişti. Cennetin Kapısı tarikatı da 42 kişilik toplu bir intihar vakası ile 1997 yılında sonlanmıştı. Diğer yandan Güneş Tapınağı tarikatında çoğu intihar 70'e yakın ölüme sebep olmuştu. Charles Manson'ın tarikatı 1969 yılında Sharon Tate ve 8 arkadaşını katletmişti. Aum Shinriko tarikatı bir Tokyo metrosunda 13 kişiyi sarin gazla öldürdü.

Hitler'in meşhur rallileri insanların yorgun ve bilinçaltı telkinlere daha yatkın olduğu geceleri yapılırdı. Meşaleler eşliğinde marşlar ve dev sembollerle çok etkileyiciydi ve Hitler'in duygu yüklü, öfkeli ve yüksek sesi herkesi coşkun bir seviyeye getiriyordu. Bir anda herkes ayağı kalkıp Nazi selamıyla birlikte "Heil Hitler" diye bağırdığında ziyaretçi bir İngiliz, kendisinin de istemsiz olarak aynı hareketi yaptığını fark edince çok şaşırmıştı.

Stalin'in ölümünde onun tabutuna yaklaşmak isteyenlerin izdihamında 1500 kişi ölmüştü.

Kitlelerin "Rolling Stones" grubunun kalabalık bir rock konserindeki coşkusunu izleyen bir gözlemci onu Hitler'in ralli-lerine benzetmişti. Tabii ki arada büyük bir fark var, ama kitle psikolojisi açısından benzerlik arz ederler. Kitle psikoloji hakkında gelişmeler arasında Wilhelm Reich'in *Faşizmin Kitlesel Psikolojisi* gerçekten bir başyapıt. Bu dönemde çeşitli psikolojik akımlar çok önemli fikirler ortaya çıkarmıştı. Psikoloji konusunda öncüler arasından Sigmund Freud dışında Jung, Reich, Adler ve Maslow her biri ayrıca önemli.

19. asrın sonlarında Teosofi adlı bir ezoterik sistemi ortaya koyan Madam Blavatsky, bir keresinde etrafında toplanmış taraftarlarına dünyanın aslında armut şeklinde olduğunu anlatıyordu. Herkes dikkatle dinliyordu, derken yanındakine dönüp yüksek sesle şöyle demişti, "görüyor musun, ne desem hemen inanırlar," diye alay etmişti. Bir gün atlı arabayla geçerken bir tiyatrodan çıkan sosyetik İngilizlere bakarken gözleri dolmuştu ve arkadaşı neden duygulandığını sormuştu. Blavatsky, "O kadar çok insan, ama aralarında bir tek ruh yok," demişti.

Diğer aykırı, hatta bazılarına göre karanlık bir kişi ise Aleister Crowley. Crowley, sistemine Yunancada "irade" anlamına gelen *Thelema* adını vermişti. Burada kast edilen şey kişinin "gerçek iradesi" dediği şey. 1904 yılında Mısır'da kendisine Aiwass isminde bedensiz bir varlığın ona yeni bir çağı beyan eden "Kanun Kitabı" dikte ettiğini iddia etmişti. Ebced hesapları ve şifrelerle dolu olan bu kitapta yeni gelecek olan yeni çağın ana mottosu, yanlış olarak ne istersen yap olarak çevrilmektedir. Deşifre etmek için biraz Anglosakson kültürünü bilmek gerekir. Eski İngilizcenin de kullanıldığı bu cümleyi nasıl deşifre edildiğini anlatmak zaman alır ama sonuç olarak: "Gerçek iradeni bul ve onu icra et" anlamı ortaya çıkıyor. Crowley'e göre bu "gerçek irade"

Abramelin sisteminde Yüksek Koruyucu Meleği olarak adlandırılan yüksek benlikle ilişkilidir. Crowley yöntem olarak majiyi öneriyordu. Ona göre "maji irade doğrultusunda değişiklik yaratmanın bilimi ve sanatıdır." Crowley'e göre bilinçli yapıldığı sürece bir çay demlemek bile majikal bir eylemdir. Zira bilinçli değişiklik yaratan insan evrende doğru yerini bulur. Crowley, bir ezoterik kuruluş olan Altın Şafak Hermetik Cemiyetinin bir üyesiydi ve oradan kovulmasına rağmen, derslerini ciddi takip etmişti. Altın Şafak öğretileri arasında kaynağı Harranlı Sabiilere giden gezegensel maji öğretilmekteydi. Crowley *Yeni Çağ* fikrini Alice Bailey'den çok önce ortaya atmıştı, ona göre girilen yeni bir çağda eski değerler ve inançlar tepe taklak devrilirdi. Hıristiyanlığı hiç sevmediği için kendisini İsa Karşıtlığı ile özdeştiriyordu. Zira Hıristiyanlık Paganizmi nasıl şiddetli bir şekilde devirdiyse, yeni bir inanç onu devirecektir. Diğer yandan İslam'a karşı görüşü olumluydu. Crowley'nin görüşleri çocukluğunda gördüğü bağnaz Hristiyan ebeveyn ve okul müdürlerinden gördüğü eziyette karşı bir tepki ve itici olabilir, ama iyi bildiği ezoterik astrolojideki döngüsel değişimlerden kaynakladığı açıktır.

Crowley ile Gurdjieff buluşması pek olumlu geçmemişti ve topluluğunu ziyaret eden Crowley'e Gurdjieff, "senin için fesat dolu, git buradan," demişti. Ancak bir yerde Gurdjieff, kişilik ötesi bir bilinç hali ve istikrarlı bir "Ben"e ulaşma yollarını gösterirken, Crowley bunun nasıl kullanılacağını, yani bilinçli eylemin nasıl gerçekleşeceğini gösteriyordu. Zira her şeyin zamanla birlikte dört boyutta cereyan ettiğini düşünürsek, yeni olasılıklar yaratma kapasiteye sebep ve sonuç zincirlerine tabii şeylere yeni bir istikamet verme kapasite beşinci bir boyuttan faaliyet eden bir irade müdahalesiyle olabilir. Şeyler hareket edip gidiyor, ama insan onları kendi yararına çevirip bir düzene koyma kapasitesine sahip. Farklı olasılıkların var olduğu paralel evrenler olduğunu iddia eden bir bilimsel görüş vardır. Verilen bir örnekte para-

lel evrenin birinde Naziler İkinci Dünya savaşında kazanan taraf olmuştur ve günümüzün dünyasında farklı bir paralel evrende mevcut. Buna inanmıyorum, ama bilimin her şeyin sabit neden ve sonuç bağlarıyla adeta kadere tabii olduğu fikri yerine farklı olasılıkların mümkün olduğunu ön görmesi bu kaderi değiştirebileceğimiz varsayımını güçlendiriyor.

Gurdjieff ve Crowley aziz değildiler, hatta Blavatsky'i de öyle. Azizleri ararsak Ramakrishna, Vivekanada ve Taocu Üstatlarında iyi örneklerini Doğu'da bulabiliriz. Ancak Maslow psikolojisinin işaret ettiği bir gerçeği vurgulamaktadır. Maslow insan potansiyelinin doruk noktasını kendini gerçekleştirmek olarak ifade etmişti. Kendini gerçekleştirmiş insanlar arasında Da Vinci, Mozart, Einstein, Jung, Tesla ve Atatürk gibi dâhileri sıralamıştı. Bu olağanüstü niteliklerle donatılmış kişiler ender olmakla beraber her birimizin içinde olan potansiyelleri ortaya çıkarmışlardır. Düşe kalka yürüdüğümüz bu kendini gerçekleştirme yolunda olan hepimizin öğretmenleri gezegenlerdir. Her birinin farklı bir görevi vardır. Bir ilkokulda nasıl sınıftan sınıfa matematik öğretmeni gider, beden eğitimi öğretmeni gelir, sonra tarih öğretmeni gelir. Bunlar da öyle. Denebilir ki bu kadar büyük cisimlerin bizim gibi küçük varlıkları nasıl etkiler... Önce anlattığım gibi bir üst alemde boyutlar büyüktür, fizik aleme inince minyatürleşir, küçülür.

Anlaşılan hem Gurdjieff, hem de Crowley, insanların daha yüksek bir bilinç haline geçmesi gerektiğini vurgulamaktaydılar. Eski Delfi tapınağında yazılı olan "Kendini Tanı" her zaman Gizem Okullarında esas alınırdı. İnisiye olmanın temel esasları bunda yatıyor, insanın öz benliğiyle yüzleşmesi. Bu bağlamda kişisel inisiyasyona dayanan yedi gezegenli evren modelinden sonra kitlesel dönüşüme yol gösteren Uranüs, Neptün ve Plüton enerjilerini anlayalım.

GİRİŞ

Bu kitap, gökyüzündeki keşifler ile insanlığın ilerlemesi arasındaki eşzamanlılık örnekleriyle doludur.

Geçmişin anlatımının yanı sıra; yakın geleceğe yönelik öngörüleri de içermektedir.

Gökyüzü keşfedildikçe, yeni gezegenler bulundukça insanlık değişmez; insanlık hazır olduğunda gökyüzü keşifleri gerçekleşir... Uranüs, Neptün ve Plüton keşifleri de yeryüzünden gelen tetiklenmeler sonucu gerçekleşmiştir.

İnsan, kendi gücünün gezegen etkilerinden üstün olduğunun farkına vardığında ve seçimlerinin sorumluluğunu aldığında evrende ideal değişimi yaratabilir.

Binlerce yıl süren durgunluktan sonra, 18. yüzyılın sonlarından itibaren büyük bir sıçrama yaşandı. Ekonomik, siyasi, kurumsal, felsefi, ahlaki ve sosyal gelişmeler bölgesel olmaktan çıkıp evrensel hale gelmiştir. Bugün vardığımız noktada, Singapur'da ya da Meksika'da yaşayan biri arasında, zevkler, giyim kuşamlar, beğeniler, iş yaşamları, kariyerler, seyahatler, tatil anlayışları ve eğlenme tarzları açısından 'aynılıklar' artık kimseyi şaşırtmamaktadır. **'Kolektif'** gezegenler Uranüs, Neptün ve Plüton'un keşifleri, yaşadığımız yerlere uygun olarak ruhsal, fiziksel ve zihinsel yönden geliştirdiğimiz davranış biçimlerimizi ortadan kaldırmış ve birbirimize benzememize yol açmıştır.

Diğer yandan, bütünsel bir bakışla yakın tarihi incelediğimizde kolektif gezegen (**Uranüs, Neptün, Plüton**) keşiflerinin insanlığa yol ayrımları sunduklarını çarpıcı şekilde görmekteyiz.

Uranüs'ün (1781), Neptün'ün (1846) ve Plüton'un (1930) keşifleri sonrası hayata bakışımızda üç aşamaya ayırabileceğimiz köklü değişimler yaşanmaya başlamıştır. Neptün sonrası romantik idealizm, içinde **'toplum adına kendini feda etmek' 'bir gruba ait olmak' 'bir dava etrafında toplanmak'** erdem sayılırken, Plüton sonrası erdem **'önce ben'** diyebilmektir.

Tarihsel süreç içerisinde, Uranüs sonrası **'burjuvalar'** ve **'bilim insanları'**; Neptün sonrası **'şairler'**, **'müzisyenler'**, **'sanatçılar'**; Plüton sonrası ise **'zengin iş adamları'** (tamamı erkek olduğu için 'iş adamı terimi kullanılmamıştır), **'Hollywood yıldızları'** hayranlık uyandırmıştır.

Bu kitapta adı geçen, günümüze değer katmış insanlardan yola çıkarak uygarlığın, **'aylaklığın'** sayesinde geliştiğini ve ilerlediğini söylemek çok yanlış olmaz. Tarih boyunca Miletli Thales'ten, Semerkantlı Uluğ Bey'e kadar; kocasının kendisi için bir yayınevi kurduğu İngiliz Virginia Woolf'tan, Fransız Jules Verne'e, Floransalı Boticelli'ye kadar, toplumsal ve kültürel olarak katkıda bulunan kişilerin büyük bir çoğunluğunun ortak özelliği genellikle geçim derdi olmayışlarıdır. Varlıklı ailelere mensup olmaları, kilise tarafından desteklenmeleri (Örneğin Erasmus) veya çevrelerinden aldıkları maddi destekler onların ortak noktalarıdır. Geriye dönüp baktığımızda, herkes ekmeğinin peşindeyken, bu insanların okuma Yakın geçmişe baktığımızda, insanlar geçim zorluklarıyla uğraşırken, bu insanların eğitime, öğrenime, araştırmaya ayıracak zamanlarının olduğunu görüyoruz. Dünyayı fikirleriyle etkilemiş olan Karl Marx, aynı zamanda bir iş insanı olan dava arkadaşı Frederick Engels tarafından yıllarca maddi olarak desteklenmiştir. Van Gogh ölene kadar babasının ve abisinin gönderdiği paralarla yaşamıştır. Öyle görünüyor ki geçim derdi ile tempolu şekilde tüm gün geçim derdi nedeniyle tüm gün çalışmak zorunda olan büyük çoğunluk yerine, **'aylaklık derecesinde'** olan bir kesimin içinden çıkanların yara-

tıcı gelişime katkısı çok daha fazladır. Örneğin Fransız devrimi sonrasında varlıklı olmadıkları halde **'aylak'** olmayı tercih eden bohem halk kesiminin, toplumsal yaşam genelinde düşünsel ve sanatsal katkıları, saatlerce çalışıp geçimini sağlamaya çalışan işçi kesiminden fazla olmuştur.

Günümüzde gelişmiş demokratik devlet anlayışları; eğitimi, yenilikçiliği ve bilimsel çalışmaları desteklemiş, sağladıkları her türlü katkı sayesinde gelişme ve ilerlemeye fırsat tanımışlardır. Bu sayede önceki yıllara ait bu anlayış ve durum geniş ölçüde değişmeye başlamıştır. 19. yüzyıl içinde başlayan göç hareketleri sonucu gelişim ve değişim dünyanın her yanında hissedilmiş, özellikle ABD'ye göç edenlerin başarılı çalışmaları ve ortaya koydukları, bu değişimi daha da hızlandırmıştır.

Kitapta yer alan bazı buluşların kime ait olduğu konusu da karışıktır. Bazı buluşların aynı dönemlerde, farklı yerlerde eşzamanlı olarak ortaya çıkmış olması şaşırtıcıdır. Örneğin 'televizyonun icadı, 'modern illüzyon', 'bilgisayarın icadı, Hollywood sinemasında yer alan 'süper kahraman, kahramanın yolculuğu öykü kalıbı' gibi buluşlar gerçekte kime aittir? Bu, okuduğumuz tarihin hangi gruplar veya milletler tarafından yazıldığına bağlı olarak değişir. Kendi ülkelerinin tanıtım olanakları kısıtlı veya göçmen oldukları için arka planda bırakılan gerçek mucitleri onurlandırmakta geç kalmış sayılmayız.

Tarihte farklı coğrafyalar dönem dönem 'gelişim' meşalesini eline geçirir. Aydınlanma çağı sonrasında bu meşale daha çok Batı Avrupa ve ABD'ye geçmiştir. Olumlu ya da olumsuz görülebilecek her türlü gelişmenin kökeni olduğu için, bu kitap Batı dünyasını temel almaktadır. Kolektif gezegenlerin keşifleri de Batı ülkelerinde gerçekleşmiştir. Doğal olarak bu kitapta ağırlıklı olarak Batı dünyasındaki ilerlemelerden söz edilmektedir.

Kitabın yayınlandığı 2021'de dünyada yeni bir çağ başlarken; en uzakta bulunacak yeni bir gezegenin keşfi de yakın mıdır?

Kitabın ismine gelince; **'Üç Kolektif Eşik'**; Uranüs, Neptün ve Plüton'un keşifleri. Bir gün Dünya "Ortak (kolektif) akıl ve duygularla yaşamaya hazırım" demiş, sonra birden Üranüs çıkagelmiş.

Ve işte her şey böyle başlamış.

I. Bölüm

KOLEKTİF GEZEGENLER

"Atomaltı parçacıklarının hareketinin bile mutlak olmadığı bir evrende her sonuç vardır ve burdadır..."
AUSEY

"Tek bir şeyin mucizesini gerçekleştirmek adına aşağıdaki yukarıdakiyle; yukarıdaki de aşağıdaki ile aynıdır. Bana 'Üç Kere Yüce Hermes' denir, bütün dünyanın felsefesinin üç bölümü de bendedir."
IX. yüzyılda bulunmuş Zümrüt tabletten...

'Mit ne hayal, ne de tarihtir. Mitler insan ruhunun yaratıklarıdır. Tekrarlanır, devam ederler.'
Tom Robbins – Parfümün Dansı

Batı dünyasının gözünden baktığımızda teleskobun icadıyla keşfedilen Uranüs, Neptün ve Plüton'a **'kolektif'** ya da **'modern'** gezegenler deriz. Bu üç yeni gezegeni diğerlerinden ayıran ortak özellik, her birinin keşfinin dünya tarihinde düşünce akımları, bilim, edebiyat, sanat, siyaset, sosyal yaşam, ekonomi alanlarında radikal, geri dönülemez gelişmeler getiren birer **eşik** olmasıdır. 'Kolektivizm' bir arada olmak, ortak hareket etmektir.

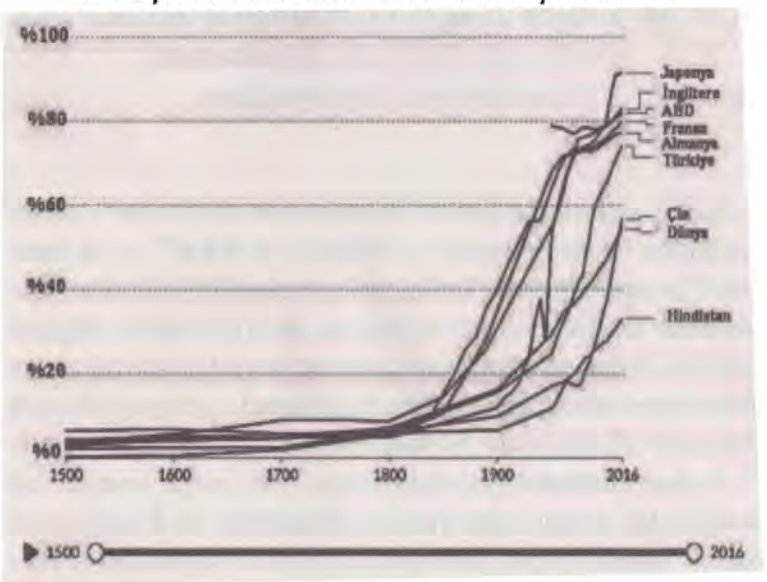
Fransız ihtilalinin, empresyonizmin, Hollywood sinemasının ortaya çıkış zamanlarının rastlantı olmadığını bu kitapta göreceğiz. 'Kolektif üçlü' döneminden kesitleri anlatırken Avrupa

ve Kuzey Amerika'daki gelişmeler daha çok karşımıza çıkacak. Bunun nedeni, Orta çağ sonrasında 'ilerleme' meşalesini Batı dünyasının eline almış olmasıdır. Sonuçlarını beğenelim veya beğenmeyelim, kesin olarak söyleyebiliriz ki, Batı'dan başlayan bu 'ilerleme' yaşayış biçimlerimizi birbirine yakınlaştırmıştır.

Çağ değişiyor: Dünya, Uranüs (1781), Neptün (1846) ve Plüton (1930) keşfedildikten sonra hızla farklılaşmıştır. Dünya tarihini neredeyse kolektif gezegenlerin keşfinden öncesi ve sonrası diye ikiye ayırabiliriz. Binlerce yıl, dağınık coğrafyalarda, folklorik çeşitlilikle bezenmiş bambaşka hayatlar süren insan topluluklarının, birbirleriyle temasları neredeyse hiç yoktu.

Peki, binlerce ayrı yerleşime ve binlerce farklı insan topluluklarına ev sahipliği yapan dünya sonradan nasıl tek bir köy haline geldi?

SON BEŞ YÜZ YILDA DÜNYADA KENTLEŞME ORANI

Kolektif gezegenlerle **'modernizm'** kendini şehirleşmeyle, bilimle, teknolojiyle gösterdi. Bu gezegenlerin keşfiyle 'Yeni çağ' kapanıp 'Yakın çağ' başladı. Gelişmeler bundan sonra bölgesel kalmayacak, neredeyse tüm coğrafyalara da yayılacaktı **'Kolektif'** kelimesinin anlamına uygun bir biçimde, şehirlerde yaşamaya başlayan insanların sayısı da matematiksel olarak arttı. Ortak yaşamla birlikte dünya üzerindeki insanların çalışma saatlerinden tatillerine, yaşadıkları aşklara kadar her şey zamanla birbirine benzeyecekti. Çatalı nasıl tutacağımız, nasıl âşık olacağımız, tatilde ne yapacağımızı belirleyen sessiz kurallar zinciri oluşacaktı.

Kolektif üçlünün ortaya çıkmasıyla, bu gezegenlerin özelliklerine ait gelişmelerin Dünya'ya yayılması eşzamanlı bir biçimde gerçekleşti.

Kolektif gezegenler, binlerce yıl sonra neden şimdi görünür oldular? Bu üçlünün keşif zamanları rastlantı mıdır? **İnsanlık hazır olduğunda mı kolektif gezegenler keşfedildi, yoksa keşifler sonrasında mı insanlık değişti?** Bu sorunun yanıtı ne olursa olsun, Uranüs'e, Neptün'e ve son olarak Plüton'a ait özelliklerin yansımaları, dünya onları fark etmeden hemen önce tarihi değiştirmeye başlamıştı bile.

Kolektif gezegenlerin keşfi öncesinde; tarihsel süreç boyunca yaşam biçimleri, buluşlar, keşifler, iletişim ve dillerin gelişimi oldukça yavaştı. Nesiller arasında genellikle aynı yaşam biçimleri arasında büyük farklılıklar yoktu. Aynı bölgede yaşayan insanlar kuşaklar boyu aynı biçimde çalışmış, aynı törenlerle evlenmiş, aynı şeylere gülmüş, aynı masalları anlatmış, aynı yemekleri sevmişlerdi. Ve her bölgenin yaşayış ritüelleri bir diğerinden farklıydı. Aralarında 50 kilometre uzaklık olan iki köy birbirinden tamamen habersiz bile olabilirdi.

Kolektif gezegenlerin keşfi sonrasında günlük yaşama yansıyan etkileri sonucunda, gelenekler ve alışkanlıklar hızla değiş-

meye başladı. Her kuşak bir önceki kuşaktan farklı düşünmeye farklı yaşam biçimleri geliştirmeye başladı. Kuşaklar (nesiller) arası farklılaşmanın arttığı, 'modern' zamanları başlatan bu gezegenlere 'jenerasyonel gezegenler' de denmektedir. Ortak 'kolektif' hareketin ilk kıvılcımları ise Uranüs'ün keşfi ile başladı.

Kolektif gezegenleri, daha önceden bilinen gezegenlerden ayıran önemli özelliklerinden biri de güneşin etrafındaki yörüngelerindeki turlarının çok daha uzun sürmesidir. Örneğin Merkür, Güneş'in etrafındaki turunu 88 günde, Jüpiter 12 yılda, Satürn 29 yılda tamamlarken, kolektif gezegenler dediğimiz Uranüs 84, Neptün 146, Plüton ise yaklaşık olarak 247 yılda tamamlamaktadır.

Kolektif üçlünün etkilerini kişisel hayatlarımızdan çok, Dünya'yı bütünsel olarak ilgilendiren durumlarda görüyoruz. "Ağır gezegenler" olarak da adlandırılan Uranüs, Neptün, Plüton, yeryüzü sahnesinde uzun dönemli siyasi, ekonomik, sosyal, felsefi, sanatsal, edebi akımlarla, afetler ve iklim senaryolarıyla yakından ilgilidir. Diğer bir deyişle, 'ağır abi' olan bu üçlü; insanlığı bütünsel olarak ilgilendiren 'makro' gelişmeleri belirler. Kolektif üçlü ile birlikte dünya, tarihte hiç olmadığı kadar hızlı bir dönüşüme girdi. Bu dönüşüm Avrupa başta olmak üzere tüm dünyada sosyal, dinsel, ekonomik ve kültürel açıdan etkiliydi.

Binlerce yıl nasıl geçti?

Gökyüzünün hazırladığı yeryüzü sahnesinin başrol oyuncusu **'insan'**, tüm seçimlerindeki özgür iradesiyle her zaman kendi özgürlüğünü sürdürdü.

Biz insanlar, binlerce yıl öncesinden gökyüzünü gözlemledik, gök cisimlerinin yeryüzü üzerine yansıttıkları etkilerin çok güçlü olduğunu fark ettik. Avcı toplayıcı dönemden itibaren döngüsel zaman geçişlerini izleyerek bir yerden başka yerlere göç etmenin

en uygun zamanlarını bulmaya çalıştık. 'Bereketli Hilal' diye adlandırılan Mezopotamya ve Ortadoğu topraklarında mevsimsel geçişler, ay döngüleri ve gezegen hareketlerini gözlemleyerek tarımsal faaliyetlerin en uygun zamanlarda yapılabilmesi mümkün oldu. Göç hareketlerinin hızlanmasıyla birlikte dünyanın her yanına yerleşmeye başladık. Gün batımında yatıp gün doğumunda kalktık. Yavaş yavaş yerleşik hayata geçtik, tarım yaptık. Doğanın canlanması, baharda güneşin ışıklarının artışıyla başlıyordu. Sonradan bahar ekinoksu diyeceğimiz bu 'başlama' zamanı kuzey yarımkürede kutladık. Bugüne dek çok geniş coğrafyalarda değişik şekillerde kutlanan Nevruz, Paskalya, Pesah (Fısıh) bayramları bu ekinoks dönemlerine aynı dönemlere rast gelmektedir. Uzakdoğu ve Güney Amerika kültürlerinde de çeşitli bayramlar hemen hemen aynı şekilde kutlanan özel günleri de buna ekleyebiliriz. Eylül'ün 23'de gerçekleşen sonbahar ekinoksu ise hasat mevsiminin geldiğini gösterir. Ürünler büyük bir coşkuyla toplanır, yöresel bayramlarla bir şenlik havasında sonbahar ekinoksu kutlanırdı. Kışın en soğuk günlerinde Güneş'in en dipte olduğu gün aslında ışığın yükselmeye başladığı gündür. Güneş kuzey yarım küreye göre en az ışık verdiği 21 Aralık gününden tam üç gün sonra 24 Aralık günü ışık tekrar yükselmeye başlar.

Gözlemlenmesi oldukça kolay olan ve günlük hayatı etkileyen bu döngüler, binlerce yıl boyunca, yöresel hikayelerimizi, türkülerimizi, ninnilerimizi, törenlerimizi, adetlerimizi, dilimizi etkilemiş, giyim kuşamımıza, halı, kilim, dokumalarımıza desenler olarak yansımıştır. Gökyüzü hareketleri izlenerek bayramlar, evlilikler, doğumlar gibi günlük hayatı biçimlerimiz hasat zamanlarına denk getirilmiştir.

Hayat, dünya nüfusunun büyük çoğunluğunun yaşadığı kuzey yarım kürede bu şekilde uzunca bir süre devam etti. Tüccar ve asker sınıfları dışında köyünden ayrılan yoktu. İnsanlar yaşadıkları topraklarda doğup ölüyorlardı. Yaşadıkları yerlerin dışındaki ge-

lişmelerden haberdar olmak çok uzun süreler alıyordu. Gelenekleri kuşaktan kuşağa sözlü olarak aktarılıyor, kuşaklar birbirine benzer yaşam biçimleri sürüyordu.

İnsanların kıyafetleri yaşadıkları bölgeye göre yöresel özellikler taşıyordu. İklime uygun dokuda ve biçimde kıyafetler yapılıyor, özellikle Avrupa'da bir insan neredeyse hayatı boyunca bir veya iki kıyafetle ömrünü geçiriyordu. Bir balıkçı köyündeki günlük yaşam, alışkanlıklar, giysiler, ezgiler, özendirilen değerler; iç kesimlerdeki bir dağ köyünde çok farklı olabiliyordu. Birbirine uzak adalarda yaşayan topluluklar diğerleriyle hiçbir iletişimde bulunmadan yüzyıllar boyu kendi dünyalarında kaldılar.

Bölgesel öğretiler nesiller boyunca benzer şekilde sürdü. Küçük gelişmeler bile gündelik hayat içinde şaşkınlık ve hayretle karşılandı. Köye bir yabancının gelmesi, kentten gelmiş birinin anlattıkları, merakla ama çoğu zaman tepkiyle karşılanırdı. Töreler, gelenekler kolay kolay değişmezdi. Hayat biçimlerini korumak, adeta yaşamlarının garantisi gibiydi. Duyulan, görülen, yaşanılan bir olay, sözlü olarak, bazı değişikliklerle yeni nesillere aktarılmaktaydı. Efsaneler, masallar, kahramanlar yöresel olarak değişirdi. İklime, toprak örtüsüne göre el sanatlarında, masallarda ve şarkılardaki bitki, hayvan, çiçek gibi desenler farklılaşıyordu. Her bölge doğal olarak kendi gerçeklerine uygun bir kültür oluşturmuştu. Hastalıklara iyi gelen şifalı otlardan yapılan macunlar bölgede yetişen bitkilerle sınırlıydı. Akdeniz ve Mezopotamya'da zeytinyağı çok önemli iken, Kuzey Avrupa'da hayvansal yağlı yemekler çok makbuldü. Aynı dili konuşan insanlar arasında inançlar, gelenek ve görenekler, çalışma ve üretme biçimleri devam ettirildi. Yazı keşfedildikten sonra bile okuma yazma bilenlerin sayısı çok sınırlıydı. Seyyahlar ve bilim insanları ancak refah ve barış dönemlerinde kendilerine bir yer bulabilmekteydiler.

Gökyüzü ne kadar yakınımızda? Dünya tarihini kökünden değiştiren 12.000 yıllık Göbeklitepe bulguları, gökyüzü sembollerinin tarih boyunca düşündüğümüzden çok daha eski zamanlarda kullanıldığını bizlere gösterdi. Dünyadan bakıldığında güneşin yolunu belirleyen Zodyak kuşağı doğal olarak bizi 360 derece çevreler. Kadim zamanlarda bu kuşak 30'ar derece aralıklarla on ikiye bölünerek takımyıldızlar – yani burçlar – belirlenmiştir. Göbeklitepe'deki sütunlar da on iki öbek halinde göğe doğru uzanmaktadır.

Göbeklitepe

Türkiye Şanlıurfa'da M.Ö 3000 yıllarında kurulmuş Harran'da (Sümer ve Akad dilinde 'uğrak yeri, yolların kesiştiği yer' anlamına gelir) dünyanın ilk bilim merkezlerinden biri yer almaktaydı. Bugünkü verilere göre dünyada kurulan ilk üniversite ve ilk gökyüzü gözlem alanı da "Bereketli Hilal" dediğimiz topraklarda yer alan Harran'dadır.

Yönetici sınıf gelişip, krallıklar büyüdükçe gökyüzü araştırmaları daha fazla önem kazandı. Artık gökyüzüyle eşzamanlılık arayışı, sadece bol ve bereketli geçmesi istenen tarım, hayvancılık, balıkçılık gibi faaliyetlerin üzerine değil, bir devletin ve yönetimin korunmasında da rol aldı. Savaşmak gerektiğinde en uygun ve avantajlı zamanı saptayabilmek, afetlerden ve salgınlardan kurtulmak, krallıklarını saldırılardan korumak için gökyüzü ha-

reketlerinden faydalanıldı. Türk matematikçi, gökbilimci ve astrolog Uluğ Bey (kendi ölüm gününü de hesaplamıştı), Timur'un torunu, imparatorluğun IV. Sultanı olarak Rasathane kurabilecek olanaklara sahipti. Uluğ Bey'in yanında yetişmiş matematikçi, astronom ve astrolog Ali Kuşçu ise Fatih döneminde İstanbul'a davet edildi. Ali Kuşçu farklı disiplinlerden oluşturduğu 'alim' ekibi ile ilk **'müneccimbaşılık müessesesini'** kuracaktı. Devletin karar mekanizması içinde danışılan 'Eşref' saati çalışmaları, önemli olayların uygun zamanını belirleme çalışmasıdır. Bu anlamda Ali Kuşçu, savaş başlatma, devletin dönüm noktası olacak kadar kritik kararları alma gibi önemli noktalar için zamanlamalar üzerine çalışmıştır.

Tarih boyunca gökyüzünün biz nasıl etkilediği (astroloji) ile ilgili çalışmaları yapanlar çoğunlukla ülkenin başındaki 'krallara' ve soylulara hizmet etmiştir. Cebir ve geometriden yararlanarak, ellerinde bugünkü gibi bilgisayarları ve uygulama programları olmayan, sadece gökyüzüne bakarak hesaplamalar ve yorumlar yapacak alim sayısı çok azdı.

Dünden bugüne '12' ve '7': Göksel tamlık, bütünlük 12 sayısı ile ilintilidir. On iki burç, dünyadan gökyüzüne bakışta Güneş'in bir yıl boyunca izlediği 'ekliptik' (Yunanca olarak zodyak) yolun üzerindeki on iki takımyıldızdır. Latincesi 'rotam fortunae' veya Arapça 'çark-ı felek' ise ekliptikten başka bir şey değildir.

360 derece bize göre Güneş'in çizdiği tam bir turun 12'ye bölünmüşüdür. On iki sayısı, İsa'nın 12 havarisinde, Aleviler'in 12 imamında, yılın 12 ayında, 12 saatlik gece ve gündüz vaktinde, Avrupa Birliği bayrağındaki 12 yıldızda, 12 adet olmamalarına rağmen öyle anılan Ege Denizi'ndeki 12 ada anlaşmasında vs. karşımıza çıkar. Çok daha öncesinde Mısır tanrısı Horus'un ve Persli Mitra'nın yanlarında yine 12 kişi vardır. Roma'lı Herkül 12 ayrı görevi yerine getirmek zorundadır.

'Yedi' ise tarihten günümüze özel bir yeri olan, kendinden sürekli söz ettiren gizemli bir sayıdır. Neredeyse ilk çağlardan orta çağ Avrupa'sına kadar gelen kadim öğretide, gökyüzü daima yedi kat olarak anılmıştır. Binlerce yıl boyunca güneş sistemindeki en uzak gezegeni Satürn olarak bildik. Sınırları Satürn koyardı. Özellikle kilise öğretilerinin bilimin yerine geçtiği Orta çağ boyunca eski Yunan düşünürü Aristo'nun öğretileri sorgulanmadan doğru kabul edilmiştir. Aristo ve onun fikirlerini etkileyen ünlü Almagest kitabının yazarı Batlamyus'a (Ptolemy) göre güneş sistemi Satürn ile çerçeveleniyordu. Diğer bir deyişle Satürn, güneş sistemimizdeki en uzak gezegendi.

Prof. Dr. Nicholas Campion'ın 2012 yılında ISAR New Orleans Astroloji konferansındaki konuşmasından bir alıntı: **'Babil'de yedi kapıdan geçtikten sonra Ianna'ya (Ana Tanrıça) kavuşursun. Yedi kapı, yedi gezegeni gösterir.**

Yedi gezegenin her biri insan doğasındaki farklı özellikleri bizlere gösterir. Hepsinin toplamı ise bütünlüğü, tam olmayı temsil eder. İnsan böylece tamamlanır.

Dünyadan görülmesi kolay olan güneş sistemindeki yedi cismin (Güneş, Ay, Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn) her birine çeşitli özellikler atfedilmiştir. Yedi sayısı çeşitli coğrafyalarda, geleneklerde, dinsel metin ve kitaplarda, toplum arasında önemli görülmüş bir sayıdır. Mezopotamya'nın kadim sakinleri olan **Sabiiler**, haftalık döngüyü yedi gün olarak belirlemiş, her bir günü bir gezegen ile bağdaştırmıştır. Her günün bir gezegeni, kendine özgü nitelikleri vardır. Günbatımında yeni güne geçilir, 24 saat sonra diğer gün başlardı.

Pazar (Güneş günü, Sunday): İngilizcede "Sun" Güneş demektir. Pek çok kadim kültürde güneş, Tanrı olarak görülür. Fransızca 'Dimanche' (Dieu) 'Tanrı'nın günü' ile ilişkilendirilir.

Pazartesi (Ay günü, Monday): İngilizce'de 'Moon' Ay demektir. Değişken anlamına gelen 'moody' kelimesi de değişik fazları olan Ay'dan gelmektedir. Latincede aynı şekilde 'dies lunae', Fransızca'da Lundi, eski Yunanca'da Ay Tanrıçasının ismini alarak "Hemera Selenes" olarak geçmektedir.

Salı (Mars günü, Tuesday): İngilizce'de 'Tuesday', 'Tiu's Day', "Tiu'nun Günü" demektir. Gök ve savaş tanrısıdır. Latincede 'dies Martis', Fransızca'da 'Mardi' yani "Mars Günü" demektir. Antik Yunanca'da ise 'hemera Areos', 'Ares Günü'dür. Ares Yunan, Martis Roma dilinde savaş tanrısıdır.

Çarşamba (Merkür günü, Wednesday): İngilizce Wednesday, 'Woden's Day' Woden, Anglosakson ve Germen mitolojisindeki baş tanrıdır. Nordik mitolojide Odin'dir. Latince'de 'dies Mercuri' Fransızca'da 'Mercredi', eski Yunanca'da ise "Hermes Günü" olarak geçmektedir.

Perşembe (Jüpiter günü, Thursday): İngilizce'de 'Thursday', 'Thor's Day' Latincede 'dies Jovis', Fransızca'da 'Jeudi', eski Yunanca'da 'Zeus günü' olarak geçer.

Cuma (Venüs günü, Friday): İngilizce'de 'Friday', 'Freya's Day' ya da "Özgürlük Günü" olarak bilinmektedir. Freya Germenik mitolojideki güzellik tanrıçasıdır. Latince'de 'dies Veneris', Fransızca'da 'Vendredi' eski Yunanca'da 'Hemera Aphrodites' olarak geçmektedir.

Cumartesi (Satürn günü, Saturday): İngilizce'de 'Saturday', 'Saturn's Day', Latince'de 'dies Saturni', Fransızca'da 'Samedi', eski Yunanca'da 'Hemera Khronu' (Kronos'un Günü) olarak geçmektedir.

Yuhanna İncil'inde yedi yıldız, yedi kilisenin melekleri, yedi altın kandil de yedi kilisedir. Çoğu kutsal metinde 'yedi kat gökyüzü'nden bahsedilir. Yedi cüceler, yedi uyuyanlar birçok kültürde bilinen söylencelerdir. İncil'de geçen yedi kutsal erdem, daha sonraları Roma Katolik kilisesinde yedi ölümcül günah olarak nitelenmiştir. 1975 yılında ortak bir güç oluşturmak amacıyla 'G7 ülkeleri' adı altında yedi ülkeden oluşan bir birlik kurulmuştur. Birleşik Arap Emirlikleri yedi küçük emirlikten oluşur. İstanbul ve Roma 'yedi tepeli' güzel şehirler olarak anılır. İstanbul'daki 'Yedikule' semti, ismini surların arasındaki yedi kuleden alır. Dünyanın yedi harikası, Türkiye'de yedi göller vardır. Bugün Anadolu'da hâlâ, bir bebeğin dünyaya gelişi, yedinci gününde dualarla kutsanır. Türkiye'de kanunlara göre dernek kurmak için yönetim kurulunda yedi kişinin olması gerekir. 'Yediemin', dünya üzerinde 'tam' olarak güvenilir anlamına gelmektedir. Müzikte yedi nota kullanılır; hatta Pisagor'a göre yedi notanın her biri bir gezegene aittir. Yedi sayısı, yeryüzündeki 'tamlığı' sembolize eder.

Satürn'ün en dış gezegen olduğu, binlerce yıl süren sistem, dünya odaklı bakıldığında, '7 kutsal varlık' üzerine oturtulmuştur.

Kolektif gezegen keşiflerine doğru Avrupa

1700'lerde Avrupa'da yaşayan sıradan bir insanın günlük yaşamı, 1600'lerden hatta 1300'lerden çok farklı değildi. Ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılıkla uğraşan köylü nüfus için günler birbirine benziyordu. Bilgiler nesilden nesile sözlü olarak aktarılırdı. Çoğunlukla kırsal alanlarda yaşayan nüfus ihtiyacı olan yiyeceği, giysiyi, yakacağını kendi üretiyordu. Bir köyün şivesi, gelenekleri, giyim kuşamları, folklorik ezgileri, dansları elli kilometre uzaklıktaki başka bir köyden farklı olabiliyordu. Bu köyler arasında çok fazla bir bağ, ticaret, alışveriş de yoktu. Ulaşım olanakları kısıtlı olduğundan, deniz ve nehir kıyılarındaki liman

şehirleri hariç, uzak yerleşimlerle bağlantı kopuktu. Üretim sistemi tamamen toprağa dayalıydı. Bu düzen içinde en avantajlı konumdaki sınıf kilise ve toprak sahipleriydi (lordlar, derebeyleri...). Okuma, yazma bilenlerin çok az olmasından dolayı dinsel ve resmi yasalar, ilgili otoriteler tarafından gerektiğinde, gerektiği şekilde anlatılırdı. Kimse fazla bilgi sahibi olmadığı için fikir de üretemezdi.

Bilindiği gibi Avrupa'da karanlık orta çağ günlerinden aydınlanmaya doğru giden süreçte en büyük tetikleyici matbaa olmuştur. Her ne kadar matbaa 593'te Çin'de bulunmuş ve 700'lerde kullanılmaya başlanmış olsa da, harflerin basımını sağlayan ilk matbaa 1440'ta Avrupa'da, Alman Johannes Gutenberg tarafından kullanılmıştır. Daha önce, sınırlı sayıda bulunan el yazması kitaplar soylular ve kilisenin kontrolündeydi ve okuryazar kimse sayısı da çok azdı. Sözlü biçimde aktarılan bir kültür içinde yaşayan çoğunluk okuma yazma bilmiyordu. Okunacak kitaplar, ancak kilise tarafından belirleniyordu. Edebiyatla, sanatla, müzikle, buluşlarla ilgilenmek için soylu veya soylulara yakın bir noktada olmak gerekiyordu. Nitekim Gutenberg bile varlıklı bir ailenin çocuğuydu. Ancak, matbaa sayesinde, okuryazarlık yavaş da olsa artmaya başlayacak ve ileriki yüzyıllarda etkilerini daha da çoğaltarak, öğrenmek ve bilmek üzerine düşünceleri kökten değiştirecekti.

Matbaa sonrası gelişmeler, kitapların ulaşılabilirliğini ve bunun sonucunda daha çok kişi tarafından okunabilmesini kolaylaştırdı. Dini kitaplar dışında, özellikle eski Yunan düşünürlerin yaklaşımlarını ve mitolojik öykülerini yansıtan kitaplar basıldı. Doğanın gücünü ve insanın değerini öne çıkaran 'hümanizm' akımı sahneye çıktı. İnsanlar, artık hiçbir şeyi sorgulamadan Tanrı'ya hizmet etmesi gereken, suçlu doğan, günahlarından arınmak için kilisenin sıkı kurallarına bağlı kalacak kullar değildi. İnsanlar, özgür birer birey olabilmenin farkına vardıklarında,

Venüs'ün Doğuşu - Boticelli

aslında doğanın da bir parçası olduklarını ve doğanın muhteşemliğini de fark etmeye başladı. Hümanist düşünce, bilginin, var olmanın sırrını doğada aramaya başladı. Mitolojiye artarak duyulan merak, doğayla bütünleşme arzusunu körükledi ve bu arzu sanatın her kolunda kendini göstermeye başladı. Floransalı varlıklı bir kuyumcu aileye mensup ressam Alessandro Boticelli, aldığı siparişlerle yaptığı dini tablolarının yanı sıra 'Venüs'ün Doğuşu' ve 'İlkbahar' gibi tablolarında hümanist etkiler görülen ilk sanatçılardandır. Boticelli, orta çağın son dönemlerinde bir ilk olan mitolojik esintili tablolarla ortaya çıkmıştır. Sanat, doğa bilimleri ve edebiyat alanlarında, özünde mükemmellik yatan 'insan' işleniyordu. 'Yeniden doğuş' anlamına gelen Rönesans döneminde, orta çağ karanlığı pek çok sanatçı, düşünür ve bilim insanının yaktığı ateşlerle ya da meşalelerle aydınlandı. 'Deliliğe övgü' ile Erasmus, 'Ütopya' ile çağdaşı ve dostu Thomas Moore, ateşi ilk yakanlardan oldular. Böylece kurulu düzeni ve kiliseyi eleştiren eserler tarih sahnesine çıktı. 'Ütopya', daha ileride Karl

Marks tarafından ortaya atılacak komünist doktrine ilham kaynağı olacaktı. Doğa, insan, bilim ve deneycilik, dinlerin yozlaştırdığı inanç yapılarını sarsmaya başlamıştı. İnsanlar, artık kaderlerini kiliseye ve soylu sınıfına bırakmak istemiyordu. Okudukları kitaplardan edindikleri yeni bilgiler sayesinde dini inançlar sorgulanmaya, yeni cevaplar aranmaya başlandı. Umutsuz birer kul olmak yerine; sağlıklı, rahat, güzel ve daha 'insani' bir yaşam sürebilmeyi hayal etmeye başladılar.

Bilimin ayak sesleri... Uranüs hakkında bilinenler çoğaldıkça 'inançlar' yerini yavaş yavaş 'bilgi ve deney' çalışmalarına bırakmaya başlamıştı.

Nicolaus Copernicus (Kopernik) (1473-1543)

Tarihte, Kopernik'in başlattığı gökyüzü çalışmalarıyla boy ölçüşebilecek olaylar sayılıdır. Orta çağın düşünce sistemini kıran ilk bilimsel atılımın gökyüzü alanında ortaya çıkması bir bakıma doğaldı. Kopernik, bağnaz kalıplarla özgür düşüncenin çatışmasının yol ayrımında yerini aldı.

O güne dek gökyüzünün adeta kutsal kitabı kabul edilen Batlamyus'un (Ptolemy) 'Büyük Bileşim' (Almagest) kitabı, sorgusuz sualsiz din çevrelerince kabul görmekteydi. Kitapta Batlamyus'un bahsettiği 48 takımyıldızın isimleri bile bugün bile hâlâ kullanılmaktadır. Birçok doğru bilgi barındırmasına rağmen, kitapta Batlamyus, yıldızların, sürekli dönen gök kubbe içinde asılı olduğunu ve Dünya'nın bu gök kubbenin merkezi olduğunu varsaymıştı.

Kopernik, incelemeleri sonucunda oluşturduğu teoride şaşkınlık uyandıracak iki varsayım öne sürdü:

(1) Gezegenler dünyanın değil, güneşin çevresinde dönmektedir (2) Dünya merkezde sabit değil, kendi ekseni çevresinde günlük, güneşin çevresinde yıllık dönüşler içindedir. Doğal olarak içinde bulunduğu çağ ve genel kabul gören gelenekler çer-

çevesinde Kopernik uyumlu bir anlatım tarzı kullanmıştı: *'Evrenin ortasında güneş taht kurmuştur. Bu görkemli tapınakta, çevresindeki her şeyi bir anda aydınlatan "güneş" dediğimiz nur kütlesi için daha saygın bir konum düşünülebilir miydi? Güneşi evrenin lambası, bilge yöneticisi diye övenler olmuştur: Hermes Trismegutus'un gözünde O ışıldayan Tanrı, Sophocles'in Elektra'sı için her şeyi gören yüce varlıktır. Güneş gerçekten tahtına kurulmuş Sultan gibi, çevresinde dolaşan gezegenleri çocukları gibi yönetir.'*

Giordano Bruno (1548-1600)

Düşünce özgürlüğünün ve gerçeğin peşine düşen, ölümü göze alıp bilginin arkasında duran Bruno'nun sonu yakılma oldu.

Bir din adamı olmasına rağmen, orta çağın aydınlanmaya doğru çıkan yolu üzerinde, döneminin kalıplarının dışına çıkmış, kadim bilgilerle, antik Yunan düşünürlerinden de etkilenerek yaptığı gözlemleri harmanlayarak kendi felsefesini oluşturmuştur. Doğanın ve gerçeğin gücünü, serbest düşünebilme yetisini insanlığa hatırlatmıştır. Defalarca uyarılmasına rağmen savından vazgeçmediği için Engizisyon mahkemesi tarafından Roma'da canlı canlı yakılmıştır.

Kaynak- NASA belgeleri: *"İçinde bulunduğumuz güneş sistemimizin yedi gezegeni ile aynı şekilde kendi güneşlerinin etrafında dönen sayısız güneş ve sayısız dünya var. Sadece güneşleri görürüz çünkü onlar en büyük cisimlerdir ve parlaktırlar. Gezegenler daha küçük ve daha az parlak oldukları için dünyadan baktığımızda zor görünürler. Evrendeki sayısız dünya, dünyamızdan daha kötü ve daha az yaşanır değildir.*

1584 yılında Giordano Bruno tarafından yazılan bu sözler, NASA'nın 'Origins' adlı zorlu programına ilham olmaktadır. NASA, 21. yüzyıl bilimini kullanarak Güneş Sistemimizin ötesin-

de Dünya benzeri gezegenlerin varlığı ve bu gezegenlerden herhangi birinin yaşanabilir olup olmadığını araştırmaktadır.

Johannes Kepler (1571-1630)

Kendisi de bir astrolog ve Kral'ın matematikçisi olan Kepler, daha sonraları yaptığı tüm çalışmalar sonucunda madde dünyası ile ruhsal dünyanın ayrılması gerektiğini savundu. Bu anlamda doğa bilimlerinin, fiziğin önünü açarak Newton gibi pek çok bilim insanına ışık tuttu. Metafiziğin inançlarla karışmış yaklaşımlarından bilim dünyasının arınmasının ilk adımlarını o atmıştır. Bilimsel ilerlemelerin önündeki 'inanç' engelinin kaldırılması Kepler ile tetiklenmiştir.

Avrupa'daki ilk üniversite 12. yüzyılda İtalya'da kurulmuştur. İtalya'daki üniversitelerde 16. yüzyıla kadar tıp öğrencilerine astroloji dersi zorunluydu (***Kaynak: Yıldızların Efendisi -Rönesans Astroloğu Giordano Cardano'nun yaşamı- yazar: Anthony Grafton, Kitap Yayınevi***). Ancak Kepler sonrası dönemde Avrupa'da akademik çalışmalar ve yükseköğrenim süreçleri dini etkilerden arındırılmıştır. Astroloji de dinsel inanışın bir parçası olarak kabul edilip akademik ortamdan çıkarılmış, yozlaşmaya terk edilmiştir.

Kaynak: NASA belgeleri *– Kepler'in ilkleri: Kepler ilk defa gezegensel hareketleri doğru bir şekilde açıkladı, böylece göksel mekaniğin ve modern anlamda ilk "doğa yasalarının" kurucusu oldu; Modern optiğin kurucusu unvanını 'Astronomia Pars Optica' adlı kitabıyla kazandı. İlk olarak iğne delikli kamera ile resim oluşumunu inceledi. İlk olarak görme sürecini göz içindeki kırılma ile açıkladı. Uzağı görememe ve ileriyi görememe için gözlük tasarımını ilk formüle eden bilim insanı oldu. İlk olarak derinlik algısında her iki gözün nasıl çalıştığını açıkladı.*

Dioptrice adlı kitabında Kepler: İlk defa gerçek, sanal, dik ve ters çevrilmiş görüntüleri ve büyütmeyi tanımladı; İlk olarak bir teleskopun nasıl çalıştığını açıkladı;

İlk defa toplam iç bükey yansıma özelliklerini keşfetti. Stereometrica Doliorum adlı kitabı integral hesabın temelini oluşturdu.

İlk olarak, gelgitlerin Ay'dan kaynaklandığını açıkladı. (Galileo onu bu düşüncesi için azarladı). Derinlik algısı ile aynı prensibi kullanarak, yıldızlara olan mesafeyi ölçmek için Dünya'nın yörüngesini kullanmaya çalıştı. Bugün bu araştırma dalına astrometri adı verilmektedir. İlk olarak Astronomia Nova'da Güneş'in kendi ekseni etrafında döndüğünü öne sürdü. Günümüzde evrensel olarak kabul edilen Mesih'in doğum yılını türetti. İlk olarak, Napier'in 1614'te yayınlanan tablolarından bağımsız olarak, tamamen matematiğe dayalı logaritmaları türetti. 'Uydu' kelimesini buldu ve kullandı.

Antoine Laurent Lavoisier (1743-1794)

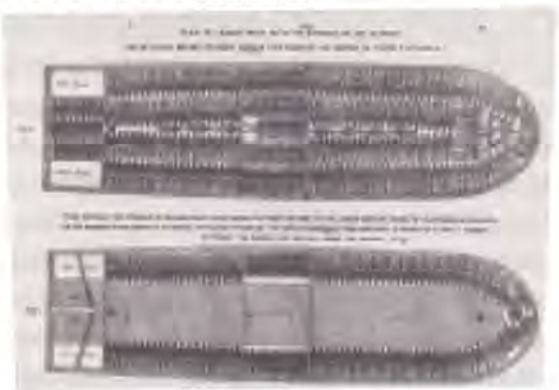
'Rien ne se crée, rien ne disparaît, tout se transforme'
'Hiçbir şey doğmaz, hiçbir şey kaybolmaz, her şey dönüşür.'

Çağdaş kimyanın kurucusudur. O zamana kadar semboller ve hermetik inanışlarla bağlantılı olarak sürdürülen simyanın, bilim dünyasından uzaklaştırılması ve modern kimyaya doğru büyük geçişin mimarıdır. Doğanın tüm işleyişlerinde, hiçbir şeyin yoktan var edilmediği, tüm deneysel dönüşümlerde maddenin miktar olarak aynı kaldığı, elementlerin tüm bileşimlerinde nicel ve nitel özelliklerini koruduğu gerçeğini tartışılmaz bir aksiyom olarak ileri sürülmüştür. Böylece modern kimyanın temelini atmıştır.

Lavoisier, deneyleri üzerinde çalışmaya devam ederken soylu kesimle yakın ilişkileri nedeniyle Cumhuriyet yanlıları tarafından eleştirilmiş, bir vergi usulsüzlüğü bahanesiyle giyotin ile kafası kesilerek öldürülmüştür.

Uzaklar yakınlaşıyor

Yüzyıllar boyunca uzakları keşfetmek teknik olanaksızlıklarından dolayı çok riskliydi. Aynı zamanda orta çağda uzaklara doğru gidildiğinde dünyanın ucuna ulaşabileceklerini düşünenlerin sayısı hiç de az değildi. Neyse ki 1700'lerde bu inanışların yerini bilime olan güven almaya başlamıştı. İngiliz John Harrison, 1730 yılında **gemi kronometresini** icat ederek açık denizlerde konumun doğru olarak ölçülebilmesini sağladı. Zamanla geliştirilen gemi kronometresi okyanus aşırı ülkelere seyahatleri kolaylaştırdı. Bu büyük gelişme, Avrupa ülkelerinin uzak ülkelerle ilişkilerini ve ticaretlerini güçlendirdi; çok az bulabildikleri ya da varlıklarından bile haberdar olmadıkları pek çok ürünün Avrupa'ya gelmesini sağladı. Uzaklara artık daha kolay ve daha kısa sürelerde ulaşabilmek, yeni bölgeleri ve zenginliklerini ele geçirmelerine yol açtı. Bu durum aynı zamanda denizaşırı köle ticaretini de başlatacak ve hızlandıracaktı. Nitekim 1619'dan itibaren Gine ve Batı Hint Adaları'ndan getirilen köle zencilerin sayısı 1790'da 400 bine ulaşmıştı.

Köle Gemisi

Üstten çekim görseli

Gemi kronometresi keşfinden hemen sonra Kaptan James Cook, 1768-1779 yılları arasında yaptığı yolculuklarla dünyanın pek çok yerine giden ilk Avrupalı oldu. 18 yaşında miço olarak başladığı deniz yolculukları, uzaklıkları keşfetme arzusunda olan diğer kaşiflere de yol açmıştı. Başta ülkesi İngiltere olmak üzere, Avrupa ülkelerinin pek çoğunun aynı yoldan giderek Büyük Okyanus'ta kuracakları sömürgelere öncülük etmiştir. 71 derece enlem ötesine ilk kez 1774'te ayak basan kaşif de Cook'tur. Antarktika hariç bütün kıtalara ayak basmış, Avustralya'nın Güney kıyılarını, Antarktika'nın çevresini (bir kıta olduğu 1840'ta anlaşılacaktır), Hawaii adalarını ve daha pek çok yeri keşfetmiştir. Yeni Zelanda'ya giden ikinci Avrupalı olmuş, pek çok yerin olduğu gibi bu bölgenin de haritasını çıkarmıştır. Kaptan Cook'tan sonra, 1788'de Britanya gemilerinden oluşan filo, bir ceza kolonisi kurmak amacıyla Avustralya'ya ulaştı. Sonraki yüzyıllarda kıtada diğer Britanya kolonileri kuruldu ve Avrupalı kaşifler kıtanın iç kısımlarını keşfetmeye başladı. Farklı insanlarla ilk kez karşılaşan Avustralya yerlilerinin kıtaya gelen bu insanların güçleri karşısında yapacak fazla bir şeyleri yoktu. Ayrıca sömürgecilerden bulaşan hastalıklarla, varlıklarını korumak için girdikleri çatışmalarda verdikleri kayıplarla sayıları gittikçe azaldı.

Kendi ordusu olan korsan şirketler: Ülkeler arası ilişkiler artmaya, deniz aşırı ülkelerle yapılan ticaret hacmi çoğalmaya başlamıştır artık. Kolektif bir dünya içinde, Amerika kıtasından getirilen kürk, tütün gibi, Hindistan ve Uzakdoğu üzerinden getirilen baharat, ipek gibi ürünlerin ticareti de kolaylaşmıştır. Bu dönemde, daha önceleri kurulmalarına rağmen 1700'lerin sonlarında dünya sahnesinde baş gösteren, Avrupalı sömürgeci ülkeler adına denizaşırı ticareti için kurulmuş, adeta resmi korsanlık yapan şirketler vardı.

East Indian Company: *1600-1874 yılları arasında faaliyette olan, kendi bayrağı olan, Hindistan'ın sömürgeleşmesinde, Çin*

ile Afyon savaşlarının kazanılmasında etkili olmuş İngiliz şirketidir. Krallık tarafından desteklenmiştir. ***Kaynak: Britannica-Doğu Hindistan Şirketi, kendi ordusu olan, Doğu ve Güneydoğu Asya ve Hindistan ile ticaretin sömürülmesi için kurulmuş bir İngiliz şirketiydi. 1600 yılında, özellikle Doğu Hint baharat ticaretine katılmak üzere İngiliz tüccarlar için bir ticaret organı olarak hizmet vermek üzere İngiliz Kraliyet tüzüğü ile kuruldu ve daha sonra pamuk, ipek, çay ve afyon gibi ürünler ekledi. Tekelci bir ticaret organı olarak başlamasına rağmen, siyasete dahil oldu ve Hindistan'da İngiliz emperyalizminin bir ajanı olarak hareket etti.***

The Dutch West India Company: Özellikle Kuzey Amerika kıtasında yeni topraklara ayak basmak, oraları kolonileştirmek, bu topraklardan mal alıp Hollanda'ya taşımak misyonuylan çalışmaktaydı. ***Kaynak- Britannica- Hollanda hükümeti, Hollanda Batı Hindistan Şirketi'ne (Deniz aşırı ticaret ve hatta ülke adına korsan gemileri olan 'The Dutch West India Company') kendi adına kaleler inşa etme, bir hükümet kurma ve Amerika kıyıları da dahil olmak üzere geniş alanlarda kolonileştirme yetkisini verdi. Manhattan'a kolonilerle ilk yerleşimi sağlayan, daha sonra New York olacak şehre New Amsterdam adını veren de bu şirkettir. Şirket, aynı zamanda Malezya'nın sömürgeleşmesinde rol almıştır.***

Böylece 1781 öncesi, kolektif gezegenlerin etkilerinden hemen önce dünya iç içe, daha etkileşimli bir yer olmaya başlamıştı. 'Kolektif' olmaya yakışır şekilde ortak yaşama doğru ön hazırlıklar böylece tamamlandı.

Önceki 'eski dünya' hayatının birebir yansımasını 'yeni dünya' içinde bulmamız mümkün. Geçmişte 'gerçek doğa' içinde fiziksel olarak yaşayan insan, şimdi onun bir kopyasının içindedir.

Uranüs, Neptün ve Plüton keşifleri tamamlandıktan sonra insanlık, kendi oluşturduğu hızlandırılmış, tek tip ve yeni bir dünyanın içinde yaşayacaktır

2. Bölüm

KEŞFEDİLEN I. KOLEKTİF GEZEGEN: URANÜS

"Bilim, varsayılıp benimsenenin doğru olmadığını gösterdiği için geniş sürüleri ve onların çobanlarını rahatsız eder..."
AUSEY

Kimseden bir fayda ummam ben, dilenmem kol kanat.
Kendi boşluk, kendi gök kubbemde kendim gezginim.
Bir eğik baş bir boyunduruktan ağırdır boynuma;
Fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür bir şairim...
TEVFİK FİKRET

Her kolektif gezegen, kendine özgü armağanlarla gelir. Gezegenin keşfedildiği yıllar değişimin ayak sesleri daha yakından duyulur. Uygarlığın başlangıcından binlerce yıl sonra, Uranüs gezegeni tam da sembolüne uygun biçimde beklenmedik bir anda, beklenmedik biri tarafından keşfedilecektir.

Güneş sisteminde bir gezegen daha olduğunu anlamamız neden bu kadar uzun sürdü?

Aslında çıplak gözle baktığımızda Uranüs'ü ayırt etmek kolay değildir. Bu nedenle teleskobun icadından önce ancak Satürn'e kadar olan gezegenlerin hareketlerini rahatça görebilmekteydik. Venüs, zaman zaman günbatımından hemen sonra veya gün doğumundan hemen önce belirir. Türkçe 'Çolpan yıldızı' olarak

bilinen gezegene 'Seher yıldızı' da denir. Kızıl gezegen Mars, parlak gezegen Jüpiter, son olarak da Satürn yörüngelerine paralel olarak gökyüzünde görülebilen gezegenlerdir. Dünyadan baktığımızda Merkür hep güneşin yakınındadır, güneşin parlak ışıklarından dolayı onu kolay kolay göremeyiz. Fazla parlak ve büyük olmamasına rağmen, Uranüs bazen gece aniden ortaya çıkar. Gözleri yeterince keskin olanlar, Uranüs'ü teleskop veya dürbün olmadan da belli zamanlarda görebilir.

Uranüs gezegen görseli

Amatör gözlemci tarihe geçti

Mezopotamya'nın eski sakinleri ve daha sonraları da eski Yunan gökbilimciler tarafından yıldız olduğu düşünülen Uranüs, bilim insanlarının ilgisini dönem dönem çekmeyi başarmıştı. M.Ö. 128'de gökbilimci ve trigonometrinin kurucusu olarak bilinen İznikli Hiparkos, çok sonraları Uranüs ismiyle anılacak gökyüzü cismini yıldız olarak kayıtlara geçirmişti.

Bundan yüzyıllar sonra Güneş tutulmalarının zamanlamalarını büyük bir başarıyla öngörmüş olan İngiliz gökbilimci John Flamsteed, 1690 yılında Uranüs'ü altı kere gözlemlemeyi başardı. Devamında 1750 ile 1769 yılları arasında Fransız gökbilimci Charles Le Monnier Uranüs'ü on dört kez gözlemlemişti.

En sonunda bu yakalaması zor olan ve henüz ismi de olmayan gökcisminin sırrını amatör bir gözlemci çözecekti. William Herschel, 13 Mart 1781 yılında Uranüs'ü teleskop ile gözlemlemeyi başardı. Herschel, incelemeleri sonucunda Uranüs'ü önce bir kuyrukluyıldız sanmasına rağmen, diğer ünlü gökbilimcilerin gözlemleri ile elindeki verileri karşılaştırdığında bunun bir gezegen olduğu sonucuna vardı. Elbette ilk başlarda gökbilimciler tarafından kuşkuyla karşılandı. Sonraları ise bu keşfiyle o dönemin İngiltere kralı III. George tarafından ödüllendirildi.

Artık Güneş sisteminin en uzak gezegeni Satürn değildi...

Binlerce yıldır süregelen Satürn'ün son gezegen olduğu bilgisi bir anda anlamını yitirdi. Amatör bir gözlemci tarafından bulunan Uranüs'ün bir gezegen olarak kabul görmesi, binlerce yıl sonra keşfedilen ilk gezegen oluşu, Uranüs'ün şaşırtıcı yanlarının ilk göstergeleridir.

Gökyüzü artık yedi kat değildi...

Özgünlüğünü her aşamada koruyan Uranüs keşfedildikten tam 70 yıl sonra kendi ismine kavuştu. Pek çok isim önerisinin geri çevrilmesinden sonra, Alman astronom Johann Bodd, gezegenin renklerinin dünyanın gökyüzünü anımsattığını düşündü. Gezegen, atmosferindeki metan gazından dolayı, dünyanın gökyüzü gibi mavi-yeşil renkte görünmekteydi. Yunan mitolojisinde tüm tanrıların atası, bilinen en eski tanrı; 'Gökyüzü Tanrısı' 'Kozmos' ve 'Hava'nın yöneticisi olan 'Uranüs' adı böylece kabul edildi. Uranüs, Yunan mitolojisinde, toprak ana ve yeryüzüyle ilişkilendirilen Gaia'nın oğlu ve aynı zamanda kocasıdır. Çok hızlı gelip, aniden gider.

Gelin 'Uranüs' sözcüğüne daha yakından bakalım. Roma dilindeki 'Uranüs', Yunanca 'Ouranos' kökeniyle aynıdır. Daha da geriye gittiğimizde bugün kullandığımız anlamı ile Türkçe 'evren' sözcüğü ile karşılaşırız. Evirmek, döndürmekten gelen 'Evren' kelimesi, Anadolu'da Avran, Avranos olarak da kullanılmıştır. Fransızca evren anlamına gelen 'Univers' ve Latince 'Universum' sözcükleri de 'Uranüs' ve 'Evren' ile bağlantılıdır.

[Divan-i Lugat-it Türk (1070)] – Evren: "gök kubbe, kubbe şeklinde fırın"

[İbni Mühenna, Lugat (1300 yılından önce)]: Evren "feleğin çarkı" *(Feleğin çarkı,* ***Dünya'dan bakıldığında Güneşin çizdiği yörünge olan, 12 takım yıldızın (burç) bulunduğu Zodyak kuşağına da verilen isimdir.)***

Uranüs Gökler Tanrısı

'Ters köşe' gezegen Uranüs: Uranüs'ün güneş etrafındaki bir turu 84 dünya yılına karşılık gelir. Güneşin etrafındaki dönüş yolculuğunda adeta bir varil gibi yalpalayan gezegenin, kutup-

larına göre yörüngesi 98 derece eğiktir. Diğer bir deyişle dönme ekseni yörünge düzlemine neredeyse paralel olan bir açıyla eğilmiş ve Uranüs'ün zeminde yuvarlanan yuvarlak bir mermer gibi görünmesine yol açmıştır. İnsanlığın ezbere baktığı gökyüzünde beklenmedik Uranüs sürpriziyle karşılaşması, ters köşeye yatışı sıradan bir gelişme değildir. Öyle ki bu keşifle birlikte, birkaç sene içinde Yeniçağ kapanıp Yakınçağ başlayacaktır.

Genç delikanlı Uranüs'ün özellikleri

Özgürlük ve Uranüs: Uranüs **birey** olmayı, insanın gücünün, değerinin önemini vurgular. Dayatılan inanç, kültür ve güç odaklarının baskılarından arınabilmemizi sağlar.

Uranüs **zincirleri kırabilmeyi**, her türlü köleliğe karşı çıkabilmeyi, kabuğundan çıkabilmeyi vurgular. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki en tepede bulunan **'kendini gerçekleştirme**'dir. Ve Uranüs genel kabul görmüş kalıpların dışına çıkabilme, özgür ve aykırı düşünebilme, özgürce giyinme, özgürce yaşama cesaretidir. Sorgulamaya dayalı bilimsel yaklaşımın değerini öğretir.

Devrimcilik ve Uranüs: Uranüs, kurulu düzen başta olmak üzere her şeyi **sorgulamak**, her düşünceyi adeta deşerek içindeki gerçeği ortaya çıkarmaya çalışmak, sürü psikolojisi ve davranışlarından, düşüncelerinde ve uygulamalarında radikal olmak ister.

Uranüs uyandırma servisidir. Tozlu kuralları bir kenara bırakmaktır. O, 'Ölü Ozanlar Derneği'dir.

Uranüs statükoya meydan okur, buluşlara kucak açar. Yenilikçiliği (**inovasyon**), **teknolojiyi, ani ve hızlı** adımlar atabilmeyi cesaretlendirir.

Uranüs tam anlamıyla geleceğe odaklı bir fütüristtir. Kurumsal anarşizmin koruyucusudur. Teknoloji ve buluşların rüzgârıyla insanlığın endüstride ilerlemesini, her şeyi daha hızlı üretebilmesini kolaylaştırır.

Yaratılış Resmi - Michelangelo (Sistine Şapeli)

Eşitlikçilik ve Uranüs: Uranüs halkın kendisidir. **İnsan haklarıdır**. Toplum içinde kardeşçe ve eşitçe hareket edebilmektir.

Uranüs **kolektif** gücü vurgular. Birlikten kuvvet doğar' yaklaşımının çalışan kesimlere, başkalarına bağlı, düşük gelirli ihtiyaç sahibi insanlara kadar yayılmasını sağlamıştır. Uranüs hızlıdır, **sürprizlidir**. Gençliğin **'delikanlı'** enerjisidir. Toplumda dezavantajlı olanların haklarını korur. Ezilenlerin yanındadır. Gençler, kadınlar, bohemler, sanatçılar, eşcinseller, **marjinal** olarak nitelendirilen kesimler, köleler onun kanatları altındadır.

Uranüs halkın üzerinde yaptırım uygulayan, dayatan her türlü güce karşıdır. Soyluların, ruhban sınıfın, varsıl ailelerin, büyük toprak sahiplerinin uygulamaya çalıştıkları baskıyı tanımaz.

Kurumsal anarşist: Uranüs

Hızlı, ani değişimler getiren, büyük güç Uranüs, hava, elektrik, yüksek teknolojiyle bağlantılı iş alanlarını sembolize eder. Otomotiv, havayolları, telekomünikasyon, kitle iletişimi, rüzgâr enerjisi, elektrik, nükleer enerji gibi tüm teknolojik gelişmelerle bağlantılıdır.

İnsanlığı ileri götüren tüm düşünce akımlarının, kendi zamanını ileri taşıyanların yanındadır. Kaşifler, bilim adamları, düşünürler, radikal değişimin öncüleri Uranüs'ü dünyaya yansıtır. Kepler College İş Astrolojisi Programının başında bulunan Georgia Stathis bakın Uranüs'ü nasıl tanımlıyor:

(Kepler College- Business and Financial Astrology – Georgia Stathis)

"Modern organizasyonların içlerinde fark yaratmak ve parlamak için sihirbazlar olması gerekir.

Sanayi Devrimi, 1781'de Uranüs'ün keşfinden hemen önce gerçekleşti. Uranüs, bu "ah-ha" deneyimleriyle veya hepimizin sahip olduğu o büyük fikirlerle ilişkili gezegendir. Bir şekilde bilinçte elektrik şoku olarak işlev görür. Alexander Graham Bell'in telefonu, Elias Howe'un dikiş makinesi ve Bill Gates'in Microsoft gibi icatlarla ilişkilendirilen enerjidir. Uranüs, sihir ve simya ile ilişkilidir. Michelangelo'nun Sistine Şapeli'nde Tanrı'nın elinin dokunduğu insanlığın konu edildiği "Yaratılış" adlı harika resmi düşünün. Bu, Uranüs'ün enerjisidir. Uranüs, mitolojide, her yaratılış hikayesinde bulunan bir arketip olan Gökyüzü Tanrısıydı.

Yunan hikâyelerinde ona Quranos denir. Uranüs, çocuk sahibi olmak için Dünya ana Gaia ile çiftleşir ve sonra çabucak ayrılır. Bu görüntü, yaratım sürecini, kavuşan ve ayıran bir hareket olarak tanımlıyor. Uranüs'ün bireysel doğum haritalarında olduğu yer, uyumsuzluklar, ani değişiklikleri işaret eder. Uranüs'ün konumu, şirket haritalarında benzersiz olduğunuz, buluş yaptığınız veya geleneksel olmayan gelecekçi 'fütüristik' yollarla düşündüğünüz bir alanı ifade eder.

Uranüs, grup ve küresel bilincin işareti olan Kova burcunu yönetir. Kova burcunun zıt işareti, bireyin ifadesini daha çok tanımlayan bir burç olan Aslan'dır. Uranüs, grupları, 'network' dediğimiz iş ağlarını, bu ağlardan gelecek faydaları sembolize

eder. Grupları, insan topluluklarını yönetse de Uranüs enerjisi özünde grubun bir parçası olmak istemez. Bireysel ve farklı kalır.

Uranüs aynı zamanda gençlik demektir. Gruba ne yapması gerektiğini söyleme ve sorunlarını iyileştirmek için uygulanabilir çözümler sunma yeteneğine sahiptir. Bu görev tamamlandığında, geldiği kadar hızlı bir şekilde gider. Bu, yeni ve benzersiz bir sunum tarzına sahip olan James Dean gibi çığır açan aktörlerin enerjisidir. Hızlıca gelip yeni bir oyunculuk tarzı sunarak hızla uzaklaşmıştır. Bu, Uranüs'ün Gaia ile nasıl birleştiği, hızla yeni bir öncü geni oluşturduğu ve ardından aynı hızla ayrıldığı hikayesine çok benziyor. Tıpkı öyküde olduğu gibi, haritanızdaki Uranüs'ün etkileri de insanları uyandırdığınız, uymadığınız yerdir. Burası, statükoya meydan okumada rahat olduğunuz bilgi deponuzdur. Başka bir deyişle, Uranüs sallar. Karizmatik çekiciliğinin yanı sıra, diğerlerini de aynı yeni anlayışa ikna etme gücüne sahiptir.

Kariyer eviniz olan 10. Evin zirvesine yerleştirilmiş Uranüs veya yönettiği Kova burcu, dünya tarafından bir devrimci olarak görüldüğünüzü gösterebilir. Otorite figürlerine, patronlara ve ebeveynlere (hepsi onuncu ev tarafından tanımlanır) farklı düşünmeleri için meydan okuyorsunuz. Bir değişikliği gerçekleştirseniz de, bu değişim konumunda kalacağınızı garanti etmez, çünkü bir şeyleri karıştırdığınız kadar hızlı bir şekilde gidebilirsiniz. Neden? Çünkü katalizör olarak işiniz tamamlandı. Sıkılabilir ve artık zihinsel olarak zorlanmayabilirsiniz. Enerjiniz insanlara meydan okuyor. Benzer düşünen bir zekâ varsa ve organizasyon değişime hazırsa, o zaman başına buyruk düşünceniz büyük fayda sağlayabilir. Bununla birlikte, fikirleriniz grubun çok ilerisindeyse, o konumda devam edemeyebilirsiniz. Uranüs, işlerin yapılma biçimine her zaman meydan okuduğu ve onu tehdit ettiği için kurulu düzeni hazırlıksız yakalar ve rahatsız edebilir.

Uranüs'ün güçlü etkilerine sahip olan insanlar, her şeyi biraz farklı yapan kurumsal anarşistlerdir. Bir şirkette çalışan Uranüs etkili biri, Prometheus gibi, çalışanlar için "Kurumsal Tanrıları" rahatsız eden bir devrimi tetikleyebilir. Amerikan Devrimi, Uranüs'ün her kesimi kapsayan bir değişim ajanı olmasını da göstermektedir. Amerikan Devrimi, herkesin eşit yaratıldığı düşüncesiyle insan haklarını içeren bir savaştı. Uranüs, insan hakları, özgürlük ve bağımsızlık arketipidir 'ilk halidir'

Özgürlük ve eşitlikten yana düşünce akımları

'İnsan Hakları' kitabı: İngiltere'de doğup Amerika'ya göç eden Thomas Paine'in, Amerika'nın bağımsızlığını ilan ettiği 1776 yılında bastırılan ve ilk iki ayda 100,000 adet satan 'Sağ Duyu' adlı kitabı, George Washington'un da belirttiği üzere Amerikan bağımsızlık bildirgesinin içeriğini yaklaşım olarak etkilemiştir. Ancak, daha sonra yazdığı iki ciltlik 'İnsan Hakları'(1791) ve 'Akıl Çağı'(1794) adlı kitapları o dönemin otoriteleri tarafından çok eleştirilmiştir.

Immanuel Kant 1781 yılında 'Saf aklın eleştirisi' kitabını yazdı. Kant, aydınlanma çağının belki de en önemli düşünürüdür, eleştirel felsefenin babası sayılır. Rasyonel (akılcı) düşünce sayesinde, inanç sistemlerinin getirdiği kurallardan ve ön yargılardan kurtulabildiğimizi fark etmiştir. Kiliseye çok bağlı Alman bir ailenin çocuğu olan Kant, insanın özgür iradesinden, seçimlerinde özgür olduğundan, isteklerini ortaya koyabilme serbestliğinden bahseder. Aslında çoğu kimse bugün bile bu özgürlüğünün farkında değildir. Kant'a göre ahlak, dayatılan dini inançlara değil, insanın kendi vicdanına dayanır. Özgürlük sadece kendi istediğini yapmak değil, toplumun uyum içinde yaşaması için bireysel ahlak anlayışıyla hareket etmek demektir. İçimizdeki vicdanı

kendimiz kontrol edebiliriz. İçsel ahlak, hiçbir inanç sistemine ihtiyaç duymadan insanlığa yardımcı olabilir. Kant, çevresinde gelişen olaylara tepki veren, kendi dışındakileri suçlayan insandan, etkin olarak kendiliğinden hayatında bir şeyleri başlatan, harekete geçen insana doğru bir akım başlatmıştır. Kendi devri için düşünceleri bir çığır açsa da, Jean Jacques Rousseau tarafından başlatılan 'Toplumsal mutabakat' yaklaşımına verdiği destek, sonraları varoluşçular tarafından eleştirilecektir. 'Toplumsal mutabakat' yaklaşımı, sosyal alanda sorunsuz yaşamayı amaçlasa da, bireysel düzeydeki farklı ihtiyaçları, özgünlüğü görmezden gelerek sadece toplumsal yaşamın kurallarını öncelemektedir.

İngiltere'de yeni bir Hristiyan Tarikatı işçileri etkisi altına aldı. Oxford Üniversitesi Mezunu bir teolog olan John Wesley, protestanlıktan da etkilenerek 1783 yılında 'metodist rehberi' oluşturarak, kurallar ve düzenlemeleri içeren eserini ortaya çıkardı. Bu anlamda Anglikan Kilisesi'nden ayrılan 'Metodist' tarikatının ilk kıvılcımını da yakmış oldu. İsa'nın öğretilerini saf şekilde benimsemek, zorda olanlara, düşkünlere yardım etmek, tam anlamıyla dürüst yaşamak prensipler arasındaydı. Daha sonraları Metodist kilisesi, İngiltere'de gelişmekte olan işçi sınıfının ilk dönemlerinde büyük etkiye sahip oldu.

İngiliz filozof, hukukçu Jeremy Bentham 'faydacılığın' kurucusudur. Reformcular arasında yer alan Bentham hayvan haklarının ilk savunucularındandır. Bugün ekonomi derslerinde sıkça duyduğumuz 'marjinal fayda' ve 'toplam fayda' kavramlarının babası olarak, liberalizmin gelişimine katkıda bulunmuştur. 1789 yılında 'Ahlak ve Yasama İlkeleri' kitabını yazmış, sistemi ayrıntıları ile tanıttığı 'Faydacılık' veya 'En büyük mutluluk' yaklaşımları ile tanınmıştır. Yapılması doğru olan şey, en fazla mutluluğu sağlayacak şeydir. Bentham, yasaları daha büyük

mutluluk getirmelerini mümkün kılacak biçimde düzenlemek istedi. Ona göre mutluluk nasıl hissettiğimizle ilgilidir. Acının yoksunluğu ve hazdır. Daha çok haz ya da acıdan daha fazla haz, daha çok mutluluk demektir.

Dezavantajlı gruplar: Kadınlar ve kölelerde hareketlenme

Kadın haklarında batıda ilk uyanış: Marry Wallstonecraft, 1792 yılında tarihte kadınların uyanışının önemli bir adımı olan **'Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi'** kitabını yazdı.

Neredeyse feminist yaklaşımdaki ilk yazar diyebileceğimiz Mary Wollstonecraft, İngiltere'de, anneye, dolayısıyla kadına zor kullanan bir baba figürü ile büyüdü. Marry Wallstonecraft'ın yaşadığı yıllarda, kadın ve çocukların hayatları üzerinde erkeklerin tek taraflı olarak pek çok hakkı vardı. Örneğin, Wollstonecraft'ın kız kardeşi, doğum yaptıktan sonra 'doğum sonrası depresyon'a girmiş olduğu için bebek, kocası tarafından ondan uzaklaştırıldı. Mary Wollstonecraft, çevresindeki her yaşta kadının öğrenim ve yaşam standartlarının erkeklerden çok daha düşük bir noktada kaldığını gözlemliyordu.

Wallstonecraft tarafından Kadın Hakları ilk defa kaleme alındı. 'Siyasi ve Ahlaki Konular Üzerine Gerekçelendirme' (1792), feminist felsefenin en eski eserlerinden biridir. Wollstonecraft, kadınların rasyonel bir eğitim alması gerektiğine karşı çıkan 18. yüzyılın siyaset ve eğitim teorisyenlerine yanıt verir. Kadınların eğitiminin, toplumdaki konumlarına yakışır şekilde çocuklarını büyütmeleri ve kocaları tarafından saygı duyulan "hayat arkadaşı" olarak hareket edebilmelerinin aslında toplumun bütünsel olarak iyiliği için gerekli olduğunu savunur. Wollstonecraft, kadınların erkeklerle aynı temel haklara sahip insanlar olduk-

larını ve onlara erkekler için sadece süs eşyası veya mülk olarak davranmanın toplumun ahlaki temelini bozduğunu savunur.

O devirde İngiltere'de kadınların eğitim olanakları erkeklere göre daha kısıtlı olduğu, kendilerine eşit fırsat verilmediği için erkek budalasına dönüşen kendi hemcinslerinin durumunu anlatır. Erkek çocuklar rahatça bahçede oynayabiliyorken, kız çocuklarının sıkı kıyafetlerle evde oturtularak, süslenmeye, oyuncak bebek bakmaya özendirilmesini kitabında eleştirmiştir. Döneminde, kadınların iyi bir evlilikten başka bir şey düşünemeyecek noktaya getirildiğini, yalnızca erkeği idare etmeye ve mutlu etmeye teşvik edildiğini, bunun da düzenin eseri olduğunu vurgular. Hatta yine 18. yüzyılın ünlü düşünürlerinden Jean Jacques Rousseau'nun yazılarında kullandığı yaklaşımı da eleştirir. J. J. Rousseau, özgürlükçü düşüncelerine rağmen, kadınların erkeklere itaat etmesinin toplum düzeni için gerekli olduğunu savunmuştu.

Mahkemeye giderken kasnaklı etek zorunluluğu kalkıyor: Sadece düşünsel olarak değil aynı zamanda günlük yaşamdaki fiziksel rahatlama dikkat çekiciydi. Gerçekleşen halk ayaklanmaları ve özgürlük arayışı kıyafetlere de yansımıştı. Sıkıcı, hareket etmesi zor kasnak jüponlar kadınların hayatından yavaş yavaş uzaklaşmaya başladı.

1780'ler kadın elbisesi - Victoria Albert Müzesi

Kaynak: Victoria Albert Müzesi arşivi İngiltere: *1780'ler ile 1800'ler arasında kadın siluetinde çok dikkat çekici bir değişiklik meydana geldi. Bel kısmı, üst bedene kadar yükseldi. Etek genişliği*

küçültüldü ve mahkemelere giderken kasnak jüpon giyme zorunluluğu kalktı. Onların yerine hilal şeklindeki iki yandan pedler, elbisenin arkasındaki büzgüleri doldurmaya yardımcı olmak için eteğin altındaki orta bele takıldı.

Kölelere özgürlüğün ilk kıpırtıları: Köle ticareti, denizaşırı ve ulaşılması zor yerlerin keşfedilmesi ve sömürgeleştirilmesinden sonra giderek artmıştır. Endüstrileşmeyle birlikte geniş, ekili alanlarda, zenginlerin hizmetinde, kırsal alanda çalıştırılacak işgücüne ihtiyaç vardı. Bu nedenle kölelik uzun yıllar ortadan kaldırılamamıştır. Modernleşme çabalarının yaşandığı bu dönemde köleliğin kaldırılmasına yönelik ilk düzenleme Amerika Birleşik Devletleri'nin Vermont Eyaleti'nde gerçekleşmiştir. O dönemde Kuzey Amerika'da bağımsız bir devlet olan Vermont'da 1777 yılında çıkarılan bir yasayla kölelik yasaklandı. Daha sonra Vermont 1791 yılında ABD'ye katıldı.

Avrupa'da köle ticaretinin yasaklanmasına yönelik ilk düzenleme Danimarka'da yapıldı. Danimarka, 1792 yılında kendi sömürgelerinde uygulanan köle ticaretini yasakladı. Denizaşırı köle ticareti İngiliz sömürgelerinde 1807'de, Amerika Birleşik Devletleri'nde ise 1808'de yasaklandı. Bu aşamalar özgürlüğe açılan yolda büyük gelişmelerdi. Yine de köleliğin kaldırılması için henüz uzun yıllar vardı. Deniz aşırı köle ticareti yasaklansa, mevcut köleler hürriyetlerine kavuşturulmadı.

Fransa'da 1794 yılında tamamen kaldırılan kölelik uygulamaları 1802 yılında, Napoleon Bonaparte dönemine gelindiğinde sömürgelerde tekrar uygulanmaya başlandı.

Halkın bağımsızlığına doğru devrimler

Uranüs'ün keşfi, dünya çapında o kadar etkili değişim rüzgârlarına neden oldu ki, neredeyse şunu diyebiliriz: "Yeniça-

ğın başlangıcı Fransız devrimi sonrası değil, Uranüs'ün keşfiyle gerçekleşti." Bu keşif sayesinde sıkı sıkıya sabitlenmiş koca çiviler yerinden sökülmüş, 18. yüzyıl sonlarına doğru pek çok ülke birbiri ardına bağımsızlıklarını ilan etmişti.

Kolektif gezegenlerin ilki olan Uranüs'ün keşfinden bu yana, son 240 yıldır küresel düzeyde etkili olan değişimlerin dinamosuna baktığımızda Avrupa ve Kuzey Amerika'yı görüyoruz.

Amerikan bağımsızlığı ve anayasası Özgürlük hareketleri, Avrupa'dan önce yenidünya topraklarında başladı. Avrupa'nın kolonileştirdiği Amerika kıtasının kuzeyinde yaşayanlar, yaşadıkları toprakları bu Avrupalı sömürgecilerden temizlemek için bağımsızlık savaşı başlattı. 1776 yılındaki bağımsızlık bildirgesinden sonra, yeni anayasa 1789 yılında resmen kabul edildi. O tarihten bu güne sadece 27 değişiklikten geçerek gelen Amerikan Anayasası ilk başta, sadece Atlantik kıyısında, birbirine pek benzemeyen 13 farklı eyalette yaşayan dört milyon insanın yönetimi için bir çerçeve sağlamak üzere tasarlanmıştı.

Kaynak: Britannica- American Colonies- *Amerikan kolonileri, şu anda Amerika Birleşik Devletleri'nin doğusunda 17 ve 18. yüzyılın başlarında kurulan İngiliz kolonileriydi. Koloniler, hem coğrafi olarak Atlantik kıyısı boyunca hem de batıya doğru büyüdüler ve kuruluşlarından Amerikan Devrimi'ne kadar sayısal olarak 13'e ulaştı. Yerleşimleri şu anda kuzeyde Maine olan yerden, devrim başladığında Georgia'daki Altamaha Nehri'ne kadar uzanıyordu.*

Bununla birlikte, 1621'de Hollanda hükümeti, Hollanda Batı Hindistan Şirketi'ne (Deniz aşırı ticaret ve hatta ülke adına korsan gemileri olan 'The Dutch West India Company') kendi adına kaleler inşa etme, bir hükümet kurma ve Amerika kıyıları da dahil olmak üzere geniş alanlarda kolonileştirme yetkisini verdi.

İki yıl sonra şirket yönetimi, bir gemiye doldurduğu 30 aileden oluşan Protestan mülteci grubunu Hollanda'nın güney eyaletlerinden Manhattan adasındaki Hudson Nehri'nin döküldüğü yere götürdü ve kalıcı ilk yerleşimi başlattı.

Ocak 1776'ya gelindiğinde Amerikan bağımsızlığının kurucusu George Washington, ayrılıktan daha azıyla tatmin olmayacağına karar vermişti. Sömürge devletlerdeki devrimci hükümetler ve İngiltere ile bağlarını birer birer kesti. George Washington ve arkadaşları tarafından 4 Temmuz 1776 tarihinde, Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi açıklandı.

Alexander Hamilton- Savaştan sonra New York Eyaleti'nin temsilcisi olarak parlamentoda görev yaptı ve Amerika'nın ilk hazine bakanı olarak Amerikan mali sisteminin oluşturulmasında büyük görev üstlendi. Amerika'nın ilk ulusal bankasını kurdu ve **Amerikan ekonomisinin tarıma değil, sanayi ve endüstriyel üretime dayandırılması gerektiği düşüncesini savundu.**

Kaynak: Büyük Larousse, C.I., İstanbul, 1992, s.514. *17. Yüzyılda 250.000 ve 18. Yüzyılda bir buçuk milyon beyaz ırktan insan da Amerika'ya göçmüştür. Brinley Thomas, "Migration-Economic Aspects,*

'International Encyclopedia of Social Sciences, Vol.X (1968), s. 293. *– Berrak Kurtuluş-Amerikan toplumu dünyanın diğer yerlerinden gelen insanlardan oluşur. Gelenlerin asıl büyük çoğunluğu zorla veya zorluklar karşısında yaşadığı topraklardan ayrılmıştır. Bunların çoğunluğu da İngiltere'den siyasi ve dini baskıların etkisiyle kaçmak zorunda kalanlardan oluşmuştur. Bunlar arasında Quakerler örnek gösterilebilir. Nitekim Pennsylvania, bir para borcuna karşılık olarak ve bu tarikat mensuplarından kurtulmak maksadıyla Charles II zamanında (1681) William Penn'e verilmişti. Keza XVIII. Yüzyılda Aden*

ve Cubuti'nin kolonizasyonu üzerine komşu ülkelere dağılan ve daha sonra denizaşırı ülkelere ve özellikle Amerika'ya giden Yemenlilerin durumu zorunlu göçlere örnektir. Dünya'nın çeşitli coğrafyalarından Amerika'ya göç eden bu büyük kitle, aslında kendi anayurtlarında 'azınlık' olanlardır.'

Amerika çoğunlukla, Uranüs'ün sembolize ettiği 'azınlıklardan', Avrupa tarafından 'marjinal' görülmüş gruplardan oluşur.

Uranüs, çoğunluğun, halkın önemini vurgular. ABD Başkanı George Washington'ın 1790 yılında yaptığı halkı bilgilendirmek amacıyla yaptığı konuşmada, şimdiye dek başarılan ve gelecekte başarılması istenilen hedefleri halkla ilk ağızdan paylaştı.. İlki New York şehrinde yapılan bu konuşma, daha sonra tüm başkanlar tarafından devam ettirilecekti. Bu konuşma halkın önemsenmesi, adeta kabul beklenen bir otorite olarak görülmesi anlamında önemli bir başlangıçtır.

Ulus devletler doğuyor: Fransız Devrimi

Liberte, egalite, fraternite...
Özgürlük, eşitlik, kardeşlik...

Fransız devrimi gücün monarşiden halk yönetiminin eline geçmesine neden oldu. Resmi olarak, bir çağın kapanıp ve yeni bir çağın başlamasına yol açan Fransız devrimi, aslında düşünürler, edebiyatçılar ve aydın kesimler sayesinde çok daha önceden duyulmaya başlanmıştı Okuryazarlığın artışı insanların bilinçlenmesini, bunun yanında şehirlerdeki meslek sahibi ve soylu olmayanların da para kazanmasını sağlamıştı.

Burjuva adı verilen, yeni oluşan bu kesim, daha fazla okumaya, Diderot, Voltaire, J.J. Rousseau gibi düşünürler sayesinde mevcut düzeni sorgulamaya başlamıştı bile.

Diderot Ansiklopedisi

İlk ansiklopediyi kilise yaktırıyor: Diderot liderliğinde, çağdaşı yazarların desteğiyle birlikte derlenen modern anlamdaki ilk Fransızca ansiklopedinin, kilise tarafından yasaklanması hatta bazı kopyaların yakılması gibi olaylara rağmen bilgiye ve yeniliklere aç bir toplum oluşmuştu.

Dinsel bir dayanağı olmadığı için dini otoriteler tarafından bir tehdit unsuru olan bu ansiklopedi harf sırasına göre dizilmiş içeriği ile 35 ciltten oluşmaktaydı.

Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'nin ilanından sonra, bildirgeden haberdar olan burjuva arasında hareketlenmeler artmaya başladı. Şehirlerde yaşayan, hukukçu, hekim, tüccar gibi mesleklere sahip olan bu kesim artık, çocuklarının, soyluların çocukları gibi iyi bir eğitim almasını, iyi olanaklara sahip olmasını istiyordu. Büyük şehirlerde mitingler, halk ayaklanmaları, saray kapılarına doğru yürüyüşler başladı. Kanlı sahnelere de tanıklık eden 1789 Fransız devrimi, tüm dünyaya sosyal anlamda büyük değişimlere yol açacaktı. Roma kilisesine bağlılığın zayıflaması, birkaç yıl boyunca Hristiyanlık karşıtlığının yükselmesi de önemli gelişmeler arasındadır. Aristokrasinin ve kilisenin büyük

pay sahibi olduğu mutlakiyet düzeninden, biraz daha demokratik monarşik düzene doğru geçiş gerçekleşmiştir. 1793-1802 yılları arasında yaşanan Fransız Devrim savaşları yüzyıllar boyu süren düzeni neredeyse birkaç sene içinde değiştirmiştir.

Devrim sonrasında, Paris'te orta çağdan boyunca saray olarak kullanılan Louvre'un, 1793 yılında halka açık bir müze haline dönüştürülmesi de devrimin önemli yapı taşlarından biridir.

Fransız devrimi sonrası halkın elde etmek istediği haklar hemen gerçekleşmese de, kralın mutlakiyeti sona ermişti ve bir daha geri gelmeyecekti.

Fransız Devrimi sırasında Hristiyan karşıtlığı: 1790 ve 1794 yılları arasında radikal laiklik politikaları kapsamında başlatılan kampanya, büyük toprak mülklerine, Gallikan Kilisesi'nin (Fransa'daki Roma Katolik Kilisesi) elindeki muazzam miktardaki nakde el konulmasından Hristiyan dini uygulamalarının sona ermesine kadar uzanıyordu. Kiliseye ve aristokrasiye karşı bir tepki olarak gelişen düşünce ve eylemler Fransız devrim hareketinin tetkleyici unsurları olmuş, kilisenin yozlaşması, kendilerini üst tabaka olarak gören ruhban sınıfın aşırı zenginleşmesi, devrim

hareketine katılımın yaygınlaşmasını sağlamıştı. Gallikan Kilisesi, devrim öncesinde baskın bir role sahipti. Ancak, ruhban sınıfa ve dini anlayışa karşıtlık, 'Terör Saltanatı' olarak adlandırılan iki sene boyunca, modern Avrupa tarihindeki en parlak zamanını yaşadı. Devrimin öncüleri, kilise hegamonyasını bastırdı ve Katolik monarşiyi kaldırdı. Kilise mülkiyetini kamulaştırdı. 30.000 rahip sürgüne gönderildi, yüzlerce din adamı öldürdü. Neredeyse asırlarca süren engizisyonların, maddi çıkarların ve halkı yoksullaştırmanın intikamı olarak pek çok şey yapıldı. Hatta 1793 yılında, o güne dek kullanılan Hristiyan takvimi, devrim tarihini başlangıç kabul eden bir takvimle değiştirildi. Özgürlük, akıl ve 'Yüce Varlık' festivalleri planlandı. Devrimci hükümet yönetimi sırasında 1794 yılında deist 'Yüce Varlık Kültü' ve ateist 'Akıl Kültü' dahil olmak üzere yeni ahlaki yaklaşımlar ortaya çıkmıştı.

Fransız devrimini gerçekleştiren grup bir süre sonra kilisenin etkisini unutturmak amacıyla metre bazlı yeni bir ölçü sistemi kullanmaya karar verip uygulamaya geçince, zaman içinde dünya üzerindeki geleneksel ölçü sistemleri ortadan kalkacak, Fransız ölçüleri –neredeyse- dünya standardı haline gelecekti. Ölçü sistemleri de Uranüs rüzgârıyla kolektif yaşamın bir parçası oluvermiştir. Mühendislikten uluslararası ticarete ve siyasal sistemlere kadar birçok şeyi etkileyen metrik sistem insanlık tarihindeki en önemli gelişmelerden biridir.

Kaynak: Madhvi Ramani BBC Travel- 24 Eylül 2018

1793'te uygulamaya koydukları Cumhuriyetçi takvimde bir gün 10 saatten, bir saat ise 100 dakikadan oluşuyordu. Takvim üzerindeki dini etkilerin ortadan kaldırılması amaçlanıyor, Katoliklerin Pazar günlerini ve azizlere adanmış günleri hesaplaması zorlaştırılıyordu. Mühendislikten uluslararası ticarete ve siyasal sistemlere kadar birçok şeyi etkileyen metrik sistem insanlık tarihindeki en önemli gelişmelerden biridir.

Metriklerle ilgili

Metrik sistem her yerde aynı olduğu için pek dikkat çekmiyor. ABD, Liberya ve Myanmar dışındaki tüm ülkeler resmi ölçüm sistemi olarak metrik sistemi kabul ediyor. Ancak bu üç ülke de uluslararası ticarette aynı sistemi kullanıyor.

18. yüzyılda, Fransız devriminden önce birçok ülkede, hatta bazen aynı ülkenin farklı bölgelerinde ağırlık ve uzunluk gibi ölçümlerde farklı sistemler kullanılıyordu.

Fransız Devrimi ile bu durum değişti. 1789-99 yılları arasında devrimciler iktidarı kralın ve kilisenin elinden almakla kalmadı, eski gelenek ve alışkanlıkları ortadan kaldırarak toplumda köklü değişikliklere de neden oldu. 1789 Fransız Devrimi öncesinde ülke genelinde 250 binden fazla farklı ölçü birimi kullanılıyordu. Ancak yeni hükümetin getirmek istediği ondalık sistem sadece takvimde tutmadı, diğer alanlarda kalıcı oldu. İşte bugün kullandığımız kilogram ve metre gibi ölçü birimleri o zamandan kalma.

Yeni ölçüm sistemini oluşturma görevi, Aydınlanma döneminin bilim insanlarına verildi. Bunlar, yeni sistemi geleneklere değil tümüyle doğaya ve bilime dayandırmak istiyordu. Bu nedenle metre, Kuzey Kutbu'ndan ekvatora kadar olan mesafenin 10 milyonda biri olmalıydı.

Bu mesafeyi ölçerken Paris Rasathanesi'nden geçen meridyen esas alındı. Bu amaçla iki gökbilimci 1792'de işe koyuldu; ancak bir yılda tamamlamayı planladıkları ölçümler yedi yıl aldı.

1793'te uygulamaya koydukları Cumhuriyetçi takvimde bir gün 10 saatten, bir saat ise 100 dakikadan oluşuyordu. Takvim üzerindeki dini etkilerin ortadan kaldırılması amaçlanıyor, Katoliklerin Pazar günlerini ve azizlere adanmış günleri hesaplaması zorlaştırılıyordu.

Daha güçlü olmak için birleşmek: Birleşik Krallıklar 1801 yılında Büyük Britanya Krallığı (İngiltere ve İskoçya) ve İrlanda Krallığı, Birleşik Krallık adı altında birleşti.

Amerika'nın bağımsızlığını ilan etmesiyle birlikte, İngiltere yenidünya düzeni içinde daha güçlü olmak istiyordu. Amerika'daki kolonilerinden sağladığı ticari avantajını da kaybetmesi, Büyük Britanya Krallığı'nın İrlanda'yı hegemonyası altına almasıyla sonuçlandı.

Kaynak Britannica: *1798 İrlanda İsyanı, İrlanda sorununu İngiliz Kabinesi'nin dikkatine sundu; ve o dönemin İngiliz başbakanı William Pitt, en iyi çözümün birleşme olduğuna karar verdi. Hem İrlanda hem de İngiliz parlamentolarında yasal düzenlemelerle, İrlanda Parlamentosu kaldırılacak ve bundan sonra İrlanda, Londra'nın Westminster kentindeki Parlamento'da temsil edilecekti. Pitt, bir birliğin hem iki ülke arasındaki bağı güçlendireceğini hem de İrlanda'ya ekonomik kalkınma için fırsatlar sağlayacağını savundu. Doğal olarak birleşme, İrlan-*

da Parlamentosunda güçlü bir direnişle karşılaştı, ancak İngiliz hükümeti, ister nakit olarak ister mevki ile onurlandırarak oy satın almak suretiyle, 28 Mart'ta birleşmeyi oylayan Britanya ve İrlanda Meclislerinde çoğunluğu sağladı. Birlik Yasası 1 Ağustos 1800'de Kraliyet onayını aldı ve 1 Ocak 1801'de yürürlüğe girdi. Bundan böyle, hükümdar Büyük Britanya Birleşik Krallığı'nın kralı (veya kraliçesi) olarak adlandırıldı. Birlik, 6 Aralık 1921'de imzalanan Anglo-İrlanda antlaşması ile İrlanda Özgür Devleti'nin (kuzeydeki Ulster eyaletinin altı eyaleti hariç) tanınmasına kadar kaldı. Birlik resmen 15 Ocak 1922'de sona erdi. İrlanda'da Michael Collins liderliğindeki Geçici Hükümet onaylandı. 29 Mayıs 1953'te ise II. Elizabeth, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı'nın kraliçesi olarak tanındı.

Uranüs'ün keşfiyle gelen buluşlar:

Yeni element Uranyum: Uranüs, her alanda teknolojinin kapılarını açmaya başlamıştı. Uranyum'un keşfi, daha sonraki yıllarda yapılacak nükleer araştırmalar için ilk adımdı. Gelecekte bilim insanları bu keşif sayesinde yeni buluşlara yelken açacak ve insanlığın hizmetine sunacaklardı. Uranyum, 1789 yılında, Alman kimyager Martin H. Klaproth tarafından keşfedildi. Bu yeni elemente 1781'de keşfedilen Uranüs gezegeninden esinlenerek "Uranyum" adı verildi. Aslında bulunan madde uranyumun bir oksit bileşiğiydi. Uranyumun saf metal olarak elde edilmesi bundan 52 yıl sonra (1841'de) Fransız kimyacı E. M. Peligot tarafından gerçekleştirildi. İlk zamanlarda uranyum, yalnızca cam ve seramiği renklendirmek amacıyla kullanılmıştı.

1896'da ise Fransız fizikçi Henry Becquerel, uranyum radyum karışımı bir maddenin fotoğraf plakasında kararmaya sebep olduğunu gördü. Bu kararmanın sebebini uranyum radyum karışımının beta ve alfa parçacıkları yaymasına bağladı. Pierre Cu-

rie ve Polonya asıllı Marie Curie, uranyum radyum karışımının fotoğraf plakasında kararma meydana getirmesi olayına "radyoaktivite" adını verdi. Bu ikili daha sonra radyum ve uranyumu birbirinde ayırdı ve radyum, medikal alanda tedavide kullanıldı. Radyoaktiviteyi keşfeden bu üç bilim insanı, 1903 yılında Nobel fizik ödülünü paylaştı.

Leh-Fransız bilim insanı Marie Curie insanlık için yeni kapılar açan bu çalışmaları sırasında aşırı radyoaktivite aldığı için kan kanseri sebebiyle hayatını kaybetti.

Marie Curie, Pierre Curie, Henry Becquerel

Paratoner ve göklerin tanrısı Uranüs: Havadaki elektrik yükünü zararsız hale getirebilmek için toprağa aktaran araca paratoner (yıldırımsavar) denir. Özellikle yıldırımlara karşı bir korunma aracı yapabilmek amacıyla çeşitli deneyler gerçekleştiren, toprağa bağlı bir metal çubuktan ibaret olan paratoneri icad eden kişi Benjamin Franklin'dir. 1700'lerin sonlarında paratonerin

icadı ile birlikte Philadelphia'da paratoner kullanılan bina sayısı oldukça artmıştı.

Havacılık: Balonların gelişimi 1783, balonla uçuş ve havacılık alanında oldukça önemli gelişmelerin yaşandığı yıldı. Ardı ardına pek çok 'ilk' 'yaşandı.

Montgolfier kardeşler insansız sıcak hava balonunu 'Annonay"da uçurmayı başardılar.

Robert kardeşler 'Champ de Mars'da ilk insansız hidrojen balonunu uçurdu.

Mongolfier kardeşler sepette üç kişinin bulunduğu ilk insanlı balonu Paris'te uçurdu. Herhangi bir rotası olmayan balon, içindeki üç kişiyle 8 km yol aldı. Balon odun ateşi gücüyle hareket ediyordu.

Son olarak da Jacques Charles ve Robert kardeşler, Paris Tulleries Bahçelerinde 400.000 kişinin gözlerinin önünde insanlı hidrojen balonunu 550 metre kadar havalandırmayı başardılar. Tam iki saat beş dakika süren bir yolculukla 36 km. yol almışlardı. Sonraki uçuşa Charles tek başına devam etti. Bu sefer hızla 3 km kadar yükseldi ve batmış olan güneşi tekrar görebilecek kadar yukarıdaydı. Bu uçuşta kulaklarındaki acı o kadar şiddetliydi, uçmayı bir daha hiç düşünmedi.

Ekonomi, endüstri, iş hayatı

İskoç Aydınlanması: 18. yüzyılın sonlarında, daha sonraki yıllarda da kullanılabilecek tasarımların sahibi olan İskoç bilim insanları ortaya çıktı. İskoç aydınlanması, ileride fazla söz edilmese de, endüstrileşmenin temel taşlarından biri haline geldi. Ekonominin bir bilim dalı olarak ortaya çıktığı tarihten günümüze dek siyasi ekonomiye katkı sağlayan çok sayıda düşünür olmuştur. Bu anlamda ekonomi disiplininin temel taşlarını oluş-

turan ve endüstri devrimini hızlandıran Adam Smith ve onunla aynı dönem yaşayan düşünürlerin katkıları önemlidir. 18. yüzyılda İskoçya'da başlayan ve yaklaşık yüz yılı kapsayan, entelektüel ve bilimsel gelişmelerin yaşandığı 'İskoç aydınlanması' özellikle incelenmesi gereken bir dönemdir. Edinburg'ta Sibbald kütüphanesi, 1785 yılında yaklaşık 6000 konu başlığı içeren bir içerik yelpazesi sunuyordu. Uranüs'ün keşfedildiği 18. Yüzyılın sonuna doğru İngiltere'de 1000'in üzerinde kütüphane faal haldeydi.

Kaynak: *Taşkın, Ali (2007). İskoç Aydınlanması. İstanbul: Birey yayınları ISBN 9752640982. İskoç Aydınlanması olarak adlandırılan tarihsel dönem, İskoçya'da 18. yüzyılda entelektüel ve bilimsel başarıların dışavurumu yoluyla karakterize edilen dönemdir. 18. yüzyıl boyunca İskoçya, kilise okulları ve üniversitelerden oluşan bir ağa sahiptir. Aydınlanma kültürü temel olarak yeni kitapların detaylı incelemelerine ve St. Andrews, Glasgow, Edinburgh ve Aberdeen gibi antik üniversitelerde ve Edinburgh'taki birtakım toplanma yerlerinde günlük düzenlenen tartışmalara dayalıdır. Aydınlanma Çağı'nın hümanist ve rasyonel bakış açısını paylaşan İskoç Aydınlanması düşünürleri, insan aklının temel önemini mantık yoluyla desteklenemeyen bütün otoritelerin reddiyle birlikte ileri sürmüştür. İnsanlığın yalnızca mantık yoluyla toplum ve doğanın yararına olan değişimlere etki etme kabiliyetine iyimser bir inanç sergilemişlerdir. Bu nokta İskoç Aydınlanması'nın kıtadaki genel düşünsel perspektiften ayrıldığı noktadır. İskoçya'da aydınlanma temel değerlerin gelişim, meziyet ve toplum ile insan için pratik yarar olduğu kusursuz bir empirizm ve uygulanabilirlik ile karakterize edilmiştir. Hızlıca gelişim gösteren alanlar felsefe, politik ekonomi, mühendislik, mimarlık, tıp, jeoloji, arkeoloji, hukuk, tarım, kimya ve sosyoloji olmuşlardır. Dönemin İskoç düşünür ve bilimcileri arasında*

Francis Hutcheson, David Hume, Adam Smith, Dugald Stewart, Thomas Reid, Robert Burns, Adam Ferguson, John Playfair, Joseph Black ve James Hutton yer alır.

Emeğin özgürleşmesi: Uranüs'ün keşfiyle başlayan endüstri devrimi için zemin hazırdı. Matbaa sayesinde Avrupa'nın genelinde okuryazarlık oranı artmış, bu sayede insanlık kendini tekrar bulmuştu. Hümanist akımın yaygınlaşmasıyla birlikte yayımlanan kitaplar artmış, sonucunda doğaya, bireysel güce olan inanç, rasyonellik, deneycilik hızla yayılmıştı. Teleskobun keşfinden sonra gökbilim araştırmalarının ilerlemesi bilgiyi sorgulama, gerçek bilgiyi bulup çıkarma isteği daha da güçlendirmişti.

Derebeyliklerin, yani geniş arazilere sahip toprak ağalıklarının ve kilisenin etkisinin azalmasıyla birlikte köylerden kentlere göç başlamıştı. Özellikle 18. yüzyıl başları Britanya Hannover Hanedanlığı döneminde, tüccarlar evde üretim yapılması için ailelere iş vermekteydi. Türkçe 'imalat' anlamına gelen 'manufacturing' kelimesi elle işleme, yapım demektir. 1700'lerin sonlarında evde çalışarak üretim yerini imalathanelerde çalışmaya bıraktı. Seri imalata uygun güçlü makinelerin devreye girmesiyle birlikte birbiri ardı sıra üretim atölyeleri açıldı. Evde değil 'işyerinde' üretim giderek yayılıyordu. Zamanla işyerlerinde kullanılan makineler ve ekipmanlar da gelişecek, o zamana ait teknoloji de gelişmelere paralel olarak ilerleyecekti.

Kırsaldan kente göç edebilmek bile büyük bir devrimdi. Köylüler daima lordlara, derebeylerine, toprak ağalarına aitti. Yaşadıkları yerler, ekip biçtikleri topraklar gibi, onların mülkleri sayılıyordu. Yönetimi altındaki 'lord'ların haberi olmadan hiçbir şey yapamayan bu insanların seyahat özgürlükleri de yoktu. Ancak kentlerdeki yaşam ve çalışma olanakları arttıkça, daha fazla sayıda köylü buralara göç etmeye başladı. Lordların, diğer bir deyişle 'toprak ağalarının baskılarından kurtulan köylüler özgürlükleri-

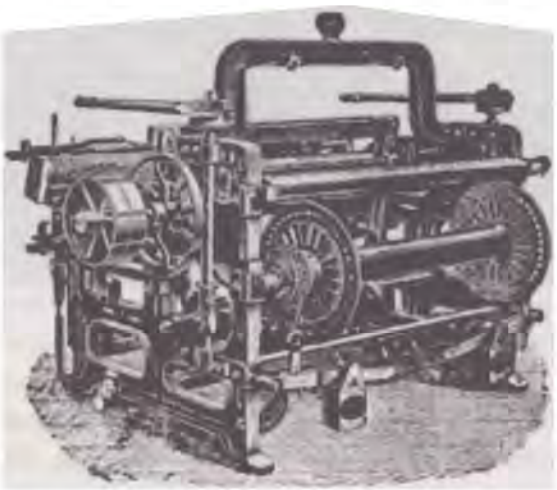
ni yaşamaya başladı. Kırsalda doğayla iç içe yaşayan köylülerin çoğu kentlere göç edince karınlarını doyurmak için atölye gibi yerlerde işçilik yapmaya başladılar. Düzenli çalışıp para kazanmanın yolu buydu. Böylece 'proleterya' yani 'işçi sınıfı' oluşmaya başlayacaktı. Burjuvalar, kentlerde eğitimli, meslek sahibi olmuş, gelir durumları daha iyi olan kesimdi. Avukat, doktor, hakim, zanaatkarlar, imalathane sahipleriydi.

Burjuva sınıfı

Kentlerde bir lordun kölesi değildiniz, ancak çalışma şartları oldukça zordu. Para artık her yerde dolaşımdaydı. Ortaçağda köylerde ticaret yapılmıyor, köylüler, bağlı oldukları 'lord'un, emeklerinin karşılığı olarak verdiği ürün payları ile yaşamlarını sürdürüyorlardı. Dolayısıyla, para çok ihtiyaç duyulan bir şey değildi. Para, köy köy dolaşan seyyar tüccarlarla, imalathanelerdeki çalışma sistemi ile dolaşıma girdi. Amaç daha çok para kazanabilmekti. Hâlâ çok zor şartlarda, uzun saatler boyu sağlıksız koşul-

larda çalışılsa da, artık 'emek' özgürleşmişti. Eskisi gibi kontun veya derebeyinin mülkiyetinde geliri olmadan yaşayan köylüler, şimdi kentlerde para karşılığı çalışmaya başlamıştı. Bu değişim oldukça yavaştı. Kömür ve kömür kullanılarak elde ettikleri buhar makineleri ile başlayan Endüstri 1.0 sanayi devrimi dönemi, Endüstri 2.0 ile birlikte elektrik üretimi entegrasyonu dönemine geçti. Böylece daha fazla üretim olanaklı hale geldi. Tarımda etkin makineleşme mahsullerdeki artışı ve sonucunda nüfusun giderek fazlalaşmasına beraberinde getirdi. Yerel halk şehirleşmeyle birlikte tarımdan uzaklaşırken, uzaklardaki sömürgelerden gelen köleler endüstriyel alanlarda çalışan insanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tarımsal alanlarda çalıştırılmaya başlandı. Pamuk ve meyve toplayıcıları artık tarla işçileri kölelerdi.

İlk dokuma tezgâhları

Buharlı motor daha önce bulunmuştu. Bu buluş, öncelikle, dokumalık kumaş üretiminin temel maddesi olan ipliğin üretilmesi için makineler yapımında kullanılmaya başladı. Dokuma

makineleri geliştikçe evde çalışarak sınırlı sayıda üretim yapmanın yerini, atölyelerde toplu ve seri üretim aldı. Daha gelişmiş makinelerle, daha hızlı üretim yapabilmek mümkün hale geldi. 1800 yılında bütün Avrupa'da, Birleşik Amerika'da James Watt'ın buluşu olan buharlı dokuma makineleri kullanılmaktaydı. Üretimde yakıtın kullanılmaya başlanması, bol kömür yataklarına sahip İngiltere başta olmak üzere sanayi atılımlarını başlatan ülkelerin işine yaradı. Bir sömürgeler imparatorluğu olarak hızla gelişen İngiltere, bitip tükenmez hammadde kaynaklarına ve ucuz işgücüne sahipti. Sanayileşme birkaç kuşaklık kısa bir süre içinde ülkenin yaşam standartlarını ve biçimini temelinden değiştirmişti. Yaşamını sürdürmesi tarıma bağlı insanlar, artık fabrikalarda çalışıp para kazanan, geçimlerini bu yolla sürdürmeye başlayan bir halka dönüşmüştü. Toprak sahiplerinin gücü gittikçe azalırken, soylu olmayan, girişimciler, üretici ve satıcı kesimler zenginleşmeye başlamıştı. 1750 yılında İngiltere'de nüfusun %90'ı köylerde yaşarken, sadece 100 yıl içinde bu oran %50 ye düşmüştü. Ülke o dönemde ihracatını da dörde katlamıştı. Gittikçe gelişen demiryolu ağları ve buharlı trenler sayesinde iç bölgelere ulaşılmaya başlanmış, liman kentlerinin zenginliklerinden, demiryoluyla iç bölgelerdeki şehirler de pay almaya başlamıştı.

Kaynak: İşçi sendikalarının tarihi gelişimi (İngiltere örneği) Prof. Dr. Erol Kozak: *'18. yüzyılın son on yılı, işçilerin örgütlenmesi bakımından büyük bir artışa şahit oldu (Heaton-II:353). İşçilerin ücretlerini yükseltmek, çalışma surelerini kısaltmak gibi amaçlarla, işveren üzerinde baskı oluşturmak için kurduktan bu işçi birlikleri İngiliz örfihukuku tarafından meşru sayılmıyor, "fesat hareketi" olarak değerlendirilerek mensupları hakkında takibat yapılıyordu. İşçiler, kanun boşluklarından yararlanarak bu nevi takibaüardan yakalarını kurtarmaya çalışıyorlardı. 1720*

yıllarında işverenler, işçilerin bu nevi toplu hareketlerini önleyip cezalandıracak yeni kanunların çıkanlması için parlamento nezdinde gayret gösterdiler. Kısmen başarılı da oldular. Parlamento 1721,1723,1749 ve 1773 yıllarında bu işçi birliklerini ve işçi hareketlerini bastırıcı bazı tedbirler öngören kanunlar çıkardı. Bu kanunlarla, ücretlerin mahallî adlî makamlarca tespit edilmesi uygulaması getiriliyor, işçilerin çıkarlarının bu yolla korunması amaçlanıyordu. Ancak, işçilerin toplu hareketlerini önleme ve ücretlerin belirlenmesi konusunda alınan bu tedbirler fazla etkili olamadı (Heaton-I:340). 1799 ve 1800 yıllannda çıkarılan iki kanunla (Combination Acts), işçilerin sendikalaşmaları ve grev yapmaları yasaklanıyordu. Bu iki kanun, anlaşmazlık durumunda hakeme gidilmesini, o mahaldeki iki hâkimin kararına başvurulmasını öngörüyordu.'

Rothchild etkisi: Bazı yazarlara göre kapitalizmin başlangıcı Bank of England'ın (1694) kuruluşu olsa da, Uranüs ile gelen rüzgârla birlikte, uluslararası finans sisteminin kurucu babası Mayer Amscher Rothchild'in etkisi, 1700'lerin sonlarında ekonomi dünyası için büyük bir sıçramaya yol açmıştır. Büyük Britanya Krallığına göç ettikten sonra işlerini büyüten Mayer Amschel, beş oğlu ile birlikte o dönem Avrupası'nın ekonomik ilerleyişi üzerinde büyük bir kontrol gücü oluşturmuştur. Dönemin şartları, yatırım yapabilmek için paraya ihtiyacın artması, bankacılık sektörünün, Rothchild ile birlikte da bugünkü biçimini almasını, büyük sermaye akışlarını ve üretime olan güveni sağlamlaştırmıştı. Yatırımlar sağlamlaştıkça küçük atölyelerden büyük fabrikalara doğru da adımlar atılacaktı.

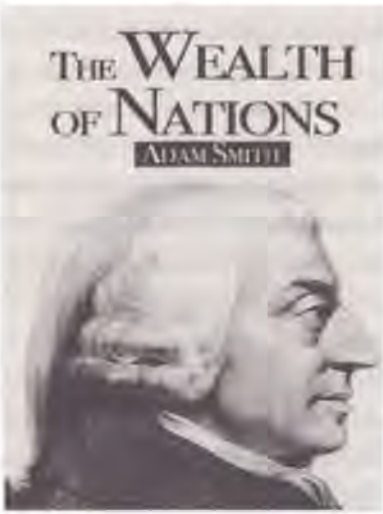
Teknoloji Uranüs ile değer kazanıyor: Üretimde kârlılığın artması için daha çabuk, daha ucuz yöntemlere duyulan ihtiyaç iyice belirginleşmişti. Ve bu ihtiyaç yüzyıllar boyu hiç bitmeye-

cekti. Daha yeni teknikleri ve ekipmanları bulanların da mülkiyet hakları korunmalıydı. İşte bu sayede 10 Nisan 1790'da, Başkan George Washington, buluş yapanlara icatlarının haklarını veren yasa tasarısını imzalayarak Birleşik Devletler patent sistemini kurmuş oldu. Yasa, patent kurulu üyelerine, buluş sahiplerine patent vermek için mutlak onay gücünü veriyordu. Böylece yenilikleri ve buluşları koruyan, güvenilir bir ekosistemin önü de açılmış oldu.

Patent sertifikası

Adam Smith ve Liberalizm: İskoç aydınlanması, felsefe, doğa bilimleri, ekonomi ve bilim üzerine büyük ekiler yaratmıştı. Adam Smith'in doğup büyüdüğü İskoçya, o dönemlerde olağa-

Adam Smith

nüstü bir ekonomik büyüme isteği sergiliyordu. Smith'in, endüstri devriminin itici gücü olan kuramları içeren kitapları, çalışma hayatı ve hükümetler üzerinde zaman içinde büyük etkiler yapacaktır. Ünlü 'Ulusların Zenginliğinin Doğası ve Nedenleri Üzerine Bir İnceleme' adlı kitabını 1776 yılında yayınlamıştı. Smith, insanların çalışma hayatında ve para kullanımında rasyonel olduklarını savundu. İş hayatında baştan sağlanacak adalet, (insanların malına, kazancına, şerefine zarar gelmesini önlemek) doğru bir ekosistem yaratacaktır. Smith tüm yaşam karmaşasının, daha zengin ve daha güçlü olma isteğinden kaynaklandığını savunuyordu. Uygun ortam sağlandığında, herkesin istediği şekilde zengin olmaya çalışmasının, geniş perspektifte ekonominin çarklarının dönmesi için etkili olacağını düşünüyordu. '*Laissez faire laissez passer*' 'Bırakın yapsınlar, bırakın geçsinler' yaklaşımı uzun bir süre uluslararası ekonominin çalışma felsefesini oluşturdu.

Bu felsefe daha sonra 1929'da ABD'de yaşanan büyük ekonomik krizle birlikte sekteye uğrayacaktı. Robert Gover'a göre, Adam Smith bile hiçbir zaman kurumların bu denli büyümesini istememiş, kurumların devasa büyüklüğe gelebileceğini öngörememişti. Smith, o zamanlar bu modelleri daha çok kendi çağındaki küçük esnaf, zanaatkar ve atölye sahipleriyle dolu bir piyasa için hazırlamıştı.

Kaynak: Time and Money – The Economy and the planets – Robert Gover 2005-2011 (sayfa 307)

Bugün, kurumsal "liberaller" olarak bilinen gruplar, serbest piyasa kapitalizmine olan inançlarını Adam Smith'in 'Ulusların Zenginliği' kitabına dayandırdıklarını söylerler. Bugünkü liberal iş dünyasının bu kitabın ufuklarını açtığını söylemesi çelişkiler barındırır. Smith'in yaklaşımını incelediğimizde, (burada olsaydı) onun kurumsal özgürlükçülerin inançlarına şiddetle karşı çıkacağını görüyoruz. En çarpıcı çelişkilerden bazılarını inceleyelim:

1) Smith, emeğin sermaye yarattığını söylemişti; oysa bu söz, şu an büyük kuruluşların halkla ilişkiler yansıması olarak, 'iş ve istihdam kaynağı oluşturması, böylece kamuya faydalı olması' şekline çevriliyor, yapılanların 'sosyal sorumluluk' yani 'hayır' işi olduğu ima ediliyor ki bu Smith'i kızdırırdı,

2) Smith, şirketlerin günümüzün devasa kuruluşları, holdingleri haline gelmesine izin vermeye karşıydı; ekonomide bir tarafa yoğunlaşmanın her biçimine karşı çıktı. Çünkü bu, gerçekten serbest piyasanın adil fiyatlara ulaşma kabiliyetini bozmaktadır.

3) Smith, her türlü ticari sırra karşıydı, bu nedenle, çeşitli hükümetler tarafından bu tür yasaları geçirebilen büyük kurumsal kuruluşların iddia ettiği gibi, bugünkü haliyle 'fikri mülkiyet haklarına' karşı çıkacaktı. Herhangi bir kişinin veya şirketin bir ilaç için bir hayat kurtarma planına 'sahip olması' gerektiği fikri, Smith'i öfke krizine sürüklerdi.

4) Her şeyden önce, kurumsal liberallerin ona, sınırsız açgözlülüğün arzu edilen ekonomik sonuçlar ürettiği fikrini atfet-

meleri Smith'i öfkelendirirdi. Bu John Law'un tezidir, Adam Smith'in değil. Smith kişisel çıkarların değerini yazdığında, aklında küçük çiftçiler, zanaatkârlar ve küçük şirketler vardı, yılmaz bir ordu tarafından desteklenen tekelci şirketler değil.

5) Devletin vergi transferleri ile şirketleri sübvanse etmesi veya sermaye sağlaması fikri Smith için çok yaralayıcı olurdu. Üstelik oldukça büyük maddi olanaklar sağlanan serbest piyasa girişimcilerinin kendisine dayandırıldığını duysaydı, kendini korkunç şekilde suçlardı.

Yenilikler...

Çılgın dahi Mozart: Aydınlanma çağında yaşanan etkilerden esinlenen ünlü besteci, 'Sihirli Flüt' başta olmak üzere en önemli eserlerini Uranüs keşfinden sonra besteledi.

Kaynak-Cumhuriyet Gazetesi-27 Ocak 2021- *Klasik Batı müziğinin önemli isimlerinden Wolfgang Amadeus Mozart, yaşadığı dönemde ürettiği zaman üstü eserlerle adını unutulmaz isimler listesine yazdırdı ve kısacık yaşamının gerisinde büyük bir müzik arşivi bıraktı. Müzik tarihinin en büyük dehalarından Wolfgang Amadeus Mozart'ın Saraydan Kız Kaçırma adlı operası 1782 yılında müthiş bir başarıya ulaştı. 1782 ve 1783 yılları arasında, Mozart; Johann Sebastian Bach ve George Frideric Handel'in eserlerine sahip olan Baron Gottfried van Swieten sayesinde bu bestekârlara aşinalık kazandı. Mozart'ın bu eserler üzerindeki çalışmaları, Barok tarzında yeni bir müzik stili ve dili yaratılmasını sağladı. Sihirli Flüt (Die Zauberflöte) bu örneklerden biri oldu. 1783 yılında Mozart'ın duasal eserlerinden biri olan Große Messe (Do Minör Büyük Ayini) Salzburg'da göste-*

rime girdi. Bu eser hâlâ en tanınmış eserlerinden olarak kabul edilir. 18'inci yüzyıl Avrupa'sındaki Aydınlanma Çağı'ndan esinlendi. Operalar: Saraydan Kız Kaçırma (Die Entführung aus dem Serail) 1782, Figaro'nun Düğünü (Figaros Hochzeit) 1786, Kahire Kazı, La Clemenza di Tito, Don Giovanni 1787 , Sihirli Flüt Operası (Die Zauberflöte) 1790.

Antik Mısır'ın büyük sürprizi: Rosetta (Reşid) taşı: 1799 yılında Fransız ordusundaki bir mühendisin Napoleon'un seferleri sırasında rastlantı sonucu bulduğu Rosetta taşı, o güne kadar çözülmemiş hiyeroglif yazısının deşifre edilmesini sağlamıştır. Üzerindeki yazıların içeriğinden çok, antik bir dili çevirme olanağı verdiği için bulunuşu bir devri başlatmıştır. Antik Mısır'ın dili çözülür çözülmez, insanlık bu büyük medeniyetten gelen tüm anıtları, yazıları okuyabilmiş ve farklı bir kültürle karşılaşmıştır. Halkın konuştuğu gündelik dil, hiyeroglif yazıtlarda kullanılan dil ve resmi yazışma dili olan eski Yunan dilinde yazılmış kopyalar çevrilebilmiş, anlamları gün yüzüne çıkmıştır.

***Kaynak: Britishmuseum.org** - British Museum'da sergilenen ve müzenin en değerli parçası olan Rosetta Taşı 1799 tarihinde bulunmuştur. 15 Temmuz 1799'da dönemin Fransa İmparatoru Napolyon Bonaparte'ın askerleri Mısır'ın Reşid kasabası yakınlarında kazı yaparken buldukları taşın, dünya tarihindeki büyük bir gizemin çözülmesini sağlayacağını muhtemelen tahmin etmemişti. Ancak komutanlarının dikkatiyle korumaya alınan taş, dünyanın en ünlü müzelerinden olan Londra'daki British Museum'un en çok ilgi gören parçalarından.*

Peki neden?

Mısır Kralı'nın tahta geçişinin birinci yılı şerefine bir rahipler konseyi tarafından yazılan ve tapınaklara yerleştirilen bu metinde, tapınaktaki rahiplerin krala bağlılığı ifade ediliyor. Bu

yazıtlardan biri de Mısır'ın Memfis bölgesindeki bir tapınağa da gönderilmişti. Rosetta (Reşid) Taşı, dünyanın bilinen en eski çok dilli yazıtı.

Ağırlığı yaklaşık 760 kg olan taş, 72 cm genişliğinde. Granit ya da siyah bazalttan oluştuğu tahmin ediliyor.

Mısır halkının, rahiplerin ve yöneticilerin bu kararnameyi rahatça okuyabilmesini sağlamak için üç farklı dille yazılmıştı. Ve bu, o zamana kadar hiyeroglifi çözmeye çalışan paleografar (eski yazı uzmanları) için bulunmaz bir fırsattı.

Milattan önce 196 yılında yazılan taşın üzerinde aynı metnin Demotik (Mısır'da o dönemin günlük dili), Antik Yunan (yönetim dili) ve hiyeroglifle yazılmış üç sürümü bulunuyor. Bir kısmı kırılmış olan taşın üzerinde 14 satır hiyeroglif yazısı, 32 satır Demotik, 53 satır da Antik Yunan yazısı var. Rosetta Taşı'ndaki Antik Yunancayı okuyabilen uzmanlar, hiyeroglifin şifresini çözmek için Yunanca'yı anahtar olarak kullandı.

Uranüs burçlarda

Güneşin çevresindeki yörüngesini 84 yılda tamamlayan Uranüs, yedi senelik bir süreyle bir burcun üzerinde kalarak 12 burcun tamamı üzerinden geçer. Her bir burç üzerindeyken, o burcun temsil ettiği özelliklerin, değerlerin, kuralların, statükoların belli bir zümrenin aidiyetinde olmasına izin vermez. Bu temsiliyetin herkesçe kullanılmasına olanak tanır.

1988-1995 Uranüs Oğlak burcunda: Oğlak burcu **iş hayatı**, **ekonomi**, **öz disiplin**, **yalnız olabilmek**, yalnız çalışabilmek ve tutumlulukla ilgilidir. Bu dönemlerde, Uranüs sunduğu pek çok yenilikle iş yaşamının rutin düzeni içinde arzuladığımız özgür olabilme ihtiyacımızı karşılamıştır. Bu yıllarda, kişisel bilgisayarlar, kişisel e-postalar, e-faks, araba telefonu, bele takılan minik mesaj

cihazı gibi yeni teknolojiler geniş kitleler tarafından kullanmaya başladı. İş hayatının özgürleşmesi, ana bilgisayara (main frame) bağlı çalışma düzeninden, birbirine bağlanabilen ve herkesin sahip olabileceği, evde veya işyerinde ona ait olan, yalnız çalışabilmeyi kolaylaştıran kişisel bilgisayarlara (PC) geçişi sağlamıştır. Kişisel bilgisayarlar, Uranüs'ün bireyselliğine uygun olarak bağımsız belleklere kavuşmuşlardır.

Şirketlerin organizasyonları içinde zaman zaman yapılan reorganizasyon çalışmalarında kullanılan özel metotlar da bu tarihlerde geliştirilmiştir. Oğlak burcunun kaynakları iyi kullanma yönündeki etkisi, kurumların da 'mükemmel organizasyonlar'a dönüşmesini gerçekleştirmiştir. 'Re-engineering' denilen akımla birlikte ile gerçekçi analizler eşliğinde, iş süreçleri ayrıntılarına kadar incelenmiş, gereksiz kadrolar kaldırılmıştır. Çalışma biçimlerinin 'etkin' ve 'verimli' olması ana hedef haline gelmiştir.

Disiplin ve gerçekçiliği ile ün salan komünizmin, Berlin duvarının yıkılması ve Doğu Alman bloğunun tarih sahnesinden silinmesiyle başlayan çöküşü, Uranüs ve Satürn'ün Oğlak burcunda kavuşumunun başka bir yansımasıdır.

1995-2003 Uranüs Kova burcunda: Kova burcu kitle iletişimi, elektronik ve dijital dünya ile ilgilidir. O güne dek küçük, varlıklı bir azınlığın satın alıp kullanabildiği araç telefonları kısa bir süre sonra yerini herkesin sahip olabildiği mobil telefonlara bıraktı. Araba telefonlarını sadece zenginler, iş insanları, yöneticiler alıp kullanırken, cep telefonlarını ilk başlarda düzenli geliri olan herkes almaya başladı. Uranüs 2003 yılında Kova burcundan ayrılırken, gelir seviyesinden bağımsız olarak cep telefonu kullanımı yaygınlaşmıştı.

Gündelik hayatımızda yaşadığımız bu devrim, büyük bir paradigma değişikliği de oluşturdu. Önceleri arkadaşımızı aramak istediğimizde, 'bir yeri' arardık. O yerde telefonu açan kişiye

arkadaşımızla konuşmak istediğimizi söylerdik. Arkadaşımızın birkaç numarası vardı. Bu bazen ofis, bazen ev, bazen de bambaşka bir 'yer' olurdu. Cep telefonları artık herkeste bulunduğu için, doğrudan arkadaşımıza ait numarayı tuşluyor kendisiyle aracısız olarak görüşebiliyorduk. Telefonlar kişiye özel hale geldikçe dijital özgürlük de beraberinde gelmiş oldu. Teknolojiyi temsil eden Uranüs ve Kova burcu, etkileri sayesinde dünyanın her yanını baz istasyonları ve internet kabloları sarmalamaya başladı.

Türkiye'de ilk GSM operatörleri Telsim, Turkcell ve sonrasında Aria bu dönemde yolculuklarına başladı. Telefonda konuşmanın ve kısa mesaj göndermenin yanı sıra, internetin ofislere, evlere girişi de hızlandı. Uranüs'ün Kova burcunda olduğu son yıllarda Türkiye'de Doğuş Grubu **IXIR**, Turkcell **ŞUBUO** ve **Superonline**, Doğan Grubu **e-kolay** ile internet sağlayıcılığı ve mobil katma değerli servisler işlerine girdiler.

2003-2010 Balık burcunda: Balık burcu mistik konular, ruhsal şifa, fantezi dünyası, inançlar, illüzyon, kolektif bilinçdışı ve masalsılıkla ilgilidir. Aynı zamanda özveri, kendini feda etme, idealleri uğruna yaşama ve hayatını feda etme gibi temalar da Balık burcuna aittir. O zamanlara dek sadece küçük, uzman bir kesim tarafından benimsenen yoga, meditasyon, nefes terapisi, biyoenerji, reiki, bütünsel tıp, homeopati, yaşam koçluğu gibi manevi rahatlatma gibi uygulama tekniklerinin dünyaya yayılması Uranüs'ün Balık burcunda kaldığı yedi yıl içinde gerçekleşmiştir.

2003 yılı öncesini hatırlarsak, bu alanların hiçbiri dünyanın ana gündeminde yoktu. Oysa sonrasında her köşe başında yoga stüdyoları, biyoenerji uzmanlarını görmek mümkün oldu. Bu yıllarda cep telefonları, bilgisayarlar ve internet siteleri aracılığı ile sanal hayatlar dünyasına adım attık. Youtube, Facebook (gibi sosyal paylaşım sitelerinin yanı sıra yerel sosyal medya deneme-

leri, blog yazıları, tanımadığımız kişilerle fikirlerimizi paylaştığımız forumlarla tanıştık.

Fantastik kurguların sembolizme dayandırıldığı **'Da Vinci Şifresi'**, çocuk dizisi **'Sihirli Annem'**, kitapları, filmleri ve mağazalarda satılan kostümleriyle **'Harry Potter'**, pozitif düşüncenin etkilerini ilk defa çok etkili şekilde anlatan **'Sır'** kitabı ve filmi o dönemi en iyi yansıtan örneklerdendir.

Uranüs Balık burcundayken dünya çok sayıda intihar saldırısına da sahne oldu. Ortadoğu'da, Avrupa ve ABD başta olmak üzere, değişik yerlerde inançları için kendini feda eden, üzerindeki bombaları patlatarak intihar saldırıları yapan kişiler ortaya çıktı.

Bir yoga stüdyosu

2010-2018 Uranüs Koç burcunda: 2010 yılında, birine 'Birçok kimse küçük de olsa kendi şirketini kuracak, **'Start-up'** kelimesi dilden dile dolaşacak, gençler kurumsallıktan bıkacak,

'melek yatırımcılar' dünyayı saracak' denildiğinde büyük tepkiler alınabilirdi.

Koç burcu girişimcilik, cesaret, bireysellik, gençlik, fizik beden, spor, rekabet ve mücadele ile ilintilidir. Bu tarihlerin öncesinde girişimci olma düşüncesi cesaret istiyordu ve gerçekleştirilmesi çok kolay değildi.

Hayaller daha çok kurumsal iş hayatlarının içine hapsolmuştu. Yeni jenerasyonun anne-babaları, iş hayatlarına başladıkları kurumlarda yıllarca çalışıyorlar ve o kurumlardan emekli oluyorlardı. Oysa Uranüs Koç burcuna girdikten sonra özellikle gençlerin daha kolay cesaret ettiği, çoğu teknoloji ile bağlantılı yeni girişimler, 'start-up'lar dünyayı sardı. Bireylerin kendi işini kurması devletler ve yatırımcılar tarafından cesaretlendirildi. Kuşaklar arası farklılaşma konuşulmaya, gençler her zaman olduğundan daha fazla öne çıkmaya başladı. Kurumsal hayatta 'gençlerden öğrenme' fikri popüler hale geldi. 'Tersine mentorluklar' (reverse mentoring) hızla yayıldı. Her yaştan insan bireysel sporlara merak sardı. Bir sosyal sorumluluk amacı için toplu koşuların yanı sıra yürüyüş sporu yapanların sayısı da arttı. Adımlar sayılmaya başlandı. Önceleri yalnız Madonna gibi ünlü insanların yararlanabildiği bir hizmet gibi görülen kişisel spor eğitmenliği (personal trainer-PT) herkesin talep ettiği bir sektör haline geldi.

Koç burcunun, bireyselliği öne çıkarma, kendini ortaya koyma isteğini tetikleyen etkisi, özçekim (selfie) dediğimiz, kendi fotoğrafını çeken, sosyal medyadaki görsel yansımasının peşine düşenlerin sayısını çığ gibi büyüttü.

2018-2026 Uranüs Boğa burcunda: Boğa burcu Venüs yönetimindedir. Güzel sanatlar, müzik, toprakla, parayla bağlantılıdır. Aynı zamanda temkinli olmaktır. Güvencede olmamızı sağlayan sağlık-güvenlik düzenlemeleri ve sigortacılık sektörü teknolojiyle geniş kitlelere yayılmaya hazırlanıyor. Bu kitap ya-

zılırken içinde bulunduğumuz Uranüs'ün Boğa burcundan geçişi (2018-2026) sırasında öne çıkacak konular Boğa burcuyla ilgili olanlardır.

Özellikle 2022 yılında tarım, arazi, kendi ürününü kendisinin yetiştirmesi gibi sektörler hızla büyüyecektir. Tarımda teknoloji kullanımı ile kendi gıdasını yetiştiren, topraktan faydalananların sayısı artacaktır.

Sanat belli bir zümrenin elinde kalmayacak, sanata yönelim ve sanat eserleri değiş tokuşu kolaylaşacaktır. Son zamanlarda kripto paralarla alım satım yapılan 'NFT' denilen dijital 'eserler' bugüne dek bildiğimiz sanattan farklı bir noktada durmaktadır. NFT, teknoloji ve sanatın birleşmesi için ilk adım gibi görünüyor. Herkesin yaratıcılığı ile sanatçı olmasına ve sanat satın alabilmesine olanak tanıyan fırsatlar kapımızda olabilir. Uranüs er veya geç sanatı varlıklı zümrenin ve koleksiyonerlerin tekelinden çıkarıp dünya çapında yaygınlaştıracaktır.

NFT Balinalar

Sigortacılık ve gayrimenkul sektöründe yeni akımlar, teknolojinin sigortacılıkta kullanılması 'insure-tech' giderek yayılıyor. Emlak sektöründe, sigortacılıkta teknolojinin nimetlerinden biri olan artırılmış gerçeklik (augmented reality) örneklerini görmeye başlıyoruz.

2026-2033 Uranüs İkizler burcunda: Bu kitap yazılırken Uranüs henüz Boğa burcunun ilk derecelerinde idi. Yine de İkizler burcuna geçecek olan Uranüs'ün yapabilecekleriyle ilgili ipuçları verilebilir. İkizler burcunun yönetiminde yazarlık, yazılı sözlü iletişim, araştırmacı gazetecilik, ilköğretim, öğretmenlik, genel eğitim, terzilik, turist rehberliği, kısa seyahatler, karavan turizmi, zanaatkarlık gibi alanlarda teknoloji destekli büyük yaygınlaşmalar olacağı söylenebilir. Geniş kitleleri içine alacak teknoloji temelli kitapçılık, kitap okuma, temel öğrenim ve yazarlık gibi konularda ilerlemeler beklenebilir. Teknoloji üzerinden dostluk, arkadaşlık kurmak veya bir robotla sohbet etmek şimdilerde bize uzak gelse de olasılıklar arasında yer alacaktır. Robotların çıkardığı sanal gazeteleri okumak, çocuklara ders veren öğretmen robotlarla tanışmak İkizler burcuna geçecek Uranüs'ün sürprizleri olabilir.

3. Bölüm

KEŞFEDİLEN II. KOLEKTİF GEZEGEN: NEPTÜN

1846 Toplumsal duygudaşlık

Yeni bir dünya isteyenler, önce yüreklerini ve akıllarını yenilemeli...
AUSEY

Binlerce yıl sonra, 'modern' dünyaya doğru giderken tek tek ortaya çıkan kolektif gezegenlerin ikincisi de Neptün'dür. Kolektif gezegenler adeta insanlığın talebi ve hazır olması üzerine, bir ihtiyacı tamamlamak üzere keşfedilmiştir. Bu yaklaşımla baktığımızda Neptün'ün keşfedildiği 1846 yılı da o zamana kadar insanlığın 'gönül gözlerinin' açılmasına en çok ihtiyaç duyduğu devir olabilir.

1781'de Uranüs'ün keşfinin yoğun şekilde hayatı hızlandırması sonucu aşırı kuralcı gerçeklerle yönetilen bir dünya oluştu. İşte tam o anda Neptün elinde şifayla, romantizmle, sanatla kapımızı çalıverdi. 'Kolektif' olmayı, birleşmeyi sadece çalışmak üzerine değil, komünizm düşüncesiyle de zenginleştirdi. Neptün, Uranüs ile başlayan büyük sıçramanın ikinci halkasıydı. Onun keşfinden birkaç yıl önce başlayan etki, sonraki on yıl boyunca da güçlü bir şekilde devam etti, yüzyıllara yayıldı...

Neptün: İllüzyon mu? Yoksa gerçek bu mu?

Neptün'ün keşfi kendi içinde fantastik bir serüvendir.

Uranüs'ten sonra keşfedilen bu ikinci kolektif gezegeni dünyadan çıplak gözle görmek oldukça zordur. Uranüs gibi, Neptün de çok karanlıktır. Günümüz gökbilimcileri Neptün'ü ancak iyi bir arka bahçe teleskobu ve yıldız haritası ile bulmaktadır.

Neptün'ü kimin keşfettiği bile belirsizdir.

Aslında gökbilimciler Neptün'ü Galileo zamanında teleskoplar yardımıyla keşfettiler. Ancak başta ne olduğunu anlamadılar. Yörüngesi üzerinde çok yavaş ilerlediğinden hiç kimse hareket ettiğini algılayamadı. Bu nedenle muhtemelen bir yıldız olduğunu düşündüler.

1800'lerde bir şeylerin diğer gezegenlerin yörüngelerini etkilediği fark edildi. Gökbilimciler işin matematiğini çözdüler ve bir gezegenin Uranüs'ten uzaklaşmakta olduğunu ileri sürdüler. Bu anlamda Neptün, varlığı matematiksel olarak öngörülen ilk gezegendir. Kendisi net olarak bulunmadan varlığı hakkında konuşulmuş ancak belirsizlik içinde kalmıştır.

23 Eylül 1846'da Alexis Bouvard, Uranüs'ün yörüngesindeki beklenmeyen değişikliklere, bilinmeyen bir gezegenin kütle çekimsel etkisinin sebep olduğunu öngördü. Daha sonra Neptün, Johann Gottfried Galle tarafından Urbain Le Verrier'in tahmin ettiği pozisyonun çok yakınında bir bölgede gözlemlendi. Le Verrier gezegene kendi ismini vermek istedi ancak bu Fransa dışında sert bir tepkiyle karşılandı. Bu tepkilerden sonra ve bu tepkilere rağmen keşfini isimlendirme hakkının kendisinde olduğunu söyleyen Le Verrier, 'Neptün' adını önerdi. 'Neptunus' Eski Roma'da 'Denizler Tanrısı' anlamına gelir. Yunanca'da bilinen adı ise Poseidon'dur. Poseidon, elinde zıpkını olan okyanuslardan gelen uzun saçlı bir adam olarak gösterilir.

Neptün ve yerküre

Yukarıdaki NASA görseli Neptün'ün dünyaya kıyasla ne kadar büyük olduğunu gösteriyor. Güneş'e olan uzaklığı ortalamada **4.5 milyar** kilometredir.

Güneş etrafında tek bir dönüşü **165 Dünya yılı** olan gezegeni inceleyen gözlemciler yıllarca aynı takımyıldızında kaldığını görürler. Neptün'ün yörüngesi o kadar eliptiktir ki bazen Plüton'un yörüngesinin bile dışına çıkar. Gezegenin büyüklüğünü anlatmak için bazı rakamlar verelim: Ekvatoru 155.000 kilometreden uzundur. Kütlesi Dünya'nın 17 katından fazladır. Neptün'ün hacmi o kadar büyüktür ki, içine **57 Dünya** sığabilir. Diğer gaz devlerinde olduğu gibi, Neptün'ün devasa atmosferi sıklıkla buzlu parçacıklarla doludur. Atmosferinin en üstünde çoğunlukla helyum ve çok az miktarda metan ile hidrojen vardır. Sıcaklıklar bazı yerlerde sıfırın altındayken, atmosferin üst katmanlarına doğru **480 derece** gibi inanılmaz noktalara yükselir.

Neptün şimdiye kadar sadece Voyager 2 tarafından ziyaret edilmiştir.

Neptün'ün özellikleri

Neptün deyince: Ruh, sanal gerçeklik, illüzyon, sezgiler, romantizm, manevi güç, kolektif bilinçdışı, yaratıcılık, esinlenme, şifa, suyla gelen şifa, yardımlaşma, merhamet duyguları, aşk, kaosun gücü, düş gücü, adanmışlık, sınırsızlık, idealizm, mistisiz, sosyalizm gibi konular akla gelebilir.

Aldanma, toplum için özveri, belirsizlik, platonik aşk, tek taraflı aşk, düş kırıklığı, inziva, kendini kandırma, bağımlılık oluşturan her şey, gruplar içinde kaybolma, benliğini yitirme, gerçeklerden kaçma, materyalist dünyadan kopuş, duygusal anlamda etkilerinden bazılarıdır.

Neptün, denizler, okyanuslar, akarsular, buhar, sıvılar, uçucu gazlar, alkollü içkiler, balıkçılık gibi konuların da sembolüdür.

Neptün sembolü

Neptün, tüm özelliklerini keşfedildiği yıl olan 1846 sonrasında insanlığa 'kolektif' biçimde yaymaya başladı. Neptün, sosyolojik akımların idealist biçimde şekillenmesini sağladı. Kentsel yaşamla birlikte, 'kolektif' hayatın zaman içinde yol açtığı ruhsal gereksinimler ortaya döküldü.

Neptün, mitolojide Denizler Tanrısı Poseidon'dur. Akışkanları, yani sıvılar ve uçucu gazları sembolize eder. Okyanus bilimi, balıkçılıkla, deniz canlıları ile ilgilidir. Aslında okyanuslar ve denizler hakkında bildiklerimiz sınırlıdır. Neptün su gibi akışkan olan konuları göz önüne koyar. Okyanus insan bilincini, sınırsızlığı ve dalgalanmaları gösterir. Öyle ki, akışkan ruh hallerini inceleyen psikolojinin sembolü bile Denizler Tanrısı Poseidon'un üç uçlu zıpkınıdır.

Lir çalan Tanrı Apollon

Neptün, ''esrarlı'' diye adlandırılmasını hak eden bir gezegendir. Gücünü karmaşık gibi görünen kaosun içindeki düzenden alır. Beynin, sezgilerin, hayallerin ve yaratıcılığın olduğu alanına etki eder. Sınırları aşmayı ve engelleri yıkmayı temsil eder. Ölümden sonraki yaşamla aramızdaki engelleri kaldırıp, bağ kurmamızı sağlar.

Neptün'ün sembolü olan psikoloji sözcüğündeki psychí' başlığı Yunanca'dır 've 'ruh' anlamına gelmektedir. Bu anlamda Neptün hem ruhsal şifa, hem de ruhsal kaybolmadır. Müzikle, suyla, doğanın kendisiyle terapidir. Rüyaların, bilinçaltının, hayallerin, yanılgıların, fantezilerin, sihirli ve büyüleyici her şeyin

yöneticisidir. Başka dünyalara 'yelken açtığımız' uykularımızı da Neptün temsil eder.

Çocukken dinleyip rahatladığımız, hayaller dünyasında yaşamamızı, renkli uykular görmemizi sağlayan anonim masalları düşünelim. Kim tarafından yazıldığı, nasıl ve nereden çıktığı bilinmez. Kuşaktan kuşağa aktarılarak çocuk büyük demeden bizi bambaşka dünyalara götüren, bizi hayal dünyalarında yaşatan anonim 'Masallar' Neptün'dür aslında. Bizi masallar sayesinde sarıp sarmalar Neptün.

Neptün güzellikler sunar. Müzik, edebiyat, resim ve heykel sanatında seçkin eserleri ortaya koyan sanatçıların esin perisidir. Lir, su gibi akan melodileriyle Neptün'ün müzik aletidir adeta.

Neptün ideallerin, romantizmin gezegenidir. İdealleri uğruna kendini feda etmeye hazır olmaktır.

Aşk illüzyonun ta kendisidir. Neptün koşulsuz sevgiyi, aşkı sembolize eder. İçten içe gizli hayranlıkla, sevgilisini hayal eden platoniklerin aşk sahnelerinde Neptün başroldedir.

Neptün, şefkat, merhamet özveri gibi duyguları, yüksek ideal-ler uğruna yaşamını feda etme gibi duyguları tetikler. 'İdeal' bir dünya ve yaşam için kendini feda etme düşüncesinin en karakteristik örneği 'İsa'nın çarmıha gerilişi'dir.

Neptün, herkesin, acıyı, koşulsuz sevgiyi, mutluluğu herkesle paylaşması gibi özellikler barındırır içinde. Kimsesizleri, toplumun düşkün kesimlerini, bakım ve yardıma muhtaç yaşlıları, ruhsal bozuklukları olanları kanatları altına alır.

Kabalığa asla tahammülü olmayan Neptün, arındıran, saflaştıran bir gezegendir; öyle ki, yakınından geçen diğer gezegenler bile bu arınmadan payını alır. Bir sanatçı duyarlılığı, yaratıcılığı vardır Neptün'de; fotoğrafçılık, film, bale, dans, müzik, resim ve şiir gibi sembollerle ortaya konan sanatları yönetir.

Neptün her şeyden önce "sis"tir. Günlük hayatın sıkıcı taraflarından bunaldıkça, hayallerle kendimizi rahatlatmamıza yardım eder, üzerimizdeki baskıları kırmamızı, bunların üstesinden gelmemizi sağlar.

Ancak Neptün, sis ve bulanıklık demektir aynı zamanda ve sisler arasında yürümek zordur. Bu yüzden bazen gerçekleri görmemiz zorlaşır, kendimizi kandırmamıza, başkalarının biz kandırmalarına, yanlış anlaşılmalara neden olabilir.

Hayatın zorlu gerçekliğini önümüze koyan, katı kurallarla bizi çevreleyen Satürn'ün aksine, Neptün, bize tüm bunlarla baş etmek için ilham kaynağı olur.

Endüstriyel hayatın zorlu koşulları içerisinde yaşam mücadelesi veren yorgun kentli insanın, ruhsal rahatlamasına yardımcı olmak için vardır sanki. Robotik hayatlar yaşayan yorgun kentliye, romantik bir filmin duygusallığı, küçük mutlulukları ile nefes alabilme olanağı verir, hüzünlü, naif bir kitabın sayfalarındaki sestir bazense Neptün.

Astrolojide Neptün Balık burcunun yöneticisidir. Zodyak (ekliptik) turunu 146 yılda tamamlar ve her burçta ortalama 14 yıl kalır.

Psikoloji ve Farmakoloji Neptün Sembolleri

Kurumsal Neptün

Kaynak: Georgia Stathis- Kepler College- İş Astrolojisi-

"Neptün, biri deniz tanrısı, Poseidon (Yunanlılar için) veya Neptün (Roma versiyonu) olan Tanrı ile ilişkilidir. Evrensel çözücünün su olduğu uzun zamandır biliniyor ve bu gezegen, bireylerin kariyerlerinde veya şirketlerde tam da böyle çalışıyor. Fedakarlığı gördüğümüz yer Neptün'dür. Ayrıca şirket kuruluş haritasında sınırların olmadığı alanı da gösterir. Bu, algıya ve doğru filtreleme yeteneğine bağlı olarak olumlu veya olumsuz enerji olarak ortaya çıkar.

Olumsuz tarafı kaybolma hissinin, aşırı idealizm duygusunun ve aşırı şişirilmiş etkilerin olduğu yerdir. Olumlu bir yaklaşımda ise, hayal gücü açısından sınırların olmadığı yerdir. Kişinin kendini ve kimliğini defalarca yeniden yaratabileceği alan Neptün'ün haritada bulunduğu yerdir. Yaratıcılık ve sezginin bir göstergesi olan güçlü bir Neptün iş hayatındaki şirket birleşmelerini ve satın almaları cesaretlendirir. Şirketi ileri götürecek uygun bir vizyon ile birleşmeler gerçekleştirebilme kapasitesine sahiptir.

Neptün, birleşmeleri ve yeniden örgütlenmeyi temsil eden gezegendir. Eski ve yıpranmış kaynakları alıp onları yeni ve yararlı olanaklara dönüştürebileceğiniz yer burasıdır. Bir tür simbiyoz (ortak yaşam) türü olan birleşmeler, bir şirketin veya bireysel haritanın diğerininkiyle kesişmesi ve güçlerini birleştirmedikçe bugünkü şeklinden öteye gidememesi durumunda meydana gelir. Ortaya çıkan birleşme yıpranmış sistemleri ve yöntemleri ortadan kaldırarak geçmişin artık gereksiz olan bir kısmını ortadan kaldırır.

Ağır bir borç faktörü olduğunda, bir şirket birleşmeye açıktır. Denizlerin tanrısı Poseidon efsanesi gibi, şirket veya birey kendini denizde kaybolur ve daha büyük bir bedenin parçası olmaları gerektiğini anlar.

Neptün, denizlerin tanrısı olduğu için denizcilik ürünlerini veya mesleklerini temsil eder. Aynı zamanda petrol, boya, kauçuk, kalay ve gazı da yönetir. Neptün, kadınları büyüleyen ve onları coşkulu bir çılgınlığa (rock and roll idolleri ve etkiledikleri gençlere benzer) çeken, şarabın, coşkunluğun ve deliliğin tanrısı Dionysos ile de ilişkilidir. Halkı büyüleme ve etkileme yeteneği, reklamcılık ve bunun sonucunda ortaya çıkan satın alma hareketleri Neptün ile ilişkilidir.

Neptün, ilaç ve eczacılık alanının yanı sıra bütünsel ve geleneksel şifa alanlarını yönetir. Daha az şanslı olanlarla çalışan hastaneler ve kurumlar, hapishaneler, evlat edinme kurumları, kültler ve akıl yetenekleri bozulmuş insanlar için evler Neptün'ün yönettiği yerlerdir. Tütün, alkol ve uyuşturucu gibi bağımlılıklarla çalışan ajanslar veya sivil toplum kuruluşları Neptün yönetimindedir. Neptün ayaklarla ilişkilendirilen Balık'ı yönetir. Ayakkabı endüstrisi, çoraplar, taytlar, ayak hastalıkları uzmanları ve makyaj, kozmetik, fotoğrafçılık, müzik, dans ve oyunculuk gibi illüzyon veya kontrollü görüntülerle çalışan alanların tümü Neptün'ün yönetimindedir.

Rüya analizi, hipnoterapi ve Jung sembolizmi gibi bilinçdışıyla çalışan herhangi bir endüstri, aşırı şişirilmiş fiyatlar, aşırı şişirilmiş idealler, aşırı şişmiş ego ve ağır borçların yanı sıra Nepal de Neptün tarafından yönetilir."

Neptün'ün iş hayatı, meslek vb. konularla ilişkisini derslerinde ayrıntılı bir biçimde anlatmış olan Georgia'yı takip ederek şunları söyleyebiliriz: İş hayatında kendini unuturcasına çalışmak, ait olduğu herhangi bir grubun içinde kaybolmak Neptün'ün bariz etkilerinden biridir. Bu idealist yaklaşımın doruk noktası olan, komün (ortak, kolektif) yaşamı paylaşımı amaçlayan komünizm, toplumsal yaşamı bireyin önünde tutar ve çıkış noktalarından birisi ve en etkilisi de Neptün'dür.

Neptün belirsiz, yoğun bir sis tabakasının içinde olandır. Çağrı merkezleri çalışanları, radyo yayıncıları, kostüm tasarımcıları, kulis çalışanları gibi görmediğimiz, ama arka planda görevlerine devam edenleri düşünelim. Neptün, onları görmesek de varlıklarını usumuzda canlandırmamızı sağlar.

Teknolojik yaşamımızda ardımızda bıraktığımız her türlü atığı bertaraf eden çöp toplayıcıları, temizlik elemanları Neptün'ün kadrolu çalışanlarıdır adeta.

Neptün, sanal olan her şeyin sembolüdür. Bugün elimizden düşmeyen ve bir çeşit illüzyon olan akıllı telefonlar, dokunmatik ekranlar, hologramlı oyunlar, artırılmış gerçeklik uygulamaları, Clubhouse gibi işitsel platformlar, sanal olarak büyük paralar vererek sahibi olduğumuz ancak elimizde tutamadığımız NFT'ler, podcastler, işitsel direktiflerle çalışan navigasyonlar ve Alexa'yı düşünelim. Hepsi sağ lobumuzun beyinlerimize adeta bir nehir akışkanlığında aktardığı işlevlerdir.

Ünlü reklamcıların, medyacıların, denizcilerin doğum haritalarında Neptün'ün adı yazılıdır. Jane Austin'in 'Pride and Prejudice' 'Aşk ve Gurur', Willliam Shakespeare'in 'Romeo ve Juillet' eseri, Audrey Hepburn ve Gregory Peck'in 'Roman Holiday' 'Roma Tatili' filmi bize, aldanış, yanlış anlaşılma, fedakarlıklarda bulunma, bilemezlik, belirsizlik ve romantizmin Neptün olduğunu anlatır. Roma, İstanbul gibi çeşmeleri, hamamları, sanat dolu ve sanatla iç içe sokaklarıyla ünlü romantik şehirler Neptün ve Satürn'ün şehirleridir sanki.

İdealizm toplumdaki ezilenleri korumaya yöneliyor

Neptün, toplumda ezilen, mağdur olan grupları anlattığı gibi idealistçe kendini toplum için feda etmeyi de anlatır. 1846'daki gezegenin keşfi ile beraber toplumun kendi düşkünleri için çaba

harcamaya başladığı, kentlerdeki sınıf farklılıklarına karşı uyanmaların başladığını açıkça görmekteyiz.

Neptün'ün keşfi öncesinde endüstrileşmenin gelişimi, endüstriyel teknolojiyle birlikte daha fazla üretim isteği, kırsaldan şehirlere daha hızlı ve fazla göçün gerçekleşmesine neden olmuş, sonucunda çarpık, düzensiz yaşam biçimlerine yol açmıştır. Bir yanda gittikçe daha zenginleşen burjuvazi, diğer yanda zorlu koşullar içinde çalışmaya ve yaşamaya çabalayan göçerler vardı artık. İnsani çalışma koşulları içinde düzenli ve sürekli bir iş bulabilenler şanslıydı. Sanayileşmenin hızlandığı bu yıllarda, güçsüz olanın hiç şansı yoktu. İngiltere'de 1837 yılında başlayan Victoria çağının ilk dönemlerinde uzun saatler boyu pis, karanlık ve havasız ortamlarda çalışmak zorunda kalanlar sadece yetişkinler değildi. Çocuk işçiler özellikle dokuma atölyeleri gibi küçük motor becerisi gerektiren yerler başta olmak üzere her yerde çalışıyorlardı. Suların ve yiyeceklerin temiz olmaması pek çok hastalığı beraberinde getiriyordu. Tatilsiz ve çok az paraya çalışan işçiler, sağlıksız yaşadığından kolayca hastalanır oldular. Çocuk istismarı, fuhuş ve cinsel yolla bulaşan hastalıkları kontrol eden mekanizmalar yoktu. Bugün Londra'daki Madamme Tousseau müzesini ziyaret edenler, Victorya çağına ait prangalı çocuk işçi, hapisteki adam ve dişsiz yaşlı dilenci mumyalarını görebilirler.

Kaynak: Mina Urgan- İngiliz Edebiyatı Tarihi -2003 Yapı Kredi Yayınları: *Para ve maddeseverlik ve alt sınıfların ve parasızların saygın bulunmaması, plansız gelişen sanayileşme ve haksızlıklarla dolu çalışma şartları ve adaletsiz ekonomik düzen, toplumsal durumlardan ve bireysel koşullardan aptalcasına memnunluk.*

İdeal toplum vizyonu: Uranüs'üm keşfiyle birlikte başlayan süreçte Avrupa'da gittikçe büyüyen kentlerin olanakları kısıtlı,

yaşam koşulları çarpık ve ağırdı. İşçiler günde 13-15 saat çalışıyorlar, sağlıksız ve pislik içindeki evlerinde zor koşullar altında yaşamaya çalışıyorlardı. Çocuklar 9-10 yaşlarına geldiğinde çalışmaya başlıyorlardı. Kırsalda ve kentlerdeki nüfus yoğunluğu artışı işsizliğe ve toprak yetersizliğine yol açmış, alt yapının yetersiz kalmasına neden olmuştu.

Victoria Çağı çocuk işçi görselleri

19. yüzyıl ortalarına gelindiğinde Avrupa'da Sanayi Devrimi büyük ölçüde tamamlanmış, sanayicilerin ve şirketlerin gelirlerinde büyük bir artış görülmesine karşılık köylerde ve kentlerde yaşayan fakir halk bu zenginlikten nasibini alamamıştı. 1845 ve 1846 hasat mevsimlerinde Belçika'da ortaya çıkarak diğer Avrupa ülkelerine yayılan Patates Hastalığı (*Phytophthora infestans)* Avrupa'da büyük bir açlık salgınına yol açmıştı. Özellikle yoksul halk üzerinde büyük bir karamsarlık ve rahatsızlığa neden olmuştu.

Sınıflar arası yaşam farklılıkları ayaklanmalar başlattı. **'Halkların Baharı'** veya 'Milletlerin Baharı' olarak bilinen **1848 Devrimleri**, Avrupa çapında bir dizi siyasi ayaklanmaydı. Bu ayak-

lanmalar, bugüne dek Avrupa tarihinde yaşanan en yaygın devrimci dalgalanma olarak bilinir.

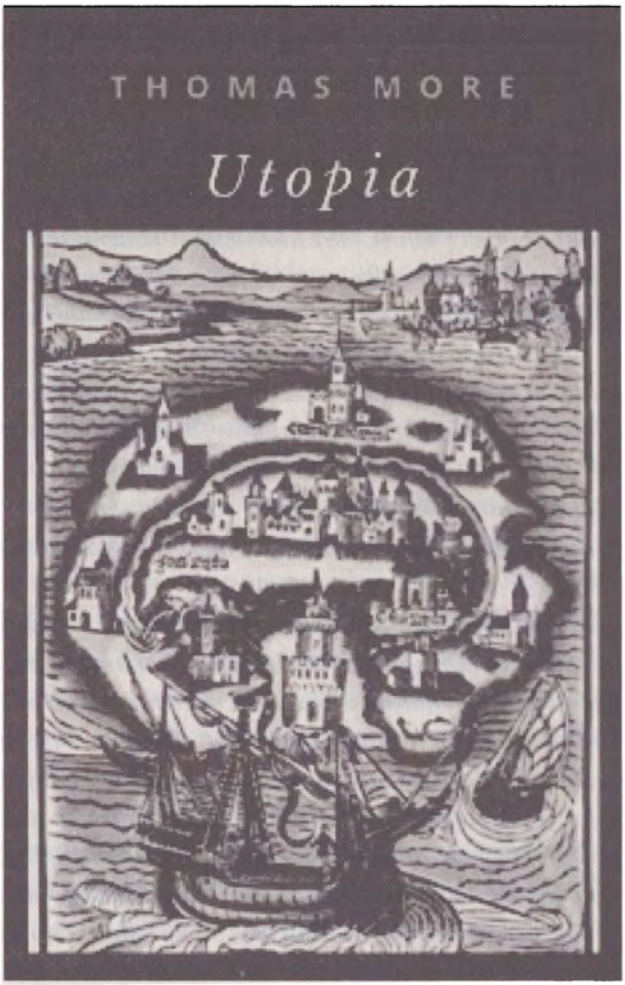
1848 devrimlerinin önemli figürlerinden biri de Karl Marx'tı. Karl Marx ve yakın arkadaşı Friedrich Engels'in birlikte yazdığı ve 1 Şubat 1848 tarihinde yayınlanan **'Komünist Manifesto'** o zamanki burjuva temelli devlet düzeninin, özel mülkiyete ait üretim yerlerinin devrim yoluyla halkın kontrolüne geçirilmesinin çıkış yolu olduğunu temel alan bir kitaptır. Bu devrim düşüncesi toplumun koşullar altındaki çeşitli kesimlerinde çok sayıda taraftar bulmuş ve sonunda 1848 yılında devrim hareketleri bütün şiddetiyle patlak vermiştir., 'Ekonominin babası' olarak adlandırılan Adam Smith'ten sonra ticaret ve iş hayatı gittikçe zorlaşmaya başlamıştı. Karl Marx, çalışanların zorlu koşullarını ve emeklerinin sömürülmesine karşı sistemi kıyasıya eleştirdi. Emek sahibinin değerini vurgulayan, üreten kesimin fikirlerinin sözcüsü olan kitaplar yazdı. 1867 yılında yazacağı Sermaye (Das Capital) ve diğer kitapları da kendinden üç asır önce Thomas Moore tarafından yazılan Ütopya'nın esintilerini taşıyacaktı. Daha sonraki yıllarda Frederick Engels'in yazacağı **'Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni'** adlı kitap 'medeniyet' öncesi toplumlardaki doğal ve saf yaşam düzenini anlatır. Ona göre, mülkiyet kavramının olmadığı topluluklarda her şey, herkesin ortak kullanımına aittir. Çocuklar birlikte büyütülür, hasat birlikte toplanır, beraber avlanılır ve yenilirdi. Kadın-erkek ilişkilerinde şu an genel kabul görmüş 'ahlak' anlayışı henüz oluşmamıştı. Çocukların annelerinin zaten belli olmasından, baba kavramı çok önemli değildi. Bu durum, kadının soyu devam ettirme konusunda çok önemli olduğuyla ilgiliydi. 'Anaerkil' düzen yazısız bir kural halinde devam ediyordu.

Büyüyen, nüfusu artan, gelir kaynakları çoğalan topluluklar ortaya çıkmaya başladıkça yönetici sınıflar da ortaya çıktı. Mülkiyet artık onları elindeydi ve istediği gibi paylaştırabilirdi.

Böylece iş akitleri, özel mülkiyet hakları, evlilik sözleşmeleri, yargı, kanun koyma ve uygulama gibi kavramlar yürürlüğe girdi. Kanunlar aracılığıyla mal, mülk edinimi bir 'resmi sahiplik' düzeni oluşturdu. Engels, kendi çağındaki düzeni, antropoloji çalışmalarına dayanarak eskiyle kıyaslıyor, insan yapısı yeni sistemin çarpıklığına işaret ediyordu. Engels'in bu kitabı hakkında yazan Yalın Alpay'a göre: *'Engels'in kitabında bir geniş grup içinde her şey ortaktır. Bu ortaklık çerçevesine cinsel ilişkiler de dahildir. Engels ana erkil bir düzenin olduğunu vurgular. Babanın kim olduğu bilinmediği için soy anneye göre devam eder. Her şey güllük gülistanlıkken -ki herkes kendi görüşünü güzeller-ne zaman sahiplenme çıktı ve bir adam bir kadını kendi tekeline aldı, işte o zaman sistem bozuldu. Yeni bir sistemde 'benim olan' yani özel mülkiyet vardı. Böylece bu cennet dönem kapandı.'*

Sosyalizmin bir hayalden doğduğunu unutmamalıyız. Thomas Moore'un 1516'da yazdığı ve romantik bir idealizmi konu aldığı Ütopya eseri sonrasında, idealist düşünce halkın, kendisinin ve toplumun sosyal haklarını sorgulamasına, talep etmesine yol açtı. Kitapta birbirleriyle yardımlaşan, birbirlerinden farklı olmayı bilmeyen mutlu bir halk anlatılır. Ütopya'ya yolu düşen bir yabancının dilinden halkın yalınlığı dile getirilir. Altının gümüşün, mücevherlerin, ziynetlerin, gösteriş çabalarının Ütopya'da hiçbir değeri yoktur.

Moore'dan sonra, düşünürler hiç deneyimlemedikleri ama hayalini kurdukları bu idealin peşine düştüler. Karl Marx bu arayış neticesinde, hiç deneyimlemediği, düşüncelerinde var ettiği 'ideal' geleceği inşa etmeye çalıştı. Daha sonra gelen, komünist eğilimli düşünürler de bu binaya tuğlalar ekleyerek hayali gerçeğe dönüştürmeye çalışacaklardı. Sosyalizm ve komünizm bu hayallerin üzerine kurulmuştur. **Neptün romantik idealizmin ta kendisidir.**

Thomas More - Ütopya

Neptün'ün keşfinden sonra, şehrin ücra arka sokaklarında yaşamak zorunda kalanların koruyucusu haline gelen sosyal yardım örgütleri sahneye çıktı. Neptün, hayata tutunabilmenin 'dezavantajlı' kesimleri için göreve başlayan yardım kuruluşlarının oluşturulması ve görevlendirilmesini başlatan itici güçtü.

Kaynak: Virginia Common Wealth University - Social Welfare History Project- *Amerika'daki yardım kuruluşu Charity Organization Society'nin (COS) hareketinin kökeni 1869 yılında şehirleşmeye ve Batı ülkelerinin kırsal kesimlerinde yaygın olan karşılıklı yardımlaşmaya dayanmaktadır. Kentsel alanlar, doğaları gereği endüstriyel kazaları, hastalıkları, işsizliği, yoksulluğu, ailelerin çöküşünü ve diğer sosyal ve ekonomik sorunları teşvik etti. İşsizlik, hastalık, yaşlılık veya fiziksel bir engelden muzdarip olduklarında, akrabaları veya mali kaynakları olmayan insanların birkaç seçeneği vardı: kamu yardımı için başvurmak, özel hayır kurumlarına başvurmak veya yabancılardan yardım almak.*

Amerikan iç savaşının ardından gerçekleşmeye başlayan endüstriyel büyüme, nüfus artışıyla birlikte gittikçe büyüyen kentsel alanlar yarattı, bu durum Birleşik Devletler'de daha önce hiç görülmemiş ölçekte bir yoksulluğa yol açtı. Şehirler, sağlıksız ve güvensiz konutlarda yaşayan ve tehlikeli koşullara sahip fabrikalarda çalışmak zorunda kalan, kırsaldan ve Amerika dışından gelen yoksul göçmen ailelerle doluydu. Daha sonra, 1873'te, Avrupa'da yaşanan ekonomik bunalım, çalkantılar ve Amerikan iç savaşı sonrası yaşanan kaotik durum,, Amerikan ekonomisinin çökmesine ve "Uzun Buhran" olarak bilinen döneme yol açtı. Bankalar ve işletmeler iflas etti, işsizlik %14'e yükseldi.

1852 yılında İngiltere'de hasta, yaşlı ve dul yoksullara yönelik yardımlarla ilgili reform ve düzenlemeler gündeme geldi.

Kölelere yardım örgütü: Aynı yıllarda Amerika'da kölelerin ağır şartları altında yaşamasını engellemek, onların özgür bir hayata sahip olmalarını sağlamak amacı ile **'Yeraltı Demiryolları Örgütü'** kuruldu. Daha çok güney eyaletlerinden köleleri kuzeye kaçırmaya çalışan örgüt, kimsenin keşfedemeyeceği yer altı yollarına, deniz yollarına yöneldi. 1858 yılında Michigan Gölü'nde seyreden bir gemi tutsakları özgürleştirmek için kuzeye doğru yol alırken battı. Bir grup yardımsever, kölelerin hürriyeti adına hayatlarını feda etmişti. Ancak gene de bazı köleler yakalanıyor, geri götürülüyor ve özgürlükleri ellerinden alınıyordu. Köleler, kaçıp kurtulsalar bile çoğu zaman tam özgür kabul edilmiyorlardı.

Osmanlı'da düşkünler: 1839-1861 yılları arasında maddi açıdan zorluklar içindeki Osmanlı Devleti, borçlanarak da olsa modernleşme yolunda adımlar atmaya başlamıştı. Avrupa'daki gelişmelerin izlendiği yıllar boyunca yapılan yeniliklerden biri de Sultan Abdülmecid'in annesi adına, Bezm-i alem Vakıf Gureba hastanesini kurmasıydı. 'Gureba' garip kelimesinin çoğul halidir. Yabancı, düşkün anlamlarına gelir. 1845 yılında düşkünler ve kimsesizlerin bakımı için yapılan büyük hastane halen İstanbul Çapa'da 'Bezm-i Alem Vakıf Hastanesi' olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

Osmanlı'da ilk sivil toplum kuruluşu: Osmanlı'da, bir birlik kurma ihtiyacı duyan hekimler tarafından Cemiyet-i Tıbbiye-i Şahane birliği kuruldu. Osmanlı-Rus savaşında birlikte hareket ettiğimiz ülkelerden çok sayıda eğitimli insan İstanbul'a gelmişti. 1853 yılı ve sonrasında İngiltere, Fransa gibi ülkelerden gelen bu insanlar, İstanbul'da yardım cemiyetlerinin, mesleki birliklerin oluşması fikrini de hızlandırmış olmuştu.

Romantizm ve fantastik edebiyat

Romantizm, idealleri uğruna kendinden vazgeçmeye hazır olmaktır: Kentleşen, ama zorlu koşullar, ücret azlığı, işsizlik gibi sorunlar yüzünden geçim derdine düşen yoksulların çoğunluğu oluşturduğu bir dönem yaşanıyordu. Güzelliğe, doğal yaşama, sevgiye, merhamet duygularına ihtiyaç giderek artıyordu. Zaman içinde hayatı ve toplumsal düzeni sorgulayan düşünce akımları geniş halk kitlelerine ulaşmaya, kalıpları kıran, hayallere izin veren titreşimler; sanat ve edebiyat alanlarında yer tutmaya başladı. Neptün'ün esin perileri sihirli dudaklarından romantizm akımını üflediler dünyaya. Katı mekanizmaları sihirli dokunuşlarla ortadan kaldıran Neptün'ün elle tutulamayan soyut hali **izlenimciliği** (empresyonizm), **romantizm akımını**, **fantastik edebiyatı** doğurdu. Shakespeare ile ilk tohumları atılan romantizm akımı, Neptün'le yerini sağlamlaştıracaktı. Şiir, edebiyat, müzik, resim gibi sanatlarla, duygulara dokunan pek çok eser Neptün'ün çağlayanının coşkun etkisi ile dünyaya yayıldı. Klasik akımın değişmezliği karşısında yer alan romantizm, durağanlığı, katı şablonları reddeden, duyguları öne çıkaran bir yapısıyla her yerdeydi artık.

Neptün keşif dönemi yazarları, dönemlerinin sosyal sorunlarına yönelmiştir. O dönem içinde, Émile Zola'nın 'Germinal' adlı eseri başta olmak üzere yazılan romanlarda işçi sınıfı konu edilmekteydi. Karl Marx ve Engels'in eserleri işçi sınıfının yaşamları üzerine kurgulanıyordu. Amerika Birleşik Devletleri'nde Harriet Beecher Stowe'un Tom Amca'nın Kulübesi (1852) kitabında kölelik ve ırkçılık sorgulandı, dramatize edildi. Kitabın etkisi çarpıcı bir toplumsal tartışmaya kapı araladı. Charles Dickens'ın romanları, çocuk işçilerin çalışma koşullarına dikkat çekiyordu. Ünlü Rus yazar Tolstoy, tarihçilerin tekelinden kurtardığı savaşla ilgili algıları Savaş ve Barış (1868/69) adlı romanıyla değiştirebilmeyi başardı. Bu dönemde kadın yazarlar da kentlerdeki okur-

yazarlık oranlarına, okula gitme fırsatlarına bağlı olarak edebiyat dünyasına kurgu olmayan eserlerle girmeye başladılar.

Victor Hugo: Balık burcu zamanı doğan Victor Hugo romantizm akımının babası sayılır. Küçüklüğünden itibaren yazdığı şiirlerle ödüller almış olan ünlü edebiyatçının o dönemler yazdığı **Notre Dame'ın Kamburu'** adlı tiyatro oyunu bugün bile klasikler arasında olan bir operaya uyarlandı. Bı eserde itilmişlerin hakkını savunmaya çalışan Hugo, 1862'de **'Sefiller'** adlı romanını yazdı. Neptün keşfinden hemen sonra başladığı bu romanı yazması 17 yıl sürmüştü. Eserleri, arkasından gelecek yazarları derinden etkileyecekti. Sürgünde 15 yılını geçirdiği Guernsey adası, Neptün merkezli bir hayatın tüm sembollerini taşıyordu. Bir adada hapsolmak, denizlerle, okyanuslarla var olmak, sonradan yazacağı **'Deniz İşçileri'** kitabına ilham oldu. İnsanın denizle olan mücadelesinin anlatıldığı bu romanda Hugo, Paris'te o zamanlar zengin çevrelerin sofralarında moda olan kalamar avcılığından bahsetti. 1853 yılında yazdığı 'Les chatiments' **'Azaplar'** adlı şiir unutulmaz eserlerindendir.

Andersen'den masallar: 'Kibritçi Kız', 'Küçük Denizkızı', 'Çirkin Ördek Yavrusu', 'Güzel Prenses ve Bezelye', 'Uçan Sandık', 'Çıplak Kral' gibi çocuk masalları yazarı Danimarkalı Hans Christian Andersen, yazmayı uzun yıllar devam ettirmiştir. 1872 yılına dek yazan Andersen, bazıları insanın içini acıtan, bazıları ise sonunda daima iyiliğin kazandığı romantik masallarının yanı sıra pek çok roman da kaleme almıştır. Türkçe dahil pek çok dile çevrilen masallar, çocuk edebiyatında yalın bir günlük dilin kullanıldığı ilk örneklerdir.

Charles Dickens: Victoria devrinin en iyi romancısı olarak kabul edilen Charles Dickens'ın eserleri döneminin gündelik

gerçekliklerinden yola çıkarak kurgulanmıştır. Pek çok roman ve kısa öykü yazmış olan İngiliz yazar 1839 yılında **'Oliver Twist'**, 1849 yılında **'David Copperfield'**, 1861 yılında ise **'Büyük Umutlar'** romanını yayınlamıştır. 'David Copperfield' yetim kalan bir çocuğun zorlu hayatını anlatırken, 'Büyük Umutlar' ise kırsaldan kente büyük hayallerle ve umutlarla uçarcasına giden bir gencin hayal kırıklıklarını anlatmaktadır. Bu eserler sanayi devrimini gerçekleştiren İngiltere'nin sosyal ilişkilerini; dönemin acımasızlığın, hırslar üzerine kurulmuş, hırçın ve bayağı sosyal yaşamını çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır.. Dickens'ın bu toplumsal eleştirileri, Neptün'ün yanılgılar, hayal kırıklıkları, merhamet gibi sembolleriyle bire bir örtüşür.

Amerikan romantizmi: Romantizm akımı Avrupa edebiyatını olduğu kadar, Amerikan edebiyatını da doğrudan etkilemiştir. İşsizliğin ve yoksulluğun arttığı büyük buhran yıllarında insanlar bundan çıkış yolları aramaya başlamış, yaşamın anlamını bulabilme çabaları hız kazanmıştı. Bu yollardan biri de 1800'lerin ortalarında ortaya çıkan 'Amerikan Romantik Edebiyat' akımıdır. Bu dönemde Ralph Waldo Emerson, Henri David Thoreau, Walt Whitman gibi yazarlarla birlikte doğu mistisizmini de içerisinde barındıran 'transandantalizm' bu yazarların söylemlerine ve eserlerine yansımıştır. Brahmin şairleri Henry Wadsworth Longfellow, James Russell Lowell, Oliver Wendel Holmes da romantizm akımına katılanlar arasındadır. Bugün Amerika'nın en çok sevilen kadın şairlerinden biri olan Emily Dickinson 1850'lerde yazmaya başladığında Emerson ve Thoreau'yu biliyordu. Gençliğinden itibaren çok az yer dolaşmış, zamanla daha çok evine kapanmış, değeri ancak öldükten sonra anlaşılmıştır. Kendi içine kapandığı dönemlerde yazdığı şiirlerin bir bölümünü dönemin önde gelen bir eleştirmenine göndermiştir. Eleştirmenden, şiirlerini okuyarak, beğendiğini, ama serbest bir biçem kullanmak

yerine daha geleneksel şiir anlayışına yönelmesi gerektiğini belirten bir yanıt alır. Emily Dickinson, neyse ki bu önerileri dikkate almamış, kendi özgünlüğünde şiir yazmaya devam etmiştir. Sağlığında yalnızca yedi şiiri basılmıştır. Şiirlerinde asla yaşayamadığı aşkı ve kavuşamadığı sevgiliyi anlatır. Doğa hakkında şiirleri de vardır. Şiirleri o denli etkileyicidir ki halen ABD'de tüm zamanların en iyi şairlerinden sayılmaktadır.

Emily Dickenson

Fantastik kitaplarıyla Jules Verne: Neptün'ün edebiyata büyük armağanlarından biri de bilimkurgunun babalarından biri

olan Fransız Jules Verne ve onun fantastik romanlarıdır. Hayal gücüne ve yaratıcılığa dayanan eserlerinden en tanınmış olanları 'Balonla Beş Hafta', 'Denizler Altında Yirmi Bin Fersah', 'Dünyanın Merkezine Yolculuk' ve 'Seksen Günde Devr-i Alem'dir. O yıllarda uzay çalışmalarından çok uzak olunmasına rağmen 'Aya Yolculuk' eserindeki kurgu dikkat çekicidir. Jules Verne hayal gücünün başarısıyla pek çok edebiyatçı ve sanatçıya ilham vermiştir.

1800'lerin ortalarından sonra fikir olarak doğan varoluşçuluk' 20. yüzyılda bir felsefe akımı halinde ortadaydı.

Danimarkalı bir filozof ve teolog olan Søren Kierkegaard, bir akım başlattığını bilmeden eserlerinde varoluşçu felsefenin yapı taşlarını işlemişti. Kierkegaard hayata bir anlam yüklemenin, hayatı tutkuyla, ciddiyetle ve "otantik" yaşama sorumluluğuyla ele almanın toplumun ya da dinlerin değil, sadece ama sadece bireyin omuzlarında olduğunu düşünüyordu. 19. yüzyılın ortalarından itibaren, o zamana kadar etkileri itibariyle baskın, sistematik, sınırları olan, kuralcı felsefeye karşı bir tepki olarak doğan varoluşçuluk, bireylerin hayatlarını kendilerince ve özgürce yönetebilmeleri amacını güder. Adam Smith ile başlayan rasyonalist düşünce, insanların her durumda akılcı karar vereceklerine yönelik savı dünyaya kabul ettirmeye çalışmıştı. Oysa rasyonalizm insan doğasını tam anlamıyla ortaya koyamıyordu. Aldığımız kararlar her zaman, 'iki artı iki dörttür' olmuyordu. Varoluşçuluk işte bu ezberlenmiş yaşam kalıplarını yıkmış, neden-sonuç ilişkisinin karmaşık yapısını dile getirmeye çalışmıştır. Dostoyevski, romanlarında ve gerçek hayatında ezbere akılcılığın dışına taşmıştır.

"Hasta biriyim ben... Huysuz adamın tekiyim. Çirkinim. Sanırım, karaciğerim hasta. Gelgelelim, bu hastalığımla ilgili en küçük bir bilgim yok, neremin hasta olduğunu da bilmiyorum. Tıp bilimine, doktorlara büyük saygı duymama karşın, tedavi

olmuyorum. Şimdiye dek de hiç tedavi olmadım. Dahası, tıp bilimine saygı duysam da, aşırı derecede kör inançları olan bir insanım. (Kör inançlı olmayacak kadar öğrenim gördüm, ama gene de öyleyim).

Evet efendim, huysuzluğumdan, inadına tedavi olmuyorum. İşte bunu anlayamıyorsunuz sizler. Ama ben anlıyorum. Sanırım, bu huysuzluğumla kime ne kötülük etmek istediğimi sizlere anlatmak elimde değil. Çok iyi biliyorum ki, tedavi olmamakla doktorlara da "çamur atmış" olmuyorum. Ayrıca, herkesten çok daha iyi biliyorum ki, bununla yalnızca kendime zarar veriyorum. Ama gene de, tedavi olmuyorsam, bunun nedeni huysuzluğumdur. Karaciğerim ağrıyormuş, varsın daha çok ağrısın!"

Fyodor Mihailoviç Dostoyevski - Yeraltından Notlar

Dostoyevski

Neptün aracılığıyla dünya üzerini kaplayan siyah bulutların dağılmaya başlaması, adeta yumuşak rüzgârlarla sarmalanması sonucu kendini göstermeye başlayan varoluşçu düşünce, bir sonraki yüzyılda Simon De Beauvoir, Jean Paul Sartre ve Albert Camus ile daha fazla ses getirmeye başlayacaktır.

Neptün sonrası dünyayı etkilemiş önemli düşünürlerden biri de Nietsche'dir. Doğu felsefelerinden, antik Yunan filozoflarından etkilenen Nietsche, var olan sistemi sorgulamış, kemikleşmiş düşünce kalıplarını kırmaya çalışmıştır.

Yaşamını Avrupa'nın değişik kentlerinde sürdürmüş olan Prusya doğumlu düşünür, yaşadığı dönemin insanlarını Apollon'un yanında olup Dionisos'u unutmakla suçladı. 'Böyle Buyurdu Zerdüşt' adlı kitabında konu ettiği, dünyayı gerçekten anlayabildiğimizde varacağımız 'üst insan' kavramı üzerinde durdu. Metafizik beklentilerden uzaklaşmanın, doğanın ve bireysel özgürlüğün daha önemli olduğunu dile getirdi.

Nietsche Avrupa'nın çeşitli bölgelerinde uzun yürüyüşler yaptı. Örneğin bir seferinde Nice'ten yola çıkmış Eze'e dek yürümüştü. Bu saatler süren yürüyüşler sırasında arada bir soluklanır, aklına gelen düşünceleri yanında taşıdığı küçük deftere aktarır, uzun yürüyüşüne kaldığı yerden devam ederdi.

Nietsche yaşadığı dönemin düşünce sistemini eleştirmiştir: "*Sonuç olarak insanların yolu ikiye ayrılıyor: Huzur ve zevk diye didinip durmak istiyorsan, inan; hakikatin tutkunu olmak istiyorsan, sorgula...*". Nihilizmi, yani, 'her şeyi, her gerçeği, her değeri reddetme, varlığı her şekilde şüphe ile karşılama' şeklinde adlandırılabilecek 'Hiçlik' düşüncesini ortaya atmış, bu düşünceleriyle batının katı inanışları, materyalist bir dünyaya sıkı sıkıya bağlılıklarını yerle bir etmiştir. '*Tanrı yoktur, olsaydı o ben olurdum, çünkü gerçek olduğuna inandığım tek şey benim*' en tanınmış sözlerinden biridir.

Namık Kemal: Neptün sonrası gelişen romantizm akımının Türk edebiyatındaki temsilcisi Namık Kemal'dir. Tanzimat döneminin en önemli düşünce, sanat ve siyaset adamlarından birisidir. Yaşamı sürgünlerde geçen Namık Kemal, Neptün'ün idealist etkileriyle karşılaşmış, "Sanatın toplum için" olması gerektiği anlayışını benimsemiştir. Sanatı, toplumun gelişmesi için bir araç olarak kullanmıştır. Eserlerini, kalıplardan kurtararak halkın anlayabileceği sade bir dille yazmayı amaçlamıştır. Divan edebiyatının süslü-sanatlı düz yazısı yerine, belli bir düşünceyi iletmeyi amaçlayan yeni bir düzyazı kullanmıştır. Gençliğinde divan edebiyatı tarzında şiirler yazmış olan Namık Kemal, Avrupa'da bulunduğu yıllardan sonra büyük ölçüde etkilendiği Fransız edebiyatından yola çıkarak, daha batılı, yeni biçimlerde romantik eserler vermiştir.

Güzel sanatlarda romantizm dalgası

Modern fotoğraf: Modern fotoğrafın gelişmesi, Neptün'ün keşfinden hemen öncesine rastlar. Mucit William Henry Fox romantik sanat akımlarının ilerlemesinin öncüsü olarak, birden çok fotoğraf çoğaltılabilmesine, basılmasına olanak sağlayan bir makine icat etmiştir

Balaylarını geçirmek için İtalya'nın Como gölüne giden William Henry Fox Talbot ve eşi Constance, Como'nun muhteşem güzelliklerine hayran kalmışlardı. Bu güzellikleri kâğıda aktarmak isteyen Talbot'ın çizimleri ne yazık ki, amatör bir ressamın çizdiklerinden farklı değildi. Asur çivi yazısını çözen ilk üç insandan biri olan William Henry Fox Talbot, çizmeyi becerememediği için gördüklerini ışık yardımı ile kâğıda aktarmanın bir yolunu aramıştı, fotoğrafın keşfinden sonraki yıllar içinde birçok farklı foto-grafik yöntemin keşfine ön ayak olmuş, kızılötesi dalga boylarında fotoğraf, yarım ton foto mekanik baskı gibi yöntemleri öngörmüş, hayatının son dönemlerinde de pilli bir flaş

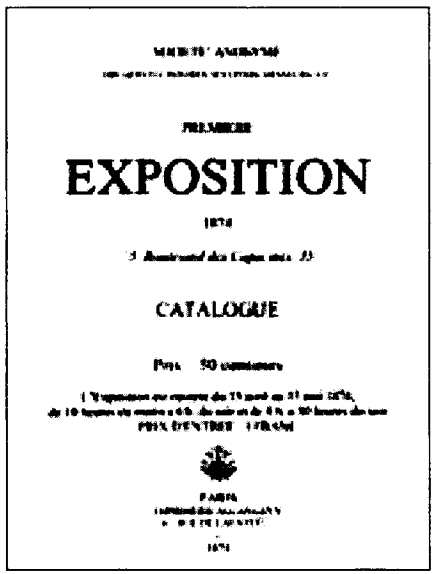
mekanizması üstünde çalışmıştır. Tuzla kapladığı çizim kâğıdına pamuk veya fırça yardımıyla gümüş nitrat sürdükten sonra güneş ışığı altında, kâğıt üzerine yerleştirdiği bitkilerin formlarını kayıt etmeyi başaran Talbot, bulduğu yöntemin artistik potansiyelini fark etmiş, bu yönteme "fotojenik çizimler" adını vermiş. Talbot'ın 1840 yılında farklı tuzlar ve yine gümüş kullanarak ilk negatif-pozitif yöntemi olan "Calotype", bugün de kullanmaya devam ettiğimiz fotoğraf yöntemlerinin temeli olmuştur. Talbot fotoğrafın yaratıcı potansiyeline dikkat çekmek için bir fotoğraf kitabı yayınlamaya karar vermiş ve 1844-1846 yılları arasında altı fasikül halinde "Doğanın Kalemi" adını verdiği bir yayın kaleme almıştır. Doğanın kalemi sadece doğadan aldığı bitkilerin fotojenik çizimlerinden oluşmuyor, aksine çoğunlukla bir objektif aracılığı ile kayıt edilmiş ama aynı baskı yöntemi ile üretilen görüntüleri barındırıyordu. Talbot'ın bu kitabı yazmaktaki amacı bu yeni keşfin kullanım olasılıklarına dikkat çekmekti. Ancak fotoğraf makinesinin resimde kullanımı hemen başlamayacaktı.

Sanatın yumuşaması: İzlenimcilik (empresyonizm) : Resim sanatçıları, kullandıkları boyaları ya kendileri üretir, ya da boya üreten kişilerden temin ederlerdi. Boyaların her biri ayrı kaplarda yer alırdı. Ressam bu kapları sürekli yanında bulundurmak, dolayısıyla atölyede çalışmak zorundaydı.

Boyaları bir tüp içinde tutma fikri bulunup, tüplü boya kullanımı başladığında artık atölyede çalışmak zorunluluğundan kurtulan sanatçılar dışarı çıkıp, doğayı resmetmeye başladılar. Tek sıkıntıları gün ışığıydı. Zamanla yarışıp yapabildikleri resimlerde ayrıntılar göz ardı ediliyor, genel görünüm yansıtılıyordu. Örneğin tek bir ağacın ayrıntılı görüntüsü yerine ağaçlardan oluşan bir bütün aktarılıyordu tuvallere. Resimlere bakanların gözlerinde, renklerin dans ettiği romantik görüntüler uçuşuyordu. Ressamlar artık doğaya açılmıştı.

Ancak bu klasik sanat çevrelerini rahatsız etti. Akımın öncülerinden olan Claude Monet'nin 1872'deki 'Gün Doğumu' tablosu otoriteler tarafından 'en fazla bir eskiz olabilir' şeklinde alaya alınmıştı. Oysa ileride bu eser, izlenimci hareketinin esin kaynağı olacaktı. İzlenimciler, romantizmi resme taşımışlardı. Neptün'ün istediği gibi her şey buğuluydu, ayrıntılar gösterilmek zorunda değildi. Eserler bütünsel bir izlenim sağlıyordu. Adeta rüya gibi. Neptün gerçeği dönüştürmüştü. Empresyonizm aslında sıradanlığı sanata dönüştürdü. Ancak izlenimci ressamların eserleri sergi salonlarında daha uzun bir süre sergilenemeyecekti.

Bin sekiz yüzlü yılların son yarısında yaşayan ve kısa sürede binlerce esere imza atan, 'art izlenimci' ünlü ressam Vincent Van Gogh, sanatının ilk dönemleri hariç yaptığı ve çok daha fazla tanınan eserlerinde ışığın dans ettiği canlı renkleri kullanarak izlenimciliğin de çok ötesine geçmiş ve kendine ait ayrı bir stil yaratmıştır.

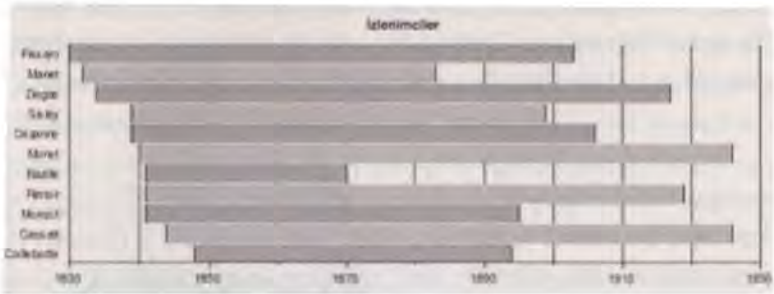

EXPOSITION

CATALOGUE

İzlenimci sanatçıların sergi davetiyesi

Kaynak: Britannica: *'Sanat ve el işi' (Arts and Craft) hareketi', 19. yüzyılın ikinci yarısında İngiltere'de ortaya çıkıp Avrupa çapında yayılan, dekoratif sanatlara yönelik yeni bir estetik ha-*

rekettir. Endüstrileşmenin sonucu oluşan, sıkıcı, sıradan dekoratif anlayış ve yaşam tarzına bir tepki olarak, orta çağ döneminin gösterişli, sanatsal tarzlarını yeniden yorumlayarak oluşturulmuş bir stildir. Bu stil sanatta, mimaride ve hatta takı tasarımları ve giyim kuşam tarzlarında bile etkisini göstermiştir. Bu tarz, daha sonra 'Yeni Sanat' 'Art Nouveau' ve 'Yeni Dekorasyon' 'Art Deco' akımlarına öncülük etmiştir.

İzlenimciliğin gelişimi

'Art Nouveau' yani Yeni Sanat'ın mimariye etkisi, diğer sanat akımlarındaki etkiyle paralellik göstermektedir. 'Art Nouveau'nun öncüsü olarak kabul edilen Katalan sanatçı Mimar Antoni Gaudi, 19. yüzyılın ikinci yarısında Barcelona'nın sanat alanındaki yükseliş rüzgârlarıyla birlikte önemli eserlere imza atmıştır. Öyle ki sanatçının sekiz eseri bugün UNESCO Dünya Mirasları listesinde koruma altındadır. Gueli Parkı en çok ziyaretçi alan turistik noktalardan biridir. Gaudi'nin dokunuşlarından sonra Art Nouveau tarzının en iyi örneklerinden

Sanat ve El İşi 'Arts and Crafts'

biri haline gelen Sagrada Familia Kilisesi bu yerlerin başında gelir. Kilisenin düzenlemesini bitiremeden hayatını kaybeden Gaudi'nin, Sagrada Familia Kilisesi'nde kullandığı pencere vitrayları ve diğer tüm detaylar dönemin renkliliğini ve yaratıcılığını taşır.

Romantizm müzisyenlerin statüsünü artırıyor.

Müzisyenlerin statüsü artıyor. Neptün etkisiyle, 'kalıplardan çıkmak' edebiyat, şiir, resim, mimari ve dekorasyon alanlarında olduğu kadar, müzikte de kalıpların dışına çıkma olanağı sağlamıştır. Neptün, sanatçıların, edebiyatçıların, düşünürlerin ve müzisyenlerin hak ettiği değerlerin verilmesini sağlamıştır. Romantik çağla birlikte, daha önce toplumun alt sınıfları olarak görülen müzisyenlerin sınıfsal konumları yukarılara doğru çıkmış, toplum içindeki statüleri artmıştır. Brahms, Chopin, Wagner, Smetana, Lizt ve daha birçok ünlü besteci bu dönemde yaşamış ve muhteşem eserlerini bu dönemde vermişlerdir.

Bestecilerin eserlerinde yaptıkları romantik dokunuşlar, klasik müziğin kalıplaşmış biçim ağırlığını yitirmesine yol açmış, aynı ton notalarla süren klasik eserler, bu romantik çağda yerini kalıplardan arınmış bir müziğe bırakmıştır. Romantik besteciler içlerindeki özgür duyguları serbest bırakmış, notalarını bu duygular eşliğinde yazmışlardı. Müziğe renk gelmiş, kilise müziğinin ağdalı, ağır ve buyurgan notalarından 'Vals'in, coşku dolu melodilerine doğru büyük değişimler yaşanmıştır. Polonaise, Mazurka, Nocturne, Romance, Ballade, Fantasia gibi yeni formlar peşi sıra gelmiştir. Bu romantik dönemi başlatan ünlü besteci Ludvig van Beethoven olsa da asıl başlangıç Neptün'ün keşfi ile gerçekleşmiştir.

Bu romantik çağın en gözde müzik aleti şiirsel dokuşlarıyla piyanodur. Yumuşak tınıların sahibi Frederic Chopin ile daha çar-

pıcı ve sert notaların sahibi, bir süreliğine İstanbul Beyoğlu'nda da yaşamış olan Franz Liszt'in besteleri piyanonun altın çağını başlatmıştır. Bu dönemde yıkılan kalıplarla birlikte yeni müzik ekolleri oluşmuş, doğanın sesleri notalara aktarılmıştır. Müzik ve şiir, sanatın en üst sıralarına yükselmiş, bu yüzyılda sosyal hayata daha fazla karışan insanlar konserleri, festivalleri daha sık izler hale gelmişti. Opera yeni bir tutkuydu. Kilise şarkılarından beslenen opera, sanatseverlerin hayranlık ve tutkuyla izlediği müzik ve tiyatronun harmanlandığı bir sahne gösterisidir.

Rüyalarda buluşuruz

Neptün, gözle görülür, elle tutulur somut olandan uzak, hissedilene daha yakın konuları sembolize eder. Aşk, rüyalar, sezgiler, hayaller, yaratıcılık, ruhsal şifa gibi sıcak konuların yanında bazı durumlarda hayal kırıklıkları, duygusal zorluklar, aldanma, kendini yıpratma, toplum adına kendini feda etme, gerçeklerden kaçma, kendi içine kapanma gibi her türlü bağımlılığı gösterir. Aklımıza ilk gelen sigara, alkol, uyuşturucu kullanımları olsa da günümüzde işkoliklik, uyku bozuklukları, dijital esaret, aşırı yeme alışkanlığı gibi durumlar, bir şekilde an'da yaşamaktan kaçmak, diğer bir deyişle bağımlı olmaktır.

Yunan alfabesindeki *-psi-* harfinin Neptün'ün ve psikolojinin de sembolü olduğunu belirtmiştik. Psikoloji ve ruha iyi gelen her türlü şifa Neptün ile bağlantılıdır. Neptün keşfi ile baskıcı, rutin ve siyah beyaz endüstri toplumunun ruhsal yönden şifa bulma ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Transandantalizm doğuşu. Amerikan düşünür ve yazar Ralph Waldo Emerson, Harvard üniversitesi mezunu püriten bir rahipti. Avrupa'ya yaptığı gezi sırasında değişik felsefelerle tanıştı. Özellikle doğu felsefelerinden, inanışlarından çok etki-

lendi. Amerika'ya geri döndüğünde kilise vaazları vermek yerine genele açık konferanslar düzenlemeye başladı. Doğunun mistisizm anlayışı üzerinde yoğunlaştı. Zamanla Amerika ve tüm dünyada tanınmaya başladı. Doğanın gücünü vurgulayan, bireyin mutluluğuna yönelik anlatımları, kötü şartlarda yaşayan, sanayileşme sürecindeki kentlilere ışık oldu. Bu dönemde, farklı arayışlar içindeki batı dünyası, doğunun gizemli etkisine kapıldı. Avrupa'nın inanç sistemi doğunun farklı inançlarıyla karşılaştığında karma bir inanış yöntemi olan Transandantalizm ortaya çıktı.

Emerson'ın yazdığı şiirler ve yazılar, endüstrileşmeyle gelen sıkıcı ve baskıcı düzene karşı pek çok kişiye ilham kaynağı oldu. Emerson'un ardından Walter Whitman gibi şairler geldi. Ünlü düşünür Nitsche de kendisinden etkilenecekti.

Afyon tüketimi koca Çin'i sarsıyor. 1822 yılında Çin'de yıllık afyon tüketimi 1500 ton iken 1880'lerde 7000 tona kadar çıktı. Çin, o yıllarda halkının afyonla uyuşturulmasını engelleyememişti. Kendi ülkesini savunamayan Çin, Hong Kong'u 100 yıllığına İngilizlere kiralamak durumunda kaldı. İngilizler 1865 yılında Hong Kong'ta HSBC bankasını açtı.

Kaynak: Kanada Asya Pasifik Vakfı-Asya Pasifik Geçmişi: *Siyasi bir İngiliz şirket olan East Indian Company ile o dönemde İngiliz sömürgesi olan Hindistan'dan yüklenen afyon Çin pazarına satılıyordu. Çin halkının afyon ile uyuşturulduğunu ve buna bir çözüm bulmak gerektiğini gördü. 19. yüzyılın ortalarındaki Afyon Savaşları, modern Çin tarihinde kritik bir dönemeçtir. İlk Afyon Savaşı 1839'dan 1942'ye kadar Çin ile Büyük Britanya arasında yapıldı. İkinci Afyon Savaşı'nda, 1856'dan 1860'a kadar, zayıflamış bir Çin, hem İngiltere hem de Fransa ile savaştı. Çin her iki savaşı da kaybetti. Yenilgisinin şartları yutulacak acı*

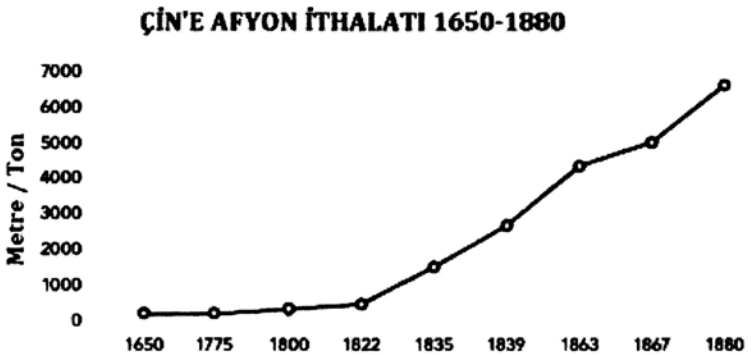
bir haptı: Çin, Hong Kong topraklarını İngiliz kontrolüne bırakmak, yabancılarla ticaret yapmak için anlaşma limanları açmak ve anlaşma limanlarında faaliyet gösteren yabancılara özel haklar vermek zorunda kaldı. Buna ek olarak, İngilizler Çin'deki insanlara afyon satışlarını artırırken Çin hükümeti de beklemek zorunda kaldı. İngilizler bunu serbest ticaret adına ve Çin hükümeti ve Çin halkı için sonuçlarına aldırmadan yaptılar.

Afyon içen Çinliler

Neptün keşfi döneminde doğan Sigmund Freud, modern psikolojinin babası olarak nitelendirilir. Psikanaliz kuramını oluştururken Freud, tam da Neptün'ün sınırları sevmeyen yapısına uygun 'serbest çağrışım' iyileştirme yöntemini kullanmıştır. Günümüze ışık tutan pek çok kuramın fikir babası olan Freud, öğrencisi Jung gibi rüyalar üzerine de çalışmıştır. Daha sonra Freud'un öğrencisi olacak olan Carl Jung, arketipleri yaratırken eski Yunan düşünürlerinin karakter tanımlama üzerine olan çalışmalarını temel almıştır. Durugörü sahibi kişilerle, fal bakıcıla-

rıyla yaptığı görüşmeler o zamanki akademik çevrelerce kınanmış olsa da çalışmalarını sürdürmüş, hocası Freud'un kolektif bilinçaltı analizlerinden yola çıkarak insanlığa ait tek bir kolektif bilinçdışı kavramını ortaya atmıştır. Freud'un çağdaşı bir diğer önemli isimse ilk kadın psikanalist olan bilim insanı Lou Andreas Salome'dir. Salome, psikanalize yeni yaklaşımlar kazandıran, seminerlerde bu yaklaşımları sunup dinleyiciyle paylaşan araştırmacı bir yazardır. Salome, kadınların meslek sahibi olup kendi ekonomik özgürlüklerini edinmek yerine hemen evlenmeyi seçtiği bir dönemde psikanalize gönül vermiştir. Ne yazık ki yaptığı çalışmalardan çok Nietzsche'nin aşkını reddeden bir kadın figürü olarak anılmaktadır.

Çin afyon tüketimi

Şifa dağıtan tıbbi buluşlar ve ilerlemeler

Hastalıkların tedavisi için çalışanlar, tehlikeli sıvılar ve gazlarla yaptıkları deneyleri kendi üzerlerinde test etmekten bile kaçınmayan bilim insanları elementi su olan Balık burcunun yöneticisi Neptün ile bağlantılıdır. Neptün'ün keşfinden hemen sonra toplum sağlığı üzerine önemli çalışmalara başlandı. Bulaşıcı has-

talıklara yol açan virüs, bakteri gibi mikroskobik canlılar üzerine yapılan araştırmalar, bağışıklık sistemi, vücut direnci, alerjik reaksiyonlar Neptün'ün insanlığa kazandırdığı uzmanlık alanıdır.

Anestezi için özveri: Neptün'ün oyun alanının sıvılar, gazlar, uyku, bilinç kaybı, rüya görmek, tedavi olmak olduğunu düşündüğümüzde karşımıza anestezi çıkıyor. Horace Wells, cerrahi anestezi kullanımında öncü olan New Yorklu bir diş hekimiydi. Onun tarafından tıp dünyasına armağan edilen anestezi, ameliyatlar ve acı verebilecek tedavi yöntemleri konusunda büyük bir çığır açmıştır. Bu değerli bilim insanının yaşamı, toplum için fedakârlık, dönem içinde yaptıklarının anlaşılamaması, değerinin sonradan ortaya çıkması gibi tam da Neptün etkilerine uygun bir şekilde olmuştur.

Kaynak: Britannica: *Wells, 1844'te Connecticut, Hartford' da uygulama yaparken, bir gülme gazı gösterisi sırasında nitröz oksidin ("gülme gazı") ağrı kesici özelliklerini fark etti ve ardından ağrısız diş ameliyatları yapabildi. Ocak 1845'te Massachusetts Genel Hastanesinde yöntemi göstermesine izin verildi, ancak hasta inlediğinde, izleyiciler hastanın ağrı hissettiği sonucuna vardı, Wells o dönem için alay konusu oldu.*

Bir diş cerrahı ve Wells'in eski ortağı olan William Morton'a, Ekim 1846'da başarılı bir şekilde eter anestezisini gösterdikten sonra, Wells, karşılaştırmalı anestezik özelliklerini belirlemek için nitröz oksit, eter, kloroform ve diğer kimyasallarla kapsamlı kendi kendine deneyler yapmaya başladı.

Kişiliği, kimyasal buharların sık sık solunmasıyla kökten değişti, yoldan geçenlere asit attığı için New York'ta hapsedildi. Bir hapishane hücresinde, Paris Tıp Derneği onu anestezik gazların kaşifi olarak alkışlarken kendi canına kıydı.

Sıvıları pastörize etti, kuduza aşı buldu: Louis Pasteur: Hastane uygulamalarından kuduz aşısının bulunmasına kadar tıpta önemli gelişmelere imza atmıştır. Üç çocuğu da küçük yaşta tifodan ölen Pasteur kendini bilime adamış, ve insanlık yararına araştırmalar ve çalışmalarda bulunmayı benimsemiş bir akademisyendi. Yaptığı araştırmalar, 'şeylerin' 'kendiliğinden var olması' fikrini ortadan kaldırdı. Mikroorganizmaların oluşmasının bira, şarap ve süt gibi içeceklerin bozulmasından kaynaklandığını gösterdi. Bu gibi sıvıların 60° ile 100° C arasında ısıtıldığında çoğu bakteri ve küfü yok ettiğini gördü. Pastörizasyon yöntemi ile fermantasyonu, yani mayalanmayı durdurdu, böylece bakterilerin üremesini ve ürünün bozulmasını engellemiş oldu. Hastalıkların mikroplar aracılığıyla bulaşıyor olabileceği konusunda araştırmalar yaptı. Şarbon, kangren, kan zehirlenmesi, lohusa humması gibi hastalıklar üzerine çalıştı. Kuduz aşısını buldu. Ölümcül bir hastalık olan kuduz mikrobu bulaşmış bir kızı aşılama yaparak tedavi etti. Oysa, o zamana dek kuduza karşı çözüm sanılan tek yöntem ısırılan yeri kızgın demirle dağlamaktı.

İngiltere'de başlayan aşı reformu: İngiltere'de 1853'te her bebeğin doğumdan sonraki üç ay içinde çiçek hastalığına karşı aşılanması yasalaştırılmıştır. Yedi yıl içinde bebeklerin üçte ikisi aşılanmıştı, böylece çiçek hastalığına bağlı ölüm oranında düşüş yakalandı.

Hipnozla tedavi: James Braid, İskoç bir cerrah, doğa filozofuydu. Çarpık ayak, omurga eğriliği, çarpık dizler, çarpık bacaklar ve şaşı tedavisinde tıp dünyasına yenilikler kattı. Braid hipnozla tedavi yöntemlerinin öncüsü oldu. 1800'lerin ortalarında yaptığı çalışmalarla "Modern hipnotizmanın babası" olarak kabul edildi.

İlk başarılı tam kan nakli: Neptün'ün çalışma alanı sıvılardan biri de 'kan'dır. İlk başarılı insan kanı transfüzyonunu gerçekleştiren James Blundell danışmanlığı ile 1840 yılında ilk defa tam kan nakli gerçekleştirilmiştir. Samuel Armstrong Lane, Londra'daki St. George's School'da, hemofili hastalığı tedavisi için yaptığı tam kan nakli ile tarihe geçmiştir.

Yoksullar için sağlık reformu başlıyor: İngiltere başta olmak üzere pek çok Avrupa ülkesinde, özellikle büyük kentlerde kimse yoksullar ve düşkünleri önemsemiyor, çalışamayacak durumda olan erkekler, hastalar, fuhuş yapmak durumunda kalan kadınlar, kimsesiz çocuklar giderek artıyordu. Çalışamayacak durumda olanlar için bir yapılan herhangi bir eylem planı yoktu. Bu durum, bir sivil toplum hareketi başlamasına neden oldu. Weymouth Yoksullar Hukuku sendikasının tıbbi bölüm görevlisi Dr. Richard Griffin tarafından 1853 yılında 'Yoksul Sağlığı Hukuksal Reform Derneği' kuruldu. Dernek Başkanı Griffin, daha sonra 'Büyük şehirler yoksullar kanunu' olarak yasallaşacak olan yolun güçlü bir savunucu olmuştu.

ABD'de ilk araştırma hastanesi John Hopkins: Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk araştırma üniversite ve hastanesi Baltimore'da kurulmuştur. Kurum, sağlık alanındaki araştırmaları ile bugün hâlâ dünyanın en etkili otoritelerindendir. Neptün hem şifacıdır, hem de karşılıksız yardımdır. Hayatı boyunca hiç evlilik yapmamış olan ve 1873 yılında hayatını kaybeden girişimci hayırsever Johns Hopkins, servetinin yedi milyon dolarını (o gün için, bugüne kıyasla çok daha büyük tutardır) bir üniversite ve hastane yaptırılması için sağlık çalışmaları adına bağışlamış, sağlık alanındaki gelişmelere büyük katkı sağlamıştır. Bu bağış, Amerika Birleşik Devletleri tarihindeki en büyük hayırsever bağışı olmuştur.

Anlat derdini Marko Paşa'ya': 'O dönemlerde, salgın hastalıkların dünyaya yayılması ve batılılaşma yaklaşımı, Osmanlı'da da tıbbı gündeme taşımıştır. 1824 doğumlu, Rum asıllı bir Osmanlı hekimi olan Marko Paşa, asıl adıyla Markos Apostolidis, 1861 yılında Sultan Abdülaziz sarayının başhekimliğine kadar yükseldi. Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin (Kızılay Derneği) kurulmasına katkıda bulundu ve ilk genel başkanı oldu.

'Anlat derdini Marko Paşa'ya' deyimi üzerine iki söylenti vardır: Marko Paşa, hastalarını sabırla dinleyen, tıbbi açıdan yardımcı olmakla birlikte, onlara manevi huzur ve rahatlık vermeye de özen gösteren bir hekimdir. Diğer bir söylenti ise yeteri kadar Türkçe bilmediği için hastaları dinliyormuş gibi yapması ve aslında pek de bir şey anlamadan durumu idare etmesidir.

Yardım meleği Florence Nightingale: Hemşireliğin bir meslek olarak kabul edilmesine öncülük eden kadın olarak tanınır. Nightingale, 1854'teki Britanya'nın da taraflardan biri olduğu Kırım savaşı sırasında hayallerini gerçekleştirme fırsatı buldu. Dini kurumlarca desteklenen hemşireler tarafından bakılan hasta ve yaralı Rus askerlerinin İngiliz askerlerinden çok daha iyi olduğunu bildiren gazete haberleri, kamuoyunu alevlendirdi.

İngiliz hükümeti Nightingale'den küçük bir hemşire grubunu daha sonra Haydarpaşa Lisesi olacak askeri hastaneye götürmesini istedi. Nightingale ve hemşireleri, gelişlerinden sonraki günler içinde kışla hastanesini 19. yüzyıl bilimine göre yeniden düzenlediler. Sanitasyon için duvarlar temizlendi, havalandırma için pencereler açıldı, hastanede yatanlar için daha besleyici yiyecekler hazırlandı. Daha verimli tedavi yöntemleri, ilaç tedavileri uygulandı. Ölüm oranları hızla düştü ve hastanede yatan ordu mensupları artık, kötü sağlık koşullarıyla bulaşıcı olabilen hastalıklara yakalanmadı. Hasta ve yaralıları kontrol etmek için,

geceleri elinde bir lambayla hastalar arasında dolaşan 'Lambalı Kadın'ı artık herkes minnettarlıkla karşılıyordu. Nightingale'in sayesinde, 19. yüzyılın sonlarında eğitimli hemşirelere verilen değer artmıştı.

CHOLERA.

Kolera uyarıları

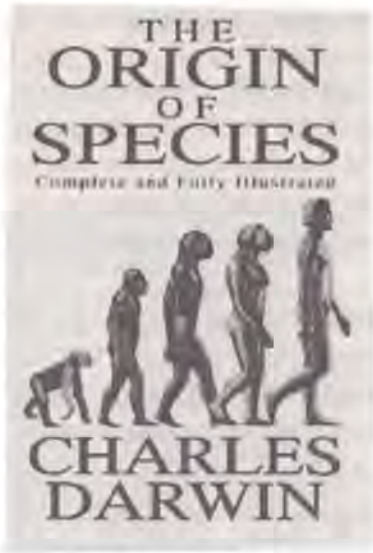
Kolera ile atık sulara müdahale: Neptün ne yazık ki, etkileri çok büyük olacak kolera salgınını da beraberinde getirdi. 1852-1860 yılları arasında tam sekiz yıl boyunca dünyanın en büyük sorunu olarak kaldı. Hindistan'daki Ganj nehrinin kanalizasyon ve içme suyu temininde kullanılması nedeniyle başlayan salgının nedeni ve nasıl önlenebileceği henüz kimse tarafından bilinmiyordu. Salgın önce uzakdoğuyu ve daha sonra pek çok ülkeyi etkisi altına almıştı. Koleranın, tüketimde kullanılan su kaynaklarından bakteri yoluyla bulaşan bir hastalık olduğu, anestezi ve tıbbi hijyen konularında uzman olan Dr. John Snow'un Londra'daki kolera salgınının kaynağını kirli bir su pompasına kadar izlemesiyle ortaya çıkacaktı. Böylece Snow, toplumdaki hastalık, kaza ve sağlıkla ilgili durumların dağılımını, görülme sıklıklarını ve bunları etkileyen belirteçleri inceleyen bir tıp bilimi dalı olan epidemiyolojinin ortaya çıkmasına öncülük edecekti. Snow'un bulguları, Londra'nın su şebekesi ve atık su sistemlerinde temel değişikliklere ilham verdi, bu durum başka şehirlerde de benzer değişikliklere ve genel halk sağlığında dünya çapında önemli iyileştirmelere yol açtı.

Hayal ve gerçek: Buluşlar, keşifler, yenilikler

Neptün'ün izlerini taşıyan pek çok yenilik 1800'lerin ortalarında gerçekleşmeye başladı. Bazıları denizlerde, bazıları insanlık tarihine yapılan derin dalışlarla, bazıları endüstride sıvı ve gazların kullanılmasıyla oldu. Neptün'ün sihirleri sinemayı hayatımıza sokacak, medya etkisini daha çok hissettirecekti.

Neptün'ün anayurdu okyanusları keşfetmek: Deniz zoolojisinin önemli figürlerinden biri olan Michael Sars'ın, 1830'dan 1860'a kadar yaptığı omurgasız deniz canlılarının yaşam döngüleri üzerine yaptığı araştırma ve çalışmalar bu alandaki önemli gelişmelere katkı sağlamıştır. Michael Sars, 1850 yılında okyanusların 800 metre derinliğinde zengin bir eko sistem keşfeder. O zamana dek yapılan çalışmalar denizin 500 metre derinliğinden sonra bir yaşam biçimi olamayacağı yönünde hipotezlerle doludur. Otoritelerce okyanusun ışık görmeyen derinliklerinde yaşam formları olamayacağı kabul ediliyordu, ta ki, Sars sansasyonel bir biçimde aksini ispatlayana kadar. Sars tüm çalışmaları boyunca, o güne dek keşfedilmemiş sayısız canlının tanımını yaparak okyanus bilimine büyük katkı sağladı.

Dışlanan Darwin'in özverisi: Büyükbabası Erasmus Darwin'in de doğa bilimleri üzerine çalışmaları otoritelerce kabul görmeyen, İskoç araştırmacı ve bilim insanı olan Charles Darwin Edinburgh Üniversitesi'ndeki eğitimini bırakıp 1832'de *Beagle* isimli bir araştırma gemisi ile birlikte geziye katılır. Beş yıl boyunca bu araştırma gemisiyle Güney Amerika, Pasifik Adaları, Galapagos, Yeni Zelanda ve Avustralya gibi birçok yeri gezmiştir. Gezi boyunca birçok yeni fosil ve canlı organizma toplayıp, bunları kendi doğal yaşam alanları içerisinde gözlemlemiştir. Çevresel koşullara en uygun olanın hayatta kalması anlamına gelen 'doğal seçilim' terimini kullanan ilk bilim insanı

Türklerin Kökeni

Darwin, doğal seçilim üzerine yaptığı araştırmalar sonunda yazdığı 'Türklerin Kökeni'ni ancak yirmi yıl sonra 1859 yılında bastırabildi. Bilime olan bağlılığı asla bitmeyen Darwin, Avrupa'nın bilimde dini öğretilere bağlı anlayışına karşı hissettiği baskıyı tarif ederken, 'sanki bir cinayeti itiraf ediyorum' demişti.

Darwin çekinerek de olsa, yakın akrabalarıyla evli olanların asla çocuk sahibi olmamaları konusunda uyarı mektupları yazdı. Bu uyarının nedeni botanikle ilgili bir ders kitabının içinde gizliydi. Bir orkidenin kendisi tarafından döllenmesi durumunda sağlıksız olduğunu fark etmişti. Nüfus sayımlarında 'yakın akraba evlilikleri' ile ilgili sorular sorulmasını da teklif etti, fakat bu teklif reddedildi. Çevresel koşullara en uygun olanın hayatta kalması anlamına gelen 'doğal seçilim' terimini de ilk defa Darwin kullandı.

Gün yüzüne çıkan diğer insanlar: İnsan türüne ait ilk fosiller 1829'da Engis, Belçika'da ve 1848'de Forbes 'Quarry, Cebelitarık'ta bulundu, ancak 1856'da 40.000 yıllık 'Neandertal 1'e ait fosillerin bulunmasına kadar insanın erken ataları olarak tanımlanmadı. Almanya, Düsseldorf yakınlarındaki Neander Vadisi'nde bulunan giyim eşyaları ve çeşitli kemik örnekleri üzerinde yapılan araştırmalar sonunda bugünkü türümüzün evriminin başlangıcı olan Homo Neandartel keşfedildi.

Sanal dünya sinema geliyor: *Kaynak: BBC News: İlk filmi kim yaptı? Lumiere kardeşler ve Thomas Edison genellikle hareketli görüntünün öncüleri olarak bilinirler. Ancak yeni bir belgesel, ilk filmin aslında 1888'de Leeds'de çekildiğini, yapımcının sinema tarihindeki yerini alamadan ortadan kaybolduğunu açıkladı. Aslen Fransız olup İngiltere'de olan Le Prince'in ilk kamerasında, "ardışık fotoğraflar" olarak 16 lens vardı. Le Prince'in bir sonraki icadı, tek lensli kameradır.*

Le Prince, ilk filmi 2.11 saniye süren 'Roundhay Bahçe Sahnesi' dir. Ayrıca tek lensli kamerayı Leeds Köprüsü'ndeki insan ve at arabaların ve akordeon çalan oğlu Adolphe'nin kısa sekansını çekmek için kullandı.

Konuyu başarıyla yakalamasına rağmen, Le Prince'in icadı uzunca bir zaman kimse tarafından izlenemedi.

Projeksiyon tekniklerini deniyordu ve ilk halka açık gösterimini 1890'da New York'ta yapacaktı. Ama oraya hiç gitmedi. Le Prince Eylül 1890'da Dijon'dan Paris'e giden bir trene bindikten sonra bir daha hiç görülmedi. Ortadan kaybolmasıyla ilgili pek çok teori vardır. Dul eşi Lizzie, rakibini yoldan çekmek için Edison'un onu öldürdüğüne inanıyordu.

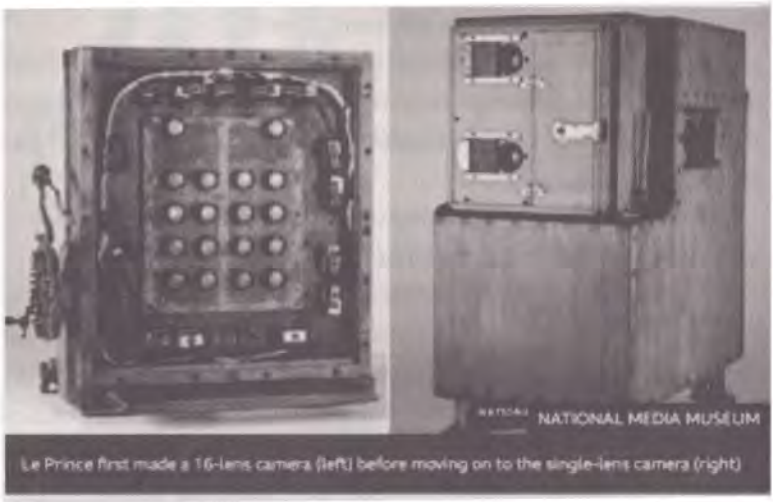
Başkaları, Le Prince'in iflasın eşiğinde olduğu için intihar ettiğini ya da ortadan kaybolup yeni bir hayata başladığını ya da kardeşi Albert'in onu annesinin vasiyeti üzerine öldürdüğünü düşünüyor.

Le Prince ortadan kaybolmasaydı, filmi New York'ta gösterilecekti.

Sonuçta Lumiere kardeşler ve Edison bir ticari faaliyet olarak sinemalarda halkın izleyebileceği filmler çekmeyi başardılar. Le Prince artık tarihin dışına itilmişti. Sanki buharlaşıp yok olan Le Prince'in öyküsü Neptün'ün belirsizlik ve bilinmezlik özellikleriyle örtüşüyor.

Halka açık ilk film gösterisi 1895 yılında, sinematograf cihazını geliştiren ve patentini alan Lumière Kardeşler tarafından gerçekleştirildi.

'Sinema'nın gücü toplumların kültürlerini, eğlence tanımlarını, kolektif yaşam anlayışlarını, hatta ahlak kurallarını bile derinden etkileyecekti.

İlk film makinesi

Denizaltı kabloları: 1847 yılında İngiltere ve Fransa arasında ilk defa telgraf kabloları döşendi.

İstanbul'da vapurlar: İstanbul Boğazı'nda deniz ulaşımının gelişmesi için yapılan ön çalışmaların ardından, 1851 yılının başlarında kurulan 'Şirket-i Hayriye' ile yolcu ve yük taşımacılığı kurumsallaştı. Neptün, Marmara Denizi'nde de etkisini gösteriyordu.

Telefon hayatımıza giriyor: Balık burcu yöneticisi Neptün, göremediklerimizi zihnimizde canlandırmamızı, farkında olmadığımız şeylerin farkına varmamızı sağlar. Balık burcu olan Alexandre Graham Bell, 10 Mart 1876'da tam da balık burcu zamanı, birlikte çalıştığı Thomas Watson adlı bir elektrik mühendisi ile ilk telefon görüşmesini yaptı. Bell'in icat ettiği telefon, görüşme imkânı olmayan birbirinden uzak insanları ses aracılığı ile birleştirmeyi başardı.

İlk merkezi ısıtma: Sıcak suyun tüm binayı borular aracılığıyla dolaşımıyla gerçekleştirilen merkezi bina ısıtması ilk kez 1846 yılında Boston'daki Eastern Exchange Hotel'de uygulandı.

İlk kurumsal su kaynak dağıtımı şirketi: Fransa'da Napolyon döneminde imparatorluk kararnamesi ile Compagnie Générale des Eaux (CGE) şirketi **1853** yılında kuruldu. Bu, bir şirketle yapılan tarihteki ilk su imtiyazı anlaşmasıdır. CGE, önce Lyon, Nantes, Paris gibi şehirlerle, ardından Venedik (1880), **İstanbul** (1882) ve Porto'yla (1883) su anlaşmaları sağladı. Şirket, ardından atık yönetimi, temizlik, enerji, ulaşım, inşaat, emlak ve iletişim gibi birçok alanda faaliyet gösterdi. Bugün aralarında Fransa'nın güçlü medya şirketlerinden biri olan Canal+ grubunun da olduğu Vivendi şirketler topluluğunun çekirdeğini oluşturdu.

Coca Cola doğuyor: Daha sonra tüm dünyaya yayılacak olan ünlü içecek markası Coca Cola da Neptün sonrası doğanlardandır. 1884 yılında saygın bir iş insanı olan Pemberton, Atlanta, ABD'de "French Wine of Coca" yani 'Fransız Coca Şarabı'nın satışına başlar. Bir dolar fiyatına uzun, şeffaf İngiliz tarzı çakmaktaşı şişelerde dağıtılan içecek daha sonra her ülkenin sofrasına ve kültürüne bir şekilde girecektir.

Soda üretiminden dev bir şirkete doğru: BASF. Zaman içinde çok daha büyüyecek ve farklı alanlarda da faaliyet gösterecek olan BASF şirketi 1865 yılında Almanya'nın Baden kentinde faaliyete başladı.

İki ayrı denizi birleştirmek: Yapımı uzun yıllar süren ve 1869 yılında açılan Süveyş kanalı Akdeniz ve Kızıldeniz'i birleştirmeyi başardı. Uzunluğu 164 km, derinliği 8 metre olarak inşa edilen kanal, ilerleyen zamanlarda, daha büyük gemilerin de geçebilmesine olanak verecek şekilde yeniden düzenlendi. O dönemlerde Mısır, Osmanlı idaresindeydi. Kanal inşaatı bir Fransız şirkete verilmişti. İki denizin birleşmesi sadece deniz ticaretini kolaylaştırmakla kalmadı, birbirleriyle iletişimi zor ülkeleri de birbirine bağladı, bu durum farklı kültürlerin de birbirine yakınlaşmasına, kaynaşmasına neden oldu. Kanalın stratejik önemi nedeniyle kanal yapımına önceleri karşı çıkan İngiltere, daha sonra 1882'de Mısır'ı işgal ederek Kanal'ın kontrolünü ele geçirdi. Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı sırasında Süveyş Kanalı'nı geri alabilmek amacıyla harekatlar düzenledi. Fakat bu harekâtlar başarısızlıkla sonuçlandı.

Yaşam keyifleniyor: Eğlenceye zaman açın!

Endüstri devrimiyle birlikte kentlerdeki nüfusun giderek artması yaşam tarzlarını yakından etkiledi. Çalışanlar tam gün mesai yapmaya başladı. Çalışan kesimi burjuva tabir edilen meslek sahibi kentsoylularla üretimin her alanındaki işçiler oluşturuyordu. Tarımsal işlerde çalışanlarda olduğu gibi yaz ve kış dönemi periyotları yoktu.

Yılın tamamı boyunca çalışan, önceden belirlenmiş zamanlarda haftalık ve yıllık izinler kullanan çalışanlar için yeni iş koşulları ve çalışma düzenleri oluşmaya başladı.

Kırsal bölgelerde olduğu gibi doğanın ve mevsimsel döngülerin koşullarına uygun yaşam tarzları zamanla kaybolmaya başladı. Herkesin birbirini tanıdığı küçük toplulukların yaşam biçimleri, gelenekleri kent yaşamının içinde kendine yer bulamadı. Kent nüfuslarını, birbirini tanımayan insanlar oluşturdu. Bu bir çeşit özgürlüğe yol açtı. Birbirlerine yabancılaşmış insanlar kazandıklarını düşündükleri özgürlükleri yaşamaya başlayınca yozlaşmalar ve arka sokaklarda yasadışı kazanç kapıları açılmaya başladı. Mafya oluşumları, yeraltı çeteleri ortaya çıktı. Bu kaçınılmaz olarak gruplaşmalara, çeteleşmelere, toplumun parçalara ayrılmasına yol açtı.

Sanayileşmeyle birlikte kentlerdeki yaşam daha düzenli ve güvenli olmaya başlamıştı. Savaşlar bir süreliğine bitmişti. Geleceğe yönelik iyimserlik ekonomi algısı Avrupa ülkelerini sarmıştı. Kent meydanları, parklar, gezinti yerleri, çalışan kesimin hafta sonlarında aileleriyle birlikte vakit geçirecekleri yerler haline geldi. Doğadan kopan, rutin, baskıcı çalışma koşullarının zorladığı, ama düzenli gelirlere de kavuşmuş olan insanlar artık eğlenmek ve rahatlamak istiyordu. 1800'lerin ortalarına gelindiğinde iyi vakit geçirme ve sıkıcı gerçeklikten uzaklaşma gibi özelliklerin de sahibi olan Neptün sayesinde giyim kuşamına özen gösterme, ev düzenleme, alışveriş gibi tekdüzelikten çıkma adına pek çok etkinlik yapılır hale geldi. Çalışanlar artık para harcayabilir, istedikleri gibi seyahat edebilir, eğlenmeye, içki içmeye, romantik aşklara zaman ayırabilirdi.

Avrupa'da endüstrileşmeyle birlikte uluslararası ticaret başlamıştı. Ticaret, bir süreliğine savaşları da sona erdirmişti. Neptün ile renk arayışı sadece sanatla kalmayıp tüm yaşamı etkiledi. Kentin renkliliği içinde farklı gruplar ayrı semtlerde farklı yaşamlar içindeydi.

Bohemler: İlk romantik düşünürler, hayatlarını yarın olmayacakmış gibi günü gününe bohemlerin arasından çıkmıştır. Bohemler rutin çalışma hayatı olmayan, düzenli kazançları olmadan, bunu da çok önemsemeden yaşayan kimselerdi. Aralarında ressamlar, şairler, komedyenler, müzisyenler, düşünürler olduğu gibi hayat kadınları, yankesiciler, üçkağıtçılar bile vardı. Kırsaldan gelenlerin bir kısmı işçi olarak atölyelerde iş bulabiliyordu. Bohemler genellikle ya işe girecek durumda olmayan, ya da o yaşamı tercih etmeyen oluşan topluluklardı. Kentin kalabalığına karışmış, koşullar tarafından zorlanan insanlar eski, kullanılmış ve yıpranmış kıyafetlerle dolaşırlar, düzensiz hayatlar sürerlerdi. Karşılığında aldıkları ise özgürlüktü. Bu anlamda bohemler Neptün'ü yüreklerinde taşıyan insanlardı. Başıboş, kaybolmayı seçen, içki içmeyi ve sohbeti seven, eğlenmeyi bilen insanlardı. Hayatları, düzenli yaşamları, gelirleri ve hatta kimlikleri bile yoktu. Kendi istedikleri gibi yaşıyorlardı. Gene de, toplumsal ilerlemenin gerçekleşmesini sağlayanlar arasında, ironik bir şekilde, çalışma koşullarının zorluklarından sıyrılıp düşünmeye, romantizme, sanata bolca zamanları olan bohemler de vardı.

1850'lerdeki en büyülü Avrupa şehri Paris'ti. Yeni düşünce akımları, sanat hatta moda bu şehirden dünyaya açılıyordu. Paris o dönemlerde düşünürlerin şehriydi.

Önceki yüzyılda yaşanan Fransız ihtilali, soylu olmayan ama, eğitimli, varlıklı ve iş sahibi olabilen burjuvazi sınıfını da doğurmuştu. Burjuvaların çocukları da iyi eğitim alabiliyordu. Soylu olmadıkları halde çeşitli olanaklardan yararlanabilen esnaf, hukukçu, gazeteci, doktor, üst düzey memur gibi mesleklere sahip yeni bir sınıf doğmuştu.

Endüstri devrimi çoktan başlamıştı. Neptün döneminde, tıpkı denizlerdeki balıkların yavrulaması gibi bolluk bereketle nüfus da arttı. Makineler sayesinde işler kolaylaştığından tarım üretimi de artıyordu. Avrupa o dönem geçici olarak savaş endişesi olma-

dan yaşamaya başladı. Savaşların sona erdiği, dolayısıyla endişe duymadan yapılan ticaretlerin yoğunlaştığı bir dünya, geleceğe duyulan güven nüfusun tarihte hiç olmadığı bir ivmeyle artmasını sağladı. Sağlıkta yeni ilaçların, aşıların bulunması ile bebek ölümleri başta olmak üzere eskisine göre azaldı. Tıp gelişti ve nüfus patladı.

Dünya Nüfus artışı: 0 yılında: 170 milyon, 1000 yılında 275 milyon, 1500 yılında 450 milyon, 1700 yılında 610 milyon, 1800 yılında 1 milyar, 1900 yılında 1,6 milyar, bugün yaklaşık 7,79 milyar.

Avrupa'nın Lale Devri: Belle epoque. Neptün keşfinin ardından ortaya çıkan yavaş yavaş kendini sanatta, edebiyatta, eğlencede, günlük yaşamda, kıyafetlerde, mimaride belli eden 'Belle Epoque' yani 'Güzel çağ' dönemi başladı. İlk olarak Avrupa'nın büyülü metropolü Paris'te ortaya çıkmıştır. 1800'lerin ortalarından itibaren Avrupa'da hayata karşı iyimserlik, geleceğe duyulan güven, savaşsız bir dünya gibi etkilerle hayat renklenmeye başladı. Sade hayatlar artık gösterişli hayatlara dönüşmeye başlamıştı. 20. Yüzyılın başına dek devam eden bu ekonomik güven ortamı pek çok alanda yenilikler getirecekti. Orta ve orta-üst sınıfların maddi zenginlik ve güvenlik algılarının arttığı; endüstrinin gelişimi sayesinde gelişen demir, kimya, elektrik ve ulaşım gibi alanlarda yeni atılımların hız kazandığı, çalışan maaşlarında %30'a varan artışların yapıldığı bir dönemdi. Mimaride 'art nouveau' yani 'Yeni Modern Sanat', Belle Epoque'un bir yansıması olarak kendisini gösterdi. Moda, üst sınıflardan artık düzenli gelirlere sahip orta sınıflara yayılmış; su, doğalgaz, elektrik ve hijyen hizmetleri tüm kesimlerinin kullanımına sunulmuştu.

Mardi Gras, Rio, İstanbul ve Dyonisos: Neptün'ün keşfi, antik çağlardan günümüze uzanan karnaval eğlencesini yeniden

modern dünyayla tanıştırmıştır. Neptün, şarap tanrısı Dyonisos'un modern çağda yeniden doğuşunu arzulamıştır. Fransızların öncülük ettiği New Orleans'taki 'Mardi Gras' (Fat Tuesday, Şişman Salı), Brezilya'daki 'Rio Karnavalı' ve Venedik Karnavalı, Hristiyan Ortodoks kültüründe bulunan oruç öncesi son eğlence geleneğine dayanmaktadır. 'Carna-vale' yani 'ete veda' eğlencelerinin Hristiyan olsun olmasın, tüm dünyaya yayılması Neptün'ün işidir. İlk festivaller, polkalarla, valslerle 1840'larda kutlanmaya başlamıştır. Mardi Gras, Fransızlar'ın New Orleans'a gelişinden sonraki yıllar içinde kendi küçük Hristiyan gruplar arasında kutlanmaktaydı. 1850'lerde Amerikalı iş adamlarının bölgeye gelmeleri ile birlikte her milletten, her dinden, her coğrafyadan New Orleans'a akın akın gelmiş, bu yöresel festival geniş kitlelerce kutlanmaya başlamıştır. Mardi Gras bu tarihten sonra İngiliz ve Fransızlar'ca birlikte kutlanacaktır. Aslında bu iki karnavalın da kökeni, Hristiyan Ortodoks Kilisesinin merkezi olan İstanbul'daki 'Apukurya Karnavalı'na dayanmaktadır. İkinci Dünya savaşının karartma günlerine dek devam eden bu büyük kutlama, Mardi Gras ve Brezilya'daki Rio Karnavalı'na da ilham kaynağı olmuştur. Paskalya'ya kadar devam eden büyük oruç öncesi, üç hafta boyunca tüm halk maskeli, kostümlü kutlamalar, şaraplar, şarkılar ve dozu giderek artan çılgın eğlencelerle ete ve süte bir süreliğine veda eder. New Orleans'ta, Rio'da kutlanan bu festivallerin yanı sıra paskalyadan kırk gün öncesine dek süren karnavallar, eski İstanbul'da 'Kül Çarşambası' yani oruç arifesi salı gününde doruğa çıkmaktaydı. Çeşitli semtlerdeki kutlamalarda Pera ve çevresinde şık balolar düzenlenirken, orta sınıf halk ise, bugün Kurtuluş son durak diye adlandırılan Tatavla'da çılgın kostümlerle, maskelerle eğlenmekteydi. Şarap ve doğa Tanrısı Dyonisos için M.Ö 6. yüzyıldan itibaren düzenlenen şenlikler, o dönemde fakir halk tarafından zengin aristokrat tabakaya karşı adeta bir isyandı. Maskelerle ve yaratıcı kostümlerle yapılan

gösteriler, şarap, müzik ve tabii aşk, Dyonisos'un yüceltilmesi, hayatın mutlu ve eğlenceli taraflarının hatırlanmasından başka bir şey değildi. Diyonisos'tan çok öncelere, Keltlere, Pagan kültürüne dayalı bu eğlenceler, 325 yılındaki İznik konsülünden sonra Hristiyanlığa uyarlanacak; oruç ve Paskalya zamanları ile bağlantılı olarak devam ettirilecekti.

Cadılar Bayramı resmileşiyor: Aynı şekilde Neptün keşfine yakın olan 1840'larda başlayan bir başka kutlama da 'Cadılar Bayramı'dır. Bu tarihte Amerika Birleşik Devletleri'nde resmi olarak kutlanmaya başlanmıştır. Ülkeye göç etmiş İrlandalılar'ın etkisiyle bu tarihten sonra giderek yayılan bu bayramın kökeni, Keltlerin Hristiyanlık öncesi kutlamalarına dayanmaktadır. Orta Avrupa, Orta Anadolu (Galatlar), Fransa ve İrlanda gibi çeşitli coğrafyalarda yaşamış olan Keltler'de tarım ve mevsim döngülerine dayalı olarak ortaya çıkan bu bayramın adı 'Samhaine' yani 'Yaz sonu' demektir. Hasat mevsiminde tarlalardan mahsul toplanır, üzümlerden şaraplar yapılır ve şarapların ilk tadımı ile birlikte üç gün boyunca herkes eğlenceye katılırdı. 1 Kasım'da, kışa, yani doğanın ölümüne girmeden önce yapılan bu bayrama ölüler de davetliydi. Bu kutlamalarda, maskelerle yapılan özel törenler, ritüeller, gösteriler tiyatro sanatının ilk örnekleri sayılır. Daha sonra Antik Yunan ve Antik Roma'da da kutlanılan bu bayramlarda, şaşırtıcı bir biçimde köleler ve kadınlar da kutlamalara katılmışlardır. Ziyafetlerin baş tacı şaraptır. Üçüncü günün sonunda kutlama biter, ölüler ve diğer tüm katılanlar dağılır.

İllüzyonistler ortaya çıkıyor: Sihirbaz olarak yanlış adlandırılan hokkabaz yani illüzyonistlerin ortaya çıkışı da Neptün zamanıdır. Gerçeği örtüleme, kanma ve kandırılma Neptün'le ilgilidir. Bu anlamda illüzyon, Neptün becerilerinden biridir. Hokkabazları tarih boyunca çeşitli coğrafyalarda bazen kralla-

rın yanında, bazen köy köy dolaşan kumpanyalarda görüyoruz. O zamana dek sihirbazlık, önemsenmeyen, alt sınıf görülen bir meslekti. Orta çağ Avrupası'nda meslek sayılmaz, küçümsenir, çoğu zaman yasaklanırdı. İllüzyon becerisini modernize edip günümüz dünyasına kazandıran ilk kişi illüzyonistlerin babası Fransız Robert Houdin'dir. Sonradan ünlü olan illüzyonistlerden biri ondan çok etkilendiği için kendi ismini değiştirerek Houdin soyadını almıştır.

Kaynak: Sihirbazlık Tarihi- Doruk Ülgen: *Fransız Robert Houdin adında bir genç, illüzyon sanatına yepyeni bir ruh getirdi. Onun amacı, tiyatro sahnesinde alışılmışın dışında yepyeni bir sanat sunmaktı. Halk, şimdiye kadar gördüğü sanatçılardan daha enteresan bulduğu bu sanatçıyı çok tuttu. Houdin, illüzyon sanatını, getirdiği yeniliklerle seçkin denilen halk kesimine kabul ettirdi. Fransız kralı Louis Philippe 1845 yılında izlediği Houdin'in gösterisi sonunda ona madalya vererek ödüllendirdi. Bu olay büyük yankılar yaptı. Netice itibariyle illüzyon sanatında yapmış olduğu büyük atılım, Robert Houdin'i modern illüzyonun babası ünvanına kavuşturdu.*

Sanattan beslenen modanın doğuşu ve modanın babası Charles Frederick Worth. Terzilikten yaratıcı moda tasarımcılığına geçişi ve 'Haute Couture' akımını başlatan kişidir. İngiltere doğumlu terzi Worth, 1846'da Neptün'ün keşfedildiği yıl, sanatın, romantizmin ve yeniliklerin kalbi Paris'te daha kolay yol alabileceğini düşünmüş ve Paris'e taşınmıştır. O yıllarda Paris, dünya yaşam kültürüne yön veren en etkili metropoldür. Worth, kendine özgü yaklaşımı ile müşterilerin isteklerini gerçekleştirmekten çok, onlara giyimlerinde yön veren kişi olmayı başarmıştır. Tasarımını yaptığı ve diktiği kıyafetlerin içine etiket ekleyen ilk kişi Worth olmuştur. Sonraları ismi bir 'marka' haline gelen

C. Frederick Worth önderliğinde moda' ve 'haute Couture' akımı dünya sahnesinde yer almıştır.

Moda'nın kalbi Paris: Eğlenmek, tüketmek, hayatın tadını çıkarmak ve moda... Moda, her dönem zamanın ruhunu taşır. Orta çağ Avrupa'sında soylular güzel ve renkli kıyafetler içindeyken, halkın giyecek bir veya iki kıyafeti olurdu. Sürekli giyilen ve daima pis ve kirli olan bu kıyafetler nedeniyle salgın hastalıklar yaygındı. Modanın varlığı henüz kentlerde hissedilmiyordu. 1700'lerin sonlarından itibaren lordların hizmetinde çalışmaktan ayrılıp kentlerde özgürlüklerine kavuşmuş olarak yaşamaya başlayan insanların 'giyim tarzları' da değişmeye başladı. Avrupa'nın lale devri sayılabilecek olan **'Belle Epoque'** ile birlikte halk, sosyal alanlarda bir araya gelmeye, gezintiler yapmaya başladı. Kıyafetlerin insanları etkilemesi, insanların birbirlerinin kıyafetleri hakkında konuşmaları, yorum yapmaları, moda dünyasının gelişimini hızlandırdı. Giyim; sosyal statüyü, düşünce tarzını ve bazen de başkaldırıları temsil edecekti. 1850'ler romantik akımın giyim kuşam beğenilerine yansıması ile daha renkli bir hal aldı. Sıradan kadınlar da, daha önce soyluların giydiklerine benzer kafesli kabarık etekleri giymeye başladılar. Elbiseler renklenmişti. Erkeklerse artık bıyık ve sakal bırakıyordu.

Modaya yansıyan romantizm (1850-1859)

İpek tafta elbise

Aynı dönemlerde Almanya Bavyera doğumlu Levi Strauss, 1848 yılında 19 yaşındayken ABD'de manifaturacılık yapan kardeşlerinin yanına göç etti. 1853 yılında Amerikan vatandaşlığına geçen Strauss, Francisco'ya yerleşip burada Levi's şirketini kurdu. Yanında getirdiği çadır branda kumaşlarından, 'Jean'ler, yani dayanıklı madenci pantolonları üretmeye başladı.

Türkiye'de giyim kuşam: 1873 yılında düzenlenen 'Uluslararası Viyana Fuarı' için hazırlanan 'Türkiye Halk Giysileri' kitabının metin kısımları bir arkeolog, müzeci ve ressam olan Osman Hamdi Bey tarafından yazılmıştı. Sabancı Üniversitesi yayınları tarafından 1999 yılında günümüz Türkçesi'ne uyarlanarak basılan bu kitapta 19. Yüzyıl Anadolu etnik halk kıyafetlerinin yanı sıra, İstanbul kadınının giyim tarzından da bahsedilmiştir. Osman Hamdi Bey, bakın şiirsel anlatımla İstanbullu Türk kadınını nasıl betimliyor:

Kaynak: Sabancı Üniversitesi yayınları, basım 1999- Türkiye Halk Giysileri- 1873: *'İstanbullu Türk hanımını evin içindeki kıyafetiyle ve evinden çıktığı zamanki kıyafetleri ayrıdır. Türk kadınını evinden dışarı çıktığı zaman, ister doğasından gelsin, ister terzi ve kadın berberlerinin sanatkarca işe karışmalarının ya da kendi becerisinin sonucu olsun, ortaya çıkan eşsiz güzelliğini yabancılardan saklamaya yarayan bütün önlemleri almış haliyle gösteriyor.*

Türkiye'de Halk Giysileri kitap kapağı

İstanbullu Türk kadını yüzünü süsleyerek ve boyayarak gösterdiği özenle kendine mal ettiği bu pırıltıyı... elde etmekte Parisli veya Viyanalı bir kadından hiç geri kalmaz. Bu arada da

yalnızca Racine'nin Jezabel'i gibi 'yılların önlenemez küstahlıklarını onarmak için' değil, bütün ülkelerin ve bütün dönemlerin güzel kadınları gibi, Tanrı'nın bu küçük tatlı insancıkları yaratırken ortaya koyduğu şaheserlerin iyice belirlenmesini sağlamaya ve bu şaheserlere uygun sayısız değişiklik yaparak Çok özel bir anlam kazandırmaya da çalışır. Böylece Raphael'lerin, Titien'lerin, Ingres'lerin, Delacroix'ların, eski ve çağdaş bütün büyük ustaların örneğini izleyerek, ilahi yapıtların bir yorumunu yapmak görevini yerine getirir.

Resim sanatı sadece erkek ve kadın ressama doğayı istediği gibi yorumlamak, onu daha mükemmelleştirmek ve izlenimlerini bütün derinliği ile ortaya koymak olanağı veren bir sanat değildir. Artını çizerek söyleyelim, bunun dışında sanki umut ve isteklerin de dile getirilmesidir. Daha açık anlatmak gerekirse, resim bir lirin tellerinden başka bir şey değildir. Onun önemli bir sanatçının parmakları altındaki mükemmel akordu, Phoebus Apollon'un eski mitlerinde kişiselleşerek, evrensel harmoniyi yaratır. Örneğin kaşlara sürme sürülünce, onların tadına doyulmaz yayları daha belirgin bir şekilde çizilir, kirpiklere sürme sürüldüğünde ıslak sedef gözler daha koyu bir gölge içinde yüzer, kına boyasıyla canlılık kazandırıldığı zamangöz kapakları hafifçe gölgelenir. Bu arada bizmut beyazı ile karmen kırmızısı karışıp, yüzün oval formunu düzenleyen ve hatlarını yumuşatan pembe rengi oluşturur.

7: Figür 1: Yanyalı Zengin Arnavut: *Arnavut'un giysisi, Yanya vilayetindeki zenginler için dikilen giysilerin bir örneğini yansıtmaktadır. Görsel7: Figür 2: Yanyalı zengin Arnavut Hanımı*

Bitinyalı (İzmit, İznik, Mudanya, Gemlik, Yalova, Kadıköy, Batı Karadeniz) gelin: Bitinyalı köylülerin düğün giysisi zarif, ince ve görkemlidir.

İlk bakışta zenginlik ve ince zevk göze çarpar. Mavi ve siyah ipekten ve yünden nakışlar yelek'in çuhasını baştan başa kaplar ve onu gerip sertleştirir. Bu yelek, mintan'ın etrafında kalp şeklinde bir çeşit şal gibi sarıldıktan sonra, kol uçlarına doğru zarifçe genişler ve cepken'in üzerinde muhteşem bir dekor oluşturur. Aynı şekilde nakış işlenmiş tozluklar bu bezemelerin altından görünmez, kırmızı palamut püsküllü jartiyerler, tozluklar çok sade olan şalvar'a bağlar. Beyaz yün çoraplar ve kırmızı yemeni ayakkabılar giysiyi tamamlar. Başa da İzmir usulü kırmızı bir fes giyilir.

Bitinyalı Türk, Ermeni, Musevi kadınlar

Bu giysi 3.500 kuruşa (700 Frank) mal olur. Giysinin fiyatını yükselten nakışçının el emeğidir.

Bursa'lı köylü gelin: Gelin püskül'ü başının her tarafını kaplayan bir fes giyer. Örgülü olmayan uzun saçlarını, siyah ipekliden doğal bir manto gibi, görkemli bir şekilde salıvermiştir. Parlak renkli mintan'ı, altın yaldızlı dal desenleriyle süslenmiştir. Üzerinde büyük dallı işlemeler bulunan şalvar'ı ve entari'si, Bursalı ipekli kumaş üreticilerinin, Lyon'lu üreticilere bir tür meydan okuması gibidir. Şaldan ince bir kuşak belini yumuşakça sarar ve ayaklarına uzu kıvrık, kırmızı pabuç'lar giyer.

Modern alışveriş başlıyor: Modern anlamda bilinen ilk alışveriş merkezi 1852 yılında Paris'te 1852 yılında Fransız karı koca Boucicaut tarafından açılan **'Bon Marche'** mağazasıdır. Öyle popüler olmuştur ki, bu isim sonradan çok katlı mağazalar için de kullanılmaya başlanır. O zamanlara dek kapı kapı dolaşıp satış yapan seyyar satıcılardan alışveriş yapılıyordu. Türkiye'de de yakın zamana kadar bu şekilde satış yapan 'bohçacı kadın'ları anımsayanlarımız vardır.) 1800'lerin ortalarında, kadınların da tek başına güvenle dolaşacakları, keyifli zaman geçirecekleri, alışveriş yapıp para harcayabilecekleri yerlere ihtiyaçları vardı. O zamana göre ferah, çok katlı, çeşitli mallarla dolu ve iyi düzenlenmiş 'Bon Marche' bu gereksinimi hemen karşılayıverdi. Bon Marche ilk başlarda meslek sahibi, iyi para kazanan burjuva eşlerinin sıklıkla ziyaret etmekten keyif aldıkları, birbirleriyle başlatan yerlerdi. Alışverişte sabit fiyat politikasının ilk merkezi sayılabilir. Çok katlı mağazacılıkta ilklere imza atan Bon Marche, ürünlerin satış amaçlı sergilenmesinin değil, müşteri kalitesine uygun davranan ve müşteri memnuniyetini göz önünde bulunduran satış elemanlarının da ticari kârlılığa etkileri olduğunu ortaya koymuştur.

'Bon Marche' Paris'te açılıyor

Avrupa'da ilk büyük uluslararası fuar: Hem ticaret, hem de kültür alışverişinin yapıldığı fuarlar 1851'de sahne alır. Büyük sergiler, fuarlar ticaretin bile eğlenceli, rahat ve keyifli yapılmasını sağladı. Turizmin başlamasına ön ayak olan konulardan biridir. 1853 yılında New York'ta ikincisi daha büyük bir ihtişamla açılacak olan 'Uluslararası Fuar' pek çok yeni buluşun ilk kez görülmesini sağlamıştır.

Kaynak: Britannica. *Kristal Saray (Crystal Palace), Londra Hyde Park'ta, 1851 yılındaki büyük fuara ev sahipliği yapan dev salondur. Cam ve demirden olan etkileyici bir mimarisi vardır. 1849'da Kraliçe Victoria'nın kocası ve Kraliyet Sanat Derneği'nin başkanı Prens Albert, uluslararası katılımcıları çekecek bir fuar fikrini ortaya attı. Fuar 1 Mayıs 1851'de Kristal Saray'da açıldı. Kristal Saray, daha sonraki uluslararası fuarlar ve aynı şekilde cam korumalı sergiler için bir mimari standart oluşturdu; hemen ardılları 1852 Cork Fuarı... 1853 Dublin ve New York City fuarları, 1854 Münih Sergisi ve Paris'tir. 1855'teki Kristal Saray sergisine katılanların yarısını oluşturan 14.000 katılımcı dış ülkelerdendi.*

Buharlı gemiler ve buharlı trenler, sadece ticaret lojistiğiyle ilgili tüccarların değil, sıradan insanların da seyahatlerini kolaylaştırmıştı. Yaşadığı şehirlerden hatta ülkeden başka şehirlere, başka ülkelere gidebilme isteği yayılmaya başladı. Atlantik okyanusunu deniz yoluyla geçmek 1620 yılında ortalama 66 gün sürerken, 1838'de 18 gün sürüyordu. Neptün sonrası, buhar gücünün daha etkin kullanılmasıyla 1863'te bu süre, buharlı gemilerle 8 güne düşmüştü.

Buharlı trenler öncesinde deniz ticaretine bağlı olarak sahil şehirleri gelişmişti. Denizlere kıyısı olan veya taşımacılık yapılan nehirlerin yabındaki yerleşimler ticari, ekonomik ve kültürel

merkezler halindeydi. Buharlı trenlerin hemen her yere ulaşmasıyla birlikte herhangi bir su kaynağına sahip olmayan daha iç bölgelerdeki şehirler de gelişmeye başlamıştı.

Orta çağda en zengin aileler bile başka şehirlere gezi amaçlı seyahatler yapmayı düşünmezlerken, buhar gücünün getirdiği ulaşım kolaylığıyla turistik hareketlilik canlanmaya başladı. Yuval Noah Harari'nin Homo Sapiens kitabında bahsettiği gibi, ortaçağ Avrupa'sında hiçbir kral veya soylu, eşini memnun etmek için onu alıp yurtdışı seyahatine götürmeyi aklından bile geçirmezdi. Oysa artık gezmek, görmek önemli bir eğlence aracı haline geliyordu. Öyle ki 1800'lerin ortalarında Louis Vuitton daha sonraları ünlü bir marka olarak tanınmasını sağlayacak valizlerini Napolyon III'ün İngiltere'ye seyahati için özel olarak Napolyon'un eşi Eugenie'ye yapmıştı. Deri ve dikdörtgen olan valizler ileride onun imzası haline gelecekti. Vuitton, zanaatkârlar, marangozlar ve çiftçilerden oluşan bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. 10 yaşındayken, önce şapkacı olan annesini kısa bir süre sonra da babasını kaybetti. Onu evlat edinen üvey annesiyle zorlu ilişkisinin ardından, 1835 baharında Anchay'deki evinden ayrıldı. Yolculuğu boyunca çok farklı işlere girip çıkan Vuitton, sonunda 470 km. uzaklıktaki Paris'e ulaştı. İşinde çok iyi olan bir sandık ve paket üreticisinin yanında çalışmaya başladı. İşi öğrendikten birkaç yıl sonra Paris'in önde gelen zanaat uygulayıcılarından biri haline geldi ve bütün şehirde tanınır oldu. Fransız İmparatorluğu'nun Napolyon III altında yeniden kurulmasının ardından Vuitton, Fransa İmparatoriçesi için kişisel sandık üreticisi ve paketleyicisi olarak işe alındı. "En güzel kıyafetleri zarif bir şekilde paketlemekle" görevliydi. Bu görev, Vuitton'a kariyerinin geri kalanında varlıklı müşterilerle çalışması için iyi bir adım oldu.

Louis Vuitton marka bavul

Modern turizm: Kitlesel turizmin İngiltere'de orta tabaka nüfusun artması ve düşük maliyetli ulaşım olanaklarının ortaya çıkmasıyla başladığı bilinir. İngiliz Thomas Cook, daha sonra dünya çapında tanınacak ilk turistik seyahat acentesinin kurucusudur. 1840'ta Thomas Cook ile seyahatin organize, planlı bir hizmet olarak sunulduğunu görüyoruz.

1851'de 165.000 kişilik tur düzenleyen Cook, 1856'da her şey dahil sisteminin ilk uygulamasını da gerçekleştirmişti. Amerika ve İngiltere üst ve orta sınıfları için turlar düzenlemişti. Cook, 1869'da Süveyş kanalının açılmasıyla zenginlerin kış ayları için uygun bir tatil yeri olarak gördükleri Mısır' a seyahatler ve paket turlar başlatmıştır.

Deniz aşırı yerlere, ulaşılabilecek en uzak ülkelere gitmek isteyen insanlar için şirketler hatta devlet kuruluşları bile pazarlama çalışmalarına başlamıştı. Çıktıkları gezilere seyahat ettikleri ülkelere ait anılarını, izlenimlerini okurlarıyla paylaşan yazarlar, ün sahibi kişiler de turistik faaliyetlerin özendirilmesine katkıda bulundu. Sponsorluk bir iş kolu haline geldi.

Tom Sawyer'ın yazarı Mark Twain bu şekilde, 1867 yılında Amerika'dan gemiyle yola çıkmış İstanbul'a kadar gelmiştir.

Denizleri, okyanusları yöneten Neptün, turizmle, gündelik gerçek dünyanın dışına çıkıp, hayatın tadını çıkarmakla da ilişkilidir. Dünyaca ünlü tatil köyü zinciri Club Med'in amblemi de Denizler Tanrısı Poseidon'un üç uçlu zıpkını, Neptün'dür.

Daha önceleri denize girmek sadece bazı hastalar için hekimler tarafından 'deniz banyosu almak' önerilirdi. Batıda yüzme bilen kişiler parmakla gösterilecek kadar azdı. Neptün, insanları denize sokmayı, yüzdürmeyi başardı.

İlk halk plajları

Büyük bir işçi nüfusuna sahip İngiltere'de işçilere sağlanan 'izin günleri', çalışan orta sınıf için boş zamanlarının var olması anlamına geldi. 1840'larda demiryollarının gelişmesi, sahil kasabalarına kolaylıkla ulaşım imkanı, bu kasabalara tren istasyonlarının açılması, insanların ucuz tatil yapabilecekleri Blackpool gibi sahil kasabalarına gidip boş zamanlarını geçirmelerine imkan tanıdı. Tatil yapan kişi sayılarında patlamalar yaşandı.

Demiryolu ile seyahat edip bu yerlere gelen ziyaretçi sayılarındaki artış, yeni konaklama olanaklarının artırılması, turisti kendine çekebilecek merkezler yapılmasını zorunlu kıldı. 1850'ler ve 60'larda bölgede hızlı bir büyüme gerçekleşti. İşverenler bu sahil kasabasına akın eden insanların, kasabanın kapasiteni zorlamasını engellemek amacıyla işçilerini farklı zamanlarda tatile çıkarmaya başladı. Yörenin en göze çarpan özelliği, insanların dikkatlerini çekebilmek için seçici bir performans çeşitliliğinin bulunduğu piknik alanları ve zamanın keyifle geçirildiği sahil iskelelerin olmasıydı. 1863 yılında, Blackpool'daki North Pier, 1868'de Merkez İskelesi, tiyatro ve geniş bir açık hava dans pisti tamamlandı.

Amerika, New York Coney Island'taki, plajları ile bir hayli popüler olan otele, Brooklyn'den gelir düzeyi ortalama müşterileri taşımak için 1847 yılında feribot seferleri başlatıldı.

İlk halka açık kayak turu, 1849 yılında Norveç Trondheim'de organize edildi.

Popüler sahil beldelerinin çoğu kapalı alanlardan denize girilen banyo makineleriyle donatıldı. Yüzyılın sonunda, İngiliz sahil şeridinde yüzden fazla büyük tatil beldesi vardı ve bunların bazıları 50.000 yatak kapasitesini aşmıştı. 1870'lerde Cote D'Azur (Fransız Rivierası) İngiliz üst sınıf için çekici bir bölge haline geldi.

Monte Carlo

1864'te Nice'e ulaşan ilk demiryolu inşası tamamlanarak Avrupa'nın dört bir yanından gelecek olan ziyaretçiler için Riviera'yı erişilebilir hale getirmişti.

İngiltere'de, gelenlerin rahatça kumar oynayabilecekleri mekanları, çıplaklık da dahil olmak üzere kendilerini çok daha özgür hissedebilecekleri kulüpleri olan Avrupa ülkelerine kıyasla daha konservatif bir tutum söz konusuydu. Bu tutum karşısında daha özgür ve rahat bir tatil arayışında olanlar için İngiliz ve Fransız girişimciler çözüm arayışlarına girdi. 1863'te III. Monako Prensi ve Fransız bir iş adamı olan François Blanc, büyük lüks oteller, bahçeler ve kumarhaneleri olan Nice şehrinden Monako'ya ziyaretçi çekebilmek için buharlı gemiler ve araçlar organize ettiler.

Yüzyıl sonlarına doğru ABD ve İngiltere'nin bazı bölgeleri insanların hastalıklarının tedavilerine yardımcı olması amacıyla yapılan deniz banyoları, güzel vakit geçirilen yüzüp eğlenilen yerlere dönüştü. 1890'ların sonlarında kuzeydeki soğuk şehirleri her zaman güneşli Florida'ya bağlayan demiryolu sayesinde Miami bir turizm merkezi oldu.

Neptün'ün keşfi sonrasında anestezinin bulunmasını, su şirketlerini, soda fabrikalarını ve ismi sonradan Coca Cola olacak 'Fransız şarabı Coca'yı anlattıktan sonra, alkollü içeceklerden söz etmemek olmaz. 1846 yılından itibaren, düzenli bir hayat, tatil zamanlarının önceden belirlenebilmesi, parklara, mesire yerlerine yapılan toplu geziler, insanların gruplar halinde eğlenebilme imkanları günlük hayatın içinde yer almaya başlamıştı. Bu durum alkol tüketimini de artıyordu. Sümerlerin ana besin kaynağı olan biranın tarihi, buğday yetiştirilmesinden, buğdayı öğüterek elde edilen undan ekmek yapılmasından çok daha eskilere dayanır. Besleyici özelliği bilinen bira içeceği, 14. yüzyıl sonrasında Avrupa'ya ulaşır. Orta sınıfın, dostlarıyla birlikte eğlenerek geçirdiği zamanların en sevilen içkisi haline gelir. Avrupa'da ilk örnekleri 14. yüzyılda görülen, 19. yüzyılda ise rahatça bira

içilebilen mekanlarla dolu olacak 'Bira Bahçeleri', halkın ailece gidebildiği, yakınlarıyla buluştuğu sosyalleşme mekanları haline geldi. Bavyera bölgesinde her yıl düzenlenen en büyük eğlence olan 'October Fest', Ekim Festivali, sadece bira içmek için değil, birlikte vakit geçirip eğlenmeyi amaçlayan bir programdır.

Bomonti Bahçesi afişi

Kaynak: İyi haller – Podcast - Özgür Mumcu- Eray Özer: *Osmanlı'da biraya ilk düzenleme 1847'de geliyor. Öncelikli düşünce yabancıların, gayri Müslümlerin kullanacağı bira bahçeleridir. İlk bira fabrikası Almanlar tarafından kuruluyor. Daha sonra 1890'da büyük ve uzun ömürlü bira fabrikası BOMONTİ kuruluyor. (Bomonti kardeşler) bira bahçesinde ailecek vakit geçirme alışkanlığı çığ gibi büyüyor. İlk başlarda hiç öngörülmeyen şekilde sadece gayrimüslimler değil, Müslüman ailelerden de ilgi büyük oluyor. Çocuklar gazoz içerken büyükler de bira içerek bahçede oturup sohbet edebiliyor. Hafta tatillerinde, bayramlarda herkes bira bahçelerine giderken oldukça özenli giyinip, birbirleriyle görüşüyor. Bahçelere pikniğe gitmek de popüler hale geliyor. Türkiye'de batılılaşma akımında bira bahçeleri önemli rol oynar. O dönemde üzümleri ve şarap fabrikasıyla Erenköy, Avrupa'ya önemli miktarda ihracat yapılan ürünler arasına girmişti.*

Osmanlı'da 'Belle Epoque' yansımaları: Tanzimat döneminde (1839-1876) başlayan Batılılaşma Sevdası' modernleşme, Avrupalı'laşma çabaları, yaşanan sosyolojik değişimlerle birlikte Osmanlı'nın gündelik yaşamında da etkili oldu. Özellikle başkent İstanbul'da mimaride, modern sanatta ve müzikte romantik esintiler görülür.

Sultan Abdülmecid, yurtdışından aldığı borçların bir kısmıyla, Dolmabahçe Sarayı (1853), Beykoz Kasrı (1855), Küçüksu Kasrı (1857), Edirne Meriç Köprüsü (1847), Mecidiye Camii (1849), Teşvikiye Camii (1854) Hırka-i Şerif Camii (1851) imar çalışmaları, camiler, saray ve ve köşkler yaptırmıştır. İstanbul'da bu dönemde pek çok eski kilise ve sinagogun da yenilendiğini, güzelleştirildiğini görüyoruz. Ünlü mimarlar, İstanbul'un sur içi semtlerinde iki veya üç katlı, ince işçiliğe sahip, süslü, kavisli eserler inşa etmişlerdir.

İstanbul'un modern anlamda açılan ilk pastanesi, sahibinin soyadını taşıyan **'Lebon'**dur. 1800'lerin ortasında açılan, sonraları, tıpkı Paris Opera meydanındaki Grand Hotel'in giriş katında yer alan **'Cafe de la Paix'** gibi, Beyoğlu'ndaki Lebon Pastanesi de Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Namık Kemal gibi edebiyatçıların uğrak yeri olacaktır.

Neptün'ün rüzgârı, birkaç yıl gecikmeli olsa da, doğuya doğru esmeye başlar. 1851 yılında Londra'da sergilenen modern tasarım mobilyalar Avrupa'da çok çabuk benimsenmişti. Gerek, Kırım savaşı sırasında İstanbul'da görev yapan Avrupalı diplomatların ikamet ettikleri mekanlarda, gerekse aynı tarihlerde batı mimarisi tarzında inşa edilen Dolmabahçe sarayında kullanılan modern tasarım mobilyalara duyulan ilgi, saraya yakın varlıklı insanların yaşadıkları mekanların da değişmeye başlamasına neden oldu. Taş ve kerpiç kullanılarak inşa edilen evler yerini ince işçilikleri göz kamaştıran ahşap evlere bırakıyordu. Kumaş gibi tekstil ürünleri pahalı olduğundan, ancak varlıklı aileler bu

pahalı güzel yastıklarla divanlarını süslemeye başladılar. Yer sofrasında yenen yemekler artık masalarda yenmeye, iskemle veya yer minderi yerine koltuklarda oturulmaya, eşyaları sandıklarda saklamak yerine dolaplarda tutmaya başladığını görürüz.

Etnik kökenleri nedeniyle farklı mahallelerde ayrı ayrı yaşayan Ermeni, Rum, Kırım göçmeni gibi etnik vatandaşlar yavaş yavaş mahallelerinden dışarı çıktı, diğer gruplarla ilişkiler, günlük yaşamlarında birbirleriyle yakınlaşmalar başladı. Çalışan ve kazanan burjuvazi oluştukça, din ve etnik köken farklılığı yerini sınıfsal farklılıklara bıraktı. Mahalleler, varlıklı ve yoksul olarak ayrılıyordu artık.

Batı Avrupa'yı ziyaret eden ilk ve tek padişah Sultan Abdülaziz'dir. III. Napolyon'un daveti üzerine, 1867 yılında Paris'te açılan büyük bir sanat sergisine katılmış, İngiltere, Belçika, Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na yaptığı seyahatleri sırasında İngiltere kraliçesi Victoria, Belçika kralı İkinci Leopold, Prusya kralı Birinci Wilhelm, Avusturya-Macaristan imparatoru Fronçois-Joseph ile görüşmüş ve daha sonra yurda dönmüştür. Dönüşünde, orada edindiği izlenimleri Osmanlı'da da uygulanabilmesi için pek çok yeniliğe, değişikliğe imza atmıştır. Bunlardan biri olan Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile başlayan batılılaşma süreci düşünce, eğitim, sanat, mimari ve müzik alanlarında kendini göstermiştir. Abdülaziz saraya 'gayri müslim' müzik hocası getirmiş, Pera'da müzik dinletileri düzenlemiştir.

Müzik alanındaki bu gelişmelerden biri de operadır, aslında kilise müziklerinden yola çıkılarak yorumlanan, dönemin en sevilen müzik kollarındandır. Osmanlı devletine bağlı Mısır'da görev yapan ve operaya olan düşkünlüğü ile bilinen İsmail Paşa, yüzyılın en önemli opera bestecisi sayılan Giuseppe Verdi'ye 150.000 Frank vererek Aida Operası'nı bestelemesini istemiştir. Verdi, Antonio Ghislanzoni tarafından yazılan İtalyanca libret-

toyu (opera, operet, oratoryo, bale, müzikal gibi müziksel sahne eserlerinin yazılı metinlerine verilen ad) bestelemiştir. "Aida", ilk kez 24 Aralık 1871'de Kahire'de Hidivlik Opera Evi'nde orkestra şefi Giovanni Bottesini yönetiminde sergilenmiş ve bu zamana dek gelen büyük bir başarı kazanmıştır.

Neptün'ün doğuda esen rüzgârları ile birlikte İstanbul Üniversitesi'nde, Fransız eğitim sistemi örnek alınarak batılı anlamda bir tedrisat başlatılmıştır.

Başlangıç durağı İstanbul olan ve yolculuğu Paris'te sona eren Doğu Ekspresi'nin kalkış yeri olacak Sirkeci Garı'nın temelleri de bu dönemde atılmıştır. Bu yolculuk sayesinde İstanbul, büyük tura (Grand Tour) katılan aristokratların yanı sıra, Mark Twain, Franz List, Ernest Hemingway ve Agatha Cristie gibi ünlü yazarlar, düşünürler ve müzisyenlerin de uğrak yeri olacaktır.

Kaynak: Umut Hanioğlu- *The Magger Art Nouveau Akımının Osmanlı'ya Yansıması Belle Epoque'un yansıması olarak Art Nouveau'nun İstanbul'a gelişi batılılaşma ile deniz ticaretinin arttığı liman kentlerinde görülen romantik, egzotik ve oryantalist bir nitelik gösterdi. Bon Marche, Au Lion, Bazar Allemand ve Louvre gibi Paris ve Brüksel'de açılan mağazaların benzerleri İstanbul ve İzmir'de açıldı. Londra ve Paris'te rastlanan özel*

kulüplerin benzerleri, hatta uzantıları olarak İstanbul'da Cercle D'Orient, Teutonia, Constantinople, Union Française gibi kulüpler ortaya çıktı. Teutonia 'Alman Kültür ve Yardımlaşma Derneği' olarak kurulurken, Constantinople kulübü Amerikan konsolosluğu satın almadan önce bugün Soho House olan binanın kanat bölümünde yer almaktaydı. Union Française ise 19. yüzyılda İstanbul toplumsal hayatında önemli bir rol oynayan Fransız kolonisi için kuruldu. Aynı dönemde açılan tiyatrolardan bazıları arasında 'Concordia', 'Odeon', 'Cristal', 'Petit Champs'ı sayabiliriz.

Art Nouveau İstanbul'da kapitalist güçlerin çıkarlarını temsil eden Avrupalılar için yaratılmış bir fenomen olarak görüldü. Hatta kültürel kolonizasyonun bir aracı olarak okunabildi. Diğer sanatsal ifade araçlarıyla iletişim kurmayan yapay ve yabancı bir akım olarak algılandı ve dolayısıyla Art Nouveau, Türkiye'de batıda olduğu gibi mimarlıkta bir arayış değil, sadece bir motif olarak ortaya çıktı. Bu dönemde İstanbul'da kültür ve sanat tartışmaları estetik ve etik üzerine değil, batılılaşmanın iyi veya kötü olması üzerine politik tartışmalar şeklindeydi.

Neptün burçlarda

Neptün'ün bir burçta seyahati yaklaşık 14 yıl sürer. O burca ait olan tüm alanlarda kendini hiç hissettirmeden, bilinçaltını kullanarak yeni alışkanlıklar, yeni bağımlılıklar yaratabilir. Bu 'güçlü alışkanlıklar' dünya çapında hızla yayılır. Başka bir deyişle, Jung'un 'kolektif bilinçdışı' olarak tanımladığı kavram hızla devreye girer. Neptün bu kolektif değişimin farkına varılmadan, sessiz bir şekilde gerçekleşmesini sağlar.

1861-1875 Neptün Koç burcunda: Bu burca ait olan tüm alanlarda kendini hiç hissettirmeden, bilinçaltını kullanarak yeni alışkanlıklar, yeni bağımlılıklar yaratabilir. Bu 'güçlü alışkanlıklar' dünya çapında hızla yayılır. Başka bir deyişle, Jung'un 'kolektif bilinçdışı' olarak tanımladığı kavram hızla devreye girer. Neptün bu kolektif değişimin farkına varılmadan, sessiz bir şekilde gerçekleşmesini sağlar.

Amerika'da kuzey ve güney eyaletleri arasında patlak veren iç savaş sırasında, daha önce hiç uygulanmamış savaş yöntemlerini de beraberinde getirmiştir. Fotoğraflar, stereografik görüntülerle dehşetin belgelendiği ilk savaş olmuştur., Neptün'ün etkileri içinde yer alan savaşma güdüsünün, savaş gemileri, denizaltılar

ve torpidolar kullanılarak gerçekleştiği bir savaştır aynı zamanda. Gerçeklerden uzaklaşma, beyni uyuşturarak rahatlama isteği, morfin bağımlılığı savaşan askerler arasında o kadar yaygındı ki, buna "asker hastalığı" deniyordu.

1875-1889 Neptün Boğa burcunda: Boğa burcu, maddi kazançlar, yaşamaktan keyif alma ve rahat yaşamakla ilişkili bir burçtur. Sanat ve zenginliktir. Boğa burcu tat, koku, dokunma, görme ve işitme duyularımızı etkisi altına alır.

Başlangıçta parfüm endüstrisi yalnızca, bitkisel ve hayvansal doğal ürünlerin (Macar suyu, kolonya vb. gibi) kullanıldığı yöntemlerle koku üretmeye dayanıyordu. Neptün'ün Boğa burcunda olduğu dönem içinde, organik kimyadaki hızlı gelişmeler sonucu sentetik maddeler kullanılarak parfüm üretebilme imkânı doğdu.

1892 yılında şirketleşen The Coca-Cola Company, gelecekte en çok tüketilecek olan içeceği Coca-Cola'yı dünyayla tanıştırdı. İlk üretilen şişelerinde kokain de bulunuyordu. Kokain, eroin gibi uyuşturucu kullanımının çok yaygın olduğu bu dönemde, Coca-Cola "harika" ilaç olarak pazarlanmaya başladı.

1889-1902 Neptün İkizler burcunda: İkizler burcu birebir iletişimdir. Öğrenmek, bilgi alışverişi, bilgi paylaşımıdır. Tanrıların habercisi Merkür (Hermes) olarak bilinir. İletişimde ve sürekli hareket halinde olmaktır. Cıva gibi ele avuca sığmaz.

Merkür ticaretle ilişkilidir. Latince satıcı anlamına gelen 'mercator', İngilizce ve Fransızca 'merchant' kapı kapı dolaşıp satış yapan, daha sonra da tüccar anlamında kullanılır. 'Market', 'marketplace' (pazaryeri) kelimesinin de kökeni aynıdır.

Neptün'ün İkizler burcundan geçtiği yıllarda batı ülkelerinde savaşların sona ermesi ticaretin gelişmesini sağlamıştır. Bu dönemde telefon artık herkesin kullandığı bir iletişim aracı haline gelmişti. 1901 yılında keşfedilen radyoyla birlikte sinyaller

okyanusu aştı. Gramofon ticari bir ürün olarak satışa çıkarıldı. Gramofon satışları evlerde gramofonla müzik dinleme olanağı sağladı.

1902-1915 Neptün Yengeç burcunda: Yengeç burcu, evlenme, aile kurma, ev hayatı, kökenler, uluslar, kadınlar, hormonlarla ve doğurganlıkla ilgilidir.

1914 yılında başlayan I. Dünya savaşı, insanları topraklarını, köklerini ve ailelerini savunmak için fedakarlıklarda bulunmaya yöneltmiştir. Bu yıllar aynı zamanda sentetik vitaminlerin, hormon ilaçlarının, fabrikasyon bebek mamalarının ortaya çıktığı zamanlardır. Yapay yöntemlerle doğurganlık kazandırılma çalışmaları da bu sıralarda başlamıştır.

1915-1929 Neptün Aslan burcunda: Aslan burcu kendini ifade etmek, özgüven, göz alıcılık, oyunculuk, yaratıcılık, çok renklilik, liderlikle ilgilidir. Teatrallik, dramalar, sahne sanatları da Aslan'ın burcunun sembollerinden başlıcalarıdır.

Neptün Aslan burcundan geçerken Hollywood sinemasında abartılı hikâyelerin kurgulandığı senaryolar yazıldığını görüyoruz. MGM film stüdyolarının yükselişe geçtiği bu dönem sonrasında sinema daha renkli, daha yaratıcı olmuştur. MGM filmlerinin başında gösterilen Aslan kükremesi, Aslan burcunun sembolist ifadesine iyi bir örnektir.

1928-1942 Neptün Başak burcunda: Başak burcu, iş hayatını, çalışanları, alçakgönüllülüğü, çalışkanlığı ve düzenliliği temsil eder.

Bu dönemde çalışma hayatında birtakım fedakârlıklar yapmak gerektiğini, yaşadığı şehirlerden ayrılıp başka şehirlere giderek iş bulabilme çabalarını görmekteyiz. Tıpkı John Steinbeck'in 'Fareler ve İnsanlar' romanında olduğu gibi. Bu dönem sinemada,

edebiyatta, resimde yoksulluğun vurgulandığı, herkesin 'içimizden biri' diyebileceği karakterlerin öne çıktığı bir dönemdir. Tarımda ve fabrikalarda çalışan işçilerin yaşadıkları dramlar da ortaya konan eserlerde sıklıkla işlenmiştir.

1942-1957 Neptün Terazi burcunda: Terazi burcu, Venüs etkisiyle birlikte iletişimi bir sanat haline getirir. Estetik, barış, nezaket, uyum ve ikna yeteneği sosyal ilişkilerde yumuşama ve incelik sağlar. İletişim sanatları, siyaset bilimi, hukuk konuları Terazi burcuyla ilgilidir. Terazi burcu romantizm, aşk demektir aynı zamanda.

Bu dönemde barış içinde yaşama arzusu ve kararlılığı karşılaşılacak tüm engelleri bertaraf etmiştir. II. Dünya savaşı sona erdikten sonra, gelecekte yaşanabilecek savaşları önlemek amacıyla 24 Ekim 1945'te Birleşmiş Milletler topluluğu oluşturulmuştur. Bu dönem aynı zamanda Hintli barış savunucusu Mohandas Karamçand Gandi, bilinen adıyla Mahatma (baba) Gandi'nin şiddete başvurmadan Hindistan'ın bağımsızlığını sağladığı yıllardır.

Savaşmayla geçen yılların ardından büyük nüfus artışları da yaşanmaya başladı. Bu yıllarda doğan çocuklar (Baby boomers), 1970'lerde genç yaşlarında birer çiçek çocuk (hippy) olacaklar tüm dünyaya 'savaşma seviş' diyeceklerdi.

1956-1970 Neptün Akrep burcunda. Akrep burcu cinselliği ve seks yaşamını sembolize eder.

Doğum kontrolü uygulamalarının yaygınlaşması, hormonlar üzerine yapılan çalışmalar, cinselliğin bir tabu olarak görülmesinden vazgeçilmesi bu dönem içindedir. Fransa'nın, Cote D'Azur sahillerinde, çıplaklıklarından çekinmeyen insanların bir arada oldukları 'çıplaklar plajları' gene bu dönemlerde açılmış ve hatta bu durum yaz turizminin gelişmesine katkı sağlamıştır.

1970-1984 Neptün Yay burcunda: Yay burcu basın yayın, reklamlar, uzaklar, yabancılar, uzay keşifleri, iyimserlikle ilgilidir.

O dönem radyo ve televizyona duyulan ilgi adeta bağımlılığa dönüşmüştür. Türkiye radyolarında 'Arkası Yarın' adıyla yayınlanan tiyatro oyunları, henüz televizyonla tanışmamış olan Türk insanının hayatlarını renklendiriyordu. Televizyonun gelişiyle birlikte radyolardan dinlenen 'ajans haberleri' televizyondan izlenmeye, 'Bonanza', 'Kaçak', 'Zengin ve Yoksul', 'Dallas' 'Kaynanalar' gibi haftalık yayınlanan dizi filmler merakla takip edilmeye başlandı.

Kaynanalar

Sinemalarda gösterilen Yıldız Savaşları (Star Wars), Geleceğe Dönüş, Yaratık gibi çeşitli bilimkurgu ve fantastik filmler de bu dönemde yayınlanmıştır. Gençlerin çılgınca dans ettiği kulüpler, neşeli müziklerle dolu eğlence mekanları hayatımıza girmeye başladı. 'Grease' gibi müzikal filmler binlerce seyircinin ilgisini çekti.

Rahatlamayı ve hayata olumlu bakmayı kolaylaştıran prozac gibi sakinleştirici ilaç tüketimleri de bu yıllarda yaygınlaştı.

1984-1998 Neptün Oğlak burcunda: Oğlak burcu iş dünyasını, sorumluluk almayı, talimatları, ağırbaşlılığı, büyük kapsamlı projeleri ve kariyeri sembolize eder.

Bu dönemde iş hayatında ilerlemek, statü kazanmak ve zenginleşmek idealize edilmiştir. İşyerlerinde mesai saatleri dışında çalışma bağımlılığı ve hatta bu bağımlılıklar yüzünden kişinin sosyal yaşamından uzaklaşması olarak adlandırabileceğimiz işkolikliğin gerek eğitim dünyasında gerekse iş hayatında cazip bir durum olarak özendirilmesi bu yıllarda gerçekleşmiştir. Amerikan zencilerinin yaşadıkları mahallelerde bir başkaldırı simgesi olarak ortaya çıkan rap müzik Neptün'ün Oğlak burcundaki sesidir. Oğlak burcu tarafından sembolize edilen komünist yönetim sisteminin bozulması ve Sovyetler Birliği'ne bağlı devletler topluluğunun dağılması, Neptün'ün yanı sıra Uranüs ve Satürn'ün de yan yana gelmesiyle eşzamanlı gerçekleşmiştir. 1990'ların başlarında beyaz azınlık yönetimindeki Güney Afrika Cumhuriyeti, protesto ve eylemlerle gerçekleşen baskılar sonucu zorunlu olarak demokratikleşme yoluna gitmiştir. Mevcut hükümet kendi yetkilerinden feragat etmiş, o güne kadar yasal engeller koyduğu muhalefet gruplarını tanımıştır.

1998-2012 Neptün Kova burcunda: Kova burcu teknolojiyi, kitle iletişimini, gelecekçilik denilebilecek fütürizmi, bilimsel gelişimi, düşünürleri sembolize eder. Neptün'ün temsil ettiği sanal dünya ile teknoloji bu dönemde iç içe geçmiştir.

Kova burcu dönemi, cep telefonları, bilgisayarlar başta olmak üzere teknolojik aletlere ve sanal dünyalarda kurulan sosyal ilişkilere bağımlılıklar gelişti. Microsoft şirketinin ürettiği Windows işletim sisteminin kurulum ve kullanım basitliği, her eve bir bilgisayar girmesini kolaylaştırdı. Kişisel bilgisayar kullanımının dünya çapında yaygınlaşmasının, ardından bilgisayarlar sadece iş amaçlı kullanılmayıp her ihtiyaca karşılık verir hale geldi.

Öyle ki çocukların eğitiminde bile Gittikçe gelişen bilgisayar teknolojisinin ürünleri çeşitlendi. Tablet bilgisayarlar üretildi. Küçük yaşta çocukların bile kullanabildiği bu tabletler eğitim alanında da kullanılıyordu. Film endüstrisi de bu gelişmelerden payını aldı. Daha önce mekanik olarak yaratılan görsel efektler, bilgisayar programlarıyla ekranlarda yaratılmaya başlandı. Matrix ve Avatar filmleri bu dönemin, bilgisayar efektleriyle ünlü sembol filmleridir

2012-2025 Neptün Balık burcunda: Neptün Balık burcunda olmayı çok sever. Neptün bu burçta tüm özelliklerini rahatça sergileyebilir.

Dini inanışlara, farklı inançlara, farklı mistik düşüncelere bağlılıklar, bu bağlılıklarını, diğer inanışların karşısında savunma, üstün kılma çabaları bu dönemde artış göstermiştir. Tüm dünyada farklı yaş grupları tarafından anti-depresan kullanımının yaygınlaşmasının yanı sıra, sanatla, sesle ve müzikle terapi gibi farklı ruhsal şifa yöntemleri denenmeye başlamıştır. Şirket birleşmeleri, kaynaşmaları, büyük hacimli projelerde ortaklıklar, şirket satın alma faaliyetleri de hızlanmıştır. Nörobilim alanında AR-GE çalışmaları gelişerek devam etmektedir., 'Incognito' bilişsel psikoloji, gibi beynin çalışma prensiplerini anlama çalışmalarında devrim yaratacak kitaplar ve makaleler yazılmıştır. Büyük evrensel resmin görülebilme ihtimali, Tanrı sevgisi ve kolektif bilinçdışının yayılması da önemli gelişmelerdir.

Neptün'ün Balık burcuna girdiği zamanlarda, sanal dünyalar yaratan artırılmış gerçeklik ürünleri kullanıma sunulmuştur. Google firması 2012 yılında ilk 'akıllı' gözlüğü kullanıma sunmuştur.

Otomotiv, mimari, turizm ve daha pek çok sektörde artırılmış gerçeklik uygulamaları hayal gücümüzün ufkunu genişletirken, gerçeklik algımızı da değiştirmeye başlamıştır.

2019 yılı sonunda dünya çapında başlayan pandemik hastalıkla birlikte, sanal yaşam her yaşta insanın hayatına girmeye başladı. Koltuklarında rahatça oturup youtube, netflix, amazon, disney+ gibi dijital yayınları izlemek, podcast'lar eşliğinde içinde bulunduğu ortamlardan uzaklaşmak, hiç tanımadığı insanlarla Clubhouse gibi ortamlarda sohbet etmek olağan hale gelmiştir. Her şeyin sanal olmaya başladığı bu dönemde, var olan 'fiziksel gerçeklik' neredeyse unutulmaya başlamıştır. Neptün'ün Balık burcunda yarattığı illüzyon o kadar güçlüdür ki, nerede olursanız olun, başka dünyalara gidebilir, oralarda yaşayabilirsiniz. Ünlü sanatçılarının hologramları sanal konserler vermektedir artık. Sosyal medyada milyonlarca takipçisi olan sanal 'influencer' karakterler, gerçek karakterlere göre çok daha fazla gelir elde etmeye başlamışlardır. Uzun bir süredir pandemiyle yaşamakta olan her yaş ve her kesimden insanın, ruhsal dayanışma ve hayatı anlamlandırma arzusu, psikoterapistlere olan ihtiyacı artırmıştır.

2025 yılına dek Balık burcundaki yoluna devam edecek olan Neptün, 2022 yılının ilk aylarında sınırsızlığı temsil eden Jüpiter ile kavuşuyor. Okyanusların gizemlerini çözebildiğimiz, tanrısal şifayı bulabildiğimiz, romantizmi yeniden keşfettiğimiz günler bize kapılarını açıyor. Bu kitabın yazıldığı 2021 yılından geleceğe baktığımızda insanlığın evrensel matematiği anlaması, psikolojinin farklı yönlere doğru gelişmesi, suyla ve müzikle terapi gibi alanların ilerlemesi beklenebilir. Bunun yanında aşırı özveri, aşırı idealizm ve romantizm kavramlarının farklı yüzleriyle de karşılaşabiliriz. Dinsel fanatizmin artması, bazı yeni inanç sistemlerinin ortaya çıkmasının yanında, kolektif bilincin, ortak duyguların güçlenmesi ile yaratıcı sanat ve reklamcılık alanlarında yeni uygulamalarla tanışabiliriz.

4. Bölüm

KEŞFEDİLEN III. KOLEKTİF GEZEGEN: PLÜTON

1930 - Gücün Dönüşümü

Acılar üzerine medeniyet kurulamaz...
AUSEY

Plüton, dünyanın küçülüp insanların birbirleriyle kolayca iletişim kurmaları, sosyal yaşamlarını paylaşabilmelerini sağlayan 'kolektif' gezegenlerin üçüncüsüdür. İnsanlığın ortak bilincinin Plüton'a duyulan gereksinim sonucu bu gezegen 1930 yılında keşfedilmiş, bize Neptün gibi yumuşak hediyeler sunmak yerine, derin ve daha sert bir dönüşüm getirdi.

Uranüs aydınlanma çağına, Neptün ise romantik idealist bir döneme damgasını vurmuştur. Plüton'un oyun alanı ise büyük güçlerin dünyayı dönüştürmesidir. Plüton insanlığı ölümle burun buruna geldiğimizde bile cesaretimizi korumamızı, içimizdeki o büyük dönüşüm gücünü göstermiştir. Küllerinden yeniden doğabilme sanatıdır. Yitik gerçeklerin toprağı tırnaklarıyla kazarak derinlerden ortaya çıkarılması becerisidir. Dayanıklılık ifadesidir.

Sümerler, zamanımızdan yaklaşık 7000 yıl önce Plüton'a gereken değeri vermişlerdi. Plüton, bugünkü yörüngeleri itibariyle güneşten uzaklığı, ay da dahil, 11. gezegen olarak bulunmuştu.

Yaşadığımız çağda Plüton'un kimlik bunalımlarını tetikleyen etkilerini bilmeyen yoktur. "Acaba gezegen mi yoksa 'cüce gezegen' mi?" Bilim insanlarının bu soruları, 2006 yılında "gezegen" sınıfından oy birliği ile çıkarılmasına neden oldu. Tam bir 'cüce gezegen' sayılmaya başlandığında NASA Direktörü Jim Bridenstine'in 2019 yılında yaptığı açıklamayla yeniden gezegen kategorisine alınması beklenen Plüton için gene de bir şey değişmedi. Hâlâ 'Cüce gezegen' kategorisinde olmaya devam ediyor. Astronominin gözünden düşen Plüton'un astrolojik etkilerinin süregeldiği ise su götürmez biçimde ortadadır.

İster gezegen densin isterse 'cüce gezegen', Plüton orada ve Güneş etrafında dönmeye devam ediyor...

Ölümüne çalışma sonucu gelen keşif

Küçük olmasına rağmen ağır, buz gibi soğukkanlı bir güç...

Kaynak: Erik Gregersen – Britannica: *1902'de gökbilimci Percival Lowell, kuyruklu yıldızların çizdikleri yörüngelerin, Neptün'ün ötesinde başka bir gezegenin daha varlığını işaret edebileceğini belirtti. Lowell, 1905'te Arizona'daki gözlemevinde gizemli gezegeni aramaya başlamıştı. 1916'da öldü ve mülkünün çoğunu gözlemevine bıraktı. Ancak mirasın gözlemevine gitmesine itiraz edince dava başladı. "Gezegen X" incelenmesi Lowell Gözlemevi'nde 1927'ye kadar beklemeye alındı. Dava gözlemevinin lehine sonuçlanınca çalışmalar tekrar başladı. Yeni işe alınan Lowell Gözlemevi asistanı Clyde Tombaugh'un yeni canlanan aramanın ilk fotoğraf plakalarını ortaya çıkarabilmesi için özel yeni bir teleskop yapılmıştı. Tombaugh, Lowell'in Gezegen X'in olacağını tahmin ettiği gökyüzü bölgesinin birçok fotoğrafını çekti. Günler arayla çekilen fotoğrafları, iki plakanın görüntülerini üst üste getiren ve aralarında hızla göz kırpan bir*

göz kırpma karşılaştırıcısı kullanarak karşılaştırdı. Yıldızlar hareketsiz kalır, ancak bir gezegen fotoğrafların çekildiği zaman arasında hareket ederdi. Tombaugh, bir yıldan az bir süre aradıktan sonra, Ocak 1930'da alınan iki tabakta Plüton'u buldu. Plüton'un keşfi 13 Mart 1930'da duyuruldu. Haber tüm dünyayı dolaştı. Ertesi gün Oxford Üniversitesi Bodleian Kütüphanesi başkanı Falconer Madan, 11 yaşındaki kızı Venetia'ya (daha sonra Venetia Phair) kahvaltıda haberi okudu. Venetia mitoloji biliyordu ve gezegenin ismi için yeraltı dünyasının Roma tanrısı Plüton'u önerdi. Madan bu ismi sevdi ve Lowell Üniversitesi ile temasa geçen arkadaşı astronom Herbert Hall Turner ile temasa geçti. Minerva ve Persephone gibi birçok başka isim önerilmişti, ancak Tombaugh ve diğer Lowell gökbilimcileri, ilk iki harfi tüm çalışmaları başlatan ve gözlemevinin kurulmasını sağlayan Percival Lowell'ın baş harflerinin içinde bulunduğu Plüton'u seçtiler. Plüton, gezegenler arasında her zaman bir bilinmeyendi. Küçük, kayalık ve karasal gezegenler gibi Güneş'e yakın değildi. Gaz devleri gibi büyük bir gaz topu değildi.

Güneş sisteminde çok daha fazla gezegen olmalı mı? Gezegen nedir? Gökbilimciler soruyu değerlendirdi ve 2006 yılında Uluslararası Astronomi Birliği, Plüton, Eris ve Ceres'in (en büyük asteroid) ilk üç cüce gezegen olacağı konusunda tartışmalı bir karar aldı. Plüton, Güneş'ten o kadar uzak ki, bir yörüngeyi tamamlamak 248 Dünya yılından biraz daha uzun sürüyor. Kim bilir, bu o kadar ileri bir tarih ki belki insanlar o zamana kadar Plüton'un birinci yaşında kutlama için orada olacaklar.

Plüton'un derin etkilerini anlamak için onu biraz tanıyalım: Ufacık, soğuk ve yoğun bir kütleden bahsediyoruz. Plüton'un yüzeyi Rusya'nın yüzölçümünden küçüktür. Plüton kitle olarak tüm gezegenlerden küçüktür. En katı ve soğuk gezegendir. Yeryüzü şekilleri, buz örtüsüyle çevrilmiş yoğun bir çekirdeğin et-

rafını sarmaktadır. Yüzey sıcaklığı yaklaşık eksi 238 derecedir. Dağların yüksekliklerini ortalama 3.500 metre olarak saptayan New Horizons (Yeni Ufuklar) adlı uzay aracı, Plüton'u keşfeden Clyde Tombaugh'ın küllerini de taşımaktadır. Tombaugh, ne yazık ki Plüton'a gönderilen bu uzay aracının fırlatılışını görmeden önce ölmüştür.

Yukarıda okuduğumuz keşif hikayesi, Plüton'un özellikleri hakkında ipuçları vermeye başladı bile. İhtiras, tutku, ölüm ve başkalarına müdahale temaları Plüton hakkında bize çok şey söyler. Onu bulmak için büyük bir tutkuyla yola çıkmış olan bilim insanlarından biri Percival Lowell'dır. Öldükten sonra gezegenle ruhsal bir bağ kurmak, Plüton'la ilgili araştırmaların devam edebilmesine kaynak yaratmak amacıyla planlar yapan Lowell, öldükten sonra ailesine kalacak mirasını, eşini üzmek ve onu miras davalarıyla uğraştırmak pahasına gözlemevine bağışlayacak kadar Plüton'a tutkulu bir adamdı. Hedefine kilitlenen, ölümünden sonrasını planlayan bir adam...

Plüton sembolü

Aynı şekilde, gözlemevinde üç yıllık bir çalışmanın ardından Plüton'u keşfeden Clyde Tombaugh'un, ölümünden sonra, Plüton'la bağlarını koparmamak adına, oraya gönderileceği düşünülen uyduya küllerinin konulmasını istemesi de; yine ölesiye ısrarın başka bir yansımasıdır.

Plüton'un özellikleri

Derinlerden gelen büyük dönüşüm, süper güç, gizemleri çözme, pes etmeme, iz sürebilme, odaklanma, gerçekleri ortaya çıkarabilme, en ince ayrıntısına kadar inceleme, azim, erotizm,

rafine zevkler, ikna becerisi, hedefe odaklanma, ayrıntılardan anlam çıkarabilme, büyük servetlerin gizli yönetimleri...

Ölümle karşı karşıya gelebilmek, güç kullanma, manipülasyon, yönlendirme, dayatma, başkalarına müdahale etme, paranoya, yıkıcılık, tutku, ihtiras, orantısız güç, unutmamak, kıskançlık, parçalanma, baskı, 'big brother'

Antik Yunan'da yaygın olarak Hades adıyla bilinen Plüton, Roma mitolojisinde yeraltı dünyasının yöneticisidir. Hades, güçlü, zengin ve fazla ortalıklarda görünmeyen, başkalarına söz geçiren, baskın bir tanrıdır. Plüton'un keşfi, ona adanmış niteliklerin insanlığın kolektif bilinçdışına taşınması anlamına da gelir. Gezegenin iyi ama risk taşıyan yanları, 1930'dan hemen önce dünya sahnesine kuvvetli bir giriş yapmıştır.

Yeraltı Tanrısı Hades Plüton ile ilişkilendirilir.

Kolektif gezegen keşifleri dünyaya hem iyi hem de riskli özelliklerin yağmasını sağlar. Plüton'un keşfinin gerçekleştiği zamanda da bunu görüyoruz. Plüton'a özgü yetenekler, beceriler ve ilerlemeyle görülen riskler de birlikte gelmiştir. İnsanlığa sunulan seçim tepsisinde, her zaman olduğu gibi yine iki seçenek birden verilir. Plüton, sağladığı gücü iyi veya kötü niyetli kullanma kararını insana bırakır.

Dönüşüm: Plüton keşfedildiğinde dünya büyük bir dönüşüm krizinin başındaydı. 'Dönüşüm', değişimden yavaştır ama binlerce kat daha güçlüdür. Değişirsiniz, sonra değişip tekrar eski halinizi alabilirsiniz. Geri dönmeniz, tekrar değişmeniz mümkündür. Bukalemun içinde bulunduğu ortama uyum sağlamak için renk değiştirir. Çeşitli ortamlarda farklı renklere bürünür, daha önce girdiği renklere tekrar tekrar girebilir. Bu değişimdir.

Oysa dönüşümde geri dönüş yoktur. Başkalaşım vardır. İpek böceği kozasından çıkıp kelebek olur, bir daha kozasına geri dönemez. Artık dönüşüm gerçekleşmiştir. Dönüşüm oldukça kuvvetli ve bazen de sancılı olabilir. Dönüşümü ne kadar desteklerseniz o kadar az zorlayıcı olur, ne kadar direnç gösterirseniz dönüşüm sizin için o kadar ağırlaşır. Dönüşüm, bazen bir ekonomik krizle, bazen bir salgınla, bazen de bir savaşla tetiklenebilir. Ve sonrasında hiçbir şey eskisi gibi olmaz. Yeni bir düzen kurmak gereklidir. Tıpkı Franz Kafka'nın 'Dönüşüm' adlı hikayesinde olduğu gibi. Ana karakter böceğe dönüştüğünde çevresindeki insanlar hatta kendi ailesi bile yavaş yavaş başkalaşırlar.

Ölüm: En büyük dönüşüm ölümdür. Yeraltı tanrısı Plüton, ölümle de ilintilidir. Zehirlenmek, hayatını kaybetmek, yok oluş, ölüm ve ölülerle ilgili konular, ölen kişilerin geride bıraktıkları servetleri (miras), cenaze işleri, Plüton ile ilgilidir. Bazen ölüm, yeniden doğuş anlamına da gelir. Bu anlamda bir fikrin, bir ülke-

nin, bir şirketin sona ermesi, daha sonra yeniden doğabilmesi de Plüton'dur. Ölümü anmak, devam ettirmek, onunla yaşamaktır Plüton... Teoman'ın 'Paramparça' şarkı sözleri buna iyi bir örnektir.

En büyük dönüşüm ölümdür. Yeraltı tanrısı Plüton, ölümle de ilintilidir. Zehirlenmek, hayatını kaybetmek, yok oluş, ölüm ve ölülerle ilgili konular, ölen kişilerin geride bıraktıkları servetleri (miras), cenaze işleri Plüton ile ilgilidir. Bazen ölüm, yeniden doğuş anlamına da gelir. Bu anlamda bir fikrin, bir ülkenin, bir şirketin varlığının sona ermesi, daha sonra yeniden doğabilmesi de Plüton'dur. Ölümü hatırlamak, onunla yaşamaktır Plüton... Teoman'ın 'Paramparça' şarkı sözleri buna iyi bir örnektir.

'Kolektif' gezegenlerin en son keşfedileni olarak Plüton, **'büyük insan yığınlarını, devasa kitleleri'** sembolize eder. Büyük gruplar halinde metropollerde yaşamak, büyük gruplar halinde göç etmek, büyük gruplar halinde şiddete uğramak ve toplu ölümler Plüton'dur. Gökdelenler de, atom bombası da Plüton'dur. Kitlesel (seri) üretim (mass production), kitlesel silahlar, kitlesel iletişim (TV, Radyo, Reklamlar, Hollywood), bir seri haline getirilmiş her şey Plüton'u her yönüyle çok iyi tanımlar.

Kitleler

Kendini **ölesiye** kaptırmak Plüton'dur. Yapılan işe tamamen odaklanmak, **hedefe kilitlenmek** ve o hedefe ulaşmak için her şeyi **yakıp yıkabilmek**, tüm zorluklara göğüs gererek ne pahasına olursa olsun hedeflenen başarıyı elde etmek amacıyla yıpratıcı bir yola çıkmak Plüton'u anlatır. Plüton asla sözünden geri dönmez. En uzun ve zorlu savaşları kazanmak, en uzun tünelleri inşa etmek, yoğun emek harcanarak başarılar elde etmek Plüton'un azmi sayesindedir. Tamamıyla odaklanmak Plüton demektir. Bazen çocuklarına, bazen işine, bazen sevgilisine aşırı **tutkuyla** bağlanmak, her şeylerini bilmektir.

İkna et, hatta müdahale et: Herhangi bir karşılık görmediğinde ciddi zararlar verebilmek, her şeyden şüphe etmek ve hatta paranoya da gezegenin riskli taraflarıdır. İstediği her şeye aşırı derecede tutkuyla sahip olma isteği, başkalarını kontrol etme güdüsü, gezegenin keşfinden sonra ortaya çıkan diktatör yöneticilerin ortak özellikleri olacaktır. Başkasının alanına girmek, **müdahale etmek, dayatmak**, çeşitli araçlarla **ikna etmek**, bazen de **orantısız güç kullanmak** Plüton'un gölge taraflarıdır. 'Benden olmayanı affetmem', 'Ya benimsin ya toprağın' gibi sert duygusal yaklaşımlar da Plüton'dur. Plüton bazen bir diktatör, bazen bir mafya babası, bazen istihbarat daire başkanı, bazen seri katil, bazen bir özel dedektif, bazen de narkotik şube müdürü olarak karşımıza çıkar. Yeraltı tanrısı Hades'e atıfta bulunurmuş gibi, bu insanlar da izlerini kolay kolay belli etmezler. Kimsenin göremediği, üstü kapalı gizemleri ancak Plüton'a özgü yetilerle su üstüne çıkarabiliriz.

'Big Brother' sizi izlemeye başlıyor... Kitleleri istedikleri biçime dönüştürmek, evlerine, ailelerinin içine girmek, büyük otoritenin her şeyi yönetmesi de Plüton'un güç denemesidir. **Hipnotize edilmiş** kitlelerin bir diktatöre, halkı bilinçli olarak

yönlendiren filmlere veya 'başarılı' iş insanlarına kolaylıkla hayranlık duyması sağlanabilir. İkna yöntemlerinde Plüton, sessiz ve derinden ilerler. Böylece dayatıldığı hissettirilmeden **devlet** politikaları, fikirler, yaşam şekilleri büyük kitlelere benimsetilebilir, kontrol edilebilir. Devletler ve büyük kuruluşlar gibi güçlü otoriteler de Plüton'un dünyaya yansımalarıdır. Yeraltı tanrısı çok varlıklıdır, ancak servetini saklamayı tercih eder.

Büyü ve sihir yoluyla değersiz madenleri altına çevirme gibi bir durumu konu alan ve bir şekilde insanların yaşamlarını dolaylı da olsa değiştirmeyi amaçlayarak müdahalede bulunan **simya** da Plüton'un araçlarından biridir.

Simya tablosu

Gizem Plüto'nun ikinci ismidir. Bir konuyu didiklemeyi, gerçeği ne şekilde olursa olsun keşfetmeyi ölümüne sevdiği için çok iyi bir iz takipçisidir. Bilimde, gelişmede ve ilerlemede ve savaşlarda düğümleri ilmek ilmek çözen, problemleri ince ince

işleyip gerçekleri ortaya çıkaran da Plüton'dur. Sessizce ve derinden ilerler.

Plüton'un sevgisi ve zevkleri de derinliklidir. Onun için hiçbir şey yüzeysel değildir. Plüton, bizi sarmalayan, bize güç veren, özümüzü ortaya çıkarmamızı sağlayan yoğun bir güç olarak da tanımlanabilir. Bazen bir o kadar da incedir, hassastır, **rafinedir**. Onun **damıtılmış hazzını** bazen çok özel bir kadeh şarapta, bazen bir klasik müzikte, bazen derinden bakan gözlerde, bazen sevgiliyle **tek vücut** olmakta buluruz.

Romantik Neptün'den sonra gelen Plüton **cinselliği** sembolize eder. Plüton için cinsel ilişki ruhsal ve fiziksel olarak birleşmektir. Yoğun cinselliğin uç noktalarında karşımıza Marquis de Sade'ın eserlerindeki sert erotizm çıkar. Sadizm karşıdakine zarar vermekten haz duymayı anlatır.

Kristin Demirci yazılarından alıntı: *Einstein Plüton'un keşfedildiği yıl olan 1930'da şöyle yazmıştır; "Deneyimleyeceğim en olağanüstü güzellik gizemdir. Gizem gerçek sanatın ve bilimin kaynağıdır." (Büyük buhrandan sonra)1933 yılında ise Franklin D. Roosevelt ise; "Korkmamız gereken tek şey korkunun ta kendisidir" demiştir. Bu sözler Güneş sistemimizin sınırındaki gezegenin tesirini açıklamak içinde kullanılabilir. Plüton derin ve gizemli sırları temsil eder. Günümüzde her konuyu pek çok farklı yönden, derinlemesine araştırdığımız gibi, uzayın da derinliklerine gitmekteyiz. Varoluşumuzun ve zamanın derinliklerini keşfetmekteyiz. Plüton enerjisi "kilitli" ve oldukça yoğundur. Baskı kuran engelleyen, zorla elde eden bir yanı vardır. Plüton'un dönüştüren enerjisi tam anlamıyla kontrolsüz ve patlayıcıdır.*

İş hayatındaki 'ağır abi' Plüton

Kaynak: Kepler College – Business Astrology- Georgia Stathis
Plüton: Güç, Para, Kitlesel üretim

'Plüton, şirketteki veya bireydeki gücü temsil eder. Plüton'un astroloji haritasında yerleştiği yer aynı zamanda sizin veya yaşamınız boyunca birçok dönüşümün ve dirilişin kaynağıdır. Plüton, bir birey ve bir şirket olarak servetinizle ve bu servetin nerede saklanabileceği ile ilişkilendirilir. Plüton'un haritadaki bulunduğu alan, en büyük dönüşümlerin nerede meydana gelebileceğini gösterir ve bu dönüşümlere yol açan kapı, sizin veya şirketinizin zorluklar karşısında ne kadar istekli ve cesur olabileceğinizle doğrudan bağlantılıdır. Plüton'un yerleşimi, gelecekteki dönüşümlerimizin kaynağı olacak bağlantı olasılıklarını temsil eder.

Kuvvetli bir Plüton'a sahip olan bireyler ve şirketler, yaşamları boyunca muazzam iniş ve çıkışlara sahiptir. İflas etmiş ya da yaşamları boyunca büyük kayıplar yaşamış, kül olup,

sonra yeniden daha büyük güç ve bilince yükselen Anka kuşu gibidirler. Yeni zirvelere yükselmeye devam eden sayısız insan örneği vardır. Eğer kuruluş anında son derece baskın bir Plüton varsa, birincil armağanınız dönüşümdür. Bunu çevre, ekonomi, sosyal sistemler gibi alanların yanı sıra çalışmayan sistemleri, insanları ve yöntemleri alıp tersine çevirmek zorunda kaldığınız dönüşüm teknolojileri alanına uygulayabilirsiniz. Bir tür kurumsal şaman olabilirsiniz ve bu beceriye hem profesyonel hem de kişisel kendi deneyiminizle ulaşırsınız. Plüton, 'plütokrasi' (yönetme erkinin maddi açıdan üstün kişilerce paylaşılmasını öngören oligarşik bir yönetim biçimi) ile kelimesiyle ilişkili olduğu için, haritadaki güçlü Plüton etkileri, para ve finansla olan ilişkileri gösterebilir. Bu, gezegenin gücüne ve risklerine

bir tür teslim olmayı gerektirir. Korkularımızı, sırlarımızı ve bağımlılıklarımızı teslim ettiğimizde, Plüton bize eski kalıpları ve korkuları verebilir. Sonra yaratıcı olasılıklara eskiyi kurban ettiğimizde ise bize armağan olarak "altın"ı geri verir. İş hayatında özellikle finansal ve psikolojik kararlar verdiğimizde aldığımız geri dönüş Plüton'dur. Bir süredir yapmamız gereken, gecikmiş yaratıcı riski göze aldığımızda bize hediyelerini verecektir.

Plüton, Tanrıların en zenginiydi, dolayısıyla zenginlikle bağlantılıdır. Eski zamanlarda şaman olma ayinlerinden biri de bir yılan çukuruna gömülmekti. Hayatta kaldıysanız, dünyalar arasında hareket edebilir; Şaman veya Tıp insanı olabilirsiniz. Plüton'un dünyada işleyiş şekli budur. Plüton, tüm masallarda bulunan karanlık karakterdir. Kötü cadılar, kötü büyücü, Darth Vader.

Rumpelstiltskin sihirli güçleri olan bir cücedir. Genç bir kızla anlaşma yapar. Kızın, bir Kral ve oğlu Prensi memnun etmek için kamıştan altın elde etmek ister. Rumpelstiltskin kıza bunun için yardım eder. Cüce Rumpelstiltskin'in yaptığı her mucize iyilik için kızın ona bir şeyler ödemesi gerekir. Kızın artık verecek bir şeyi kalmadığında, ondan son bir iyilik yapması için henüz hamile kalmadığı ilk çocuğunu ona adayacağına söz verir. Kız Prens'le evlendikten ve çocuğu olduktan sonra Rumpelstiltskin geri gelir. Ödemesini, yani bebeği "almaya" gelir. Kız çok önemli bir söz vermiştir, karşılığında bir "kredi" almıştır. Ve şimdi ödeme zamanı gelmiştir. Bir ev ipoteği için sözleşme yaptığımızda veya borç aldığımızda olan budur. Daha sonra, hayatımızı dönüştürmek için bize verilen gücün bedeli olan krediyi geri yatırarak ödemeliyiz. Plüton tam da bunu yapar. Kızımın küçükken söylediği gibi: Annecim, Rumpelstiltskin kötü biri değil, sadece iyi bir iş adamı.'

Georgia Stathis'in tanımlamalarına ek olarak Plüton'un şirketlerdeki rolünün oldukça baskın olduğunu vurgulamayalım. O bazen kredi çektiğimiz bankalara yaptığımız uzun vadeli geri

ödemelerimizdir, bazen vergi ödemekle yükümlü olduğumuz devlettir, bazen iş birliği yaptığımız ve bize kendi kurallarını koşulsuz kabul ettiren büyük kurumsal firmalardır. Yatırım onayları veren, kararlara müdahale etme güçleri olan yönetim kurulları, ana hissedarlar da şirketlerin gökyüzü haritalarında Plüton tarafından sembolize edilir. Şirketin varlığını devam ettirebilmesi gerekli kaynakların ayrılması, bazen kılı kırk yararcasına en ince ayrıntısına kadar inceleyerek aldığımız sermaye artışları kararlarının arkasında Plüton vardır. Plüton izleri sessizce takip ederek gerçekleri ortaya çıkaran, her şey ve herkesten şüphe eden, ketum, mesafeli iç denetim birimidir.

Gereken dikkati vermeyip üstün körü bakanların göremediği şeyleri Plüton keşfeder. Bu anlamda 'Müşteri İlişkileri Yönetimi' (CRM) işi yapanlar, veri madenciliği süreçlerini yönetenler Plüton ile çalışır. Koskoca müşteri veri tabanlarından anlamlı, değerli bilgi çıkarabilme yeteneği yine odur. Başkalarının maddi ve manevi değerlerini yönetebilme sanatı Plüton'dur. Bankacılık, sermaye piyasası aracı kurumları, özel yatırım şirketlerinin üstadı olarak bilinir.

New York Sermaye Piyasası (NYSE) - Wall Street

Her türlü yeraltı zenginliklerinin sahibi Plüton'dur. Plüton, ana maddesi fosiller olan petrol, petrol türevleri, ve petrolden üretilen edilen sanayi ürünleri ile de ilintilidir. Petrol, denizlerde ve karalarda yaşayan canlıların milyonlarca yıl büyük çamur ve kaya katmanları altında kalıp fosilleşmesi ve bu fosillerin za-

man içinde sıvılaşarak yağlı maddeler ve doğalgaz haline dönüşmesiyle oluşur. Petrolün yakıt ve enerji hammaddesi olarak kullanılması Plüton'un nesnelere farklı biçimlere dönüştürme yeteneğidir. Küçük boyutların büyük ve yoğun gücünü ortaya koyan Plüton, atom altı parçacıkları, mikro çipler ve her türlü mikro organizmalarla da ilintilidir.

Mikro parçacılar üzerine yoğun araştırmalar yapan kimya laboratuvarları, moleküllerin birbirleriyle tepkimeye girerek farklı maddelere dönüşmeleri sağlanan kimyasal araştırma süreçleri, değişik bitkisel maddelerden damıtma yoluyla alkol üretimi, eczacılık (farmakoloji) Plüton'dur. Hastaların, değişik maddeler kullanılarak üretilen sentetik ilaçlarla tedavi edilmeleri, vücudun bu maddelerle etkileşerek bir anlamda farklılaşması ve hastaların tedavi olabilmeleridir. Tüm bu detaylı işlemler dönüştürmedir.

Plüton'la gelen kitlesel müdahaleler, savaşlar ve yıkım...

Plüton'ün gelmeden hemen önceki yıllarına göz attığımızda gördüğümüz en çarpıcı gelişme kırsaldan kente göçün artışıyla, kent nüfuslarının büyük artış kaydetmesiydi. Avrupa'da kısa bir zaman içinde gerçekleşen bu gelişme, birbirini önceden tanımayan insanların bir arada yaşamaya, çalışmaya, eğlenmeye, ortak yaşam tarzları oluşturmaya başlaması anlamına gelir.

'Kitlesel' dönüşümün başrol oyuncusu Plüton'dur. Geçmiş dönemlere kıyasla en büyük farkın, aile yapısı, göç, günlük yaşam alışkanlıkları, çalışma hayatı, üretim, eğlence, savaşların ve ölümün toplum üzerindeki çok büyük boyutlardaki etkileri olduğunu söyleyebiliriz. Plüton'un keşfinden hemen sonra gerçekleşen II. Dünya Savaşı, Nagazaki'ye atılan ve 200.000'den fazla kişinin ölümüne (bir kısmı daha sonraki yıllarda olmak üzere) yol açan 'Plütonyum' (atom bombası) ile sona erecekti.

'Kara Pazartesi': Büyük buhran sonrası ABD dönüşümle güçlendi.

Kış geliyor: 'Taht oyunları' dizisinin en ünlü repliği buydu. 'Kış geliyor' 'Winter is coming', tedbiri elden bırakmamak lazım. Büyük kriz öncesi ABD piyasalarında aşırı bir iyimserlik rüzgârı esmekteydi. Ancak, 1929 yılında yaşanan büyük kriz bir anda ekonomideki güven ortamını yerle bir etti. Bankalar üzerinden başlayan spekülatif saldırılar ülkenin tüm finans sisteminin durmasına yol açtı. Kimse tam olarak ne yapacağını bilmiyordu. Krizin hemen öncesinde insanların ileriye yönelik düşüncelerinde yer alan, geleceğin çok daha güzel olacağı varsayımları sonucu, insanlar bankalardan banka kredileri kullanıp, o dönem içinde, o zamana kadar sürekli yükselişte olan borsaya para yatırmışlardı.

İleride 'Kara Pazartesi' olarak adlandırılacak bu büyük kriz, insanların ellerindeki tüm paralarının yitip gitmesine yol açtı, borsa çökmüştü, ama devletin küçük yatırımcıları koruyacak hiçbir mekanizması yoktu. Şirketler ardı ardına batmaya başlayınca New York'taki sermaye piyasası Wall Street kapandı. İlk defa böylesine büyük bir krizle karşılaşılan şirketler, bankalar birer birer batarken devlet neredeyse hiçbir şey yapamadı. Devlet mekanizmaları işin içinde değildi, devlet ekonomiye dahil değildi, elinde, krizdeki liberal ekonomi için düzenleme yapabilecek ve piyasalara müdahale edebilecek bir araç yoktu.

Bunun en büyük nedeni, aşırı liberal piyasa şartlarının oluşmasıydı. Yaklaşık 150 yıl önce İskoç ekonomist Adam Smith tarafından ortaya atılan 'liberal ekonomi' prensipleriyle ekonomilerine yön veren ülkeler sadece Amerika'da değil, Avrupa'da da birkaç sene içinde iflas etmenin eşiğine geldiler. Adam Smith o dönemlerde şirketlerin, piyasaların, üretimin bu denli büyüyeceğini tahmin etmemişti. Onunla anılan sloganı 'Laissez faire

laissez passer' 'Bırakınız yapsınlar bırakınız geçsinler' söylemi, aslında kendi dönemindeki küçük işletmeler, zanaatkarlar içindi. Oysa gittikçe büyüyen şirketleşme ve finans yapılarıyla gelinen noktada, düzenlemesi ve kontrol edilmesi olanaksız piyasa ortamlarında yaşanmaya başlayan güvensizlik ekonomiyi bir anda alt üst edebilmişti. Sendikalar seslerini daha fazla çıkarmaya başladı. O dönem, sessiz sinemanın en önemli aktörlerinden olan Charlie Chaplin'in çekip yönettiği ve baş rollerinde oynadığı filmlerde sıklıkla işçi protestoları da yer alıyordu, filmler çalışan kesimin yaşadığı zorlukları konu alıyordu. Chaplin, 1936 yılında çektiği 'Modern Zamanlar' filmi ile endüstrileşmeyle birlikte yaşanmaya başlanan kötü çalışma koşullarını eleştirmişti.

Modern Zamanlar - Charlie Chaplin

Yeraltı tanrısı ve Amerikan mafyasının doğuşu: O dönemde şehirlerdeki düşkünlerin sayısı artmış, işsiz pek çok kişi yiyecek bulamaz hale gelmişti. İşin ilginç tarafı, kamu kurumlarının elinden bir şey gelmezken, mafyaların bu işsiz, güçsüz insanlara sokaklarda yemek dağıtarak yardım etmeleriydi. Yeraltı tan-

rısı Plüton'un bir başka yansıması olan mafya, büyük krizden hemen önce uygulanan alkol yasaklarını delerek büyük paralar kazanmış ve gittikçe büyük şehirlerde güçlenmeye başlamıştı. Devletin koyduğu yasaklamalarla alkollü içki bulamayan insanların bu ihtiyaçlarını mafya karşıladı. Devlet, yasağı aile yapısını korumak için çıkarttığını söylüyordu. Aslında bu yasak, sonraları daha iyi anlaşılacağı üzere, ertesi gün işine gücüne gidecek, çalışacak olan işgücünün mesaisini aksatmamasını amaçlayarak, 'ideal geleneksel ailenin korunma'sı üzerine kurgulanmıştı. Yasağı fırsata çeviren mafyanın böylece kendine ilk gelir kapısını açması çok zaman almadı. Kendilerine İtalyanca 'havalı, cakalı' anlamına gelen 'Mafya' ismini yakıştıran Sicilya kökenli yasadışı bu gruplar Amerikan tarihinde önemli bir yer tutmuş oldular.

Ekonomik krizin domino etkisi öncelikle doğal olarak Amerika ile yakın ticaret ilişkisinde bulunan ülkelere yansıdı. Artık karşılarında o 'iyi müşteri' yoktu. 'Kara Pazartesi' krizinden herkes az çok etkilenmiş, üretim ve tüketim azalmış, herkes gelir kaybı ve işsizlik girdabına kapılmıştı. İlk etkilenen sektör uluslararası ticaretti. Ülkelerin ithalat, ihracat yapabilecek güçleri giderek azalıyordu. Yıllar içinde her ülke, kendi başının çaresine bakmayı, kendi yağıyla kavrulmayı tercih etti. Böylece ülkeler arasında, her ülkenin kendi içine kapanmasına yol açan duvarlar örülmeye başladı.

Para'nın dönüşümü: Büyük depresyondan bir yıl sonra 1930'da Plüton keşfedildi. Plüton'un, devletlerin dönüşüm çabalarını etkileyen kararları, Dr. Franklin Roosevelt'in 1933 yılında Amerikan başkanı olmasını da tetikledi. Roosevelt II. Dünya Savaşı süresince görevde kalacaktı. Öncelikle ülkesinde **'New Deal'** olarak anılan, 'Yeni anlaşma' prensipleriyle acil bir şekilde büyük bir reform hareketine girişti. İşsizliğe çözüm bulma arayışlarına girdi. Adam Smith'in ekonomi prensiplerinin yerini,

özel sektörün ağırlıklı olduğu ama devlet ve kamu sektörünün büyük role sahip olduğu karma bir ekonomiyi savunan Keynes'inkiler alacaktı. Plüton sonrası ABD'nin küllerinden doğuşu çok daha güçlü oldu. '**1934 yılında uluslararası altın standardının Amerikan dolarına endekslenmesi**' ve bunun diğer ülkelere de dayatılması sayesinde büyük kriz atlatılmış, ekonomi öncekinden çok daha güvenli ve sağlam bir noktaya çıkartılmış oldu.

Devlet'in çok daha güçlü olması gerektiği kabul edilerek yapılan düzenlemeler, devleti daha fazla otoriter hale getirdi. "Ekonomiye can verin, sokaktaki adama da para verin ki işlem hacmi olsun, ekonomi dönsün" diyerek bir anda büyük itibar kazanan Keynes'in, istikrar ve denge üzerine kaleme aldığı **'Genel Teori'** kitabı 1936 yılında yayınlandı. İstihdam (işçi çalıştırma), faiz ve para dengelerini sağlayan merkezi hükümetlerin güçleri arttı.

Türkiye'de temkinli güçlenme dönemi: Plüton keşfedildiği yıllarda, dünya ekonomisindeki dalgalanmalar nedeniyle diğer devletlerin kendi içlerine kapanması yeni kurulmuş genç bir cumhuriyet olan Türkiye'yi de etkilemişti. Gezegenin keşfedildiği yıl olan 1930'da Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası kuruldu. O dönemde ABD'den on milyon dolar, Sovyetler Birliği'nden sekiz milyon dolar borç alan genç cumhuriyet, bir yandan kapitülasyonlardan kalan oldukça yüksek Osmanlı Devleti borçlarını ödemeye çalışıyordu. Bu, yaşanılan içe kapanık ekonomilerin uygulandığı yıllarda Türkiye'de dış alım (ithalat) daralmıştı. Dünya'daki iklime karşı devleti koruma amacıyla korumacı bir devlet yapısı oluşturulmuştu. Üretim, kamuya ait fabrikalarda yapılmaktaydı. **Tasarruf politikalarıyla, yerli üretim malı kullanmanın cesaretlendirilmesiyle ekonomide dönüşüm yaşandı. Türkiye, kendi güçlü kaslarına güvenen bir devlet haline geldi.** Ülkeler arasındaki duvarlarının kalınlaş-

ması her şeyi kendimizin üretmesi refleksimizi artırdı. Özel sektör fabrikaları devletin yönlendirdiği faaliyetler doğrultusunda, devletin sağladığı izin ve yardımlarla kuruluyordu. Yerli sermaye desteklendi. Bu yıllarda devletle iş yapanlar yavaş yavaş servet sahibi olmaya başladılar.

1924 öncesinde bankalardaki yazışma dili Fransızcaydı. Bankalara sıradan vatandaşlar giremiyordu. Okuma yazma oranı düşük olduğundan sadece 'arzuhalciler' sayesinde dilekçe vermek mümkün oluyordu. Türkiye İş Bankası'ndan hemen sonra 1930'lu yıllarda Sümerbank, Etibank, Şişecam, Merinos, Karabük Demir Çelik, şeker fabrikaları gibi pek çok işletme açıldı. 'Devlet otoritesi'ni de sembolize eden Plüton ile birlikte devlet kurumlarında çalışanların sayısı hızla artarken, devlet memuru olarak çalışmanın da itibarı artıyordu. Yoğun teknik ve teknolojik yatırımın ancak devlet tarafından yapılması mümkündü. O dönemde Gayrisafi Milli Hasıla hızla artarken, okuryazarlık oranını artırmaya yönelik çalışmalar yapılıyordu. Devlette çalışan başarılı ve nitelikli kimselerden bazıları sonraları özel teşebbüsler tarafından transfer edildiler. Bazıları kendi işlerini kurmak, girişimci olmak için kurumlarındaki görevlerinden ayrıldılar, devletin sağladığı olanaklarla yetişenler özel sermayeyi güçlendirdi. O sıralarda Ankara'da lise eğitimini terk edip ticarete atılan genç Vehbi Koç, 1928 yılında Ford Motor Company ve Standard Oil'in (daha sonra Mobil) Türkiye temsilciliğini aldı. Yapı malzemeleri üretimi işi yapan Koç, o yıllarda gelişme çabaları içinde olan başkent Ankara'nın malzeme ihtiyaçlarını sağladı.1938 yılında İstanbul'da ve Eskişehir'de bürolar açtı. Koç şirketleri Koç Ticaret şemsiyesi altında büyüdüler.

Kitleleri yönlendirme aracı olarak propagandalar, marşlar: Plüton'un yönlendirme becerisi ile devlet yapıları, güçlenmek için etraflarında hayran kitlesi oluşturmaya başladılar. Özel-

likle Rusya ve Almanya 'propaganda' (şimdiki halkla ilişkiler veya iletişim) biliminde önce gidiyordu. Duvarların kalınlaşması ile her ülke kendi içindeki halkı sadece ekonomik olarak değil, duygusal olarak da bir arada tutmak arzusundaydı. Ülkeler arası ticari etkileşimin azalması, ülkelerin içine kapanmasına yol açtı. Böylece bir ulus olma, tüm halkın tek bir vücut olarak güçlenmesi ihtiyacı milliyetçiliği beraberinde getirdi. Ortak dil, ortak geçmiş, ortak kültüre sahip çıkmak önem kazandı. Milliyetçilik bir ulusun haklarının, diğer devletler tarafından gasp edilmesini de engelleyecekti. Halkın kendi değerlerine, bayrağına sahip çıkması için propaganda (şimdiki halkla ilişkiler) araçları kullanılmaya başlandı. En iyi örnekler önceleri Sovyetler Birliği'nden çıkmaya başladı. 'Propaganda' terimi 20. yüzyılın başında, I. Dünya Savaşı dönemindeki ikna taktiklerini anlatmak için günlük dile geçmişti.

Kitleleri yönlendirme aracı olarak propagandalar, marşlar: Plüton'un yönlendirme becerisi ile devleti yönetenler, daha fazla güç kazanabilmek, bu güçlerini sağlamlaştırabilmek için etraflarında destekçi gruplar oluşturmaya başladı. 'Propaganda' çalışmaları (şimdiki halkla ilişkiler veya iletişim), özellikle Rusya ve Almanya'da önde gidiyordu. Hemen hemen her lider, ülkelerinin duvarlarını kalınlaştırarak halkını sadece ekonomik olarak değil, duygusal olarak da bir arada tutmak arzusundaydı. Ülkelerarası ticari ilişkilerin azalması, ülkelerin kendi içlerine kapanmasına yol açtı. Böylece ulus olma, halkın tek vücut olarak hale gelmesi, birlikte hareket etmesi, milliyetçilik kavramını beraberinde getirdi. Ortak dil, ortak geçmiş, ortak kültüre sahip olmak, tüm bu değerlere sahip çıkmak önem kazandı. Milliyetçilik, devletin, ulusun haklarının, diğer devletler tarafından gasp edilmesini de engel olacaktı. Halkın değerlerine, bütünlüğüne, bayrağına bağlılıklarının artırılması için propaganda (şimdiki

halkla ilişkiler) araçları kullanılmaya başlandı. Propagandanın en iyi örnekleri ilk olarak Sovyetler Birliği'nden çıkmaya başladı. I. Dünya Savaşı dönemindeki ikna taktikleri, 20. yüzyılın başında, 'Propaganda' ismiyle konuşulan gündelik dile girmişti.

Türkiye 'propaganda' konusunu araştırmak için Sovyetler Birliği'ne çeşitli uzmanlar gönderdi. Devletçilik ve inkılapçılık ilkelerini yaymak, duygudaşlık yaratmak üzere marşlar bestelendi, üniformalı geçit törenleri düzenlendi. Genç cumhuriyetin değerlerine sahip çıkmak en önemli görevdi. O yıllarda, özellikle lise seviyesinde okul sayısı oldukça azdı. 1938'de Hasan Ali Yücel'in Milli Eğitim bakanlığı döneminde eğitime ağırlık verilmiş, bunun için öncelikle köy çocuklarının da eğitim görebilmesine olanak tanıyan köy enstitüleri kurulmuştu. Buralarda eğitici uzmanlar olarak yetiştirilen çocuklar daha sonra Türkiye'nin dört bir yanında açılmış olan köy enstitülerinde daha fazla çocuğun eğitilmesine katkıda bulundular. Bu okullarda okutulan ders kitaplarından birinde inkılaplar cehalet canavarını yok ediyordu. Bu, cumhuriyetin tek partili rejiminin, halkını her türlü tehlikeden korumayı amaçladığı, bunu için halkın okuyup yazabilmesi, cehaletten kurtulabilmesi yolunda çabalayan eğitim anlayışının bir yansımasıydı. Amaçlanan, eğitim sisteminin çok daha iyi noktalara gelmesiydi ve çalışmalar meyve vermeye başlayana dek devam ettirildi.

Milliyetçi akımların dünya çapında etkisi, yeni kurulmuş olan cumhuriyetin, ülkenin ortak değerlerini güçlendirme arzusu 'Türkçülük' üzerine yapılan pek çok inceleme çalışmaları başlattı. Geçmişte Anadolu'nun ev sahipliğini yaptığı eski medeniyetler araştırıldı. Üzerinde yaşanılan toprakların geleneksel değerlerine, çok renkli, zengin kültürlerine sahip çıkmak adına tarihi araştırmalar bütün hızıyla devam etti. Öyle ki, Sümerbank, Etibank gibi kurum isimleri köklerini güçlendirmek isteyen cumhuriyetin özelikle seçtiği isimlerdir.

Batı ülkelerinde sanayi devriminden sonra bir nevi askeri disiplin içinde çalışan büyük işçi yığınları, kahramanlık temalı marşlarla, askeri kıyafetleri andıran üniformalarla etki altına alınmaya çalışıldı. Bu çok da zor değildi. İşsizlik sorunu ile karşı karşıya kalan bazı ülkelerde milliyetçilik bir süre sonra ırkçı düşünceye dönüştü. Irkçılık, Almanya'da herkese çok hızlı şekilde bulaştı. Nazi dönemi Almanya'sında kurulan 'Propaganda Bakanlığı' marşlar, özel propaganda yöntemleri ile beyaz Alman halkının üstünlüğünü vurguluyordu. ABD'de Plüton'un zorlayıcı koşulları zenci vatandaşları hedef alıyordu. Ekonominin zorda olduğu bu yıllarda işlerinden ilk çıkarılanlar siyahlardı.

Plüton'un yıkıcı tarafı: Diktatörler ve Savaş: 1930'lu yılların başında özellikle Almanya ve İtalya'da devlet otoritesi ve kullanılan söylemler giderek sertleşmeye başladı. Ülkelerin duvarları kalınlaştıkça otokrasi de kuvvetleniyordu. Emir komuta zinciri içinde çalışanlar için yeni kanunlar çıkartılıyor, marşlar, yürüyüşler, törenler aracılığıyla belleklere hitap ediliyordu. En güçlü manipülasyon yolu, her ülkenin kendi halkının 'daha üstün' olduğunu halkın kendisine vurgulamaktı. Özgüven şişkinliğine en kolay inandırılabilecek halklarda bu yöntem çok işe yaradı. 'Ari ırk' düşüncesi ve bu düşüncenin empoze edilme çabaları sanıldığı üzere sadece Almanya'da değil, İsveç'te de etkiliydi. Mükemmel ırk ihtirası, İsveç'te de 'ari' olmayan, hatta 'ari' olduğu halde sakat veya akıl hastası olan İsveç vatandaşlarını da kapsayacak ölüm emirleri verilmesine yol açtı. Tıbbi araştırma bahanesiyle canlı insanlar üzerinde, adına 'bilimsel' denen deneyler yapıldı. İnsanların kafatası biçimlerini inceleyerek ırklarla ilgili istatistikler çıkarmak ve 'kendi ırk'larının en üstün ırk olduğunu ispatlamaya çalışmak moda olmuştu.

Baskıcı diktatörler için artık zemin ve ortam hazırdı. Adolf Hitler yönetimindeki NSDAP (Nazi Partisi), Mart 1933'te Alman

federal seçimlerini kazandı. Hitler, Almanya Şansölyesi oldu. 1934'te kabine tarafından Hitler'in cumhurbaşkanlığını ilan edecek bir yasa çıkarıldı, devlet başkanlığı ve tüm yetkileri Hitler'e devredildi. 1933 yılında ilk toplama kampı kuruldu. Plüton'un türlü olumsuz yansımaları ile orantısız güç kullanılması, insanlar üzerinde deneyler yapılması, ülkelerin birbirlerine olan hesapçı yaklaşımları şüpheciliği güçlendiriyordu. Ulusal güvenlik takıntısı, korku ikliminin beslenmesi, karanlık tehditler, dayatmalar, basının manipülasyonu, entelektüellik ve sanatın küçümsenmesi, suç ve cezalandırmayla baskı altına alma, kayırmacılık, belli kesimlerin güçlendirilmesi ile birlikte işler gerilimi daha da yüksek bir boyuta taşındı.

Politik gerilimler sonucu, Chaco Savaşı, İkinci İtalya–Habeşistan Savaşı, İspanyol İç Savaşı, Çin İç Savaşı, İkinci Çin– Japonya Savaşı ve 1 Eylül 1939'da II. Dünya Savaşı gibi büyük savaşlar patlak verdi. Almanya, İtalya ve Japonya gibi ülkeler Milletler Cemiyeti'nden ayrıldı. Savaş yılları esnasında Almanya'daki özel sermayenin işlettiği fabrikalara, şirketlere el konuldu. Plüton önce dünyayı paramparça hale getirecek, sonra katı kurallarla olan buzdan bir düzen ile 'soğuk savaş' yılları estirecekti. Büyük yıkımların olduğu korku dolu savaş yılları, ilk kez kullanılan ve büyük kitlelerin imha edilmesine yol açan atom bombaları ile sonlandı. Plüton'un kılı kırk yarabilen becerisiyle yapılan onca nükleer çalışma, sonunda maalesef insanlığın seçimi ile insanlığın aleyhine kullanılmış oldu.

İnsanoğlunun kendi kararıyla ve kendi elleriyle bu kadar büyük çapta kitlesel ölümlere neden olması toplumsal düzeyde, büyük kitleler üzerinde travmalara neden olmuştur. Savaşı bitiren 'plütonyum' bombası sonrası dünya kalıcı biçimde dönüştü.

Plüton'un gizemli casusları: II. Dünya savaşı sırasında düşmana ait gizli bilgilere zamanında ulaşabilmenin, istihbarat-

ta kullandıkları şifreleri çözmenin büyük avantaj olduğu, hatta savaşın yönünü değiştirdiği ortaya çıkmıştı. Savaş boyunca kazanılan başarılar veya başarısızlıklar alınan istihbaratın gücüyle orantılı olmuştu. Savaşın sonlarında Amerikan askeri deniz üssü Pearl Harbour'ın Japon uçakları tarafından bombalanması istihbarat konusundaki zayıflığı ortaya çıkarmıştı. Bu olay ülkede büyük travmalara yol açtı. Savaşın hemen sonrasında 1947 yılında kurulan CIA (ABD Gizli istihbarat örgütü) tüm ülkelerde benzer kurumsal yapılaşmalar için örnek oldu. CIA kuruluşunu başlarında işlerin rayına oturması için İngiliz gizli teşkilatıyla iş birliği yaptı.

Plüton'un sessizce ve derinden gitmek, başka insanların yaşam alanlarına girerek bilgi toplamak, yaşamlarına müdahale etmek gibi karakteristikleri gizli örgütlerde de net bir biçimde görüyoruz. Büyük savaş sona erdikten sonra, başlayan soğuk savaş döneminde diğer ülkelerin iç işlerini öğrenebilmek, hatta müdahale etmek çok kritik bir önem kazanmıştı. Casuslar, sadece gizli bilgileri öğrenmekle yetinmeyip, yerinde müdahalelerde de bulunmaya başladılar. Plüton sonrasında sadece politik konular değil, teknoloji ve endüstri casusluğu da iş hayatında artan rekabetle gelişmeye başlamıştır. Dev firmalar ilaç, teknoloji, bilim konusundaki Ar-GE çalışmalarını, ülkeler, patent dairelerini koruma altına almışlardır.

Daha seri, daha kalabalık, daha zengin... Şimdi güç kimde?

Tarih boyunca her dönemin güç temsili olan yapılar vardır. Herkesin kolayca görebileceği kadar devasa yapılar. Binlerce kişinin yıllar boyunca çalışarak inşa ettiği, dönemlerinin en yetenekli sanatçılarının elinden çıkmış, bulunduğu yerlerin sembolü olmuş yapılar. Gücü elinde bulundurduğunu düşünen kimseler, geleceğe iz bırakmak, dünyanın merkezi haline gelmek, unutul-

mamak, belleklere kazınmak arzusu ve heyecanıyla bu 'güç sembolü' yapıların inşasına önem vermişlerdir.

Mısır piramitleri hâlâ firavunların güç, dayanıklılık sembolleri olarak yaşıyor. Dünya coğrafyasının çeşitliliği içinde değişik noktalarda döneminde büyük yankı uyandırmış, bazılarının bugün bile işlevleri devam eden tapınakların, farklı ibadet yerlerinin olduğunu biliyoruz. Efes halkının 'Celsus' kütüphanesi bugün hâlâ ayaktadır. Osmanlı zamanında Mimar Sinan'ın elinden çıkmış, her biri birer sanat şaheseri olan camileri, orta çağ ve Rönesans dönemine ait görkemli kilise ve manastırları, otoriter kralların saraylarını, derebeylik şatolarını biliyoruz. Endüstri devrimi bilgi kaynakları olan ansiklopedileri günlük hayata sokmuştu. Modern kütüphane binaları, akademik bilginin kaynağı üniversite kampüsleri ihtişamlarıyla görenleri etkiliyordu.

Amerikalı mitoloji bilimci Joseph Cambell bu konuda ilginç tarihi araştırmalar yapmıştı. Orta çağdan itibaren yüzyıllar boyunca batı kültürünün mitlerden beslenen etkilerinin mimari gelişiminde her dönem öne çıkan 'etkilendiğini savunmuştu. Orta çağ ve kısmen aydınlanma çağı başlangıcında dinsel mekanların en yüksek binalar olduğunu söyledi. Daha sonraki yüzyıllarda burjuvazinin güç kazanması, devletlerin ve kanunların gücünün vurgulandığı zamanlarda ise bürokrasinin baskınlığı ile devlet binalarının dinsel mekanlardan daha büyük yapıldığını iddia etmişti. 20. yüzyılın başlarından itibaren ise kapitalizmin gelişmesiyle binaların yükseldiğini, parayı bir güç olarak imgeleyen gökdelenlerin sahnede yerini aldığını dile getirdi. Gücün kimde olduğu sadece mimariyi değil, edebiyat, sanat ve müzik akımlarını da etkilemiştir.

Bu konuda Amerikalı mitoloji bilimci Joseph Cambell ilginç tarihi araştırmalar yapmıştı. Ortaçağdan itibaren yüzyıllar boyunca, batı dünyasının mimari gelişiminde her dönem mitlerin etkileri olduğunu savunmuştu. Orta çağ ve kısmen aydınlanma

çağı başlangıcında dinsel mekanların daima en yüksek binalar olduğunu, daha sonraki, burjuvazinin güç kazanması, devletlerin ve kanun gücünün vurgulandığı yüzyıllardaysa bürokrasinin baskın hale gelmesi ile devlet binalarının dinsel mekanlardan daha büyük yapıldığını iddia etmişti. 20. yüzyılın başlarından itibaren gelişen kapitalizmin simgesi olarak bina yüksekliklerinin arttığını, parayı bir güç olarak imgeleyen gökdelenlerin sahnede yerini aldığını dile getirdi. Gücün kimde olduğu sadece mimariyi değil, edebiyat, sanat ve müzik akımlarını da etkilemiştir.

Dünya üzerindeki mitolojik kuleler Babil kulesi ile sınırlı değildir. Eski Orta Asya Türklerinin kutsal buldukları 'hayat ağacı'nın kökleri yerin altına sıkı sıkıya tutunur, dalları en yüksek göklere uzanır. Paganizm, Şamanizm ve diğer eski inanç sistemlerinde, mitolojilerde Latince '*axis mundi*', 'dünya aksı' diye adlandırılan ve dünya ile gökyüzü arasındaki bağlantı anlamına gelen 'yer ekseni' çeşitli şekillerle günümüze dek taşınmıştır. Gökyüzüne uzanan dikey yapılar ve ağaçlar düşünüldüğünde, değişik inançlara göre iki alem arasındaki geçişler ve iletişimler bu nokta üzerinden sağlanır. Bazıları günümüze kadar sağlam kalabilmiş dikilitaşlar da gökyüzüyle temas kurma amacı güden çarpıcı örneklerdir.

ABD başkenti Washington DC'de Beyaz Saray'ın hemen yanında bulunan ve hâlâ bütün ihtişamıyla ayakta duran dikilitaş, dünyadaki tüm benzerlerinin en yüksek olanıdır. Yapıldığı tarihte, o güne kadar yapılmış tüm binalardan yüksekti. 1632 yıl önce Mısır'dan Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul'a getirilen dikilitaş, o dönemlerin en yüksek dikilitaşıdır.

Uranüs sonrası başlayan sanayileşme batı ülkelerinden başlayarak dünyaya yayıldıkça, kapitalizm de bir yandan olgunlaşıyordu. Plüton sonrası güçlenen kapitalizm içinde kendine yer bulan şirketler ve devlet örgütleri büyüdükçe, kökleri yerin altına sıkı sıkıya tutunur, dalları en yüksek göklere uzanır.

Celsius Kütüphanesi - Efes

Paganizm, Şamanizm ve diğer eski inanç sistemlerinde, mitolojilerde Latince '*axis mundi*', 'dünya aksı' diye adlandırılan ve dünya ile gökyüzü arasındaki bağlantı anlamına gelen 'yer ekseni' çeşitli şekillerle günümüze dek taşınmıştır. Gökyüzüne uzanan dikey yapılar ve ağaçlar düşünüldüğünde, değişik inançlara göre iki alem arasındaki geçişler ve iletişimler bu nokta üzerinden sağlanır. Bazıları günümüze kadar sağlam kalabilmiş dikilitaşlar da gökyüzüyle temas kurma amacı güden çarpıcı örneklerdir.

Gökdelenler: Gittikçe yeni güç sembolleri olan şirketler için inşa edilen gökdelenler en ilgi çeken gelişme örneklerinin başında geliyordu. Gökdelenlerin inşasında, kolaylıkla ve uygun fiyatlarla üretilen çelik kullanılmış, bir önceki yüzyılda icat edilmiş asansörler sayesinde binaların dikey büyümesi için bir engel kalmamıştı. Devasa binalar, kolektif yaşamın en görünür manzarası oldular. Kentlerdeki yaşam büyük binalara, gökdelenlere taşınmıştı. İnsanların birbirlerini tanımadığı ve hatta bunu istemedik-

leri yaşam biçimi tarihte daha önce hiç deneyimlenmemişti. Doğayla bağların kopması büyük bir hızla benimsendi. Beton binaların yapay şıklığına duyulan hayranlık kırsaldaki küçük evlerde, çiftliklerde yaşama isteklerinin yerini almaya başladı. Plüton'la birlikte kalabalık topluluklar için inşa edilen gökdelenler, onların etrafını çevreleyen alışveriş merkezleri, sinemalar, eğlence, yeme içme mekanları 'büyülü' yaşamlar sunuyordu.

Kalabalıkların hızlı yaşamlarındaki hareket, geniş topluluklar halinde yaşama istekleri, 'kolayca satın alınıp ve hızlıca yeme' ihtiyacını da beraberinde getirdi. Modern anlamda ilk 'fast-food' hizmetini veren, 1937 yılında açılan donat ve kahve dükkanları zinciri 'Krispy Creme Donuts' oldu. Bugün en iyi bilinen fast-food markalarından biri olan McDonald's, Kaliforniya'da 1948 yılında Richard ve Maurice McDonald kardeşler tarafından açıldı. Hamburger ve patates kızartması satışı yapan McDonald kardeşler daha seri bir üretim için bir montaj hattı tasarladılar, "Speedee Servis Sistemi" olarak adlandırdıkları bu uygulamayı McDonald's isimli restoranlarında kullanmaya başladılar. 7'den 77'ye herkes için, kolay ulaşabilecekleri, uygun fiyatlı, hızlı ve ayaküstü yeme alışkanlıkları kazanan insanlar, evleri dışında daha fazla vakit geçirmeyi tercih eder oldular.

İlk McDonald's restoranı

Kadınların çalışma hayatına katılımının hızlanmasıyla birlikte, büyük şehirlerde fast-food zincirleri de arttı. Zincirler o kadar büyüdü ki, günlük yaşamın vazgeçilmez parçası haline geldiler. Bugün Amerika'da herhangi bir noktadan ortalama 3 dakika yürüyerek bir McDonald's restoranına ulaşmanız mümkündür.

Diğer yandan yeni yaşam stilinin, yeniliklerin merkezi New York'taki gökdelenler tüm dünyanın ilgisini çekiyordu.

GOTHAM RISING in NYC *Photo: Skyscraper empire state building, 1930, courtesy Lewis Hine.*

Plüton keşfinden hemen sonra 'Art Nouveau' 'Yeni Sanat' mimari tarzı ile 1930 yılında inşa edilen Chrysler binasını 1933 yılında tam 19 binadan oluşan 'Rockefeller Center' izledi. New York, 'modern kolektif yaşam'ın sembolü olarak mimaride başroldedir. Bir yandan Kara Pazartesi sonrası gelen büyük çöküşle birlikte, insanlar açlık ve işsizlik yaşarken, intihara sürüklenirken, diğer yandan gücün simgesi gökdelenler New York göklerine doğru yükselir.

Empire State binası

Ayn Rand'ın 'Hayatın Kaynağı' adlı kitabında, mimarideki radikal değişimler konu alınır. Dönemin Manhattan gökdelen mimarisinin sade tarzının her şeyi nasıl kökten değiştirdiğini, bu yeni tarzın eskinin süslü, görkemli tarzını alaşağı ettiğini farklı bir dille anlatılır.

Kaynak: New York Almanack Jules Stewart 2016 yazısından alıntı:

'Gökdelenlerin atalarının izini New York City'nin varlığından binlerce yıl öncesine kadar sürebiliriz. Yaratılış kitabı, Nuh'un soyundan gelenlerin Babil kentindeki mitolojik kuleyi inşa etmeye çalışmalarını anlatır: 'Gelin, kendimize bir şehir ve tepesi cennete uzanacak bir kule inşa edelim.' İnsanlar cezalandırıldı. Sözleri anlaşılmaz hale getirildi. Konuşulan dillerin birbirinden ayrılması öyküsü, taksi şoförlerinin rutin olarak İngilizcelerini Rusça, Bengalce veya Sırp-Hırvatça 'ya ayarladıkları bir şehir olan yaklaşık 800 dil konuşanların yurdu olan New York'a kolaylıkla uygulanabilir. Kaldırımın yüzlerce metre üzerinde yükselen bir bina kavramı, on dokuzuncu yüzyılda, bir gemide gök yelkeninin üzerinde küçük üçgen bir yelkene atıfta bulunan denizcilikle ilgili bir terim olan 'gökdelen' olarak adlandırılıyordu. Zamanla, bu tür yapılar Gotham'ın peyzajının kendine özgü bir özelliği olarak görülmeye başlandı. 1930'lara gelindiğinde, Manhattan manzarası, özgün Flatiron Binası'nın ve Gotik Woolworth Binası'nın yirminci yüzyılın başlarına damgalarını vurmalarına rağmen, 'gökdelen' tanımına uygun 100 bina ile noktalandı.

1930'lar New York'un mimarisini belirleyen en önemli on yıldır. Bu yıllar, şehrin siluetinin en yüksek ihtişama kavuştuğu zamandı: Chrysler Binası, Empire State Binası, Rockefeller Center, Waldorf-Astoria Hotel.

Büyük Buhran'ın zorlu günleri herkesi sıkarken, Manhattan parklarındaki banklarda toplanan halk, 1930'da tamamlandığın-

da dünyanın en yüksek gökdeleni haline gelen 77 katlı Chrysler Binası'nın hiç durmadan yükselişini şaşkınlıkla izlemişlerdi. Ta ki bu yükseklik sadece 11 ay sonra Empire State Binası ile aşılana dek... Gökdelenlerin en parlak dönemlerinde inşa edilen 102 katlı bu devasa bina 'art deco' tarzı ile büyük bir gösteriye dönüşmüştü. Hem ziyaretçiler hem de New Yorklular için Empire State binası Manhattan siluetinin en önemli sembolüdür. Bugün 'Bir Dünya Ticaret Merkezi', 104 katıyla karşımızda dursa da Empire State binasındaki bir eliyle kızı tutup bir eliyle uçakları döven King Kong'u kimse unutmayacaktır.'

Seri üretimin hacmi büyüyor

Plüton ile şirketler de gittikçe büyüdüler. Her biri, birer kahramanlık sembolü haline geldi. Yapılan işlerde kazanılan başarılar şirketlerin isimlerini yüceltti. İsim yapmış bir şirkette çalışmak, sosyal statü açısından eski zamanların soyluluk kavramıyla neredeyse eşitti. Kazanılan paranın yanında 'şu önemli şirkette çalışıyorum' diyebilmek paha biçilmez bir prestij konusuydu. Plüton ile devleşen kuruluşlar savaş sonrasında ülkeleri dışına çıkıp başka ülke pazarlarında da başarılı olacaklardı. Uyguladıkları 'kurumsal' sistemler içinde çalışanların hayat standartları da değişiyordu. Devletler, kendi şirketlerini yurt dışı satışı (ihracat) yapan şirketlerine desteklerini çoğalttı. Rekabet edilecek yerler bir süre sonra savaş alanları değil büyük pazarlar oldu. Plüton keşfi sırasında kurulan, ya da daha önce kurulup Plüton ile büyük bir atılım yapan şirketlere bazı örnekler verelim:

Özel sermayenin önlenemez güçlenişi...

Unilever: Hızlı tüketim ürünlerinde çok sayıda tanınmış markasıyla halen dünyanın en büyük çok uluslu şirketlerinden biri olan Unilever, Plüton keşfinden bir yıl sonra 1930'da kuruldu.

Hollanda çıkışlı olan şirket ilk olarak margarin ve İngiliz sabunu üretmek üzere kurulmuştu. Hepimizin çok iyi bildiği Omo, Lux, Dove, Algida, Lipton, Knorr, Cif ve Signal gibi markalara sahip bu dev yapı dünyanın pek çok pazarında değişik markalarla faaliyet göstermektedir.

Chrysler: New York Manhattan'daki Chrysler binasıyla ünlü şirket, Plüton keşfinden birkaç sene önce kurulmuştu. 1930'lu yıllarda Amerika'nın en geniş servis ağına sahip markası haline gelen iyi bilinen otomotiv firmasıdır.

Morgan Stanley: ABD'de büyük buhran sonrasında, ekonomik riskin azaltılması için yeni devlet düzenlemeleri devreye girdi. Bankacılıkta, ticari ve yatırım bankacılığı faaliyetleri birbirinden ayrıldı. Halen dünyanın en büyük yatırım bankalarından biri olan Morgan Stanley, böylece 1935 yılında kurulmuştur. Kurucularından biri o zamanın en büyük Amerikan bankası olan JP Morgan & Co'nun da kurucusu olan JP Morgan'ın torunu Henry Sturgis Morgan'dır.

1837 yılında kurulmasına rağmen Plüton keşfi sonrası büyüyen Procter & Gamble daha sonraları ilk deterjan markası olan TIDE'ı piyasaya sürecekti. 1924 yılında tarihte ilk pazar araştırmasını yaptıran şirket kısa adı P&G olarak anılır.

Bir önceki yüzyılda soda fabrikası olarak kurulmuş Alman BASF şirketi, 1933 yılında faaliyet alanını değiştirerek o dönemin Alman hükümeti sıkı yakınlıklar kurmuş, işbirliği yapmıştır. Dünya savaşı sonrası devlet desteğiyle ürün gamını kimyasallar, boya, petrol ve gaz, performans ürünleri ve tarımsal ürünler ile gıda ve plastikler olarak büyütmüştür.

Önceki yüzyılda Thomas Edison tarafından tohumları atılan General Electric (GE) günümüzde çok çeşitli iş alanlarında dünyanın önde gelen kuruluşlarındandır. Kurumsal yönetim yakla-

şımları, rüzgâr enerjisinden medikal ekipmanlara uzanan geniş faaliyet alanlarıyla dünyanın pek çok ülkesinde iş yapmaktadır. GE, II. Dünya savaşı sırasında, 1930'larda geliştirdiği 'turbo motor' ile Amerikan hava kuvvetleri uçak teknolojisinin güçlenmesine destek oldu. Savaş ve bombardıman uçaklarında kullanılmak üzere 300.000 adet turbo motoru orduya teslim etti.

Yolcu uçağı

Toplu uçuşlar: Zeplinlerin yerini uçaklar alıyor: Wright Kardeşler'in ilk hava taşıtını yapmasından 11 yıl sonra ilk yolcu uçağı hizmete girdi. 1930'lara kadar havayolu yolcu taşıması zeplinlerle gerçekleştirilirken, o tarihlerden sonra yaşanan bir zeplin kazası sonucu uçak yolculuklarına rağbet çoğaldı ve havayolu şirketleri daha fazla yolcu taşımaya başladı. Zeplinler tarihteki yerlerini aldı. 1930'lara dek uçaklarda, yolcuların konforunu sağlamak, bagajları uçaklara yüklemek gibi işleri erkek görevliler gerçekleştiriyordu. 15 Mayıs 1930 tarihinde, Boeing havayolu şirketi ilk kez kadınlara da uçuş görevlisi olarak çalışabilmeleri imkânı sağladı.

Plüton 'dişiliği' dönüştürüyor

'Kendim gibi olma serüvenini kabul ediyorum.' Simon de Beauvoir'ın bu sözü 20. yüzyıl kadını üzerinde önemli etkiler oluşturmuştur. Simon de Beauvoir ile romantik ve entelektüel partneri Jean Paul Sartre, 20. yüzyılın başlarında insanların düşünce kalıplarını kırması ve özgürlüklerine kavuşması yolunda yeni kavramlar geliştirmiştir. İnsanların hayatlarını özgürce deneyimlemelerinin zorluklarından, sistem içinde hareket etmenin kısıtlılıklarından, 'toplumsal mutabakatın'ın yol açtığı görünmez erozyondan söz etmişlerdir. Dinsel ve 'toplumsal ahlak' baskılarının, insanlardan 'yapılması istenilen' davranış biçimlerinin, insanları nasıl hapsettiğini anlatmışlardır. Varoluşçuluğu kendi felsefesi ile yorumlayan Jean Paul Sartre ve feminist düşüncelerin filizlenmesini sağlayan Simon de Beauvoir, kentlerin düzeni içinde var olmaya çalışan insanların özgürlük hakları üzerine çalıştılar. 'Toplumsal mutabakatın' insanları sıradanlaştırdığını gözler önüne koyan Sartre'ın, 'İnsanlar Sokrates olarak doğuyor ve sıradan bir kişi olarak ölüyor' sözü kişisel tercihlerin unutulmasına ve ezberlenmiş yaşamlara işaret ediyordu.

Simon de Beauvoir, her birimizin bize dayatılmış kalıplardan çıkarak hayatın anlamını bireysel olarak arayabileceğimizi, başkalarının da bunu aramasına izin vermemizi söylüyordu. Beauvoir daha sonra yazacağı 'İkinci cinsiyet' kitabında 'kadın' olarak doğulmadığını, sonradan 'kadın' haline getirilip ayrıştırıldıklarını söyler. Kadınların 'hayatın anlamı' yolculuğunda, bireysel özgürlüklerinin ve 'yapabilirliğin' önündeki görünmeyen toplumsal engellerden bahseder.

Daha sonraları sigara üreticileri Beauvoir'ın sigara tiryakiliğini kurnaz bir şekilde kullanacaklardı. 'Sigara içen kadın kendine güvenlidir, özgürdür' alt mesajlarını içeren iletişim kampanyaları işe yarayacaktı. 'Kentli' 'özgüvenli' 'cesur' kadın imajı sigara tüketimini güçlendirilecekti.

Simon de Beauvoir

Virginia Woolf: Plüton keşfedildiği yıl Virginia Woolf 'Kendine Ait Oda' isimli kitabını yazdı. Yazar olmak isteyen bir kadının kendine ait bir odası olması fikri diğer bazı kadın yazarlar tarafından elitist bulunarak eleştirilmişti.

O dönemin şartları içinde feminizme de ışık tutmuş olan Woolf, modern kadın hakları hareketinin ilk dalgası içinde yer almıştır. Metropollerin gelişimine rağmen, aile yapılarında, kadınların özgürlüklerinde henüz değişme olmaması büyük bir sorundu. Kadınların oy kullanabilme, meslek sahibi olabilme ve eğitim görebilme gibi temel siyasi ve sivil hakları için toplumun yeni bir ahlak prensibine sahip olması için savaşmıştır.

Edith Piaf: Hayatı sefillikler ve trajedilerle geçmiş olan Edith Piaf, sokak şarkıcısıyken keşfedilmiş ve 1930'larda şarkılarıyla ün kazanmıştır. Kendine özgü şarkı söyleme tarzıyla müziğin yolculuğunda mihenk taşlarından biri olmuştur. Savaş yıllarında ve sonrasında başına buyruk, umarsız yaşamıyla ve bıraktığı unutulmaz şarkılarıyla ünü dünyaya yayılan Piaf, çağına damgasını vurmuştur. Katolik kilisesinin, uygunsuz bir hayat yaşadığı gerekçesiyle cenazesini kaldırmak istemediği Piaf'ın uğurlama törenine Paris tarihinde görülmemiş kadar kalabalık insan katılmıştır.

Türkiye'de Cumhuriyet'in (1923) ilan edilmesinden sonraki 10 yıl içinde, Plüton'un keşfedildiği yıllarda Atatürk'ün reformlarıyla birlikte Avrupa ülkelerinden çok daha önce kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. Bu demokratik hak, kadınların her çeşit meslek sahibi olarak genç Türkiye'nin iş yaşamına girmesini sağlamıştır.

Halide Edip Adıvar: O yıllarda bağımsız ve kültürlü Türk kadını sembolü Halide Edip Adıvar'dır. Amerikan kız kolejinin ilk Türk mezunu olan Adıvar, ateşli bir kadın hakları savunucusuydu. Sinekli Bakkal, Ateşten Gömlek gibi çok tanınmış eserlerinin yazarı olmasının yanı sıra, Türkiye'nin ilk kadın profesörü olarak da görev yapmıştır. Plüton keşfi sırasında, Adıvar, Columbia Üniversitesi Barnard College'da (Columbia o dönemde sadece erkek okulu olduğundan, kadınlara eşdeğer diploma kardeş okul Barnard tarafından verilmekteydi) konuk akademisyen olarak seminerler vermiştir.

Plüton'la cinsellik vurgusu modaya taşınıyor: 1930'ların giyim kuşam stillerine baktığımızda, kadınların o güne dek hiç olmadıkları kadar 'seksi, gizemli ve çekici' olduklarını görüyoruz. Plüton'un gizemi ve cinselliği yansıttığı düşünüldüğünde,

bir anda ortaya çıkan bu modaya şaşırmamak gerekir. Kadınsı hatları ortaya koyan elbiseleri mutlaka şapka ve eldiven tamamlıyordu. Şık giyinmenin temsilcisi olan bu iki aksesuar özellikle orta ve üst sınıfların yaşadığı mahallelerde de görülmekteydi. O dönemlerde kadın ve erkeklerin gündelik yaşamda eldiven kullanması neredeyse zorunluydu. O sırada şapka devrimini çoktan gerçekleştirmiş olan Türkiye'de de kadın-erkek demeden herkesin şapkalarla dolaştığını görüyoruz.

Vivien Leigh

Kimilerine göre eldiven, iş yapan, elleri bakımsız olan kişilerin, temiz bir izlenim bırakmasına olanak tanıdığı için bu kadar yaygındı. Diğer görüş ise salgın hastalıklardan korunma veya zarar görmüş hastalıklı ellerin saklanması amacıyla eldiven kullanıldığı yönündedir. Nedeni her ne olursa olsun, eldiven kullanımı hem erkek hem de kadınlarda uzun zaman devam etmiştir.

Zor koşullar altında çalışan kadınların bacaklarının da bakımsız olabileceğini düşündüğümüzde, 1930'lar moda dünyasında, kadınların bakımsız bacaklarını gizleyebildikleri dar ve uzun etekler vazgeçilmezdi. 1930'ların sonlarına doğru bu seksi kıyafete ince kadın çorapları da eklendi. Rastlantı sonucu Dupont firması tarafından bulunan 'naylon' tekstildeki diğer malzemelerden daha esnek ve kuvvetli sentetik bir maddeydi. Sentetik, suni bir yöntemle üretilen ve çekiciliği artıran bu 'ince naylon çoraplar' kadınlar tarafından çok sevildi. Pahalı olmaları nedeniyle uzun bir süre herkes tarafından kullanılamayan naylon kadın çorabı 'satın alma gücünün artmasıyla birlikte zaman içinde yaygınlaştı.

Kadın bedenine müdahale: Aynı yıllarda büyük şehirlerde yaşayan kadınlar arasında vücutlarındaki istenmeyen tüylerden kurtulma alışkanlığı moda halindeydi. Modern kıyafetler içindeki orta ve üst seviye metropol kadınlarının saf, temiz ve pürüzsüz görünme isteğiyle bacaklarındaki tüyleri tıraş etmeye başlamaları Plüton keşif dönemine rastlar. Akdeniz ülkelerinde kadınların binlerce yıl boyunca çeşitli yöntemlerle uyguladıkları tüylerinden arınma âdetleri, Hollywood sinemasının ve kadın dergilerinin öncülük etmesiyle Amerikan metropollerinden başlayarak, gündelik yaşama sıçramıştır.

Kaynak: Kaliforniya Kadınlar Müzesi: The history of female hair removal: *1900'lerin başında, üst ve orta sınıf beyaz Amerikalı kadınların pürüzsüz cildi arzu edilen kadın görünüşü olarak tanımlandı. 1940'ların modası, II. Dünya Savaşı ile birleştiğinde, Amerikalı kadınların bacaklarını gittikçe daha fazla tıraş etmesi anlamına geliyordu. Savaş zamanı naylon çorap kıtlığı, kadınların her gün çorap giyemeyeceği anlamına geliyordu. Daha fazla kadın çıplak bacakla dışarı çıkmak durumunda kalınca bacaklarını tıraş etmeye başladı. 1960'lara gelindiğinde şehirli kadın mini etek modası için artık hazırdı. 1964'e gelindiğinde, Amerikalı kadınların yüzde 98'i rutin olarak bacaklarını tıraş ediyordu.*

Kentli, çekici, seksi, kendinden emin ve hatta şık ağızlıklarla sigara içen kadın profili moda akımlarını büyük ölçüde etkiledi. 1930'ların Paris'i sanatta, moda dünyasında yeniliklerin ortaya konulduğu metropol ünvanını koruyordu. Dünyaca ünlü modacı Coco Chanel, özgün tasarımlarını ve üretimini yaptığı pantolonlar, üzerine giyilen çizgili spor bluzlar, sade tayyörler, kendine özgü sürdürdüğü hayat stiliyle Fransa başta olmak üzere uzun yıllar 'modernizm' takipçisi ülkelerin kadın modası üzerinde et-

Coco Chanel

kili oldu. Chanel, minimalist stilini No: 5 isimli parfümüne yansıttığında büyük şaşkınlık yaratmıştı. Oldukça sade tasarlanmış, dikdörtgenler prizması şeklindeki parfüm şişesinde hiçbir süsleme yoktu. Oysa o güne dek parfüm dünyasında kullanılan şişeler, tıpkı süslü mimari yapılar gibiydi. Chanel, Güney Fransa'daki Grasse kasabasında titizlikle çalışırken parfümünün 'çiçek gibi değil kadın gibi' kokmasını istemişti. 1971 yılında ölümüne kadar 30 yılı aşkın süre boyunca, Paris'teki Ritz Oteli'nde kalan Coco Chanel, Time dergisi tarafından yüzyılın en önemli 100 kişisi listesine seçilen tek moda tasarımcısı oldu. Chanel, hayatın içinde rol alan, kendine güvenli, varlıklı ve seksi bir kadını tanımlıyordu. Onun resmini çizdiği şık, sade; yüksek gelir düzeylerine sahip kadın tipi metropollerde hayatlarını sürdürmeye çalışan kadınların ideali oldu. Ev kadınlarının sevdiği romantik giyim tarzından giderek uzaklaşıldı. Fazlalıklar atıldı.

New York'tan spor giyim yayılıyor: Yolculuğu 1930'lardan günümüze dek süren spor giyim modası yaşamımızın ayrılmaz bir parçasıdır. New York Parsons'da moda eğitimi aldıktan sonra, çoğu yeni mezun tasarımcı gibi modanın kalbi Paris'e giden Claire McCardell, Fransız modasını tekrarlamak yerine sanattan ve sokak modasından faydalanmanın kendisi için daha uygun olduğunu keşfetti. Claire, erkek giyimindeki detayları kadın giysi-

lerine de yansıtan, alt üst farklı kombinler kullanmaya ilk cesaret eden, kent insanının günlük modasında çığır açan isim oldu. Onun fark yaratan noktası, tasarımlarını kendisinin yaptığı üretimlerinin her kesimden kadının beğenip alabileceği fiyatlara satılabilmesi, böylece büyük kitlelere ulaşabilmesiydi. Bunun yanı sıra, iş yaşamındaki kadın çalışanlar için pantolonlu üniformalar tasarladı. Bu tasarımlar, işlevsel ve içinde rahat edebileceğiniz kıyafetlerle de şık olunabileceği fikrini tüm dünyaya ışık hızıyla yaydı.

Medya ve reklam dünyası metropol kültürünü istediği gibi yönlendiriyor

Kitleleri tüketime yönlendirme: Büyük kriz ve II. Dünya savaşı sonrası 'modern' günlük yaşam tarzı büyük ölçüde ABD'de ortaya çıkan yeni tüketim odaklı toplum yapısından etkilenecektir. Büyük buhran sonrası 'New Deal', 'Yeni Anlaşma' ile koyduğu politikalar, ekonomide yaşanacak krizlerin tekrarlanmaması için her kesimin tüketime ve para harcamaya özendirilmesi yönündeydi. ABD dışında da ses getiren bu durum, diğer ülkelerin de, üretilen ürünlerin pazarlanmasını kolaylaştırmak adına stratejiler üretmesini sağlayacaktı.

Claire McCardell - Life Dergisi

Kredi kartı veya çeklerle ödeme yapabilme kolaylığı tüketimi kolaylaştırdı. Mağaza kartları çoğaldı, 1930'larda benzincilerde, 1940'larda farklı mağazalarda aynı kartla ödeme olanakları ortaya çıktı. Kredi kartları, çekle ödemeler 'büyük abi'lerin harcama hareketlerini anlamlan-

dırmasını ve yönlendirebilmesini de kolaylaştırdı. Diğer taraftan, Plüton keşfi sonrası yaşanan bu büyük krizler idealist düşünceleri, toplumsal ahlak mutabakatlarını zayıflatmıştı. Ortaçağ'da hayatın anlamını oluşturan dayanak noktası çoğunlukla 'inanç kalıpları' idi. Aydınlanma çağından itibaren 'inançlar'ın tahtı sallandı, insanlığın ilerlemesi için en güçlü dayanak noktası 'bilim' haline gelmişti. Bilim zaman içinde yeni gerçekliklere ulaşacak, insanlık böylece geleceğe emin adımlarla ilerleyecekti..

Ancak, atom bombaları, kimyasal silahlar, gerçekleşen toplu kıyımlar, bilimsel teknolojideki gelişmelerin şüphe ile karşılanmasına ve hayal kırıklıklarına dönüştü. Bilimin yerini 'iyi yaşamak' aldı. Kırsalda küçük topluluklar halinde yaşayan ve sıkı kurallar içerisinde yaşamak zorunda kalan insanlar, sosyal baskıların ortadan kalktığı büyük metropollerde, para kazanabilme ve harcama yapabilme kapasitesine sahip olunca yüceltildi, saygınlık kazandı. Ne dini inanışlar, ne de bilimsel gelişmeler bize hayatın anlamını gösterebilecek dayanaklardan yoksundu. Böylece 1800'lerin ikinci yarısında Neptün'le ortaya çıkan, toplum için özveri, idealist yaşam tarzı, romantik düşünce ve sanat anlayışı büyük ölçüde zedelendi, hatta Plüton'un tüm bunları yıkıp geçtiğini söyleyebiliriz.

Yeni hedef tüketim olduğu için, kitlelere alışveriş merkezleriyle, şık döşenmiş evlerle, lüks yaşam şekilleriyle 'daha mutlu, daha rahat' hayatlara sahip olabilme arzuları empoze edildi. Tüm dünya vatandaşlarının yörüngesi çeşitli iletişim ve 'gelişim' araçlarıyla 'gününü gün etme' hedefine çevrildi. Bundan sonrasında bilimi, öğrenmeyi, düşünmeyi yücelten, 'aydınların' başı çektiği 'modern' toplumların yerini, kitleler tarafından tüketilebilen 'hap gibi' vasat, rahat, kolay anlaşılabilir bir yaşam şekli aldı.

Toplumun gözdeleri düşünürler, bilim insanları değil, servetleriyle göz dolduran başarılı iş insanları, oyuncular ve politikacılardı.

Modernizmden post-modernizme geçiş Plüton'ün keşfi ile filizlenmişti. Daha hızlı, daha çok, daha büyük... Kavramların içinin bu kadar boşaltılması toplumsal değerleri de önemsiz kılıyordu. Geleceğin dünyası, Jean Baudrillard'ın 'Tüketim Toplumu' 'La Societe de Consommation' adlı kitabında bahsettiği gibi kurgulanmış bir benzetim (simülasyon) olarak şekillenecekti. Baudriallard algılanan dünyanın fiziksel dünyaya giderek baskın geldiğini anlatır. Bu eğilim, zamanla gerçeklere yüz çevirme, dünyayı ilgilendiren olumsuz olaylar karşısında bile tepkisiz kalmalarına yol açtı. Plüton'un keşfi döneminde karşımıza çıkan 'varoluşçuluk' düşüncesi, yüzyılın ortalarından itibaren yozlaşmış, yanlış olarak 'bireyselleşme'nin 'var olmak' olduğu düşüncesi gibi bir fikre doğru evrimleşmiştir.. 'Kendini gerçekleştirmek' yerine, başkalarını hiçe sayarak, hatta çiğneyip geçerek 'kendisi için' mükemmel bir hayat inşa etmek insanların en büyük amacı haline geldi.

Ana akım medya gelişiyor. Zamanla bilgi, bilim ve medya araçları insanlığın ilerlemesinden çok, birilerinin güç sahibi olması için manipülasyon aracı olarak kullanılmaya başladı. Plüton öncesi aydınlanma çağı ve sonrasında en yaygın medya araçları kitap ve gazeteydi. Kitap daha fazla düşünmeyi, okur yazarlığın kapasitesini artırırken gazete ise günlük haberler aracılığı ile günceli yakalama fırsatı vermekteydi. Gazetenin gelişi ile insanlar başka şehirlerde de neler olup bittiğini öğrenmeye başladılar. Çok çeşitli içerikte bilgiler (siyasi, finansal, günlük olaylar, adi vakalar, burjuva hayatı, iş ilanları, doğal afet haberleri, günlük 'tefrikalar' vs.) kısa haberlerle herkesin anlayabileceği şekilde yazılıyordu. Kasaba kasaba dolaşıp, bir mekanda toplanmış kalabalık gruplara gazete okumayı kendine iş edinmiş biri tarafından gazete haberleri kısa pasajlar halinde okunuyordu. Gazetenin, kitap kadar entelektüel bir iddiası yoktu. Her türlü okuyucunun erişebilmesi için tasarlanmıştı.

Batı ülkelerinde Plüton sonrası kitle iletişiminde büyük adımlar atılmaya başlandı. Daha çok kişiye ulaştığınızda toplum üzerindeki etkiniz de o denli fazla oluyordu. Böylece iletişim araçları ortalamanın altında bir eğitim düzeyine sahip olanlara da hitap eder oldu. Kitaplar her zaman daha özel bir yere sahipti. Gazete dağıtımlarında sürekli gecikmeler ve aksaklıklar oluyordu. Bu yüzden, hayatları boyunca eğitim alamamış veya çok kısıtlı süre okula gidebilmiş kimseler, yaşlılar, çocuklar radyo ve televizyonu daha konforlu bulacaklardı. Dinlemek veya izlemek yeterliydi. Ana akım medya, yıllar içinde gelişerek kültür düzeyini yükseltebilen, istedikleri zaman, farklı kültürleri de dayatan araçlar olarak hayatlarımıza girdiler.

İlk yıllarda, kitle iletişiminin tek bir kanal üzerinden yapılması ve devlet otoritelerince yönlendirilmesi, radyo dinleyen ve TV izleyenlerin birbirlerini hiç tanımasalar da ortak duygusal bağlarının oluşmasını sağladı.

Aynı esprilere gülüp, aynı hüzünlü sahnede ağlayan, verilen bir haberi aynı anda dinleyen, aynı ünlülerin özel hayatlarını takip eden, birbirlerine kültür ve alışkanlıklar olarak çok benzeyen kendi içinde ilk örnek toplumlar oluştu. Her ülkede genelde tek bir elden yapılan yayınlar mesajlarını kolayca halka iletir oldular. Artık devletler radyolarla ve sonrasında sinema ve televizyon ile vatandaşlarının salonlarının başköşesindeydiler. Toplu yönlendirmeye çok açık olan bu düzen halka neyin iyi neyin kötü olduğunu dayatma hakkı da veriyordu. Devlet başkanları hangi politik yaklaşıma yakın ise, haberler radyo ve televizyonda ona uygun bakış açısını yansıtan yorumlarla veriliyordu.

Radyonun dayanılmaz cazibesi: Radyo, yıllar boyu Plüton'un devletlere verdiği manipülasyon iznini kullanmıştır. Radyo, göremediğimiz ama, gözümüzde canlandırdığımız her şeyiyle insanlar üzerinde etkili kitle iletişim aracı olarak

karışımıza çıkıyor. İlk yayınına 1900'lü yıllarda başlamış olan radyonun etkili bir iletişim aracı olarak kullanılması Plüton sonrasıdır. Türkiye'de 1927'den itibaren radyo çalışmaları başlamıştır. Batıda birçok ülkenin 1930'lu yıllarda ulusal radyo yayını yaptığını söyleyebiliriz.

Kaynak: Hitler döneminde propaganda aracı olarak radyo- Metin Kasım- 2011: *Hitler'in iktidara geldiği 1933 yılında, liderin yaptığı 50 konuşma radyodan halka yayınlanır, tüm halk da onun konuşmalarını büyük bir heyecan ve merakla bekler (Falkenberg 2005: 63). Hitler konuşurken inanılmaz tonlara çıkabilmektedir. Bilinçli olarak çok sessiz konuşurken birden konuşma bağırma ile bitebilmektedir. Hitler konuşmaları ile hem içerik hem de tonlama olarak dinleyicilerin iç, dünyalarına ve duygularına seslenmektedir. 1930'da Reichsverband Deutscher Rundfunkteilnehmer kurulmuş, 31 Temmuz 1932'de de Hitler buradan ilk radyo konuşmasını yapmıştır. 1933'de program denetimleri tamamen hükümet partisine geçirilmiştir. 1933 ve 1934 yıllarında yayın grupları birleştirilmiş, günde sadece bir kaç saat bölgesel yayın yapılmıştır. Diğer saatlerde Almanya genelinde aynı programlar yayınlanmıştır (Dussel 2004: 81).*

Naziler en büyük başarılarına radyo sayesinde ulaşmışlar ve bu araç, resmi propagandanın en temel aracı olarak yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Nazi hükümeti döneminde ucuz ve tek kanallı radyolar üretilip lokanta, fabrika ve çoğu kamusal alanlara yerleştirilerek bu yayınların zorunlu olarak insanlara dinletilmesi radyonun önemini açıkça ortaya koymaktadır. Savaş boyunca radyo bekçileri ismi verilen kişiler de insanların doğru radyoyu dinleyip dinlemediklerini kontrol etmişlerdir. Bu dönemde radyo denizaşırı yapılan propaganda faaliyetlerinde en temel araç durumundadır ve Hitler Avrupa ülkelerindeki Almanca konuşan insanlara doğrudan ulaşmak için radyoyu kullanmaktadır. Avus-

turya halkı 1933'teki radyo savaşının acısını çekenlerdendir. Bu dönemde Hitler Avusturya halkını kendi hükümetlerini yıkmaları için tahrik etmiştir. Yabancı yayınları dinlemek 31.08.1939'a kadar tasvip edilmezken yasak da konulmamıştır.

1 Eylül 1939'da bu durum değişmiştir: Olağan Radyo Tedbirleri Yasası'nda "Her kim kasıtlı olarak yabancı yayınların haberlerini yayarsa hapisle cezalandırılacak. Ağır durumlarda ölüm cezası uygulanacak" denilmiştir.

1937 yılında bestelenen Almanca 'Lili Marlyn', savaşan iki cephede de askerler tarafından çok sevilen ve hemen her gün dinlenen bir şarkıydı ve adeta II. Dünya savaşındaki umudun, duyguların sembolü olmuştu. Şarkı radyoda çalındığında cephenin iki tarafında da savaşan askerlerin durup dinlediği söylenir. Şarkı, sonradan pek çok dilde seslendirilmiştir.

Radyonun o zamanki gücüne en iyi örneklerden biri de kara mizahtır. Usta oyuncu Orson Wells, 1938 yılında halkın her gün takip ettiği CBS Radyo kanalında yaklaşık bir saat süren bir radyo tiyatrosu canlandırdı. Uzaylıları konu alan radyo oyununda o kadar gerçekçi bir seslendirme yaptı ki, radyoları başında programı dinleyen insanlar dünyayı gerçekten uzaylıların işgal ettiğini

Orson Wells skandal olacak radyo programında

sanarak galeyana geldi. O akşam tüm Amerika beklenmedik bir kaosa sürüklendi. Sokaklarda hayat felç olmuş, on binlerce insan delice kaçışarak küçük kasabalara doğru yola dökülmüştü. Herkes telefonla sevdiklerine veda ediyordu. Şehirle kasabalar arasındaki bağlantı yolları kilitlendi. Sokaklarda ellerinde av tüfekleri ile uzaylı avlamaya çıkanlar oldu. Bu arada stüdyodakiler, dışarıda yaşananlardan habersiz bir şekilde yayına devam ediyorlardı. New York emniyeti radyo binasını bastı. Hemen bir duyuru yapılması istendi. Bu olay sonraki günlerde dünya gazetelerinde manşetlere taşındı. Olay Adolf Hitler'in bile diline düşmüştü.

'Kahramanın yolculuğu' seri üretime giriyor: Mitolojide, yerel masallarda, sözlü edebiyattaki kahramanın yolculuğu, her zaman bireyin kendi içindeki yolculuğunu anlatır. 'Kahraman' insan benliğinin geçtiği yolları anlatan bir metafordur. 'Süper kahramanlar' yoluyla iyi-kötü savaşının aynı kurgu çizgisinde sunulması medyada post-modernizmin ilk adımlarıdır.

Herkesin kolayca izleyeceği, temelde çok basit bir öykü iskeletinin üzerine giydirilmiş farklı görünen senaryolarla kahramanlık, ahlak, iyilik-kötülük kavramlarının içi zamanla boşaltılmıştır. Kahramanlık senaryolarına, topluma verilmek istenen mesajları gömebilirsiniz. Kovboyların kötü kızılderilileri öldürerek masum kızı kurtarması, (her zaman erkektir) süper kahramanın tüm şehri yok etmek isteyen kötü güçleri yenmesi ve yine kurtarılmaya muhtaç bir kızı kollarına alması sık karşılaşılan senaryolardı. Süper kahramanlar zamanın ihtiyaçlarına göre kılık değiştirse de her zaman halk tarafından çok sevilen, onları kurtaran ve son sahnede alkışlanan imgelerdi. İlk başlarda üstün güçleri olan tek bir erkek varken, daha sonraları kız-erkek kahramanlar birlikte görülmeye başlandı. Topluma empoze edilen 'kahraman modelleri' zaman içinde değişti. Günümüzde topluma empoze edilmek

istenen mesajlara göre yaratılan tek kadın kahraman veya cinsel tercihleri farklı kahramanlar ve hatta robotları filmlerin son sahnelerinde hep beraber alkışlıyoruz.

Çizgi romanı, sinema ve dizi filmleri, oyuncakları, oyun ve eğlence konsolları seriler halinde oluşturulan 'Süper kahraman' modellemesi tarihte yer alan kahramanlık öykülerinden destansı masallardan esinlenerek geliştirilmiştir. Prototipinin ilk örnekleri, kendi ülkesindeki halk masalları üzerinde yaptığı çalışmalar ile Rus araştırması Vladimir Propp'a aittir. 1928 yılında 'Morphology of Tale' 'Masalın Biçimbilimi' adlı eseri anonim masallardaki kahramanlık temalı akış üzerinedir. Vladimir Propp çok sayıda kahramanlık öyküsünü incelemiş, ortak özellikleri bir seri halinde sıralamıştır. Ortak kahramanlık senaryosunun ilk iskeleti de böylece oluşmuştur.

Kaynak: Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/3 Winter 2014, TURKEY *Vladimir Propp'un biçim bilimsel yaklaşımı çerçevesinde "Basat Depegözi Öldürdügi Boy" Vladimir Yakovlieviç Propp göstergebilim, budunbilim, halkbilim gibi alanlarda çalışmalar yapmış, bu alanlarda önde gelen bilim adamlarından biridir. En önemli yapıtı sayılan "Masalın Biçimbilimi" (Morfologiya Skazki, 1. Baskı 1928, 2. Baskı 1969) folklor sahasında kaynakçalardan biri olarak kabul edilir. Propp bu önemli eserinde, olağanüstü masalların yapısını belirlemeye çalışır. Kendi dönemindeki halkbilim ve metin çözümlemeleri çalışmalarından yöntem açısından hayli ileri seviyede olan "Masalın Biçimbilimi" daha sonraları İngilizce, İtalyanca, Lehçe, Fransızca, Rumence, Macarca, Çekçe, Almanca gibi pek çok dile çevrilir. Dünyadaki tüm masalların aynı iskelet çerçevesinde oluşturulup daha sonra farklılaşma eğilimi gösterdiğini savunan Propp'un bu metodunu Türk masallarına uygulayan ilk araştır-*

macı Umay Günay'dır. 70 masal üzerinde bu metodu uygulayan Günay'ın çalışması (Elazığ Masalları, 1975), bu yöntemin ülkemizde ilk kez uygulanması yönüyle önem taşımaktadır. Vladimir Propp'un masallarda tespit ettiği 31 işlev ve simgeleri şu şekildedir:

1. Aileden biri evden uzaklaşır.
2. Kahraman bir yasakla karşılaşır.
3. Yasak çiğnenir.
4. Saldırgan bilgi edinmeye çalışır.
5. Saldırgan kurbanı ile ilgili bilgi toplar.
6. Saldırgan kurbanını veya servetini ele geçirmek için onu aldatmayı dener.
7. Kurban aldanır ve istemeyerek düşmanına yardım etmiş olur.
8. Saldırgan aileden birine zarar verir.

Bu işlev oldukça önemlidir. Masalın devingenliğini sağlar. İlk yedi işlev masalın hazırlayıcı bölümü olarak ele alınır. Olay örgüsü kötülük aşamasında düğümlenir. Bütün masallar bir kötülüğün yapılmasıyla başlamaz. Başka başlangıçlar da vardır. Bu başlangıçlar da kötülük işleviyle başlayan masallarla aynı gelişmeyi izler. Söz konusu masallar bir eksiklik ve yokluk durumundan kaynaklanır.

Aileden birinin bir eksiği vardır, aileden biri bir şeyi elde etmek ister

9. Kötülüğün ya da eksikliğin haberi yayılır; bir dilek ya da bir buyrukla kahramana başvurulur, kahraman gönderilir ya da gitmesine izin verilir.
10. Arayıcı kahraman eyleme geçmeyi kabul eder ya da eyleme geçmeye karar verir.

11. Kahraman evinden ayrılır.

12. Kahraman büyülü bir nesneyi ya da yardımcıyı edinmesini sağlayan bir sınama, bir sorgulama, saldırı vb. ile karşılaşır.

13. Kahraman ileride kendisine bağışta bulunacak kişinin (bağışçının) eylemlerine tepki gösterir

14. Büyülü nesne kahramana verilir.

15. Kahraman aradığı nesnenin bulunduğu yere ulaştırılır, kendisine kılavuzluk edilir ya da yol gösterilir.

16. Kahraman ve saldırgan bir çatışmada karşı karşıya gelir.

17. Kahraman özel bir işaret edinir.

18. Saldırgan yenik düşer.

19. Başlangıçtaki kötülük giderilir ya da eksiklik karşılanır.

20. Kahraman geri döner.

21. Kahraman izlenir.

22. Kahramanın yardımına koşulur.

Birçok masal, kahramanın kendisini izleyenlerden kurtulduğu anda biter. Ama durum her zaman böyle değildir. Masal kahramanı yeni felaketlerle karşı karşıya gelir. Saldırgan yeniden ortaya çıkar, kahraman elde etmişolduğu nesneyi çalar, onu öldürür vb. Olay örgüsünü düğümlemiş olan kötülük, bazen aynı bazen de değişik bir biçimde yinelenir. Bu da başka bir anlatının başlangıcı olur. Her şey girişteki gibi yeniden başlar: Bağışçıyla beklenmedik karşılaşma, başarılan sınama, yapılan yardım, büyülü nesnenin elde edilmesi ve kendi krallığına dönmek için kullanılması. Bu andan başlayarak olay değişikliğe uğrar. Yeni bir kötülük yeni bir olay dizisine yol açar.

23. Kahraman kimliğini gizleyerek, kendi evine ya da başka bir ülkeye varır.

24. Düzmece bir kahraman asılsız savlar ileri sürer.

25. Kahramana güç bir iş önerilir.

26. Güç iş yerine getirilir.

27. Kahraman tanınır.

28. Düzmece kahramanın, saldırganın ya da kötünün gerçek kimliği ortaya çıkar.

29. Kahraman yeni bir görünüm kazanır.

30. Düzmece kahraman ya da saldırgan cezalandırılır.

31. Kahraman evlenir ve tahta çıkar.

'Masalın biçimbilimi' kitabı

Doğu mistisizminden etkilenerek, 'kahramanın yolculuğu'nu Batı Dünya'sına uyarlamak, Hollywood sinemasının yıllar boyunca beslendiği en zengin kaynak olacaktı.

Karşılaştırmalı mitoloji ve karşılaştırmalı din alanlarında tanınan Joseph John Campbell Amerikalı bir mitolojist, yazar ve okutmandır. Campbell'in, 'Kahramanın Yolu' adlı kitabı çizgi romanlara, sonradan 'süper kahraman' filmlerine esin kaynağı oldu. Campbell, sadece geçmişteki güç sembolleri ile ilgilenmemiş, aynı zamanda değişik kültürlerdeki kahraman karakterleri üzerine de çalışmıştır. Avrupa'da eğitim alırken dönemin sanatçı ve yazarlarından etkilenen Joseph Campbell çocukluğu boyunca dinlediği Kızılderili hikayeleri başta olmak üzere mitolojik öykülere merak sarmıştı. Campbell, büyük kriz yıllarında bağımsız araştırmalara yöneldi. Mezopotamya mitolojisi başta olmak üzere dünya mitoloji haritalarını çıkardı. Dünyanın en eski öykülerinden biri olan Sümer Gılgamış destanı gibi mitolojik destanları, Budha, Kral Arthur gibi çok sayıda tarihsel kişinin masalsı öykülerini inceledi. 'Kahramanın yolu' adlı kitabında mitolojik hikayelerin 12 adımı takip ettiği varsayımını oluşturdu.

Star Wars filmlerinin yaratıcısı olan yönetmen George Lucas da Campbell'den etkilenmiştir. Kaliforniya'da, modern sinemanın kaynağını oluşturan bu yaklaşımlarla film çekerken, işçile-

rin yaşamını ve yaşadıkları sorunları kitaplarında dile getiren Amerikalı yazar John Steinbeck ile tanışmış ve yakın arkadaşlık kurmuştur. 'Fareler ve insanlar', 'Gazap Üzümleri' gibi önemli eserlerin yaratıcısı olan Steinbeck, sonradan Pulitzer ve Nobel edebiyat ödüllerinin de sahibi olacaktır.

Plüton sonrasında yeni iletişim yöntemleri ve yayınlar halk çoğunluğuna hitap etmek içindi. 1930'larda çizgi romanların 'süper kahramanlar'ının heyecanlı maceraları çizgi romanların popüler kültürde, küçük büyük demeden her yaştan insan tarafından takip edilmesine yol açtı. Fazla ayrıntı barındırmayan, kolay okunabilen ve odaklanma gerektirmeyen çizgi romanlar, cesur kahramanlarıyla sürekli gündemde oldular. İlk çizgi roman dergisi 1933'te piyasaya çıktı. 1934 yılında kurulan ve faaliyetine halen devam eden DC COMICS şirketi, o zamandan bu yana, tüm dünyaca tanınacak çizgi roman kahramanları yaratıp pazara sunduğu senaryolar üretiyordu. Yakından tanıdığımız kahramanları ile Marvel 'evreni' ve 1939 yılında yarattıkları Batman ile çizgi romanı dünyasınında başlangıç adımını attı. İleride, çizgi roman endüstrisinin 'süper kahramanları'nın Hollywood sinemasında da yer almaları gecikmedi.

İlk Superman

Hollywood rüyası: Amerikan sineması (Hollywood), 1930'lu yıllarda sesli filmler çekilmeye başlanmasıyla birlikte içinde bulunulan 'modernizm' çağının tüm özelliklerini de yansıtmaya başla-

mıştır. Filmlerdeki kahramanların seslerini de duymaya başlayan seyircilerin, giderek artan bir ilgiyle sinemalara koşması ve film seyretmenin artık bir kent kültürü haline gelmesiyle birlikte, sinemanın halk üzerindeki etkisi büyük olmuştur. Hollywood, 'Rüzgâr Gibi Geçti' gibi film içerikleri ile bazen güneydeki çiftliklere, bazen kovboy kasabalarına, bazen de kent hayatının şık ve cazibeli mekanlarına konuk olmuştur.

Dünyanın her tarafında, birbirleriyle hiç teması olmayan, geçmişleri, gelenekleri, dilleri farklı insanlar aynı filmleri izlemeye başlamıştı. Bu insanlar yaşadıkları yerlerden ayrılmadan, seyrettikleri filmler sayesinde dünyanın pek çok yerine yolculuk yapabildiler.

1930'larda herkes beyazperdenin büyülü dünyasına âşık oldu, bu büyülü dünyadan ilham aldı. "Nasıl yaşanır? Yalan söyleyince başına ne gelebilir? Çocuklar masaya nasıl oturur? Nasıl yemek yenir? Aile içinde nasıl konuşulur? İş hayatı nasıldır? Nasıl âşık olunur? Nasıl evlenilir? Mahkemeye nasıl itiraz edilir? Sokakta nasıl giyinilir? Nasıl seyahat edilir? Ne satın alınca mutlu olunur? Bayramlar nasıl kutlanır?" Hayatın 'ideal olarak' nasıl yaşanacağına, iyi ve kötü kavramlarının ne olduğuna dair ortak bir dil oluşturuldu.

Öpüşmek... Öpüşmenin, Hollywood öncesi yeryüzünde pek az kültür tarafından benimsendiği gerçeği oldukça şaşırtıcıdır. Dudak dudağa öpüşmek Hindistan'da yüzyılların alışkanlığı olsa da, yakın bir geçmişe kadar dünyanın pek çok yerinde iğrenç bulunan bir şeydi. Yaşam kültürümüzün tek tipleşmesini büyük ölçüde borçlu olduğumuz Hollywood; ilişki biçimlerimize de al atmış oldu.

Sinemanın insanlara empoze ettiği güzellik, iyilik, ahlak, ilişki anlayışı, Hollywood'un tek başına dünyayı değiştirebilmesine, dönüştürebilmesine neden olmuştur. Popüler kültürün yaygın-

laşmasını sağlayan filmler, diziler, bugün dünyada geçerli olan giyim kuşam, hayat, çalışma, seyahat etme, kutlama, dua etme, mutluluk, yemek, aşk, aile yapısı gibi tariflerin tüm dünyaca geçerli olmasını sağlamış, farklı coğrafyalara ait özel folklorik unsurların popüler kültürle birlikte kaybolmasına yol açmıştır.

Yıllar geçtikçe Hollywood kıyafet tasarımcıları gündelik moda üzerinde güçlerini hissettirmeye başladılar. Filmlerdeki oyuncuların giyimlerinin, görünüşlerinin izleyicileri yönlendirebilen etkileri, modanın da yaşanılan döneme göre şekillenmesine yol açmıştır. Clark Gable'ın başrolde olduğu 'It Happened One Night' filminde üstü çıplak olarak göründüğü bir sahne yüzünden atlet satışları ciddi şekilde azalmıştı. Zamanının en gözde oyuncularından olan Clark Gable ister istemez filmi seyredenlere bir mesaj vermek zorunda kalmıştı: 'Erkekler atletsiz daha çekicidir' Clark Gable beyazperdede atlet giymiyorsa, artık atletsiz dolaşılmalıydı. Yeni moda buydu. Atlete olan ilginin azalması ve atlet satışlarının hızla düşmesi üzerine bir başka popüler aktör olan James Dean'e oynadığı filmin bir sahnesinde beyaz atlet giydirildi. Buna benzer olaylar kitle iletişim araçlarını kullanan Plüton'un kendini hissettirmeden olaylara müdahale gücünü gözler önüne sermiştir. Geniş kitlelerin iş ve politika dünyası tarafından nasıl yönlendirileceği de iyice öğrenilmiştir.

Hollywood ve kadın: Modernizm' içinde kadının yükselişi, özgürleşmesi sadece Simon de Beauvoir'ın dile getirdikleriyle değil, aynı zamanda Hollywood sinemasının etkisiyle de gerçekleşmiştir. Sinemanın ilk dönemlerinde çekilen film sahnelerinde 'kadın', baştan çıkarılması gereken, aşk ve romantizmle bütünleşmiş güzel bir figürdü. 'Fenomen' haline gelen oyuncuların aracılığıyla seyirciye, filmlerdeki kadının daha çekici, daha güzel, ve herkesi kendine âşık eden bir karakter olması gerektiği de dayatılıyordu. Öte yandan, Hollywood sineması, artık erkeklerle

eşit haklara sahip olan kadını betimlediği için kadının sosyal statüsünü yükseltebilmek adına kaldıraç görevini üstlenmiştir.

Disney: Nesilleri yönlendiren güç: Miki Fare, Plüton gezegeninin keşfinden hemen önce, 1928 yılında doğdu. Bugün eğlence sektörünün ve medyanın en büyük şirketi olan Walt Disney, 16 Ekim 1923 tarihinde animasyon stüdyosu olarak kurulmuş, asıl büyük sıçramasını ise 1928'de yaratılan Miki Fare (Mickey Mouse) karakteriyle yapmıştır. Miki Fare'yi, kız arkadaşı Mini Fare izledi, ardından Plüton (ki Plüton'un keşfedildiği yıllarda bu isim bir rastlantı olmayabilir), Goofy ve Donald Duck karakterleri geldi. Yaratılan her karakter büyük beğeni topluyordu. Şirket, milyon dolarlık dev yatırım projeleriyle değişik masal kahramanlarını da animasyonlarında kullanmaya başladı.

Walt Disney animasyonları, nesillerin 'trend'lerini belirler, kendi içinde yakınlaştırır ve diğer nesillerden ayırır. Böylece bir neslin seyrettiği, güldüğü, bildiği çocukluk karakterleriyle dünya çapında o nesil birbirine sosyolojik düzeyde bağlanır. çocukluğunda gülerek seyrettiği, tanıdığı karakterler o nesli kendi yaşıtlarıyla dünya çapında sosyolojik olarak birbirine bağlar. Çocukluğu Miki Fare'nin maceralarını seyretmekle geçmiş bir neslin ellili yaşlarına geldiğinde, onlara çocukluklarının güzel günlerini anımsatmaya bir film yapılabilir, ya da Disney tema parkında bir eğlence düzenlenebilir. Disney, hayatımızın içinde, anılarımızda, kendi neslimizle paylaşımlarımızda yerini hep alır.

'Streaming' denilen isteğe özel yayın yapan platformlarından biri olan 'Disney+' yayın hayatına 2019 yılında başladı. Disney+ üzerine Dr. Behice Ece İlhan'ın kaleme aldığı yazısı bize Disney kültürü hakkında çarpıcı bilgiler veriyor. Disney sadece bir yapım şirketi değil, o aslında nesilleri birleştiren, nesilleri şekillendiren, ortak anılar, paylaşımlar, modalar, alışkanlıklar, hayat tarzları oluşturan bir üst akıldır.

Kaynak: Dr. Behice Ece İlhan, University of Illinois- Medium. Part 1] Competitive Strategies: What is next for Netflix? Published on January 21, 2020 *Disney bir içerik sağlayıcı değil, bir içerik tüketim kültürüdür. Disney yayın alanında özel bir rakip türüdür. İçeriği nesiller boyunca bilinir. İzleyicilerin (tüketicilerin) önceden zaten Disney içeriği etrafında inşa edilmiş tercihleri ve zevkleri vardır. Favoriler, anılar ve beklentilerle Disney+ platformuna gelirler. İzleyiciler (yıllarca, nesillerce) Disney filmleri etrafında ritüeller oluşturdular (Noel Arifesinde belirli filmleri izlemek gibi). Disney, nesillerini (kendi içlerinde) birbirine bağlayan ve içerik tüketicilerinin, toplulukların ve ulusların kolektif belleğinde önemli rol oynayan bir bağlantıdır. İzleyiciler, çocuklarının "Külkedisi", "Aslan Kral", "Winnie the Pooh" ve bunun gibi belirli 'dersleri' izlemesini sağlar. [Not: Bu 'Streaming' (burada özel kapalı yayın anlamında kullanılıyor) şirketlerinin bazılarının daha önceden tanıdık içeriklere yaslanmasının nedeni de budur. 'Streaming' izleyicileri için tanıdık içerik bir çapa görevi görür.] Dolayısıyla, Disney yalnızca bir içerik değildir; (aynı zamanda) markasının etrafında nesiller boyunca, farklı topluluklarda, ve dünyanın dört bir yanındaki izleyicilerin yaşamlarında derin anlamlara, ritüellere ve görünürlüğe sahip bir tüketici kültürüdür.*

Düzenli yayınlar olarak gazete ve dergiler: 1800'lerin sonundan itibaren savaşlar, devrimler gibi sıkıntılı dönemlerde iktidardaki veya muhalefetteki grupların vermek istedikleri siyasi mesajlar, ortaya çıkışları henüz yeni olan gazetecilikte mizahi çizimlerle yoğun bir şekilde aktarılmaktaydı. Gazete ve dergilerde neredeyse okunmayan yazıların azalıp ve çizgi bantların çoğalması Plüton'un eseridir.

Bursa doğumlu çizer Cemal Nadir Güler'in Akşam gazetesinde 1929 yılında çizmeye başladığı 'Amca bey' çizgi serisi mi-

zahın çarpıcı gücüyle toplumdaki çarpıklığı dile getiriyor, 'yeni zenginler' başta olmak üzere toplumun değişik karakterlerini hicvediyordu.

Amca Bey

1930'lardan sonra basılı yayıncılığın içeriği de yavaş yavaş değişmeye başladı. O zamanlara dek bu yayınların içeriğinde, köşe yazarlarının makaleleri, gündemin yoğun siyasi ve ekonomik haberleri, savaşın seyri hakkında yapılan açıklamalar bulunurken, okurların kolayca 'tüketebileceği' içeriklerin daha çok yer alması yönünde harekete geçildi. Gazeteler o güne dek siyah beyaz ve küçük puntolarla çıkarken, bazı gazeteler artık renklenmeye başlamıştı. 'Yellow Newpapers', 'Sarı gazeteler' girmeye başladı evlere. Toplumsal gerçekleri ve zorlukları eleştiren dergiler basılmaya devam ediyordu ama, kadınlara 'mükemmel anne, mükemmel kadın, mükemmel eş' olmaları için önerilerde bulunan bol renkli dergiler de onların yanında yerlerini aldı.

1930'lardan sonra çizerler eğlenceli içerikleri olan konuları çizmeye başladı. Bol görselli günlük, haftalık gazete ve dergiler

'bant çizgi karikatür serileri'ni keşfetti. Yayınlanmasına 1931'de başlanan 'Blondie' ve 'Dick Tracy' bant karikatürleri, 1934'te başlayan 'Sihirbaz Mandrake' uzun yıllar devam eden serilere örnek olarak verilebilir. O dönemde bir gazetenin yaptığı araştırmaya göre, en çok okunan sayfalar fotoğraflı olanlardı, ardından bant karikatürlerin olduğu sayfalar geliyordu. Böylece 'bant karikatür' çeşitliliği ve gazete sayfaları içinde kapladıkları alanlar da giderek arttı. Küçük puntolarla yazılmış eleştirel makalelerin yanı sıra, daha geniş bir kitlenin okumasını sağlamak amacıyla eğlence ağırlıklı içerikler de gazetelerde daha çok yer almaya başladı. Günlük gazetelerin sayfalarında yayınlanan bant karikatürler daha sonra kitap serileri olarak da yayınlanacaktı.

Fatoş - 'Blondie'

Modern Reklamcılığın Doğuşu: Dünyadaki bütün ülkelere, geniş topluluklara ulaşabilen ve onların beğenilerini kazanmış radyo ve sinema gibi etkili iki medya aracı 1930'lardan itibaren popüler kültürün yönlendirilmesinde oldukça etkili oldular. Sonraları televizyon büyük bir ihtişamla ortaya çıkarak radyonun yerini büyük ölçüde sarstı. Nüfusu ve ortalama gelir düzeyi her geçen gün artan kentlerdeki insanlar yeni tanıştıkları bu ürünlere

sahip olmak istiyorlardı. Satışları ve kazançları artan şirketler her geçen gün daha da büyüyüp dev kuruluşlar haline geliyorlardı. Plüton'un yeteneklerinin başında gelen 'seri üretim' sayesinde piyasaya sürülen ürün sayısı çoğalmıştı. Tüketimi artırmak, sokaktaki insanlara bu ürünlere ihtiyaçları olduğunu hissettirmek, ürünlerin ve sağlanacak hizmetlerin reklamını yapanların görevi olacaktı.

1930'larda bir iletişim sanatı olarak 'reklamcılık' ve reklam sektörü ortaya çıktı. Bir ürünün satışlarını arttırabilmek için kitleler üzerinde, ürüne sahip olmaları gerektiğini hissettirecek istekler uyandırmak çok işe yarıyordu. İnsanların üzerinde iktidar sahibi olma ve herkesin saygınlığını kazanma arzusu ileriki yıllarda 'marka' ürünlerin satışları üzerinde çok başarılı oldu.

Sigara içen kadınlar

Reklamcılık ve halkla ilişkiler dehası Edward Bernay, II. Dünya Savaşı sırasında Amerikan hükümeti tarafından iletişim ve ikna yönetimiyle ilgili olarak görevlendirildi. Savaş sonrası çeşitli ürünlerin piyasaya sunulması, satışlarının ve pazar paylarının artması için kitlelerin peşinden koşmalarını sağlayacak pek çok yöntem denedi. Bu anlamda Plüton'un manipülasyon özelliği o dönemin reklamcılık sektöründe de yer almaktadır. Satın

alma tercihlerini erkeklere nazaran kadınların yönetmesi, alışveriş konusundaki isteklilikleri, kadına ve kadın zevkine yönelik dergilerinin çıkmasına yol açtı. Satış alanındaki ikna yöntemlerinden biri de hayranı olunan ünlü isimleri kullanmaktı. Popüler kültürün ikonu haline gelen sanatçılar, sinema oyuncuları reklamlarda kullanılmaya başlandı. Onların giydiği bir marka, sevdikleri hayat tarzı tüketim eğilimlerini etkiliyordu. Edward Bernays, sigara satışlarını arttırmak amacıyla sigara içmeyi, kadınların özgürlük sembolü haline getirmek üzerine kampanyalar hazırladı. O dönem özgürlükçü feminist akımın öncüsü Simon de Beauvoir'ın sigara içmesi bu fikir için güzel bir malzemeydi. Ünlü psikanalist Sigmund Freud'un yeğeni olan Bernays, reklamın büyülü, fantastik, ilgi çekici ve renkli dünyasını ortaya koyan, psikolojik hassasiyetleri halkla ilişkilerde ve reklamcılıkta baskın şekilde kullanan ilk kimsedir.

Sanat ile reklamın kitleler için buluşması: Pop-Art, Kitlesel yaşamla birlikte kitlesel tüketim de artmıştı.

Seri üretimin, beslenmeden eğlenceye kadar her şeye ulaştığı kent yaşamı alışkanlıkları içinde sanatın da geniş kitlelerce 'tüketilmesi' başladı. O güne kadar sayıca az kentsoylu grupların gösterdiği 'sanata yakınlık', orta sınıfın da ilgi alanına girmeye başladı. Avrupa'nın öncülüğünü üstlendiği, mimaride, güzel sanatlarda işlenen Art Nouveau', 'Yeni Sanat', Amerika'nın büyük şehir mimarisi ve sanatında yeniden tanımlandı.

'The Newyorker' Dergisi

Popüler kültüre ve sanata büyük etkileri olmuş, pop-art kavramının kurucusu hiç kuşkusuz Andy Warhol olacaktı. Warhol, sanat ile reklamın evliliğini sağlayan kişidir. Henüz, Carnegie Institute of Technology okulu resim tasarım bölümünde okurken çok sayıda ödül almış olan Warhol, daha sonraki yıllarda öğrencilik yıllarını anlatırken daima 'Bir toplumda en önemli nesne nedir?' sorusunu sormaya devam ettiğini söyler. Warhol kariyerinin ilk yıllarında New York'ta bir dergide editörlük yapar. Bu, onun basın ve reklamcılık açısından tüketicilerin ihtiyaçlarını da gözlemlemesini sağlar.

Andy Warhol ailesiyle

Kaynak: Andy Warhol Treasures - Matt Wrbican – Geralyn Huxley: *Çocukluk yıllarından itibaren sinemadan etkilenmiştir. 1930'lu yıllardaki Shirley Temple, Jane Russel gibi oyuncular daha sonraki yıllarda Warhol'un çalışmalarını etkileyecektir. New York'taki ofisindeki koleksiyonunda, antika dükkanlarından ve benzeri yerlerden toplanmış özellikle Marilyn Monreo, Greta*

Garbo, Elizabeth Taylor ve Brigitte Bardot başta olmak üzere, 1920-1940 yılları arasındaki Hollywood biyografi ve film sahneleri alfabetik sırada sergilenmekteydi.

Yarı mekanik serigrafi yönteminin, gölgesel olmayan tarzın ve ticari bir nesnenin konu alınması nedeniyle eserin apaçık bir şekilde banal ticariliğinin soyut dışavurumculuk tekniği ve felsefesine aleni bir hakaret olarak algılanması başlarda aşağılama olarak görüldü. Sanat ve estetik anlayışının öncülerinden biri olarak kabul edilmiştir.

"Bir makine olmayı istediğim için bu şekilde resim yapıyorum. Her şeyi bir makine gibi yapmamın nedeni tüm yapmak istediğim bundan ibaret olmasındandır. Herkes birbirinin benzeri olduğu zaman korkunç, bir sonuç, ortaya çıkıyor... Gelecekte herkes 15 dakika içinde dünyaca ünlü olabilecek... Eğer Andy Warhol hakkında bir şey öğrenmek istiyorsanız, resimlerinin yüzeyine, filmlerine ve bana bakın. İşte ben. Ardında hiçbir şey yok" (Lynton, 1982, s.302).

Ürün mü, sanat mı?

Kaliforniya'daki bir sergide, Campbel markalı konserve çorba ürünlerinin birbiri peşi sıra sergilenmesi tepkilere neden oldu. Bu durum soyut dışavurumculuk tekniği ve felsefesiyle süregelen ticaret anlayışına aleni bir hakaret olarak görülmüştü.

Televizyon: Beyazperdeyi seri üretime döndüren güç. Popüler kültürün yaygınlaşmasında etkin rol oynayan radyo ve sinema sonrası televizyonun benimsenmesi çok daha hızlı olacaktı. 1927 yılında icat edilmesine rağmen, televizyon yayıncılığının dünyaya çapında yayılması zaman almıştır. Ana akım medyanın gözbebeği olan radyo ve televizyon yayınları son zamanlara kadar iletişimde egemen güç olarak sürdü. Tek bir gücün (devlet, ya da özel şirketler) elindeki radyo ve televizyon kurumları farklı görüşlere de yer veriyor gibi görünse de, aslında kitlelere kendi düşüncelerini içeren bilginin aktarılmasını amaç edindiler.

Televizyon, film endüstrisinin Hollywood başta olmak üzere, tüm dünyaya yayılması ve tek tipleşmesini hızlandırdı. Plüton, evlerin içine girerek her yaş ve cinsiyette insanın hayat görüşlerine müdahalede bulunmayı sevmişti. Sinemalara gidebilen ya da gidemeyen tüm insanlar, televizyon yayınlarının film, reklam ve haberleri aracılığıyla dayatmış olduğu içerikleri hızla tüketmeye başlandı. Film endüstrisinin seriler halinde üretime soktuğu dizi filmler, yarışma programları gibi formatlarla birlikte ülkeler arasında geniş ticaret hacimlerine ulaşıldı. Satış yapılan ülkenin oyuncularının ve mekanlarının kullanıldığı filmler, diziler ve yarışma programları yapıldı.

Kaynak: New York Üniversitesi - Mitchell Stephens - Grolier Ansiklopedisi

Çok az icat, çağdaş Amerikan toplumu üzerinde televizyon kadar etkili olmuştur. 1947'den önce ABD'de televizyonlu evlerin sayısı binlerle ölçülebiliyordu. 1990'ların sonunda, ABD

evlerinin yüzde 98'inin en az bir televizyon seti vardı ve bu setler günde ortalama yedi saatten fazla çalışıyordu. Tipik bir Amerikalı (ankete ve yılın zamanına bağlı olarak) günde iki buçuk ila neredeyse beş saat televizyon izliyordu. Bu zamanın sadece televizyonla geçirilmesi değil, aynı zamanda kitap okumak, dışarı çıkmak ya da sosyalleşmek gibi başka faaliyetlerle harcanmaması da önemlidir.

Deneyler:

Elektronik televizyon ilk kez 7 Eylül 1927'de San Francisco'da başarılı bir şekilde gösterildi. Sistem, 14 yaşına kadar elektriksiz bir evde yaşayan 21 yaşındaki bir mucit olan Philo Taylor Farnsworth tarafından tasarlandı. Farnsworth okulunda, radyo dalgalarına kodlanabilen ve daha sonra ekrandaki bir resme dönüştürülebilen bir biçimde hareketli görüntüleri yakalayabilen bir sistem tasarlamaya başlamıştı. Rusya'daki Boris Rosing, Farnsworth'un ilk başarısından 16 yıl önce görüntüleri aktarmada bazı kaba deneyler yapmıştı. Ayrıca, görüntüleri spiral bir düzende düzenlenmiş deliklere sahip dönen bir disk kullanarak tarayan mekanik bir televizyon sistemi, 1920'lerin başlarında İngiltere'de John Logie Baird ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Charles Francis Jenkins tarafından gösterilmişti. Bununla birlikte, Farnsworth'un görüntüleri bir elektron ışınıyla tarayan buluşu, modern televizyonun doğrudan atasıdır. Üzerine aktardığı ilk görüntü basit bir çizgiydi. Kısa süre sonra ilkel kamerasını dolar işaretine doğrultmuştu çünkü bir yatırımcı "Bu şeyde ne zaman biraz dolar göreceğiz, Farnsworth?" demişti.

Erken gelişim:

1939'da RCA, televizyona çıkan ilk başkan olan Başkan Franklin Delano Roosevelt'in konuşması da dahil olmak üzere New York Dünya Fuarı'nın açılışını televizyonda yayınladı. O

yıl daha sonra RCA, Farnsworth'un televizyon patentlerini kullanmak için bir lisans ödedi. RCA, 5'e 12 inç (12,7'ye 25,4 cm) resim tüpleriyle televizyonlar satmaya başladı. Şirket ayrıca, bir mobil birim tarafından çekilen sahneler ve 17 Mayıs 1939'da Princeton ve Columbia üniversiteleri arasında televizyonda yayınlanan ilk beysbol maçı da dahil olmak üzere düzenli programlar yayınlamaya başladı. 1941'de, RCA'nın radyodaki ana rekabeti olan Columbia Broadcasting System (CBS), New York televizyon istasyonunda küçük bir izleyiciye günde 15 dakikalık iki haber yayını yapıyordu.

İlk televizyon oldukça ilkeldi. Televizyonda yayınlanan ilk beysbol maçındaki tüm aksiyonun tek bir kamera tarafından yakalanması gerekiyordu ve ilk kameraların sınırlamaları, dramalardı aktörleri inanılmaz derecede sıcak ışıklar altında, siyah ruj ve yeşil makyajla çalışmaya zorladı (kameralar beyaz renkle sorun yaşadı.). CBS'deki ilk haber bültenleri, bir habercinin bir Avrupa haritası üzerinde bir işaretçiyi hareket ettirdiği ve daha sonra savaş tarafından tüketildiği "tebeşir konuşmaları" idi. Resmin kalitesizliği, haritayı bırakın, haberciyi bile seçmeyi zorlaştırdı. İkinci Dünya Savaşı, RCA gibi şirketlerin dikkatini askeri üretime çevirmesiyle televizyonun gelişimini yavaşlattı. Televizyonun ilerlemesi, yeni FM radyoyla dalga boyu tahsisleri konusundaki bir mücadele ve hükümet düzenlemeleri konusundaki bir savaşla daha da yavaşladı.

Bibliography: Barnouw, Erik, Tube of Plenty: The Evolution of American Television, 2d ed. (1990); Fisher, David E. and Marshall J., Tube: The Invention of Television (1997); Stephens, Mitchell, Broadcast News, 3d ed. (1993), A History of News (1996) and The Rise of the Image, the Fall of the Word (1998); Watson, Mary A., Defining Visions: Television and the American Experience since 1945 (1997).

Bilgisayar: Bugün devasa verileri saklayabilme ve işleyebilme kapasitesine sahip bilgisayarın da ilk çıkış yılları Plüton keşfiyle eşzamanlılık göstermiştir. Devasa boyutta verileri toplayıp, saklayan, işleyen ve yöneten bilgisayar, ABD'nin iki ucunda da gerçekleşen buluşlarla ortaya çıkmıştır.

John Vincent Atanasoff, 1939-1941 yıllarında IOWA Üniversitesi'nde, yanındaki asistanı ile birlikte şu an kullandığımız bilgisayarların atası olan ilk örneği olan cihazı icat edip bilgisayar devrini başlatan kişidir.

Ülkenin diğer ucunda da aynı doğrultuda başka bir gelişme gerçekleşiyordu.

Kaynak: Computer History Museum: *David Packard ve Bill Hewlett işletmelerini Palo Alto, California'daki bir garajda kurdular. İlk ürünleri olan HP 200A Ses Osilatörü, mühendisler için hızla popüler bir test ekipmanı parçası haline geldi. Hatta Walt Disney yapım şirketi, 1940'ta "Fantasia" filmini gösteren kayıt ekipmanı ve hoparlör sistemlerinde denemek üzere 200B modelinden sekizini sipariş etmişti.*

Gizemli bilgilere odaklanmak

Mu kıtasının keşfi: Binlerce yıl gizli kalmış, üstü örtülmüş bir söylentinin tozlarını almak, Plüton'un derinlere inme yeteneğidir. İngiliz araştırmacı James Churchward, insanlık tarihinde henüz açılmamış sayfaları aralamış sorgulamacı bir kaşiftir. Yüksek öğrenimini Oxford'da tamamlamış olan Churchward Tibet'teki bir mabedin başrahibi Rishi tarafından kendisine gösterilen bazı tabletler (Naacal) üzerinde incelemeler yapmıştır. Churchward kendi iddiasına göre bu tabletlerin dilini öğrenir ve çözer. Geçmişte var olduğu düşünülen kayıp Mu kıtası üzerine yaptığı araştırmalar, 50.000 yıl önce var olmuş ve teknolojik ola-

rak çok gelişmiş bu uygarlığın uzun zamanlar önce yaşayıp, daha sonra yok olduğu fikri üzerinedir. 'Mu Çocukları' (1931), 'Kayıp Kıta Mu' (1933), ve 'Mu'nun Gizli Sembolleri' (1935) adlı kitaplarıyla gündeme gelen Churchward, kayıp kıtanın "kuzeyde Hawaii, güneyinde ise Fiji ve Paskalya Adası' şeklinde koordinatlarını tarif etmiştir. Yazarın bu üç kitabı Türkiye Atatürk'ün ilgilendiği, okuduğu kitaplar arasında yer almıştır.

Atlantis hakkında bilgiler

Yirminci yüzyılın 'uyuyan' kahini olarak bilinen, trans halindeyken sağlık, astroloji, reenkarnasyon ve Atlantis ile ilgili kehanetleriyle tanınan Edgar Cayce, geçen yüzyılın en etkili modern çağ kâhinidir diyebiliriz. Günümüzde Edgar Cayce adına vakıf ve organizasyon çalışmaları sürmektedir. Cayce, rüyalarında ve hipnoz halindeyken tedavi yöntemleri bularak kendisi başta olmak üzere pek çok hastayı iyileştirmiştir. Eflatun öğretileriyle, elementlerle ve astrolojinin farklı sembolleriyle ilgili araştırmalar da yapmıştır. Dünyada yaşamış ve yok olmuş Atlantis uygarlığı üzerine etkili kitaplar da yazmış olan Cayce, Atlantis öğretilerinin antik Mısır uygarlığına taşınmış olduğunu iddia etmiştir. Dünyanın şimdiki durumundan daha da gelişmiş olan Atlantis'in hüküm sürdüğü dönemle ilgili bilgiler vermiştir. Konuyla ilgili kayıtların, Mısır'da halen yer altında bulunan bir piramitte gizli olduğunu savunur.

Yazarın Atlantis'e ve diğer kehanetlerine dair bilgilerini yaymak amacıyla 1929'da Amerika Virginia Beach'te kurmuş olduğu araştırma ve aydınlanma vakfı bugün de çalışmalarını sürdürmektedir. Asistanı tarafından titizlikle arşivlenen 8000'den fazla psişik okuma kayıtlarının yanı sıra vakıf tarafından derlenen 'Akaşık Kayıtları', 'Kayıp Bellekler', 'Atlantis Uygarlığı' gibi çok sayıda kitapları vardır.

Atlantis - Edgar Cayce

Dogon kabilesinin şaşırtıcı Sirius bilgisi: İnsanlık tarihinde, ancak medeniyetlerin ilerlemesiyle birlikte edinilen gökyüzüyle ilgili bilgilerin, Afrika'daki ilkel bir kabile tarafından geçmişten bugüne aktarılmış olması modern insanın tahtını sarsan büyük sürpriz olmuştur. Dogonlar'ın sunduğu bilgiler, keşfedilmemiş tarihin çığlıkları olabilir mi? Gerçekler geçmişte bir yerlerde saklı mı? Orta Asya Türkleri'nin 'Akyıldız' dediği, Ptolemy'nin (Batlamyus) kitaplarının önsözünde 'Sirius' olarak geçen, dünyadan görülebilen en parlak çift yıldız olan, köpek takımyıldızındaki Sirius A ve Sirius B hakkında bugün bile çok şey bildiğimizi söyleyemeyiz.

Kaynak: "Dogonlar'da Sirius Gizemi", SALT, Alparslan, Ruh ve Madde Yayınları, 1984 *'Dogonlar Afrika'nın Mali cumhuriyetinde yaşayan bir kabile halkıdır. Kabilenin nüfusu 250.000 civarındadır. Dogonlar hakkında en fazla araştırma yapmış ve Dogon kültürünü 1930'lu yıllarda Batı'ya tanıtmış*

olan etnolog Marcel Griaule'dür. Totemleri bulunan ve inisiyasyona dayalı bir örgütlenmesi olan bu kabile, geleneklerini sözlü aktarım yoluyla sürdürmüştür. Geleneklerindeki astronomi bilgileri, özellikle Sirius sistemi hakkındaki bilgileri tüm astronomları şaşırtmıştır. Dogonlar'ın 1930'lu yıllarda bildirdikleri bazı bilgiler, sonradan modern astronomik keşiflerle doğrulanabilmiştir. Kimilerince ilkel olarak nitelendirilebilecek bu halkın geleneksel olarak bildiği, teleskopa sahip olunmaksızın bilinmesi imkânsız denilen astronomik bilgilerden bazıları şunlardır:

Dünya yuvarlaktır ve Güneş etrafında döner, Ay da Dünya etrafında döner
Satürn'ün halkaları
Jüpiter'in uyduları
Sirius bir çift yıldızdan oluşur, birbirleri çevresinde 50 yılda bir dönerler, biri çok küçüktür, gözle görülemez ve onun maddesi çok ağırdır. (Bu bilgileri bilebilmek için teleskop da yeterli değildir.)

Dogonlar, bu kadarla kalmayıp, Sirius Sistemi'nde henüz varlığı halen doğrulanamamış üçüncü bir bileşen yıldızın olduğunu, dolanım süresini ve gezegenin bulunduğunu bildirmektedir.

Dogonların bu bilgileri nasıl bilebildikleri hakkında şimdiye dek çeşitli spekülasyonlar yapılmışsa da, spekülasyonların ötesinde, doğrulanabilir bir veri elde edilebilmiş değildir. Sirius yıldızına en fazla önem vermiş topluluklardan biri olan, Dogonlar'ın Sirius ile ilgili olarak, sembolizm içerdiği sanılan diğer inanışları şöyledir:

Po tohumunun en yüksek gök katındaki ifade edicisi, temsil edicisi ve kopyası Sirius-B yıldızıdır (Po-tolo). Po tohumu alemi döndürmeyi bitirmiş olduğundan dış zar Sirius-B'ye dönüştü. Sirius-B'de Po'nun döndürmüş olduğu alemin kanından arta kalan kısım vardır. Bu, onun yarattığı her şeyin kanından arta

kalan kısımdır. Sirius-B küçük olmasına karşın en ağır yıldızdır. Tüm yıldızların ilki Sirius-B'dir. Alemdeki her şey onda vardır. O, âlemin desteği, dayanağı, yıldızların direğidir. Âlem Sirius-B yıldızının sayesinde dönmektedir. Sirius Sistemi Güneş Sistemi'mizle evlenmiş bulunmaktadır. Dünya'ya Sirius-B yıldızından Nommo'nun gemisi ile aktarılan tohumlar yalnızca Dünya üzerinde değil, yaratılan tüm "üst üste konulmuş alemler" de çimlenip çoğaldılar. Dünya'ya kelâmın hepsi açıklanmadı, daha gelecektir. "Emirler Sirius-B'den Sirius-A'ya Sirius-C vasıtasıyla aktarılmaktadır"'

Carl Jung'un simya araştırmaları: Simya doğadaki elementlerin, fizik ve kimyanın yanı sıra, felsefe, semboller ve inanışlarla da ilgili olan bir çalışma alanıdır. Klasik anlamda pagan ve şaman inanışlarının aktif olduğu dönemlerde, insanlar doğaya daha yakınken, simy, iyileşme, değişim, dönüşüm gerçekleştirmek amaçları üzerine etkiliydi. Kepler sonrası engellenmesi gereken konuların başında gelmesine rağmen, ünlü psikiyatrist Carl Jung'un simyaya odaklanması da Plüton sonrası dönemde gerçekleşir. Jung, simyadaki sembolleri incelediği ve psikanalitik süreçlerle olan direkt ilişkisini ortaya koyduğu 'Psikoloji ve Simya' eserini yayınlamıştır. Carl Jung'un araştırmaları şunu söylemektedir: "Simyadaki işleyiş saf olmayan ruhun (kurşun), kusursuz ruha (altın) dönüşümüdür. Bu dönüşüm, bireyin gelişim sürecinde kullanabileceğimiz bir metafordur."

Modern dünya Mezopotamya simya sembolleriyle tanışıyor (Sabian Symbols) : Babil'den bile eski olduğu bilinen ve kutsal kitaplarda da adı geçen Sabiiler, Mezopotamya'nın kadim ev sahiplerindendir. Gökyüzünü tanıyan, yıldızlarla ilgilenen, dünyanın ilk gözlemevini Türkiye'deki Harran Ovası'nda kuran Sabiiler, derin astronomi ve simya bilgisine sahiptiler. Bu-

gün dünyanın çeşitli coğrafyalarında yaşayan 70.000 civarı Sabii olduğu tahmin edilmektedir. Günümüzde kullanılan yedi günlük hafta periyodu, gün isimlerinin güneş sistemi ile bağlantısı Sabiiler'den bize mirastır.

Sabiiler, binlerce yıl süren suskunluktan sonra 1925 yılından itibaren 'modern' hayatla bağlantıya geçtiler. Hayatının büyük bölümünü tekerlekli sandalyede geçiren ve duru görü yeteneği yüksek olan San Diego'lu Elsie Wheeler, rüyasında bazı semboller gördüğünü, bunların binlerce yıl önceki Mezopotamya topraklarından geldiğini söyledi. Sabiiler tarafından kendisine adeta vizyon olarak gösterilen bu sembolleri tarif edebilmekteydi. Amerika'da o dönemin en iyi astroloğu kabul edilen Marc Edmund konuyla yakından ilgilendi. Yürüyemeyen ve rahatsızlıkları yüzünden zorlanarak yaşayan Wheeler ile Kaliforniya San Diego yakınlarındaki Balboa Parkı'nda bir arabanın içinde saatlerce birlikte çalıştı. Kağıtlara dökülen vizyon çalışmaları ile, bugün astroloji, simya gibi alanlarda halen kullanılan semboller ortaya çıkmış oldu. 1925'te yapılan bu vizyon ve medyumluk çalışmasının ardından 1953 yılında Edmund'un konu üzerinde yoğunlaşan 'Sabian Symbols' 'Sabilerin sembolleri' adlı kitabı basıldı.

Parçacıklar bombalarla dünyayı dönüştürüyor

İnsanlık kontrol edemediği bir canavarı neden yaratır?

Einstein'ın teorileri ile birlikte, atomun parçalanması, bilim dünyasında heyecanla izlenen bir konu haline gelmişti. Bilim insanlarının, insanlığın gelişebilmesi adına başlattığı nükleer çalışmalar, dünya tarihinde görülmemiş bir enerjiyi açığa çıkarmak üzereydi. Atomun parçalanmasıyla ortaya çıkacak olan devasa enerji insanlığın kullanımına sunulacaktı. Bu yeni enerjiyi, her buluş sonrasında olduğu gibi hangi amaçla kullanacağımız, yine

bizim seçimlerimizle ilgiliydi. II. Dünya savaşından hemen önce arka arkaya yeni buluşların gerçekleşmesi, sonunda atom bombası üretimine kapı araladı. Büyük savaşı bitiren, kitlelerin hızlıca ve topluca ölmesine neden olan, dünya tarihine kalıcı biçimde hasar bırakan atom bombası tarihteki yerini aldı. Nagazaki'ye atılan **Plütonyum bombası** ile savaşla birlikte, insanlığın bu büyük enerjiye duyduğu umutları da sona erdirdi. İnsanlık seçimini böyle yapmıştı.

Kaynak: Nükleer akademi- Atomun tarihçesi- 2019

1932'te İngiliz fizikçi James Chadwick, Rutherford'un bulduğu yüksüz parçacığı yani nötronu keşfetti. Bu keşif ona 1935 yılında Nobel ödülünü getirdi.

1934'te İtalyan fizikçi Enrico Fermi ve ekibi, uranyumu nötron bombardımanına tutarak, atom numarası 93 ve 94 olan (uranyumdan ağır) elementleri ürettiğini öne sürdü ve onları "ausonium" ve "hesperium" diye isimlendirdi. En son (1789) keşfedilen element atom numarası 92 olan "uranyum"du; ondan ötesi yoktu. Fermi'nin keşfettiğini ileri sürdüğü elementler (şimdiki adlarıyla, "neptünyum" ve "plütonyum") saf değildi, hafif elementleri de içeren karışımlardı. Uranyumdan yola çıkarak elde edilen bir karışımda hafif elementlerin varlığını izah etmek ise olanaksızdı; çünkü atom, "bölünmeyen" demekti, bölünebileceği (yani "füzyon") kimin aklına gelirdi! Fermi, nötronlarla gerçekleştirilen nükleer reaksiyonlar üzerine yaptığı çalışma ile 1938 yılında 37 yaşındayken Nobel fizik ödülü kazandı.

1938'de Alman kimyacı Otto Hahn ve asistanı Fritz Strassman, Berlin'de yürüttükleri deneyler sırasında, uranyumu nötron bombardımanına tutunca uranyumun neredeyse yarı ağırlığındaki baryum gibi daha hafif elementlerin açığa çıktığını keşfederek nükleer füzyonun gerçekleştiğini gösterdiler.

1939 yılı sonuna doğru ABD, Kanada ve İngiltere'nin ortak olarak yürüteceği Manhattan Projesi başladı.

1940'ta ABD'li nükleer kimyacı numarası 94 olan elementi, yani kimyasal olarak keşfetti.

Glen T. Seaborg ve ekibi, Berkeley- Kaliforniya'da, atom "plütonyum"u saf olarak elde etti ve 1941 Şubat'ında 1942'de Chicago Üniversitesinin Amerikan futbolu sahasının altındaki bir alanda Fermi ve ekibi ilk nükleer füzyon zincir reaksiyonunu gerçekleştirdi. Söz konusu aygıt "Chicago Pile-1" (CP-1) diye bilinir.

1945'te Manhattan projesinin ürünü olan ilk atom bombası test amaçlı olarak Trinity'de (New Mexico) patlatıldı. Chadwick de bu denemeyi izleyenler arasındaydı. Onun 13 yıl önce keşfettiği parçacığın (nötron), 7 yıl önce keşfedilen bir nükleer reaksiyon (füzyon) yoluyla, 4 yıl önce keşfedilen bir elementin bir izotopunu (plütonyum- 239) parçalaması sonucunda devasa bir enerjinin kontrolsüz olarak açığa çıkması sağlanmıştı.

1945'te ABD, Hiroşima'ya atom bombası attı. Bu uranyum bombası idi. Truman Japonya'yı teslim olması için uyardı. Japonya teslimiyet koşullarını belirlemeye çalışırken, Sovyetler Birliği de Japonya'ya savaş açtı. Japonya ABD'nin uyarısına karşı sessiz kaldı.

1945'te ABD, Nagazaki'ye atom (plütonyum) bombası attı. Savaş Pasifik'te de bitti. Bu 2 atom bombasının, kısa dönemde (ilk birkaç ay) 100 000 kişinin, sonraki yıllar da eklenince toplam yaklaşık 200.000 kişinin ölümüne yol açtığı tahmin ediliyor.

Bedeni dönüştüren seri üretim maddeleri: Toplumsal dönüşüm gerçekleştirilirken, insan vücuduna da mikro düzeyde müdahale edilecekti. Bu müdahalelerin hepsi ilk başlarda insanların tedavilerinde kullanması amacıyla ortaya çıktı.

Kitlesel, sentetik uyuşturucu müdahalesi: Kitleleri etkileyen kimyasal uyuşturucuların, seri üretimle tüm dünyaya yayılması da aynı tarihlere rast gelmektedir.

Albert Hofmann adındaki bir kimyager, 1936-42 yılları arasında İsviçre'de Sandoz İlaç firması için ilaç araştırmaları yaparken ilk defa yarı sentetik psikoaktif bir halüsinojen olan LSD'yi üretti. Halüsinasyonlar görmeye yol açan bu uyuşturucu madde bugün pek çok ülkede yasaklanmış olmasına rağmen hâlâ temin edilip kullanılabilmektedir.

Bakterilere müdahale:, İnsan bedeninde bakteri üremesini ve çoğalmasını engelleyen penisilin, insanlık tarihi için çok önemli bir buluştur. Daha sonraki yıllarda antibiyotiğin bulunmasına da zemin hazırlayacak olan penisilinin 1928'dekli keşfi tıpta büyük bir ilerleme sağladı, yaşam süresinin uzamasında etkili oldu, enfeksiyon kaynaklı ölümleri büyük ölçüde azalttı. Tarihte, ölüm nedenlerine baktığımızda, diş çürüklerinin, yaralanmalar sonucu kapılan iltihapların olduğunu görüyoruz. Tarihin önemli kişileri, devlet yönetenleri, büyük servetlere sahip varlıklıları bile, ellerindeki her türlü olanağa rağmen şimdi pek önemsenmeyen bu küçük sağlık sorunları yüzünden öldüler. Bu açıdan baktığımızda penisilin keşfi özellikle kentli insanın sağlıklı yaşam sürmesine büyük ölçüde yardımcı olacaktı.

Kaynak: Sarkaç / Osman Bahadır: Penisilin: *Joseph Lister ve Louis Pasteur bakterilere karşı savaşı ilk başlatanlardı, ancak tıp dünyasını aynı savaşta büyük bir adım atmaya iten de Alexander Fleming oldu. Kazara da olsa bakterilere müdahale ederek mikro düzeyde engelleyen küfü keşfetti. 1928'de Penisilin böylece bulundu. Penisilinin anti bakteriyel etkileme mekanizması, uygulamasının başlamasından sonra anlaşılabildi. Penisilin, bakterilerin hücre duvarı yapımını engelleyerek onları*

yok ediyordu. Penisilinin keşfi, diğer anti bakteriyel maddelerin araştırılmasına da ivme kazandırdı. Örneğin tüberküloz basiline karşı streptomisin 1943'te ve daha geniş bir bakteri spektrumuna karşı etkili olan kloromisetin ise 1947'de geliştirildi. Penisilinin keşfini, önemli bir tıbbi başarı öyküsünün ötesinde büyük bir toplumsal dönüştürücü ve böylece yeni bir çağın başlatıcısı olarak görebiliriz.

Plüton burçlarda

Plüton Zodyak kuşağı üzerinde 247 yılda bir tur atmaktadır. Elips yörüngesi nedeniyle her burçta seyahat ettiği ortalama süre farklılaşmaktadır. 20. yüzyıl başlarında bir burçta 25 sene kalırken, yüzyıl sonlarında 13 seneye inmiştir.

Plüton hangi burçtaysa, o burcu temsil eden konuların temelden dönüşümlerini sağlar. Burcun temsil ettiği konuların yozlaşmaya başladığını, çürümeye yüz tuttuğunu hemen fark eder. Eski olanın yavaşça ölüme gitmesini, aydınlık ve yeni bir düzenin filizlenmesini sağlar. Bunun oldukça yavaş gerçekleşmesine karşın, Plüton, bulunduğu burçtan ayrıldığında o burca ait şartlar artık bambaşkadır, geriye dönüşü de yoktur.

Plüton'un bir burcun içinde yer aldığı ilk yıllarda (ilk on derece, ilk dekan) insanlık bu durumun bir dönüşümü başlattığını algılayamaz. Çoğu zaman, şartların eskisi gibi olacağını düşünür. Ezberlere tutunarak yaşadığımız iş hayatlarımızda, ekonomide, sektörel gelişmelerde, aile hayatımızda, sosyolojik şartlarda, teknoloji kullanımında, gündelik yaşamlarımızda bu dönüşüme ayak uydurmak daha çekişmeli olacaktır.

Plüton, her biri 30 derece olan burçların 10-20 arası derecelere geldiğinde (ikinci on derece, ikinci dekan) değişim ihtiyacını hissetmeye başlarız. 'Bir şeyler yapılması gerekiyor. Uygulamaları, rutinleri değiştirmemiz daha sağlıklı olacak' diye düşünürüz. Böylece harekete geçer, yen düzenlemeleri tasarlamaya girişiriz.

Plüton bulunduğu burçtaki son yıllarına geldiğinde ise (20-30 derece arası, üçüncü dekan) artık dönüşüm kabullenilmiştir. Yeni düzeni oturtmak, defalarca test etmek ve 'canlı' hayata geçirmek gerekir. Yeni düzen rutinlere, alışkanlıklara dönüşmeye başlar.

Sonsuz seçenekler içinde, insanlığın ortak tercihleri, yol ayrımlarında seçtikleri yönler, aldıkları kararlar doğrultusunda, Plüton eski düzenin artık gerek duyulmayan her şeyden arındırıp dünyayı dönüştürür ve artık hiçbir şey eskisi gibi olmaz.

1912-1937 Plüton Yengeç Burcunda: Yengeç burcu doğurganlığı, ana tanrıçayı, **kadını**, dişil enerjiyi anlatır. Bu anlamıyla hayatın kaynağıdır, sevgidir, sıcaklıktır. Ailemiz yuvamız, ocağımızdır. **Köklerimiz aile ağacımız, soyumuzdur. Duygusal bağlılıkları, eskiye değer vermeyi, atalara saygıyı, zaman zaman sıla hasretini anlatır.** Yavrularını tehlikelerden koruyan kediler gibi, içgüdüsel olarak ailesini, ait olduğu grubu ve milletini sahiplenme, bir yere bir şeylere sevgiyle ait olma hissidir.

Plüton, Yengeç burcunda bulunduğu yıllar boyunca bu temalarda büyük bir dönüşüm gerçekleştirmiştir.

Birinci Dünya savaşı sırasında evlerinden çıkan kadınlar savaşan askerlerin yanlarına koşmuş, yardımda bulunabilecekleri işlere girişmişlerdir. Daha önceki yıllarda da kimi bölgelerde kadınların gerektiği zaman evlerinin dışına çıkıp birtakım görevler üstlenmesi söz konusuydu. Artık pek çok ülkede kolektif olarak meslek sahibi olan kadınlara daha sık rastlanmaya başlanmıştır. Savaşın içinde yer almaya başlayan kadınlar, hemşirelik başta olmak üzere, lojistik, haberleşme gibi alanlarda görev aldılar. Bu dönemi, kadının ilk kez 'kolektif' olarak evden çıkması olarak tanımlayabiliriz. Kadınların hayatlarında yaşanan bu dönüşüm başlangıcı uzun yıllar devam etmiştir. Plüton, Yengeç burcundan geçerken 1934'te Türk kadınına seçme ve seçilme hakkı verilmiştir.

Seçme ve Seçilme Hakkı İsteyen Fransız Kadınlar

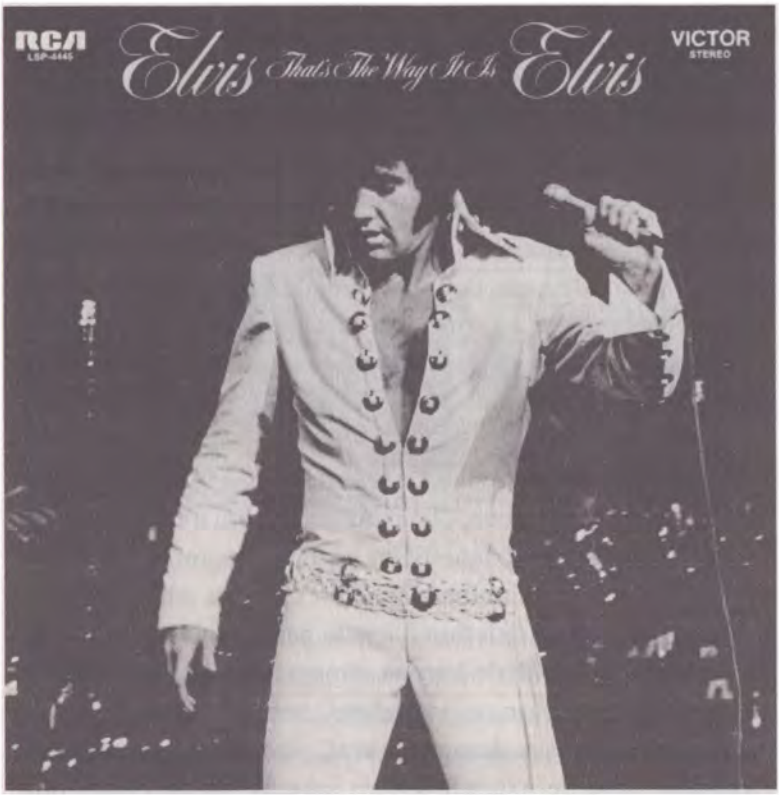
Köklerimiz, ırkımız, genetik yapımız bu yıllarda geçmişte olmadığı kadar önem kazanmıştır. Atalara, soylara olan saygı, sevgi önem kazanmıştır. Savaşların ve ekonomik krizlerin etkisiyle tetiklenen 'dış dünyaya karşı' güvensizlik ortamı, insanların içe kapanmalarına neden olmuştur. Sonraları, özellikle Almanya'da başlayan ve tüm dünyaya farklı biçimlerde yayılan 'milliyetçilik' duygusu, hızla ulus devletlere doğru geçilmesini de sağlamıştır. Kafataslarına göre genetik araştırmalar yapılabilecek kadar bir noktaya gelinen bu dönemde, milliyetçilik kavramı zamanla ırkçılığa dönüşmeye başlamış, kendi ulusunu diğer uluslardan çok daha üstün görmeye kadar varmıştır. Hitler'in talimatıyla ari ırktan olmayanların kötü koşullar altında tutulduğu ilk toplama kampları da bu dönemde ortaya çıkmıştır.

Evlerini ailelerini, yuvalarını, topraklarını, bazen zorunda kaldığı için, bazen de kendi istekleriyle terk eden insanlar büyük göçler başlatmıştır. Savaş sonrası yurtlarından ayrılanlar, ayrıl-

mak zorunda kalanlara pek çok örnek verilebilir. Rum ve Türk azınlıkların karşılıklı göçlerinin gerçekleştiği yılları bu döneme denk gelir. Avrupa'da yaşayan yahudilerin Amerika'ya göçlerinin de o yıllarda başladığını biliyoruz. Çeşitli Avrupa ülkelerinde yaşayan çingeneler, ırkçılığın karanlık yüzüyle her seferinde karşılaştıklarında yurtlarını değiştirmek, gittikleri her yerde asimile olmak zorunda kalmışlardır. Diğer taraftan sanayileşmenin hızlanması, özellikle metropollerdeki kolektif hayatın daha kalabalık bir nüfusa sahip olmasına da neden olmuştur. Bu dönemlerde salgın hastalıklara karşı savaş başlatılmış, bulunan çözümler sayesinde ölümler de azalmıştır.

1937-1956 Plüton Aslan Burcunda: Aslan burcunun yöneticisi Güneş'tir. Eril bir burç olarak Aslan kendini ifade edebilmekle ilgilidir. Düzenin yöneticiliğini yapmak, organize edebilmek, başkalarına rol ve sorumluluklar vererek, onlara adeta **'babalık'** yapmak demektir. Aslan burcu içinde babacanlığı, **ataerkil düzeni, özgüveni, kendiyle barışık olmayı, mizahı, rahatlığı, yaratıcılığı** da barındırır. Aslan **'sahne'** demektir. Nasıl olursa olsun. İster tebaasına seslenen bir **'kral'**, ister halkı eğlendiren bir **'palyaço'**; ikisi de Aslan burcunun arketipi olarak kabul edilir. Riskli tarafları **gurur ve egodur**. Aslan aynı zamanda **ihtişam, eğlence, lüks, gösteriş, konfor** anlamına da gelir.

Bu yıllarda kuvvetli egolara sahip liderlerce yönetilen ülkelerde diktatörlükler ortaya çıkmış, verdikleri zararlar dünyayı fazlasıyla hırpalamıştır. II. Dünya savaşı da bir diktatörün gururu yüzünden çıkmıştır. Bu dönem liderlerinin her söylediğine koşulsuz bir şekilde inanan, onun sözlerinden asla dışarı çıkmayan geniş halk toplulukları liderlerine adeta tanrıya taparcasına bağlıydılar.

Elvis Presley

Süper kahramanlar sadece ülke liderleri değildi. Çizgi romanlardaki, kovboy filmlerindeki kahramanlar sayesinde 'cesur ve hiçbir şeyden korkmayan' yeni erkek figürleri sahne aldı. Aslan, eğlence sektörü, sahne sanatları, gösteri dünyası demektir. Bu anlamda Hollywood sineması en parlak, en renkli dönemlerini bu yıllarda yaşamıştır. Müzikaller, renkli gösterilerle birlikte canlı ve unutulmayacak eserler ortaya konmuştur. Pop-art akımıyla iç dekorasyon, giyim kuşam ve hayatın her alanında gösterişin başladığı yıllardır.

Eğlenmek, dans etmek, müziğin canlanması, okullarda yapılan dans gösterileri de bu dönemde başlamıştır. Amerika'da çıkan dans akımları ve özellikle rock'n roll uzun yıllar boyunca dünyayı sarsacak bir akım olacaktır. renkli ve abartılı sahne kıyafetleriyle sahne alan, Elvis Presley'in ihtişamlı konserleri, eğlence anlayışında köklü değişimlere yol açmıştır..

Lükse ve konfora olan düşkünlük de bu dönemde artar. Güzel, şık seyahatlerin yapıldığı, turizmin tüm dünyada canlandığı, kıyafetlerin canlı ve parlak olduğu yıllardır. Zenginliğin ve servetlerin sergilenmesinin olağan hale gelmesi bu yıllara rastlar.

1956-1971 Plüton Başak Burcunda: Başak burcu çalışmakla ilgilidir. Hasat zamanını düşünün. Herkesin bir görevi vardır. **Planlı programlı ve dakik** olmazsanız hasatı tam olarak toplayamazsınız. Erken kalkmak, erken yatmak, çalışmak önceliğinizdir. Başak burcu **çalışan kesim, fiziksel olarak çalışmak, insanlığa hizmet etmek, verimlilik,** operasyonel konularla da ilgilidir. Ayrıntılara inebilme, **analiz edebilme, hesaplama, matematik ve algoritmaları** işin içine katabilme gücüdür.

Cep hesap makinesi

Pratiklik, teknik bilgi gerektiren konularda alçakgönüllü bir şekilde hizmet etmektir. Düzenlilik, mükemmeliyetçilik ve temizlikle ilgilidir. Dünya için, **çevre** için çalışmaktır.

Bu dönemde üretimde ve hizmet sektöründe çalışan kesimin sayısı bir daha hiç azalmamacasına artmıştır. Fabrikalarda giriş çıkış saatleri hesaplanan, açıkça yazılmış görev tanımları olan işçiler

(mavi yaka), her geçen gün şube sayıları artan bankalarda binlerce çalışan vardır. Sayıları çok seven Başak burcunun detaylı hesaplama yapabilme eğilimi ile işlerin ve zaman yönetiminin en ayrıntılı planları yapılmaya başlamıştır. İlk ATM makinesi, ilk küçük hesap makinesi, ilk e-posta, ilk bilgisayar yazılımı BASIC dilinde verilen ilk ilkel komut da Plüton'un Başak zamanı ortaya çıkmıştır. Aynı dönemlerde Uranüs'ün de Başak burcundan geçmesi, etkiyi oldukça artırmıştır. Kitlesel üretimin daha da verimli olması için ayrıntılı hesaplara da girişilmiştir. Maliyet kayıplarını önlemek, ürün kalitesini artırmak amacıyla üretim metotları geliştirilmiştir. İstatistik temelli kalite kontrol tablolarının kullanımı ve yaygınlaşması, otomatik üretim tezgahlarına geçişi sağlanmıştır. Tüm çalışmaların merkezine insana hizmet etmeyi koyan KAIZEN metodunun kalitenin küçük adımlarla da olsa **sürekli** olarak geliştirilmesini esas alan yaklaşımı bu yıllarda Japon üretim firmaları tarafından benimsenmiştir. Ağır sanayinin makinelere devri gene bu dönemde başlamıştır. 1957 yılı itibariyle Türkiye'de Sanayi Bakanlığı kurulmuştur. Fabrikalarda işlenen ürünler şu an kolayca her marketten satın alabileceğimiz hale gelmişlerdir.

Çevrecilik bilinci de toplumsal düzeyde yaygınlaşmıştır. Çevreyi koruma bilincini geliştiren düzenli yayınların yanı sıra, ses getirecek önemli etkinlikler de yapılmıştır. Türkiye'de ve dünyanın pek çok ülkesinde çalışmalarına devam eden Greenpeace, 1969 yılında birkaç çevre dostu kişinin denizlerdeki nükleer denemeleri protesto etmek amacıyla başlattıkları eylemle filizlenmiş, 1971 yılında çevreci bir kurum haline gelmiştir. Greenpeace 'Yeşil barış' anlamına gelmektedir.

Tıbbın da sembolü olan Başak burcu dünya çapında sağlık koruma programları oluşmasını sağlamıştır. Türkiye'de ilk sosyal güvenlik hastanesi 1960 yılında 'İşçi Sigortaları Kurumu Hastanesi' adıyla inşa edilmiştir.

1971-1984 Plüton Terazi Burcunda: Venüs tarafından yönetilen Terazi burcu ilişkilerde **denge, uyum ve estetik** arayışıdır. **Sanatsal iletişimdir**. Terazi, aynı zamanda adaleti de çağrıştırır. Toplumun her kesimine karşı adil olmak, insanlarla olan iletişimde dengeli davranmaktır. Estetik bir duruş, nezaket, karşısındakini anlayabilmek, ilişkilerde **romantizm** arayışıdır. Uluslararası ilişkiler **barış** odaklı yönetim tarzları da Terazi sayesindedir.

Tüm ilişkiler artık mercek altındadır. Adalet, fırsat eşitliği arayışı toplumları bir ölçüde uyandırmıştır.

Her şeyi dönüştüren Plüton, 'toplumsal mutabakat' içinde 'normal' kabul edilen ilişki tarzını bu dönemde büyük ölçüde değiştirmiştir. Aşkların, evliliklerin bile klişelerden kurtulması gereklidir. Kadının çalışma hayatında güçlü olması, sosyal hayatının içinde yer alması ilişkilere bakışın da değişmesini sağlamıştır. Bu bir arınmadır. Bu yıllarda, klasik ilişkilerin getirdiği kendi içine hapsolma duygusunu Plüton ezip geçmiştir.

Plüton Terazi Burcuna geçtiğinde,o güne kadar evliliğin kutsal bir kurum olduğunu kabul eden toplum bazı şeyleri sorgulamaya başlamıştır. Özellikle batıdaki metropollerden başlamak üzere 1970'lerde 'sebep belirtmeden boşanabilme özgürlüğü' ilişkilerdeki sarsılmaz sanılan yapılar büyük değişikliklere uğramış, evlilik olmadan birlikte yaşama tarzı da artmıştır.

70'li yıllar, 'feminizm'le otoritelerden fırsat eşitliği istenen gösterilerin zamanıdır. Dergiler başta olmak üzere medya kadın hakları üzerinde durmayı başlamıştır. Kürtaj yasağına karşı çıkan protestocular yıllar boyu davalarından vazgeçmemiş, bazı ABD eyaletlerinde ve değişik bazı ülkelerde istedikleri hakları kazanmışlardır. Dünyada ve Türkiye'de kadın dergilerinin içerikleri değişmiş, kadını bir 'anne ve eş' olarak gören anlayış yerine, kadını bilinçlendirmeye yönelik içeriklere geçilmiştir. Alman kadın dergisi 'Burda'nın yaptığı gibi kadınların evlerinde yapabilmeleri için dikiş kalıpları veren bu dergilerden, Duygu Asena'nın yayın

yönetmeni olduğu kadının toplum içindeki statüsünü değiştirmeyiş amaçlayan 'Kadınca' gibi dergilere geçilmiştir. 1970'lerde tirajları çok yükselen bu kadın dergileri kültür, cinsellik, ilişkiler, sağlık gibi alanlarda rol model olan çalışan kadınları konu alıyordu. İlki, 1966 yapımı olan ve daha sonra, 1981 yılında tekrarı çekilen 'Ah Güzel İstanbul' ile birlikte genellikle sanatçı Müjde Ar'ın başrolünde olduğu kadın sorunlarına eğilen filmler art arda gösterime girmeye başlamıştır.

John Lennon 'Imagine' ve 'Give peace a chance' şarkılarıyla 'barış' aktivisti olarak o yıllarda etkili olmuştur.

1970'lerde New York'ta başlatılan ve giderek tüm dünyaya yayılan 'Onur Günü' yürüyüşleri eşcinsel haklarının kazanılmasında, yıllar içinde artış gösteren eşcinsel evliliklerin yasallaşmasında bir başlangıç noktasıdır.

Kıbrıs'a barışı getirmek amacıyla başlatılan Kıbrıs Barış Harekâtı 1974 yılında Türkiye tarafından düzenlenmiştir. Türkiye'de gerçekleşen 1980 ihtilali sonrası 1982 yılında yeni anayasa kabul edilmiştir. 1982'de Başbakan olarak göreve başlayan Turgut Özal da ir terazi burcudur.

Bu dönem aşk ve romantizmi öne çıkarmıştır. Terazi burcundaki Plüton, âşıkları da sembolize eder. Çiftlerin birbirlerine sarıldığı son sahnelerle biten aşk fotoromanları her kadının okuduğu, popüler kültürün vazgeçilmezleri arasına girdi. Günlük gazeteler ve haftalık gençlik dergileri de bu etkiyle sayfalarında fotoromanlara da yer ayırmaya başladı.

1980'lerin başlarında Türkiye'de 'Beyaz Dizi' isminde romantik, mutlaka güzel sonla biten kısa ve kolay okunan aşk kitapları popüler hale geldi. Çoğunlukla kadınlara hitap eden, duygusallığın ön planda olduğu bu kitaplar kadınların ilişkileri üzerinde yoğun bir şekilde düşünmelerine de yol açtı.

Fotoromanlar

Gene bu yıllarda Türkiye'de de yayınına başlanan ve daha çok ev kadınlarına hitap eden gündüz kuşağı programları, malikanelerde yaşayan şık kıyafetli insanların hayatlarının konu edildiği uzun soluklu romantik 'pembe diziler' de yıllarca televizyonlarda boy gösterdi.

1983-1995 Plüton Akrep Burcunda: Plüton Akrep burcunun yöneticisidir. Böyle baktığımızda kendi özelliklerini Akrep burcunda en iyi şekilde gösterebilir. Akrep burcu **gizemi, derinliği, dönüştürmeyi** anlatır. **Rafine** bir hayat, **'an'da** olabilmektir. Akrep aynı zamanda başkalarının alanlarına kolayca girebilmeyi anlatır. Maddi alan, bedensel alan, ruhsal alan, zihinsel alan... Başkalarını yönlendirebilmek, parayı iyi kullanabilmek, başkalarının paralarını yönetebilmek, sermaye yapısını güçlendirebilmek, hissedarlık (bankalar, finans piyasası, özel fonlar) Akrep burcunun işidir. Cinsel haz, şiddetli arzular, şehvet, cinsel organlar, pornografi, cinsellikle ilgili hastalıklar, kan dolaşımını temsil eder. Dönüşüm, ölüm, ölüm korkusunu da gösterir. Şüphecilik, derin duygular, başkalarının hayatlarının ayrıntılarına duyulan merak, para hırsı, şiddet eğilimi riskler arasında sayılabilir. Para yönetiminde, azimle çalışmada Akrep oldukça yeteneklidir. Paranın kokusunu en iyi alan burçtur. Petrol, petro-kimya, eczacılık, ilaç üretimi, şarapçılık da onun konularıdır.

Plüton Akrep burcunun yöneticisidir. Bu açıdan değerlendirdiğimizde kendine özgü özelliklerini en iyi Akrep burcunda gösterdiğini görürüz. Akrep burcu **gizemi, derinliği, dönüşmeyi, dönüştürmeyi** anlatır. **Rafine** bir hayat, **'an'ın içinde** olabilmektir. Akrep aynı zamanda başkalarının maddi, bedensel, ruhsal, zihinsel alanlarına kolayca girebilmeyi anlatır. Başkalarını yönlendirebilmek, parayı verimli kullanabilmek, başkalarının finansal durumlarını yönetebilmek, sermaye yapısını güçlendirebilmek, hissedarlık (bankalar, finans piyasası, özel fonlar) Akrep burcu-

nun işleridir. Cinsel haz, tutkulu arzular, şehvet, cinsel organlar, pornografi, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, kan dolaşımını temsil eder. Dönüşüm, ölüm, ölüm korkusunu da ifade eder. Şüphecilik, derin duygular, başkalarının yaşamlarına ayrıntılarına varana kadar duyulan merak, para hırsı, şiddet eğilimi, riskleri arasında sayabiliriz. Para yönetiminde, azimle çalışmada Akrep oldukça yeteneklidir. Paranın kokusunu en iyi alan burçtur. Petrol, petrokimya, eczacılık, ilaç üretimi, şarapçılık da onun konularıdır.

Dünya'da petrol bağlantılı krizlerin yaşandığı bir dönem başlamıştır. OECD ülkelerinin arasında yaşanan gerilimler tüm dünyayı etkilemiştir. 1980 yılındaki Eurovision şarkı yarışmasında Türkiye'yi temsil eden Ajda Pekkan'ın 'Aman Petrol' adlı şarkısı krizin derinliği hakkında bilgi veriyor. Petrolden elde edilen tüketim ürünlerinin temininde yaşanan zorluklar nedeniyle her yerde bulunamaması o yıllar içinde ciddi sorunlar yaşanmasına yol açmıştı.

Plüton'un Akrep burcunda olduğu yıllar boyunca herkes nükleer savaş korkusunun Batı ve Doğu bloku ülkeleri arasında krize yol açma ihtimaline tanıklık edecektir. Bu dönemde Ukrayna'nın Çernobil kentinde meydana gelen patlama, nükleer santrallerin ve nükleer enerjinin tehlikeleri ve çevreye verdiği zararlar konusundaki korkularını haklı çıkardı.

Daha o zamanlardan önemli gelişmelere ve başarılara imza atan ve bugün dünyanın en büyük yazılım şirketlerinden biri olan Microsoft, 1986 yılında anonimleşerek hisselerini halka satışa açmıştı. Kendisi de akrep burcu olan Bill Gates farklı bir kulvarda şansını denemek istemişti. Büyük kuruluşlar, özellikle bankalar, güvensizlik ortamı ve ekonomik dalgalanmaların yaşandığı bu dönemde sıkı tedbirler almak zorunda kaldılar. Dünyada ve Türkiye'de bankacılık sektörünün sermaye yapılarını güçlü tutmalarını isteyen devletler, bankalar için katı düzenlemeler getirdi. O yıllarda Türkiye'nin önde gelen özel sektör kuruluşları

kontrollü bir şekilde büyürken, az parayla çok kişiyi verimli şekilde çalıştırabilmek için 'yeniden yapılanma' 're-engineering' metotları geliştirilmeye başlandı. Yurt dışından getirilen ekonomi kitapları Türk diline çevrildi, danışmanlar, endüstri mühendisleri verimlilik üzerine yöntemler geliştirdi. 1994'te yaşanan ekonomik krizle birlikte devlet ve büyük holdingler başta olmak üzere her kesim için zor bir döneme girildi. Özel sektörde, kadınlar ve yeni işe girmiş insanlar öncelikli olmak üzere işten çıkarmalar başladı. 1994 yılında Koç Holding CEO'su İnan Kıraç tüm şirketlerine 'tasarruf tedbirleri' mektupları göndererek kaynakları doğru kullanma bilincini geliştirmeye çalışıyordu.

Pablo Escobar

Diğer taraftan dünyada mafya bağlantılı gizli illegal örgütlerin, uyuşturucu ticareti başta olmak üzere yasadışı pek çok faaliyette bulunmaları, kontrol edilmesi gereken kaotik bir ortama yol açtı. 1991 yılına dek ünlü mafya lideri Pablo Escobar'ın başında olduğu Medelin kartelinin kolları çok sayıda ülkeye uzanıyordu. 1996 yılında ölen Escobar, büyük paralar kazanmış, en az 4000 kişinin ölümünden sorumlu tutulmuştur. O yıllarda uyuşturucunun insan hayatına etkileri üzerine çok sayıda anı kitabı da yazılmıştır.

Aynı yıllarda Türkiye'de acılarla beslenen, kördüğüm aşklar içinde kıvranan kimseleri konu eden yarı Arap yarı pop müziği Arabesk şarkıları oldukça rağbet görmüştür. Popüler kültürün

imge isimleri Orhan Gencebay, Ferdi Tayfur, Müslüm Gürses gibi sanatçılar geniş hayran kitlelerine sahip olmalarına rağmen, kültürel yozlaşmaya yol açtıkları, istenilen seviyede kalitesinde müzik yapmadıkları gibi nedenlerle yıllarca televizyon ekranlarına çıkamamıştı. Aslında bu durum, sesini duydukları bu sanatçıları televizyonda da görmek isteyen hayranların onlara çok daha fazla bağlanmalarını sağladı. Dünya'da ise bir heavy metal müzik grubu olan Scorpions en çok dinlenen gruplar arasına yükseldi.

Ferdi Tayfur

O döneme ait ve bugün kült haline gelmiş pek çok popüler korku filmi o kadar büyük ilgi gördü ki, Hayalet Avcıları, Fredi'nin Kabusu, Kujo, Küçük Korku Dükkanı, Hayvan Mezarlığı, 13. Cuma gibi çoğu filmin devamı filmleri de yapılmıştır.

Cinselliği konuşmanın popüler olduğu, gazetelerin eklerinde, dergilerde rahatlıkla yer aldığı günlerdir. ilk sayısı 1953 yılında yayımlanan Playboy dergisi, o yıllar içinde bütün dünyada büyük satışlara ulaşmış, 1980'li yıllarda Türkiye'de ilk kez cinsel içeriklerle yayımlanan Erkekçe dergisi de yüksek satış oranlarını yakalamıştı. Ülkemizde yapılan 'müstehcen mi estetik mi?' tartışmalarından sonra içlerinde erotizm barındıran dergilerin siyah poşetlerde satılması zorunluluğu getirildi ve bu durum bu dergilerin yayın hayatlarının sonlanmasına yol açtı. Aynı yıllarda

kadın dergilerinde erkek fotoğrafları da kullanılır olmuştur. Sonraki yıllarda filmlerde, aşk sahnelerindeki romantizmin yanında cinselliğe de yer veriliyordu, tecavüz sahneleri rahatlıkla filme eklenebiliyordu.

Ölüm korkusunu tetikleyen, hakkında eşcinsel ilişkilerin toplum hayatına bir tehdit olduğu fikri yansıtılan AIDS hastalığının gündemde olduğu yıllarda ünlü Amerikalı aktör Rock Hudson'un 1985'te, daha sonra şarkıcı Fredie Mercury'nin 1991'de eşcinsellikle bağlantılı olduğu düşünülen bu hastalık yüzünden ölmeleri büyük bir şaşkınlıkla karşılandı. Şaşkınlığın birinci nedeni ünlülerin bile AIDS'ten kurtulamıyor olması, ikinci nedense bu kişilerin cinsel tercihleriydi. Henüz tedavisi bulunamamış bu hastalık karşısında cinsel tercihlerini özgürce yaşamak isteyenler prezervatiflerin her yerde satılmasını, kolaylıkla temin edilebilmesini sağladı.

1995-2008 Plüton Yay Burcunda: Sınırsızca iyimser, adil, dürüst, neşeli, varlıklı, gönlü geniş, elibol, gezgin, kaşif Yay burcu Plüton yıllarında özelliklerini Dünya'ya bahşetmiştir. Bu dönemde Yay burcunun sembolize ettiği **kişisel gelişim, yüksek öğrenim, yurt dışı konular, uzaklara açılmak, ahlak, etik, medya, felsefe, refah** alanlarında büyük bir dönüşüm yaşanmıştır. Özellikle 2007 yılında geldiği yerde abartı, aşırılıklara sebep olan Jüpiter'in de Plüton'la kavuşarak Yay burcunda yer alması tüm bu unsurlarda büyük bir sıçrama sağlamıştır.

Plüton'un Yay burcundaki seyahati sırasında dünya ekonomisinde iyimserlik rüzgârları esiyordu. Başarıyla ilerleyen makroekonomi, güven ortamı geleceğe dönük yatırımları da cesaretlendirdi. Uluslararası ticaret, yatırım hiç olmadığı kadar artmıştı. Global özel sektör kuruluşları başka ülkelerde faaliyet alanlarını genişletiyor, yeni iş birlikleriyle yeni coğrafyalara yelken açıyorlardı. Herkes herkese bir şeyler satıyordu. 'Globalleşme' işyerin-

de yapılan tüm sunumların olmazsa olmaz ilk slaytıydı. Plüton Yay burcunda dünya vatandaşlarını ortaya çıkardı: 'Expatlar' Global kuruluşlarda başarılı olanları kendi ülkelerinden başka ülkelere göndererek gelişmelerine yardımcı olmak gelişmiş kültürün bir simgesiydi. Yurt dışına kalıcı olarak gidemeyenler de geçici projelere, konferanslara gider oldular. Yurt dışı eğitim bütçeleri arttı. Yabancılardan danışmanlık almak popüler oldu. Benchmarking, yani iyi şirketlerle kendi şirketlerini karşılaştırarak daha da iyi olma isteği, şirketlerin birbirlerine şeffaf olmaları sayesinde yerini buldu. 'En iyi uygulamalar'ı 'Best Practice' kullanabilmek, anlamak ve kendi şirketlerinde uygulayabilmek için ekipler kuruldu.

Yurt dışına ürün pazarlamada gerekli olan sertifikasyonları diğer şirketlerden daha önce alabilmek için herkes birbiriyle yarışmaya başladı. Kalite kontrol mekanizması, geliştirilerek daha felsefi bir noktaya ulaştı. Şirketler, toplam kalite, topyekün mükemmelleşme ödüllerine sahip olmak için kesenin ağzını açtı. Avrupa Kalite Vakfı, Deming ve Malcolm Baldrige yönetim modelleri Türkiye'ye de Kalder ile yansıdı. Eğitimler, gelişim programları, yurt dışı konferanslara gidilmesi için yöneticilere hedefler konuldu. Kişisel gelişimle başarı daha da büyük olacaktı. Tüm çalışanların şirket başarısına gönülden katkı sağladığı, liderlerin kapılarının sonuna kadar açık olduğu, daha önce görülmemiş demokratik bir ortam ofisleri kuşattı. Şirketler iyimser, etik, katılımcı bir anlayışla yönetilmeye başlandı. Niyet en azından küresel olarak bu yöndeydi. Etik kodların imzalanması, uygulanması, iş hayatıyla ilgili derneklerin çoğalması, yardımlaşma, kurumsallaşmada atılan adımlardı. 'Yönetici koçluğu' sertifika programları başladı. 'Koçluk' almak, astlardan geri bildirimleri kabul etmek, kendini geliştirmek bir erdem haline geldi.

Türkiye'de bu dalganın içinde yurt dışına açıldı. Yabancı yatırımcıların ülkemizdeki iş ortaklıkları artıyordu. Türkiye'nin

1995 sonrası AB uyum süreci içinde gümrük birliğine kabullü dış alım ve satımı kolaylaştırdı. Tekstil başta olmak üzere birçok sektörde üretim arttı. Yabancı danışmanlarla çalışmak, toplantılarda 'İngilizce' konuşmak 'modern yönetim anlayışı'nın bir yansıması olarak kabul edildi. Türkiye'ye o dönemlerde çok sayıda yabancı yönetici 'expat' çalışmak üzere geldi. Kültürlerarası geçişler, Türkiye'nin dışa açılması ve kendine güvenebilmesi için önemli adımlardı.

Yurt dışına seyahatler de bu yıllarda büyük artış göstermiştir. Tur operatörleri insanların bütçelerine uygun için geziler planlıyordu. Turizm gelirleri artan ülkeler, yeni eğlence, festival, fuar fırsatları yaratıyordu. İnternet sayesinde tercihlerini ve seçimlerini özgürce yapanların yurt dışına çıkmak için tur operatörlerine ihtiyacı kalmamıştı. Disneyland, Uzakdoğu, Avrupa, Amerika'ya gitmek artık çok kolaydı. Balayına yurt dışına gitmek popülerleşti.

Kendini geliştirmenin diplomalı hali olan yüksek öğrenim de giderek daha fazla itibar kazanıyordu. Yüksek lisans programları arttı. O dönemde çıkan yasayla birlikte 1993 ve sonrasında Türkiye'de yeni özel ve devlet üniversiteleri açıldı. Sabancı, Koç, Galatasaray Üniversiteleri ardı ardına açılanlardır. Galatasaray Üniversitesi Türkiye-Fransa ortaklığında açılmış bir devlet üniversitesidir. Eğitime ve bir yandan da 'diploma'ya olan ilgi gün geçtikçe arttı.

Eğitime olduğu kadar sponsorluklara, marka çalışmalarına da çok büyük bütçeler ayrılıyordu. Markalar hem lokal hem de yurt dışında fark edilmeliydi. Şirketlerin kurumsal iletişim ve reklam harcamaları, tanıtım çalışmaları tam gaz devam etti. Bu periyod boyunca reklam gelirleri tüm dünyada yükseldi. Pek çok mecraya baktığımızda bu yükselişte başı çeken televizyon reklamlarıydı. Gazeteler, dergiler, açık hava etkinlikleri, sinemanın reklam payları daha azdı. İnternet reklamlarına ayrılan bütçe –İngiltere

hariç- daha da azdı. İlk başlarda şirketler çok kısıtlı olan internet platformlarını tam olarak nasıl kullanacaklarını bilmiyordu. Basın yayın endüstrisi de alıp başını gitmişti. Gazete ve dergilerin tirajları hâlâ iyi gidiyordu. Değişik hobilere uygun çeşit çeşit dergiler basılıyordu. Televizyon programları, haber ve drama kanallarında büyük prodüksiyonlu işler giderek artıyordu. Tüm dünyada ana akım medya sosyal, politik, ekonomik yönlendirmeler yapabilen çok önemli bir güçtü.

Yeni medya düzeni, popüler kültürün, post-modern toplumun tam da istediği bir devrim olarak geldi. Daha kolay, daha renkli, daha etkileşimli bir dünya bizi bekliyordu. İnsanlar, tüm dünyayı etkisine altına alan dijital platformlar karşısında daha fazla zaman geçirmeye başladı. Alternatif mecralar dijital dünyadaydı. Amazon'un çıkardığı dijital olarak kitap okuyabilme imkânı veren 'kindle' piyasaya sürüldüğünde okurlara, kitapları taşımadan, yorulmadan, güneşli havalarda gün ışığından etkilenmeden, karanlıkta ışıkları açmadan her yerde okuma olanağı vermişti. Ansiklopedi firmaları ilk başlarda üyeliklerle, paralı sitelerle başladılar. Etkileşimli bilgi kaynağı Wikipedia, her ne kadar ilk başlarda güvenilir olmasa da daha sonra ansiklopedilerin tahtını sallayacaktı. Müzik CD satışlarının yerini MP3'lerin alması, müzik DVD'leri yerini Youtube müziklerini dinleme gibi geçişler birkaç yıl içinde gerçekleşti. 2000'li yılların başlarında Twitter, Facebook gibi sosyal medya platformları devreye girdi. Ve sonra hiçbir şey eskisi gibi olmadı. Medya, reklamcılık gelir modelleri değişti. Herkes içerik üretebiliyor, fikrini yazıp söyleyebiliyordu. Dünya tarihi boyunca 2000'lerin sonlarına kadar üretilmiş tüm içerik 3-4 gün içinde herkes tarafından üretilir oldu. Bu büyük bir özgürlük olmakla birlikte, büyük bir bilgi kirliliği de getirecekti.

Dünya'nın küçük bir şehir haline gelmesi internet sayesinde oldu.

18

İK iş ve yönetim

Pluto, Oğlak burcunda 2009'da Lâle Devri bitiyor

Yay burcunun iyimserliği ekonomiyi balon gibi şişirdi

Abartılı tüketime artık son

Oğlak burcu ile 2009'da ayaklarımız yere basacak

Binnur Zaimler - Hürriyet İK - Plüton Oğlak burcunda

2008-2023 Plüton Oğlak Burcunda: Plüton bu yıllar arası Oğlak burcunun özellikleriyle ilgili konuları kökten dönüştürecektir. Her zaman olduğu gibi içinde bulunduğu sürenin ilk aşaması farkındalık, ikinci aşaması idrak etmek, üçüncü ve son aşaması ise yeni sistemi oturtmaktır. Ocak 2008'den 2024 yılına kadar Plüton bizi Oğlak evresine taşımaktadır. (Plüton'un transit süreleri giderek uzamaktadır. Bu durum tuhaf yörünge hareketinden kaynaklanmaktadır. Aslına bakılırsa Plüton Akrep'te sadece 12 sene geçirmiştir. Ama Boğa'da bu süre 33 sene olacaktır).

Oğlak **hayatı ciddiye almak, ağırbaşlılık, olgunluk, sorumluluk** almayı sevmekle ilgilidir. **Kısıtlı kaynaklarla** büyük başarılar kazanabilmek, **sistemlerle** çalışmaktır. Sistem kurmak,

tek başına çalışabilmek, **disiplin**, prensipler doğrultusunda hareket edebilmek Oğlak burcunun insanlığa sunduğu hediyelerdir. **Ayakları yere basan**, çoğu zaman **mesafeli,** aynı zamanda **saygılı ve merhametli**, **gelenekleri** koruyan bir burçtur. **Dış dünyada başarılı olmak**, unvan almak önemlidir. **Devlet** yapıları, devlet kadar büyük özel sektör kuruluşları, **ekonomi, sanayi, bürokrasi, karayolları, yaşlılarla** ilgili sektörler, **inşaat sektörü, ağır madenler**, kaynak kullanımı, proje yönetimi, **kalite politikaları**, **mali işler, sertifikasyonlar** Oğlak yönetimindedir.

Plüton'un Yay burcunda olduğu dönemin sonlarında sabun köpüğü gibi şişen ekonomi, 2008 sonunda gezegenin Oğlak burcuna geçmesi ile patlamış, içinin boş olduğu ortaya çıkmıştır. Amerika'da sermaye piyasasındaki güvensizlikle başlayan kriz, o güne kadar çok güvenilir görülen şirketlerin batması, kurumsal dolandırıcılık skandalları (Enron şirketinin batması ve devlet tarafından kurtarılamaması) mevcut piyasaya olan güveni azaltmış, kredilerini ödeyemeyenlerin domino etkisiyle tüm dünya kemer sıkmak zorunluluğunda kalmıştır. Piyasaya müdahalelerle işlerin toparlanacağı sanılmıştır. İşte ilk derecelerde Plüton Oğlak burcunu dünyaya böyle hissettirmiştir. Bütün dünya olarak eski düzene, eski iyimser büyüme günlerine dönmeyi beklerken lale devrinin bittiğini uzun yıllar kabullenemedik. İdrak edilmesi ise yıllar aldı. Bu sırada devletler ekonomik krizleri atlatmaya çalışıyordu. Turizm yavaşlamıştı. 2015 yılına gelindiğinde Venedik'te turizmin azalmasıyla yerleşik ve çalışan nüfus yarıya inmişti. Eskinin büyülü Paris sokaklarında şimdi kapkaççılar geziyordu. Hem şirketlerin hem de devletlerin mali göstergelerinin gerçek başarıyı göstermediğine kimse aldırış etmek istemiyordu. Sponsorluk gelirleri, reklam harcamaları şirketlerde çoktan azaltılmıştı. Eğitimler, konferanslar ve gelişim programlarına ayrılan bütçe ise 'tasarruf' nedeniyle kısıtlanıyordu. Bir şeyler olduğu

belliydi, ama kimse düzenin değişmesi gerektiğini düşünmek istemiyordu.

Tutumlu Oğlak burcundan, Jean Baudrillard'ın tanımladığı 'tüketim toplumu'na büyük darbe: 2019 yılı sonundaki bir tutulma sonrası tam beş gezegenin Oğlak burcunda yer alması güçlü bir başlangıç etkisi oluşturdu. Dünya kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesi ve gerçekçi olunması gereken katı bir döneme girdi. Covid19 salgını ile başlayan düzen değişikliği, Oğlak burcunun temsil ettiği alanlarda büyük bir dönüşüm getirdi. İşin şakası yoktu. Mesafe, ağırbaşlılık, yalnız kalabilmek beceri haline geldi. Şirketlere gitmek yerine uzaktan çalışmak yıllar boyunca kurumsallaşmada itibar kazanmak için ve çalışanlara hoş görünmek için 'sözde' yapılan bir uygulama olsa da şimdi artık zorunlu olmuştu. Yeni işe giren kişiler bile, kendilerini yüz yüze sohbetlerle değil uzaktan yaptıkları toplantılarla tanıtmak zorundaydı artık. Devletler ve şirketler olarak, mali tablolara kendimizi kandıramadan bakmak zorunda kaldık. Oğlak gösterişi, fazla para harcamayı sevmez, gereksiz eğlence ve kutlamaları boşa geçmiş zaman olarak görür. Pandemi, mesafeyi korumakla kalmadı. AVM'ler, kayak gezileri, yurt dışı alışveriş turları, gösteriler, konserler ortadan kalktı. Yılların başarılı Cirque de Soleil organizasyonu iptaller sonucunda kadrolarını boşalttı.

'Yaşlı' 'bilge adam' arketipi Oğlak burcunu anlatır. 2008 yılından başlayarak özellikle 2019 pandemisiyle birlikte yaşlıların hayatının yönetimi de önem kazandı. Sosyal güvenlik ve sağlık yasalarının buna göre tekrar düzenlenmesi gerekmektedir. Yaşlılık yıllarıyla ilgili emeklilik düzenlemelerinin de yeniden yapılanması 2023 yılına dek bitirilebilir.

Devletlerin 2008 yılından bu yana sürdürdüğü kontrol mekanizmaları giderek daha çok artıyordu. Dijital dünyanın getirdiği rahatlık sonucu bilgi güvenliğini tehdit eden olaylar, devletle-

rin kapılarını sosyal medyaya zaman zaman kapatmasına neden oldu. Çin başta olmak üzere, bazı devletler Amerika çıkışlı sosyal medya platformlarını yasaklayarak vatandaşların yerel platformları kullanmasını sağladı. Cep telefonları, mobil uygulamalar ve devlet işlemlerinin elektronik ortamda yapılması, kimlik numaraları devlet tarafından büyük bilgilerin toplanmasını da sağladı. Vatandaşların hangi araçla hangi otoyoldan geçtiğine kadar ayrıntılı özel hayat bilgilerinin devlet tarafından bilinmesi artık normal kabul edilmeye başlandı. Plüton'un Oğlak burcundaki seyahati sırasında kişisel bilgilerin korunması kanunu çıkarılsa da sosyal medya ve diğer uygulamalarla kişisel bilgilere ulaşabilmek özellikle devletler ve büyük kurumlar için çok kolaylaşmıştı. İlk başlarda Çin'in mobil uygulamalarla vatandaşlarını izlemesini yargılasak da şimdilerde pek çok ülke pandemi 'sayesinde' vatandaşlarını uygulamalar üzerinden kontrol edebilmektedir. Sağlık, seyahat gelişmelerinin yanı sıra okula, kuaföre, AVM'ye gidebilmek de elektronik uygulamalarla izlenmeye başladı.

Kaynak: Business Astrology- Kepler College- Georgia Stathis- 2010: *(Plüton) Oğlak'ta kalacağı 16 yıl boyunca ise hükümetler oldukça despot tavırlarla "güvenlik ihtiyacı" adı altında güçlerini pekiştireceklerdir. Terör ve endişe havası hükümetlere "manda yönetimi altına alma" girişimlerindeki gerekli yakıtı fazlasıyla sunacaktır. Bu yüzden 2011 – 2015 yılları arasındaki Koç Uranüs'üyle Plüton arasında oluşacak kare açı oldukça dikkat çekici ve tehlikelidir. Bağımsızlığına düşkün olan bireyler bu süreçte otoriteyi, kontrolü ve gözaltı durumlarını karşısına alarak haklarını arayacaklar. Plüton Oğlak sembolü hali hazırda tasarlanmış bir yapı olarak, Şangay Dünya Finans Merkezi yapısı üzerinde görülebilmektedir. Yapının 492 metre yükseklikte olması ilginç bir tesadüftür. Çünkü aynı zamanda bu sayı Plüton Neptün kavuşumunun gerçekleştiği döngüye işaret etmektedir.*

Kulenin resmine bakacak olursak, neredeyse Modern bir Plüton simgesi görürüz. Beş katlı dev yapının üstünde kavisli bir "V" ve en tepesine yerleştirilmiş bir daire görülür.

2023-2044 Plüton Kova burcunda: 'Dava' arkadaşlarıyla birlikte hareket etmeyi bilen, **idealist**, rasyonel, fikir geliştiren Kova burcu **'insan'** olabilmeyi anlatır. Duygulardan arınmış, bilim aşığı, entelektüel kapasitesi geniş bir düşünürdür. Çağının ilerisinde yaşayabilen, insanlık olarak ilerleyebilmek adına **kolektif hareketleri** benimseyen bir burç. **Aktivist,** sorgulayan, kurulu düzene ve 'krala' karşı durabilendir. Elektronik, dijital çağ, telekomünikasyon, kitle iletişimi, insanlığın inançları ve büyük dinlerin baskısından arınabildiği 'hümanizm' ve sonrasındaki aydınlanma çağını düşünün. İşte Plüton Kova burcunda böyle bir süreç için bizimle olacak.

İleride daha çok adını duyacağımız, kurgusal evrene doğru gidişi tanımlayan **'metaverse'** kelimesi 'öte evren' anlamında kullanılmaktadır. 2021 yılında Facebook şirketi binlerce kişiyi işe alarak 'Kurgusal Evren' için çalışmalara bugünden başlamıştır. Birden fazla kişinin, eşzamanlı olarak sanal bir ortamda bir araya gelmesini amaçlayan proje, Plüton'un Kova burcuna girişi ile nelere yaşayacağımızın ipuçlarını veriyor.

Bilimin yükselişine tanık olacağız. Pek çok hastalığa çare bulunabilir. İnsanlık ilerleyecek, uzayla olan temasımız giderek artacaktır. 2021 yılında dünya nüfusunun yarısından fazlası internet kullanıcısıdır. Elon Musk'ın Stralink projesi gerçekleşirse gökyüzü, dünyaya oldukça yakın uydularla kaplanacak, 'uygun' fiyatlara herkes internet sahibi olabilecek. Uçakta, trende, kırsal alanda internete her yerden ulaşılabilen bir dünya, aynı zamanda devlet yapılarının da başrolden çekildiği bir dünya anlamına mı geliyor? Hâkim güç teknoloji sahibi şirketler mi olacak? Gökyüzüne baktığımızda sadece Starlink'e ait, dünyaya oldukça yakın

42.000 uydudan bahsedildiğine göre, Kova burcunun metalik yüzünü yansıtan suni bir gökyüzüne mi bakacağız?

İş hayatına gerçek demokrasi gelmesi, fırsat eşitliğinin kazanılması, beyaz yaka ve mavi yakalıların haklarını daha fazla sorgulaması, sendikal gelişimler bekleyebiliriz.

Eşitlikçi haklar, çevre, toplumsal dönüşüm için aktivizm giderek güçlenecektir.

Hümanizm akımının oluşturduğu binlerce yıllık etki, şimdi de 'trans hümanizm' kavramı ile bambaşka bir boyuta taşınabilir. Yapay zekanın sınırsızlığı, elektronik para sistem modelleri, rejenerasyon sayesinde yitirilen insan uzuvlarının yerine konabilmesi de trans hümanizmden beklentiler arasındadır. Bunun yanında nerobilimin de ilerlemesi ile insanların bireysel doğalarının ifşa edilmesi, karakter, zeka, beyin çalışmalarının analizi ve hatta yönlendirilmesi gibi aşamalara da gelinebilir. İnsanlığa hizmet için insanlar tarafından geliştirilen bilim, insanlığa yakışır şekilde kullanılabilecek midir? Uzun yaşam ve sağlık bilime muhtaç ise, artık bilime güvenmek zorundayız. Plüton Kova burcundayken ön plana çıkacak iş alanları arasında bilişim hukukunun yanı sıra uzay hukuku, biyomedikal, genetik mühendisliği, teknoloji uzantısı olan yeni alanlar, sosyal yaşamı düzenleme amaçlı meslekler olacaktır.

Dünyayı Değiştiren

ÜÇ GEZEGEN

URANÜS, NEPTÜN, PLÜTON

Yakın tarihteki insanların günlük hayatına, ekonomiye, eğilimlere, siyasete, bilime, sanata, modaya, sembollere ve gökyüzüne ilgi duyan herkesin okumaktan keyif alacağı *Üç Gezegen*, dünyanın geleceğine dönük pek çok soruya yanıt veriyor:

Paris neden bir metropol oldu?

Hollywood'un gizli etkileri var mı?

Aynı şekilde giyinmeye ne zaman başladık?

Atom bombası bilime olan inancı nasıl öldürdü?

Post-modernizmin kıpırtıları nasıl başladı?

Görüyoruz ki 'kolektif gezegenler' denilen Uranüs (1781), Neptün (1846) ve Plüton'un (1930) keşifleri dünyanın ilerlemesinde üç ayrı eşiktir.

Binnur Zaimler

Galatasaray Lisesi ve İTÜ Endüstri Mühendisliğini bitirmiştir. Uzun yıllar Koç Holding, Arçelik ve Doğan Yayın Holding başta olmak üzere üst düzey yöneticilik, Avrupa Kalite Yönetimi Vakfı'nda denetçilik yapmıştır. Verimlilik, organizasyon, süreç yönetimi, iletişim alanlarında Düet Reklam ile çalışmaktadır. Galatasaray Üniversitesi Medya İnceleme ve Araştırma Enstitüsü danışma kurulundadır.

2003 yılında astroloji eğitimleri almaya başlamış, 2011 yılında hocası Georgia Stathis'in yönettiği Kepler College- ABD 'İş Astrolojisi' programını tamamlamıştır. Galatasaray Spor Kulübü, Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği, PerYön ve Uluslararası Astroloji Derneği üyesidir.

140,00₺

HERMES

Sipariş ve Danışma Hattı
0530 934 03 77
www.hermeskitap.com
instagram.com/hermeskitap